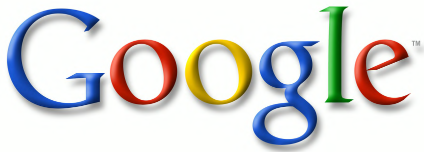

Google

REGENTS OF THE UNIVERSITY OF MINNESOTA
OMNIBUS ARTIBUS
COMMUNE VINCULUM

Fornsvenska legendariet.

ETT FORN-SVENSKT LEGENDARIUM,

INNEHÅLLANDE

MEDELTIDS KLOSTER-SAGOR

OM

HELGON, PÅFVAR OCH KEJSARE

IFRÅN

DET I:STA TILL DET XIII:DE ÅRHUNDRADET.

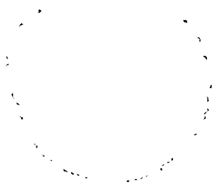
Efter Gamla Handskrifter

AF

GEORGE STEPHENS, ESQ.

ANDRA BANDET.

STOCKHOLM, 1858.
P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

CXV—CLXXIX.

OM FLERE HELGON KEJSARE OCH PÅFVAR.

CXV.

S. JOHANNES CHRYSOSTOMUS' SAGA.

S. Chrysostomi många vedermödor.

Joh*ann*es c*r*isost*omus* Cod. Bildst. Bl. 124, recto.

¶ Vm thæn sama tima var ioh*ann*es crisostom*us* ep*iscopus* *con*stantinopolitan*us* han thrøste wæl sino*m* hælgha lifnadh ok nefste fast osidughu*m* klærko*m* til thes the resto (sik) gen hano*m* mꝫ olydhnꝍ ok giordho hanu*m* ma*n*ga ge*n*uerdo swa kom han først j klærka hat. ¶ Eutropius archadii k*esare* (stallar*e* *xx* marskalk) ok radh (sven *xx* gi*uara*) rædh konu*n*genu*m* at*ir* kalla kyrkio frelsins ræt them til kyrkio ryma rædde for ilg*er*ni*n*gom han fik sielfuir først bryta moth sinom h*er*ra oc rymde til kyrkio ¶ Joh*ann*es skemde han mꝫ ordom hwi han rymde vndi thæ værio ha*n* androm mente ok vard wtdraghin ok halshuggin/ th*er* fore fik ioh*ann*es hofma*n*na hath ¶ Theophilus alexandrin*us* lette all emne sæthia ioha*nn*e*m* aff biscops stole klærka ok hofmæn Trøsto theophilu*m*/ alt alme*n*ni*n*gg*is* folk hiolt mꝫ

ioh*anne* ok hørdhe g*er*na hans prædikan ¶ Gaymas marskalk arrianus badh lenghe archadiu*m* bidhia a hans væghna. ioh*anne*m gifua arrianis kyrkio rwm j stadhenom ¶ Joh*anne*s swar*e* lætin han siælfuan be-dhas ok swaradhe hanu*m* swa. tha han beddis all gudhʒ hws æru thik øpin enghin menar thik gudhlika bønir. ¶ Gaymas sagdhe sik. vara. annars sida ok mykla mødho hafua tholt for roma rike ok ey vara moghelikt synia sik bøn ¶ Joh*anne*s swaradhe hans (ᛉ ?ærua gaa takna ˣˣ vpburna løn vara) mere æn hans mødha var wærdh/ ok badh han rækna huru vsal han war. ok (huru) veldogh*er* wrdhin ¶ Gaymas th(y ˣ a)ghnade wm sin bøna maal ok sa*m*pnadhe stylda hær wm nath at gripa *stadhin ok k(ᛉonu*n*gen ˣˣ eysaren) sielfuan (ᴿ i*n*ne bræna) gudhʒ ængla vardo stadin thwa nettir mʒ ioh*anne* swa at gaymas rymde landit ok samnade hedhnan hær ¶ Archadi*us* (ᴿ k*esare*) sænde ioh*anne*m. mʒ budhskap moth gayme ¶ Gaymas stegh aff hæste ok lagdhe hand ioh*anni*s iwi sin øghon ok bødh sino*m* synom kyssa hans knæ ok wardh siælfuir spakir som lamb ¶ Arriani giordho ioh*anni* mangha mødho. til archadius forbødh sangh ell*er* lesni*n*gh j thera kirkio

*Bl.124, verso.

S. Epiphanius. — Engla-penningarne. — Den plötsligen döde.

¶ Epyphani*us* var wm then thima ep*iscopus* cypri (ˣˣ hælagh*er* ma*n* oc tho) delo brødher [brodher] ioh*anni*s/

thenne epyphanius. war swa mildir at han tærde alt kirkionna. goʒ a. fatøko folke oc tha enkte var (ᛉ epte *xx* atir) (^ han) tha kom gudhʒ æñgil mʒ fægiurdla fulla mʒ pæni*n*ggo*m* (til hans). ¶ Th*er* han rædh at wæghenom vildo thwe ribbalda dara biscopin ok lagdis annar thera nidh*er* widh*er* wæghin som dødh*er* ware ok annar sath ok græth ok beddis almuso. at læta jordha likit mʒ/ biscopin gaff hanu*m* pæni*n*ga ok læs ifwi them som la requiescat jn pace thʒ thydh*er* at han badh likit hwilas j gudhʒ fridhi hans kompan hitte han dødhan sidhan (ᛉhan *xx* biscopi*n*) war bort ridhin·

Striden med Eudoxia. S. Chrysostomi död i utlandet.

¶ Johannes p*re*dikadhe (ᛉsan *xx* huas)lika ok giorde wreda eudoxiam kesari*n*no(*na*) thy at han war hardh*er* (huas) j prædikan a moth høghfærdogho(*m*) qwin(ᛉde *xx**n*om) ok (thy) læt eudoxia. saman kalla. biscopa *con*siliu*m* mʒ theophilo ok epyphanio (ᛉ ok *xx* at) sæthia ioh*ann*em aff biscops valde the komo saman ok wardh aff. dygh*er*. dela ok vildo alle lanʒ mæn væria ioh*ann*em mʒ stridh til ioh*ann*es veek for bloʒ vadha ok læt sik wtlægha leggia til gudh plæghade swa stadhin for ha*n*s skuld at alle ioh*ann*is vini ok ouini stodo til striidh a moth konu*n*geno*m* oc eudoxia. siælf. badh konu*n*gin atirkalla ioh*ann*em mʒ hedh*er*

ok alt folghit*[folkit] nødhgadhe ioh*anne*m at sithia atir j biscops stool ath prædika: ¶ Annan thima prædikade ioh*anne*s .a. moth eudoxia thy at hon læt sæthia sit belæte for kirkio dør ok riddara ok swena bordera ther wm kring ok leka / ther fore læghdis ioh*anni*s wtlægha annan thima til gøtlandh. ¶ Pauin aff rom førbødh (xx a*n*nan biscop co*n*firmera) mædhan han lifdhe ¶ Gudh endadhe hans mødho wtlændis ok gaff (han) sin anda j gudhʒ hænder. archadius ok eudoxia ok alle biscopa møtto hans like mʒ hedh*er* ok scrinlaghdo hans ben hans dagh*er* komb*er* vm hælgha kors dagh. wm høstin:

S. Johannes Chrysostomus' Saga.

SKILJAKTIG UPPTECKNING.

(Pergaments-handskrift ifrån Vadstena; tillhör Benzelii samling i Linköpings Gymnasii-Bibliothek; har N:o 39 i Kylanders förteckning. Skrifven år 1520—25.)

---

*Bl. 36, verso. Sp. 1.

*Hær æpth*er* skriffwas aff thæs hælga h*er*rans oc wærdogha kæ*n*nefadh*er*sens hælga liffw*er*ne s*anct*i ioh*annis* crisostimi wænt aff the bok so*m* kallas tyska passionali

EN pawe war i rom / huilke*n* entidh redh wt aff rom mangho*m* stridʒma*n*nom hono*m* æpther føliando*m* / Thæn pawe*n* haffde før

sidhwænio at nar han wille læsa sina bøner tha han færdadhæs/ gaff han sik wt fran sælskapet før rolikhet skuld swa giordhe han oc nw/ Oc tha ha*n* war i sin*om* gudelika bøn*om* oc hiærtans j*n*nerlikhet ridhande/ fik han høra ena røst iæ*m*merlika ropandhe/ oc sik klagha*n*dhes/ tha tænkte ha*n* mʒ sik siælffwom/ o wee mik/ hwat ær tæssen jæ*m*merlika røsten/ oc redh likkawæl fram sin wægh/ oc ropadhe the røsten æn mykyt ømkelikare sidhan æn til føranda/ Tha tænkte pawen widh sik sighiandis/ iak matte æ iw wetha hwat thʒta ropet betydher/ oc wændhe sik moth røste*n*ne huilka han hørdhe ok ekke saa/ tha sagdhe pawen mʒ sik siælffwo*m*/ hwat ær thʒ iak hørde oc ekke see/ thʒta ær ioo eth stort wndh*er*/ oc taladhe moot stadhen hwar røsten hørdhes sighia*n*dis iak bywdh*er* tik oppa gudʒ wægna/ at thu mik sigh*er* haa thu æst tha taladhe røste*n* iæ*m*merlika oc græselika/ Jak ær en arm/ oc wsul siæl *oc wee ær *Sp. 2. mik/ thy at iak maa ey wara wtan hardasta pino eth øgna blik/ oc mi*n* skærslo eldh ær swa stor tha sagdhe pawen mʒ gratandhes øgho*m*/ Sigh mik om iak kan ællar førma tik nakot hiælpa/ siælen sagdhe ney/ pawen sagdhe thʒ ær mik sørgeliket aff alt mith hiærta/ æn gudh haffw*er* mik førlænt mykla makt at løsa oc bindha syndena/ oc sigh mik thy/ om iak førma tik nakot hiælpa/ Tha swaradhe siælen/ Mik ær i dagh kwngiort nakot/ aff hwilko mik hoppas wnfa hiælp/ Thy at en sææl man ær i rom/ haffwandes ena gudhelika hwstru/ huilken i dagh wart haffuandes mʒ afſladhe frukt/ hwilken frukt skal sæl wardha oc kallas ioha*n*nes oc ha*n* skal wardha en gudeliken præster/ oc nar thæn præsten sigh*er* sina

sextande mæsso / tha wardher iak salogh siæl fræls aff mi*n*e pino / oc sagdhe siælen pawano*m* strættet ællar galwna / ther ma*n*nen oc hans gwdhelika hustru bodho / oc theras na*m*pn / oc her mʒ franskildis pawen siæle*n*ne / oc siælen bleff ropandhes oc wengandis / ther æpther kom pawen igæn til sit sælskap / oc dirffdhes hono*m* enghen aat spøria hwar han warit haffde / oc han redh bedrøffdher til rom igææn / Oc sændhe iæmskøt æpther thæn godha ma*n*nen / oc gudelika hwstru*n*a / enka*n*nelikit bodh oc them ko*m*mande / anamadhe han wørdelika / oc sæfflika / oc

*Bl. 37, recto. Sp. 1.

taladhe sighia*n*-*-dis o thu mykyt sæl qwi*n*na / thu math mykyt sææl wara / thy thu haffu*er* afflat eth barn / oc thʒ skal kallas ioh*ann*es / oc thʒ barnet skal hælok wardha / Tha swaradhe frwn sighiandes / ther aff kan iak enkte førny*m*ma / wari thy ther om / allaledhis gudʒ wili / at gudʒ wili fulko*m*pnas i mik / Ther æpther sagdhe pawe*n* Jak bidher idher badhen at nar thʒ barnet ær føth / tha gøren mik thʒ kw*n*nokt thy iak wil thʒ siælffw*er* døpa / oc thʒ haffwa i mi*n*ne bewaran / oc wara thæs andelike fadher / Førældrane takkadho hono*m* wørdelika oc mykyt ødhmywklika oc pawen gaff the*m* wælsignilse / oc swa aat skildos the ¶ Nw ther æpthe nar barnet war føth / bebodhado the thʒ pawano*m* / aff huilko han wart ganʒska gladher / oc bødh sino*m* cappelaner sik mʒ hono*m* til redha at gøra døpilse / oc pawen døpthe barnet / giffwandes thy na*m*pn / so*m* ær ioh*ann*is / ok tok barnet mʒ sik hem / oppa sith palaciu*m* / oc offta plægadhe han beslodha [beskodha] thʒ barnet ¶ Nar barnet war vij ara ga*m*malt tha læt ha*n* thʒ ko*m*ma til skola / æn barnet haffde haart næme / oc lærdhe illa /

før huilkit andhra diækna giordho offta spee oc leek aff hono*m*/ aff huilko pilthen mykyt skæmdhes oc drøffdes/ oc tok th*en*ne pilten ioh*ann*es th*er* æpth*er* til sidhwænio at daghlika gaa til e*n*na kyrkio/ oc knæbøya sik ødhmywklika før iomffru maria belæte/ bidhiandis iomffru maria alwarlika oc j*n*nerlika/ at ho*n* wærdoghas *hono*m* hiælpa/ at han matte wæl *Sp. 2 læra Thȝ hænde en dagh nar s*anct*us ioh*ann*es stodh j*n*nerlika bidhiandes før sa*m*ma belæth*et* at ha*n* matte wæl læra/ tha taladhe belæth*et* til hono*m* sighiandis kys mik før mi*n* mwn/ sidhan skalt thu wæl læra alȝskona konst oc wnfaa wisdom mer æn nakor man oppa iordhe*n*ne warandes/ Tha wart s*anct*us ioh*ann*es mykyt rædder oc førfæradh*er*/ oc tordhe thȝ engaledhes gøra/ Tha sagdhe millasta modhren maria kom til mik tryggelika wndh*er* mi*n*a ledhnigh oc feloghet/ tha gik han fram oc kyste iomffru maria før h*en*nas mwn/ oc søgh th*er* wt alȝskona wisdom oc konster/ at han th*er* æpth*er* taladhe oc disputeradhe høghmæles ærandhe ællar lærdho*m*/ om gudh oc alȝskona tingh/ huilke*n* enghe*n* tilføranda lærth haffde/ ællar hørt/ oc nar han wt gik aff kirky*n*ne/ oc til skolan i gæn oc wille mera læra/ oc fanȝ ha*n* haffua wiisdo*m* ællar lærdho*m* mer æn alle andhre/ Tha begy*n*nadhe alle lee aat hono*m* oc fraghadhe hono*m* sighiandis/ hwat ær tik hænt/ ællar widh*er*farit/ ællar hwru haffw*er* thu wnfanghit swa mykyn lærdom/ thu haff*uer* thæn lærdho*m* fanghit huilken wi mȝ hugh oc slagh ey kw*n*no*m* i tik stoppa/ oc nw kant thu meer æn wi alle/ Oc begy*n*nadhe alle see oppa hono*m* granlika oc sagho the en ringh aff gul gangha kringh om hans mw*n* oc thȝ gullet war skinandes so*m* en

Bl. 37, verso. Sp. 1. kla--rasta stiærna / tha fraghade the honom hwat ho*nom* hænt war / ælar hwru thæn gul ringhe*n* / war hono*m* oppa ko*m*men / hwilken ha*n* kringh om sin mwn haffde / tha sagdhe han them alla sa*n*nindh hwru the*r* om war oc hwat hono*m* hænde / Sidhan lærdhe the alle aff hono*m* manghskona konst*er* oc wisdom / thy at enghe*n* kwnne the konst*er* oc wisdoma so*m* s*anct*us ioh*anne*s haffde / oc kalladho the ha*n* sidha*n* ioh*anne*s mʒ gyllene mw*n*nen / oc sagdho the hono*m* / mʒ rætto ær thʒ tith na*m*pn / thy at gyllene ordh wtgaa aff thino*m* mw*n*ne i thinom kæ*n*nedome / Oc baar s*anct*us ioh*anne*s / thæn gull ringhen / the stwndh han liffdhe / oc behølt oc thʒ na*m*pnet ¶ Nw haffde thæn pawen s*anct*um ioh*anne*m ganʒska kæran / oc wart tha lidhog en p*re*bændha ællar ræntha / hwilka pawen strax førlænthe hono*m* / oc wart han ganʒska riker / oc liffdhe dygdhelika / haffwandes hælokt liffw*er*ne / Oc nakot the*r* æpth*er* nar s*anct*us ioh*anne*s wart xvi aara ga*m*mal læth pawen wighia hono*m* til præst / før the fatikka siælena skuld som pinadhes / at ho*n* matte the*r* aff hogswalas / oc læth pawen hono*m* sik til redha at læsa sina førsta mæsso / oc sagdhe at han enghaledis skulle længher førdrøia / Oc giordhe pawen thʒ aff warkw*n*nan ow*er* the fatikka siælena / tha sagdhe s*anct*us ioh*anne*s the mæssona mʒ store gudhelikhet / oc aatwakt / oc wndher *Sp. 2. *the mæsso*n*ne fik han ganʒska dywpa tanka / tænkiandhes widher sik sighia*n*dhes / O h*er*ra gudh iak ær oc mykyt wngh*er* / oc ær thʒ oc mykyt mothe gudhi / at iak swa wngh*er* skal præster wara / oc hantera sa*n*nan gudh / oc sagdhe ha*n* sidhan / O h*er*ra gudh thʒta ær mik okærth / at iak

swa hastelika wigdher ær til præst/ thy at [iak] ær thæs owerdogher oc ær thʒ mik imoth/ at iak tik hantera skal mʒ minom barnʒlikom handom/ Ther ower maa iak sørgia/ oc sagdhe han framdeles/ iak weth wæl at wærldennas rikedoma/ ærw siælenne til skadha oc wadha/ før thenskuld wil iak fatiker wardha før gudʒ skuld/ hwat gangnar mik tidhelika rikedoma/ hwilka iak ægher mothe gudʒ wilia/ oc før thenskuld/ swa snart wi æthit haffwom wil iak gaa i øknena/ ok ther bliffwa i mina liffsdagha/ oc tænkte han æn meer sighiandis mʒ sik/ o iak wille at tæssen mæssan ware snart ændat/ Oc mʒ swadana tankom/ wart mæssan ganʒska langh/ æn tha mæssan war ændhat gingho the til bordh mʒ mykle frøgdh/ Oc wnfingho the then wngha præsten ganʒska ærlika/ oc haffdo nogh i allo thy som behoff war ¶ Nar the sina maltidh giorth haffdo/ tha giordhe *sanctus iohannes* thʒ han førra tænkte/ oc kom sik hemelika fran sælskapet som mʒ honom war/ takandes oppa sik fatigx manʒ klædhebonat/ at enghen skulle honom *kænna/ oc ther mʒ togh han mʒ sik *Bl. 38, recto, Sp. 1. brødh oc gik i øknena/ oc war ther i mangha dagha mʒ lithen angher ¶ Nar pawen oc andra herra førnwmmo/ at *sanctus iohannes* war borth tappadher/ tha waro the mykyt drøffde oc lætho søkia alla wæghna oc rwm wndrandis hwart han bliffwin war/ Sidhan gik *sanctus iohannes* jn i øknena langhan wægh/ oc badh gudh jnnerlika at han mʒ sinne nadh wærdoghas honom nær standha/ oc honom mildelika førese/ oc fik han se ena rinnandhe kællo/ til hwilka han strax gik/ oc warth ganʒska gladher/ widh samma kællo war en holsten oc stor/ hwar watnet

lopp wndh*er*/ tha tænkte ha*n* m*z* sik/ hær skal wara mith heman/ oc boolstadh*er*/ oc hænte tilsa*m*man græs til at tækkia sin cella/ oc makadhe en port før cellan/ mothe skogx dywro*m*/ oc nar ha*n* haffde førtært brødhet so*m* ha*n* m*z* sik i øknena baar/ tha oppsøkte ha*n* yrth*er* oc krydhe oc røth*er*/ ok fødhe sik th*er* m*z*/ oc aat ha*n* oc løff oc græs/ oc opplyffte idhkelika sin øghon i hymelen til gudh/ oc liffde ganzska stranghlika/ til thæs han kw*n*ne wndh*er*sta hwat yrth*er* oc røth*er* godhe oc nyttoghe waro/ oc tiænthe gudhi dagha oc næth*er*/ i gudhelik*om* bøno*m* i fasto/ waku oc i marghfall*om* dygdho*m* ¶ Oppa th*e*ntidh war en kesare so*m* ælskadhe gudh/ oc haffde ena skøna borgh/ i huilke ha*n* haffde sina hwstru/ oc sina dott*er*/ oc sith hærskap oc tiænara/

*Sp. 2. The borghe*n* war widh the øknena ællar sko-*-ghen hwar s*anc*tus ioh*ann*es war j*n*ne/ Th*z* hændhe om so*m*maren oppa en dagh/ at kesarens dott*er* m*z* mangha andra iomfrwr/ gingho jn i skoghen at førlosta sik skodhandes lilior oc blomor/ oc th*er* m*z* førtærandhes thiman/ Tha kom aff hymelen en græselike*n* oc starkaste wædh*er* stormb*er*/ oc største blast*er*/ at han førdhe kesarans dott*er* opp i wædhret høkt/ at the andra io*m*ffrunar wisto ey hwart ho*n* kom/ tha wordho the alla bedrøffda sighiandis sik j mællan/ hwat skolom wi swara kesareno*m* om hans dott*er*/ Oc tha kesaren heem ko*m* spordhe ha*n* æpth*er* si*n*ne dotter/ Tha swaradho the hono*m* sighiandis/ at eth stort wædher førdhe h*en*ne sin wægh/ tha wart kesare*n* mykyt bedrøffdh*er*/ Æn gamble owene*n* dieffwllen/ satte io*m*ffrwna kesarens dotter oskadda/ før s*anct*i ioh*ann*is celladør/ Tha stodh hon widh stenen hwar

cellen war oppa bygdher / oc war hon tilsaat mʒ stor prydilse oc ærleken klædhe / haffwandhes dyra krono / oppa sith hwffudh oc wiste ekke hwart hon skulle tædhan gaa / oc saa sik om kringh oppa alla sidhor / om hon kwnne nakra mænniskio see / Tha saa hon sancti iohannis cella / oc gik næmber / oc saa jn i cellan / oc saa en man liggia oppa iordhenne / oc bidhia sina bøner som han offta plægadhe gøra / Tha wart hon gladh oc sagdhe o min herre lat mik jn i cellan før gudʒ skuldh / tha wart sanctus iohannes rædher / oc mykyt førfæradher / oc saa sik om / oc stodh opp / tha ropadhe iom[ffrun] *annantidh / mykyt jnnerlika bidhiandis sik jnlata / æn sanctus iohannes bleff tyster / enkte swarandes / tha saa iomffrun æn en tidh jn i cellan / oc badh honom æn tridhia reso sik jnlata / oc sagdhe / iak seer wæl at i æren en cristen mænniskia før thenskuld bør idher mik hiælpa / misther iak her mith liff thʒ komber tik til skadha / oc wardher iak her oppæthin aff skogx dywrom / iak skal thʒ ower tik klagha om doma dagh / oc thu skalt ther rækenskap føre gøra / Tha sanctus iohannes haffde længhe hørt jomfrwnnas ordh oc ropan / tha gik han til dørena / oc tha han henne saa / aat spordhe han henne haa hon war / oc hwru hon war thiit kommen / jomffrun swaradhe / thʒta ær gudʒ wili / iak sigher tik ey meer / Tha tænkte sanctus iohannes widher sik / mister hon hær sith liff / tha ær iak saker før gudhi før thʒ oc swa laat han iomffrwna gaa jn i cellan / oc giordhe eth twæskiffte mʒ sinom staffwe / ællar ganga kæppe / oc sagdhe til iomffrwnna / bliff thu i thenna delen oc iak i them andra delen oc kom enkte til mik / oc

*Bl. 38, verso. Sp. 1.

bidh til gudh mʒ alle jnnerlikhet oc aat wakt/ hon swaradhe sighiandis thʒ wilia gærna gøra/ oc tok hon sik en lithen sømpn/ oc haffdhe hon engha makt i sin kropp/ oc tha daghen kom/ tænkte hon hwat skal iak ætha i dagh/ min kære wærdh haffwer enkte mik giffwa/ Oc thy maa iak her lidha stora twangh/ Tha stodh sanctus iohannes opp/ oc laas sina bøner/ mʒ store gudhelikhet/ oc aatwakt/ oc *Sp. 2. the hedher-*-lika iomffrun stodh oc opp/ oc sanctus iohannes lærdhe henne gudhelika bøner/ hwru hon skulle bidhia/ Ther æpther sagdhe han til henna/ wi wiliom gaa samman/ oc oppletha os nakon kost/ the giordho oc swa/ æn theras koster war ey annat/ wtan krydhe oc røther/ thʒ atho the i mangha dagha aff storom hwngher/ oc store ødhmywkt oc bliffwo stadoghe i gudelikom bønom/ waku oc fasto/ oc thiænto gudhi mʒ alle aatwakt/ Swadana dygdher oc gudelikhet liffwerne hatadhe owenen diæffwllen/ oc hatadhe han them badhen/ oc jnskøt i them eth onth radh/ oc skepadhe swaa /at sanctus iohannes stegh ower staffuen til iomffrwnna oppa hennas deel/ oc omffæmnadhe henne kærleka/ oc fik storan kærlek til henna/ oc begik owenen at iomffrun fyøl i stora syndh før hans skuld/ Ther æpther fingho the storan angher før sina syndher/ oc tyktho illa wara/ at the haffdo syndhat mothe gudhi/ oc sanctus iohannes sagdhe widh sik siælffwan/ O O iak arme man/ hwat iak haffuer gudhi giort til æro/ thʒ haffwer iak nw alt førtappat O we mik herra gudh at iak the syndena bedhreff/ oc førtørnadhe tik min herra/ thʒ ær mik nu leth aff alt mith hiærta/ Qwinnan sagdhe tesslikes/ Awi mik wsle mænniskio/ at iak syndat haffwer moth

mi*n* h*er*ra oc mi*n* gudh/ oc førtappat hedher oc æro ¶ Thær æpther om en dagh wart s*anct*us ioh*anne*s tænkiande mʒ sik siælffwo*m*/ bliffw*er* tæssen qwi*n*nan længher nær mik/ tha wardher iak mer *syndogher/ [*Bl. 30, recto. Sp. 1.] oc swa størte han qwi*n*nona nidher aff høgha stenen/ oc gik strax in i cellan oc sagdhe/ O iak osælaste man nw haffu*er* iak myrth the godha qwi*n*na/ ekke haffde hon giorth the syndena/ oc haffde iak ekke he*n*ne ther til ko*m*met/ oc iak haffw*er* he*n*ne aff hænt liffwet/ tæssa qwi*n*nona oc mi*n*a syndher/ wardher gudh æw*er*delika hæ*m*pna skolandhes ow*er* mik oc gik tha s*anct*us ioh*anne*s wt aff skoghenom ællar økne*n*ne/ oc sagdhe widh sik siælwan/ iak wil ey længher thiæna gudhi/ thy at mi*n* thiænist ær all førtappat/ oc sagdh[e] ythermer o h*er*ra gudh/ thu hafwer før gløm[t] mik/ Tha kom i hans hiærta eth lith*et* hopp til gudh oc han tænkte i sik/ jak wil mi*n*a syndher skrifftha/ oc kom sik før pawan i rom/ som war hans gudhfadher/ oc sagdhe til hono*m* o hælge fadher/ iak ær en groffw*er* syndare/ oc swa skrifftadhe ha*n* alla sina syndh*er*/ mʒ storo*m* angher oc idhrogha/ oc pawen kænde hono*m* ekke/ oc sagdhe wredhelika til hono*m* gak hædhan wt aff mi*n*om øgho*m*/ illa haffw*er* thu giort moth the qwi*n*no*n*ne/ oc thu æst saken til alt thʒta ondha/ Tha wart s*anct*us ioh*anne*s mykyt bedrøffdher/ oc tænkthe mʒ sik/ iak twækar ekke om gudʒ misku*n*dh/ oc gik i øknena i gæn til sin cella/ ok tok oppa sik ena synda both oc tænkte oppa gudʒ barmhærtoghet sighiandis/ gudʒ nadh oc misku*n*d ær større æn mina syndh*er* oc sagdhe ythermer/ O h*er*ra gudh tak tæssa *both [*Sp. 2.] nadhelika aff mik/ iak wil krypa oppa mi*n*a hændher

oc føther til thæs iak kan thina nadh førwærffua / oc nar iak haffw*er* mi*n*a syndh betalat / tha wærdoghas thu h*er*ra gudh / mik thʒ aff thi*n*ne nadh kwngøra / Oc th*er* æpth*er* krøp *sanctus* ioh*annes* oppa hændh*er* oc føth*er* som eth oskæliket dywr / th*er* i skoghenom / Oc nar han wille taka sik hwilo / tha krøp han i sin cella / oc swa krøp han i mangh aar / æpth*er* si*n*ne førtæringh oc fødho / . sik aldrigh fran iordhe*n*ne oppresandis / oc hans klædhe moghlados / oc røttos snarlika aff hans kropp / oc wart ow*er* alla*n* hans likama opp wæxsandes hardasta rwffuor som eke karter / swa at enghe*n* kw*n*ne honom kæ*n*na / Oc tha han swa krwpit haffde i xv aar / i the økne*n*ne / Oc swa længhe warit haffde i them skoghenom / tha hænde at keseri*n*nan ællar kesarans hwstru fødde barn / oc war the sa*m*ma kesari*n*nan modh*er* til the jomffrwna so*m* wædhret borth førdhe ¶ Nar thʒta nyfødda barnet skulle døpas tha sændhe kesare*n* æpth*er* pawan / oc flere biskoppa oc mæktogha h*er*ra / nar pawen oc andra wærdoghe mæn / oc mykyt h*er*skap ko*m*pne waro / togh pawen barnet oc wille thʒ døpa / Tha taladhe barnet sighiandis / iak wil ekke døpas aff tik / tha sagdhe pawen til barnet / gør mik kw*n*nokt om iak tik døpa skal / Tha swaradhe ath*er* barnet / jak wil ekke aff tik døpth*er* wardha / *Tha førfæradhes pawen ganʒska mykyt / oc sagdhe til hærskapet / høren h*er* til alle / hwru thʒta barnet swara / oc talar siælfft for sik / seen / hwat wil thʒta ærandhetʒ jnbæra ællar bethyda / Oc taladhe pawen tridhia tidh til barnet sighiandis wilt thu wnffa døpilse aff mik / tha taladhe ath*er* barnet sighiandis / iak wil ey aff tik wardha døp-

*Bl. 39, verso. Sp. 1.

ther/ Jak wil døpas aff the*n* hælga ma*nn*eno*m* *sancto* ioh*ann*e/ gudh lathe then fræmadha ma*nn*en her snarlika ko*m*ma/ tha antwardhade pawen barnet fran sik/ oc gik til keysaren/ oc spordhe/ hwat man ær then ioh*ann*es/ som barnet skal døpa/ Tha wiste enghen ther til swara ¶ Oppa thentidh haffde kesaren bwdhit sino*m* iæghar*om* fara i skoghen æpther willebradh til th*ȝ* hærskapet som samlat war til høgtidhena/ tha en aff the*m* iæghar*om*men so*m* wt sændhe waro/ war ena milo jn i skoghen ko*m*men/ tha hørdhe ha*n* at hwndana skælto oc glaffsadhe mykyt tiith/ oc redh han til them snarlika/ wiliandhis wetha hwat a færdhom war/ Oc tha ha*n* til hwndana ko*m* fik ha*n* see eth græseliket dywr før sik huilket han ekke kændhe/ ællar wndherstodh/ hwat dywre th*ȝ* wara skulle ællar hwat køn/ ok tænkte iægharen m*ȝ* sik/ O thu æst græselika bestælt i thin skapnat/ at iak dirffwis ey besta/ ællar fattas widh tik/ thu maat mik dræpa *ællar førdærffwa/ iak wil hældher fara *Sp. 2. hem/ æn hono*m* kom snarlika i tankan at hå*n* swa tænkte widh sik/ komber iak oc hem til mi*n* he*r*ra wtan willebradh/ tha wardher mi*n* he*r*ra mik wredher/ æn iægharen tok sik gudh til hiælp/ oc waghade sik alena moth th*ȝ* græselika oc wanskapadha dywret/ oc tha ha*n* stormadhe mothe dywret/ tha lagdhe sik dywret stilla før hono*m*/ som th*ȝ* haffde hema tampth warit/ tha kastadhe iægharen sina kapo ow*er* th*ȝ*/ oc banth th*ȝ* om hændher oc føther til sa*m*man/ oc gladhes at th*ȝ* war swa tampth/ oc spakt wordhit/ oc tok sit bælte/ oc bant th*ȝ* oppa sin hælst [hæst]/ oc førdhe dywret oppa slattet [slottet] til sin he*r*ra/ Sidhan kom ther mykyt folk wiliandhes

skodha / thꝫ græselika oc wndher*samm*a dywrret / oc nar thꝫ løst wart / krøp thꝫ wndh*er* bænken / Tha kom kesarens a*mm*a jngangandes mꝫ barnet oc sagdhe lathen mik see dywret / oc nær h*en*ne stodho manghe riddara oc frwghor / huilke oc willo see thꝫ dywret / Tha kom en mꝫ e*n*ne stangh / oc støtte dywret wndan bænken / oc dywret krøpp i gæn wndh*er* bænken / Ma*n*nen mꝫ stange*n*ne wtkørdhe thꝫ a*n*nantidh oc thꝫ krøp i gæn / Tridhia reso kørdhe han dywret wndhan bænken oc tha bleff thꝫ stilla standes / tha taladhe spædha barnet til dywrit sighiandis / O ioh*anne*s mi*n* kære h*er*ra iak skal aff tik wnfa cristen døpilse / Tha swaradhe *sanctus* ioh*anne*s sighiandis til barnet / Ær thꝫ gudꝫ wili / oc om thin *ordh ærw san / tha sigh

*Bl. 40, recto, Sp. 1.

æn ena reso samma ordhen / Tha thalade barnet sighia*n*dis Min kære fadh*er* hwat bidh*er* thu / Jak wil aff tik døpas / Tha ropadhe *sanctus* ioh*anne*s til gudh j*n*nerlika i sith hiærta sighiandis O h*er*ra gudh wærdoghas mik oppenbara / gøno*m* barnse*n*s mwn / om mi*n*a syndh*er* ærw mik førlatna ællar førbættradha / Tha taladhe barnet O ioh*anne*s thu skalt wara gladh*er* / før thy at gudh haffw*er* tik thina syndh*er* førlatit / stath før thy opp oc døp mik i gudꝫ na*m*pn / oc stodh han opp aff iorde*n*ne / oc iæmskøt føl aff hono*m* / alt thꝫ so*m* hono*m* wanskapadhan giordhe oppa hans kropp / so*m* war the harda skorponar oc rwffwnar / Oc sidhan græs oc krydhe / oc moos som oppa hono*m* wæxte i økne*n*ne / oc bleff hans likame ren oc clar / som oppa eno wngo barne / oc latho the til hono*m* bæra ærleken klædhe / i hwilken han i førdhes / tha wart han wørdhelika wælfagnadh*er* aff pawa*n* oc riddarskapet /

darskapet/ oc døpthe sidhan barnet mȝ store gudelikhet Th*er* æpth*er* badh pawen s*anctu*m ioh*ann*em sætia sik nær hono*m*/ Tha sagdhe s*anct*us ioh*ann*es til pawan/ hælge fadh*er* kæ*n*ne ekke thu mik/ pawen swaradhe ney sa*n*nelika/ Tha sagdhe s*anct*us ioh*ann*es iak ær thin gudȝson/ thæn thu døpte/ oc læth sidha*n* til skolan gaa/ oc bewiste mik mykyn kærlek/ oc wigdhe mik til præst ganȝska wnghan/ oc nar iak giordhe mi*n*a førsta mæsso/ tha tænkte iak i mik siælffwo*m*/ at thȝ war ekke beqwæme-*-likit *Sp. 2. at iak swa wngh*er* skwli hantera mi*n* gudh mȝ bar[n]slikom handho*m*/ Oc thy nar iak ændhat haffde the mæssona/ gik iak i øknena/ hwar iak ledh mykyt omak/ oc sagdhe sidhan før pawano*m*/ all the tingh hono*m* skedh waro/ oc hwru hono*m* begangit war mȝ the iomffrw*n*ne/ allaledhes som han tilføranda skrifftat haffde før pawan ¶ Nar kesaren som th*er* war nær them sitiandhes haffde hørt all tæssen ordhen oc hælst om io*m*ffrwna/ tha tyngdhes han swarlika i sith hiærta oc tænkte mȝ sik/ Sa*n*nelika the iomfrwn war mi*n* dott*er*/ oc sagdhe kesaren til s*anctu*m ioh*ann*em/ within i nakon man so*m* kw*n*ne os wisa stadhen th*er* io*m*ffrw*n* ho*n* miste sith liff/ at man matte finna h*en*nas ben oc latha them wørdhelika ko*m*ma til iordhe*n*na/ Tha sagdhe s*anct*us ioh*ann*es kw*n*ne iægharen wndh*er* wisa os stadhen hwar han mik oppfan/ tha wille iak wæl oppfi*n*na stenen aff huilko*m* hon wart nidherstørt/ Tha swaradhe iægharen/ iak trøst*er* wæl fi*n*na thæn stadhe*n* oc foro the badhe/ s*anct*us ioh*ann*es oc iægharen til skoghen ridandhes/ oc s*anct*us ioh*ann*es fan stenen/

Oc wordho the alle seandes ena qwino sithiandes liffwandes oc helbrigdha widh stenen/ tha taladhe sanctus iohannes til henna sighiandis hwi sither thu her ensammen widh thenna stenen/ qwinnan sagdhe/ kænne thu ekke mik/ han sagdhe ne sannelika/ tha sagdhe hon Jak ær samina iomffrun som kom til thin cella *oc thu størte mik aff thenna stenen/ tha sagdhe sanctus iohannes haa halp tik at thu blefft liffwandes/ hon swaradhe gudh aff sinne godhet bewaradhe mik/ at mik enkte skadde/ Oc war qwinnan swa skøn oc faghor som tilføranda/ Oc hennas klædhe thæslikes/ oppa huilket the mykyt wndradho/ oc førdho the henne tha til hænnas fadher oc modher/ huilka the wnfingho mʒ størsta frøgdh oc glædhi takkandhes gudhi/ at the haffdo atherfunnit sina dotter Tha aatspordhe kesaren sina dotter/ hwru hon haffde liffwat thæn langha thiman/ hon swaradhe/ gudhi æro enghen tingh omøgheliken at gøra/ mik gaff han sina nadhelika wærn/ moth rængn oc snyo/ hwngher oc tørst/ heta oc køldh/ swa at mik enkte skadde/ oc meer wil iak ekke sighia/ Sidhan ther æpther redh pawen til rom mʒ sancto iohanne/ oc sagdhe pawen til honom/ kære gudʒson/ iak wil bodh gøra thinom fadher oc modher/ at thu æst her komen/ oc sændhe pawen sin tiænara til them sighiandis/ Jak wil idher bæra godh tidhande/ at idhar son iohannes/ ær helbrigdha her kommen/ tha wordho the badhen mykyt gladh/ oc gingho til honom/ oc wnfingho han wørdelika mʒ hiærtans glædhi/ Tha aatspordhe pawen sanctum iohannem sighiandis/ min ælskelike gudʒson hwru mangha resor haffwer thu mæsso sakt/ han swaradhe ey meer æn ena/

*Bl. 40. Verso. Sp. 1.

Tha sagdhe pawen til honom/ hwru iæmmerlika han hørdhe the fatikka siælena skriia i sko-*-ghen/ oc hwru siælen oppenbaradhe/ at en qwinna i rom/ war mʒ frwkt/ oc the frukten skwlle præster wardha/ oc naar then presten haffde sakt xvi mæssor/ tha skulle siælen frælsas aff sinne pino/ oc ther trøste iak mik widher swadana oppenbarilse/ oc thy læth iak tik bithida wighias til prest/ at the arma siælen matte løs wardha/ aff sinne pino/ Oc thy kære gudʒson skyndha the mæssor til ændha/ Tha sagdhe sanctus iohannes mæsso daghlika/ til thæs xvi mæssor waro fulkompnadha/ oc the fatigha siælen wart qwit aff sinne pino/ ¶ Ther æpther giordhe pawen sanctum iohannem til en biskopp/ oc sændhe honom til eth biskops døme/ Sidhan wart then hælga herran mykyt ødhmyuker/ oc tiænthe gudhi jnnerlika/ oc predikadhe søth ordh/ swa at han kalladhis aff allom sanctus iohannes mʒ gyllene mwnnen/ Ther æpther wart han orætwisleka wth driffwin aff sith biskops døme/ oc kom i ena willene økn/ ther skreff han om gudh oc cristenhetena mangha stora bøker/ oc dywpan kænnedom/ oc tha blæket minʒskadhes honom tha skreff han aff sinom mwnne mʒ sin raka/ oc wart the skrifften all mʒ gyllene bokstaffwa/ oc før the sakena skuld kalladhes han sanctus iohannes mʒ gyllene mwnnen/ Ther æpther warth then hælge herran kranker til dødhen/ oc gaff han sina hælgasta siæl i ihesu cristi hændher mʒ størsta frøgdh oc glædhi til æwerdhelikit liff/ Ey finʒ mer aff thenna hælga herran i tyska passionali/ æn oppa latina tha star mykyt han ledh *sidhan han biskopper wart

*Sp. 2.

*Bl. 41. recto. Sp. 1.

CXVI.

OM BONIFACIUS OCH CELESTINUS PÅFVAR.

Skottland kristnas. Det dubbla Påfve-valet.

Cod. Bildst. Bl. 124. Verso.

Om then thima wrdo skotta c*ri*stne ok wm then thima war en stridh om paua døme ¶ Honorius thrøste bonefaciu*m* .a. moth eulario ok hiolt bonefaci*us* paua døme mȝ hans hiælp epte bonefaciu*m* war(dh) celestin*us* paue cd. xxx. ix. ar*e* wars h*er*ra ok war viij ar j manadh. ix dagha. *ok stodh paua stool tomb*er* epte han xx. dagha han skipadhe siwngha s*anctu*s j messo.

*Bl.125, recto.

CXVII.

OM THEODOSIUS KEJSARE.

Theodosii och Eudoxias fromhet.

¶ Theodosius vnge son archadii k(ᛉonungs *xx* eysara vard oc) war k(ᛉonu*n*gh*er* *xx* eysar*e*) vj aar ok xx han war (sua) godh*er* ok fridhsamb*er* at han wilde engin man døma til dødh ¶ Hans husfru war ok en gudhlik fru ok mykit bokuis han fæste c*ri*stna thro mȝ hedhno*m* bokum/ ok sannadhe theskyns poeta vers j bøkir ok kalladhe th*em* omerocentones ok virgiliocentones/ hon hæt siælf eudoxia. hon for til ier*usa*l*em* ok førdhe thædhan ma*n*gha hælgha doma s*anct*i stephani been/ ok s*anct*i petri boior/ ok læt paua*n* skipa. s*anct*i petri høghtiidh adui*n*cula

CXVIII.

OM SIXTUS PÅFVE.

Om Klerka-vigning.

Epte celestin*um* ward sixtus paue. cd. xl. v. are wars herra ok var viij aar oc viij dagha (ꝭ oc xx han) skipade at enghin biscoper ma vighia nokon klærk aff annars biscops døme

CXIX.

Om Leo påfve.

Leos renhet. — Den återställda handen.

Epte han kom leo. cd. l. iiij. are wars h*er*ra ok var ([R] pawe) xxi aar oc j manad. vij dagha ok. xx ok stod paua stol tomb*er* epte han vii dagha ¶ En pascha dagh som han sangh mæsso fik han køʒ frestilse widh at en fru mi*n*tis widh hans hand thʒ hemde han a sik epte mæsso swa sarlika at han hiogh aff sik handena. oc tha folkit vndrade ([R] langa*n* tima) hwi pawin sagdhe aldre mæsso ok sagdhe han wara. kiættara eller ok ey væl lifua. ¶ Tha gaff var fru hanu*m* sina handh at*ir* ther han la a bønu*m* for hænna altara.

Striden om Bilder-dyrkan. S. Pehrs graf. — Leos fastande och syner.

¶ A theodosii k*esara* dagh*um* ok leonis paua. burdis en villa vm kors ok belate ([R] oc sagdo (ᛉ willarena *xx* som-like) at cors oc bilæte) varo oloflik ok afgudha dyrk knæfalla gyltom stokkom ¶ Theodosius k*esare* ok leo paue kalladho ther for *con*silium til calcedonia*m* ok komo saman cc oc xc biscopa. oc dømdo belate lof-lik swa at them giordhis hedherin som belathin waro teknad epte ok enghin belatu*m* siælfwm ¶ leo scref .eet breff amot (the) villo ok lagdhe iwi s*ancti* petri graff ok badh s*anctum* petru*m* rætta sith bref en nokot ware wrankt oc fastadhe ther til xl. dagha ok hitte brefuit sidhan sama staad scrapat ok ny scriuat ok tedhis hanu*m* siælfuir s*anctu*s petr*us* ok sagdhe. Jak rætte brefuit som thꝫ skal wara. ¶ Swa halder romara kirkia. som han rætte/ andra xl (dagha) fa-stade leo ok badh s*anctu*m petru*m* ærna sik aflath aldra sinna synda ¶ S*anctu*s petr*us* thedis hanu*m* ok sagdhe thu ær fræls aff allom syndhom thꝫ ena ær thu skyldogher. at swara for gudhi en thu hafuir no-kon klærk oskælika wigth ¶ Han ær hælagher ok ha*n*s dagher komber s*ancti* petri apton wm somarin.

CXX.

OM MARCIANUS KEJSARE.

Huna-hären. — Kung Thidrik af Bern.

Om th*en* thima war wældugh*er* huna hær wt komin aff karelom thera konu*nge*r thrugadhe rom til skaat sex thusandh pund gul. vm sex. aar: til theodosius gaff sina systør hælagha marciano han wmstridde huna hær mꝫ gøtha hiælp ¶ Marcianus theodosii ma-*-gher war *Rømsker kesare* *Bl. 125, verso. vi aar godh*er* man ok wæl *cris*tin hanu*m* drømde som han saghe huna konu*ng*s bugha. brutin ¶ Vm thæn thima: wan thidrik bærn/ gøtha konu*nger*. ok ok hans son thørgillus alt spaniol landh th*er* aff kallas en araghun eet spaniol rike som tydh*er* a thera maal ara gothor*um* ok en til thenna thima skal. hwar aragum konu*nge*r swæria sik gødskan før en han vighis: J marciani pa-*ua [kesara] daghum hittus *Bl. 126, recto. s*anc*t*i* ioh*anni*s baptiste ben marcianu*m* drapo hans siælfs mæn. fule forradhara. :

CXXI.

SAGAN OM DE 11,000 JUNGFRUR, SAMT OM SANCTA CORDULA.

S. Ursula.—Omvändelsen.—Skeppsfarten. Martyr-döden.

¶ Vm then thima var vrsula konu*n*gs dottir aff britania ens riks konu*n*ghs sons fæste mø han wår hedhin ok hon war *cri*stin ok wilde sith ia enghalund hanu*m* gifua. vtan han wrdhe *cri*stin ok finghe henne thusandh jomfru fylghe til rom. Jonkarin læt ospart (vara) hwat hon beddis ¶ Erleka ok wælborna iomfrur sa*m*nadus ma*n*gha til henna/ biscopa ok h*er*ra somi *cri*st'ne ok somi hedhne ok foro til rom mʒ henne alla kom hon til *cri*stindom the henne fylghdo ¶ Ciriacus war tha paue føddir j brittania han war fæghin thera komo thy at ma*n*ghe aff them waro hans syʒlungha ok for mʒ th*e*m bort aff rom. ok vidh*er*sagde paua døme thy at gudh siælfuir viiste hanu*m* at han skulde mar–

tir vardha mʒ th*e*m. ¶ En cardinalis ok een p*at*riarcha følghdo hanu*m* so*m* gudh (ʏ̥sagdhe *xx* hafdhe) ok viist(ʏ̥e) thera martiriu*m* ok manghe biscopa. ¶ Cardinales vildo ey sc*ri*fua ciriacii nampn mʒ andro*m* pawm J bland / thy at ha*n* widh*e*rsagdhe paua døme ok sagdo han hemskan wara: ¶ Gudh siælfuir thedis (oc) Jonkara ethereo vrsule festeswene ok rædh hano*m* følghia vrsule radhe ok møtha hænne j Rom ok wardha martir mʒ (ʏ̥ ?hænna....ødom *xx* si*n*ne festemø) ¶ Ciriacus ok ethereus ok vrsula mʒ xi thusandh goth folk som mæstadel war(o) Jomfrur silghdhe saman aff rom ok fingo hampn som gudh styrdhe widh kolnø (tha) som huna hær belagde stadhin ok tholdo th*e*r m*a*rtiriu*m* vndhi hedhno*m* swærdo*m*

Sancta Cordula och hennes ben.
Lik-flyttningen.

¶ En io*m*fru aff them flyde m*a*rtiriu*m* førʒsta daghin oc kom atir annan dagh ok bødh sik siælf wndi swærdh hon heth cordula. hænna høghtidh skipadhis næsta dagh epte thera høghtidh som gudh viste enne hælaghe recluse / en abote beddis enna iomfru been oc jætte hona skrinleggia j gulle ok læt tho benin læggia vndi (en) steen. ¶ Undi mu*n*kanna ottosangh sagho the alle at hon stodh vp aff graui*n*ne

ok neegh. diupt for altara ok gik thædhan ok hittus hænna ben tha the letto hema j kolnø. J samu graff som the waro wt gifuin ¶ Enkte lik ma iordas ther the ligghia. ¶ En konu*n*ger læt ther jordha sina dot*ter*. likit hittis wm morghonin owan grauena fadher vænte sik vara daradhan ok læt græua sama stadh likit nidher ok sætte wardh vm nattena ok (^{xx}ey hiolt) jordhin. hælder (^{R}likit) sidhan æn før ¶ Thera dagher ær tolfte dagher for *omnium sanctorum*.

(*Här förekomma orden* J marciani — forradhara *tryckta ofvan s.* 681, *r.* 14—16).

CXXII.

OM ARTHUR KONUNG.

Arthurs segrar och försvinnande. Hans Sköld.

LEo war R*ø*m*sker* k*esare* xvij. aar. J hans daghum war konu*n*gh art(yr[x] ws) j brittania veldogh*er* h*er*ra. Jwi alt ængland. ok fran*z* ok thydisland. swerike ok norighe ok danmark ¶ Han stridde vidh leonem m*z* alle thessa landa makt ok bestodh mæsta del af wæruldi*n*ne badhe hin wægh. haff ok. thænna vægh haf som leo hafdhe samnat ok hiolt sigh*er*. artyr han fik sidhan saar J ándre stridh J sielfsins lande ok rymde lønlika til eeth land at lækia sin saar ok ([R] ko*m* ald*re* at*ir* oc thy) weth enghin huru æll*er* hwar han doo for thy gætir folk til. at han lifuir æn. ¶ Han hafdhe a sino*m* skiold wara fru (bilæte) ok var m*z* hænna trøst sigh*er* sæl

Drömmen om Arthur och Herr Gavian. Spåmannen Merlin.

¶ En p*re*stir sagdhe daghlika mæsso. for hans siæl ¶ En midhsomars apton thedhis hanu*m* j sømpne en riddare som sagdhe sik heta valuamu*m* ok bødh hanu*m* til sins h*er*ra høghtidh th*er* saa han rikt hof ændas mʒ ia*m*merlike striidh. swa at alle fiollo beggia væghna. til valuam*us* stodh vp v. vællenо*m* ok sagdhe p*re*stenom tholika wara sins h*er*ra daghlika pino ok ha*n*s co*m*pana til domadax thy at. hwat goth the giordho thʒ giordho the for thæssa hems rosin ok badh han læta gøra kalka aff them gulkaro*m* han drak aff widh (ᛘ sith ˣ thʒ) bordh ¶ P*re*stin waknadhe th*er* han sompnadhe ok hitte gulkarin j sino*m* barme kalkane giordus ok æru æn til ami*n*nilsa ¶ J hans daghu*m* war mærlin p*ro*ph*et*a hans modh*er* war konu*n*gx dott*er* aff temecia en nu*n*na so*m* aldre war manʒ viis tho war hon ey mø han skreff manga*n* spadom ok manght ær sidhan wrdit som han spadhe

CXXIII.

OM HILARIUS OCH SIMPLICIUS PÅFVAR.

Kyrko-stadgar.

¶ J leonis daghu*m* war ylarius paue. cd. lx iiij ar. wars h*er*ra ok war vj aar iij M*a*-*nadha.* x. dagha. ¶ Han skepade at enghin biscop ma skipa biscop epte sik dødhan ¶ Epte han wardh simplicius. cd. lxx are vars h*er*ra ok war xv aar j manad vij dagha ¶ Ha*n* skipadhe at engin klærkir ma taka p*re*benda*m* aff nakro*m* lekma*n*ne. ¶ Han war godh*e*r ok gudhlik*e*r han byghde ok wighde ma*n*ga kirkior J rom ok skipadhe penite*n*ciarios

CXXIV.

SAGAN OM S. REMIGIUS.

Remigii börd och helighet.

¶ Leo (keysare) war godher *cri*stin man (ͯvid *xx* vm) all maal vtan bilate them læt han all brænna. ¶ Han skipade ʒenone*m* k*esara* epte sik

ZEno war R*ømsker* k*esare* xvj aar J ha*n*s daghu*m* war en ermete som laa dagh ok nath a bønu*m* ok badh gudh gifua kirkio(*ne*) fridh j franʒ ¶ Gudhʒ ænghil tedhis hanu*m* ok sagdhe een (ͯkona *xx* *qu*inna) som hether alma skal fødha en son som (ͯheth *xx* heta skal) remigius han skal frelsa *cri*stna kirkior ¶ Ermetin war blinder ok læt ledha sik Jn j stadhin ok sagdhe alme guʒ ængils ordh hon sag-*-dhe thʒ omøghlikt wara thy at hon war gamul (kærling). ¶ Ermetin fæste sin ordh. mʒ jerthigno*m* ok sagdhe thu skalt drøpa min øghon mʒ thi*n*ne miølk tha remigius ær føddør ok skal iak wardha wæl seande alt war(dh)

*Bl.120, verso.

swa

swa som han sagdhe / ok vidhersagdhe remigius / thagar væruldena. aff barndom ok wardh en reclusus swa hælagher ok frægher at alt folkit thok han til erchebiscop hanom nødhghom thwæggia ara ok thiughu gamblan ([R] han var sua sæfuer at sma fugla spirfua oc *andra* flughu til hans bordh oc ato af hans hand)

S. Remigius kristnar Franska konungen.

¶ Um then tima war clodoueus hedhin konu*nger* franka rikis hans drotni*ng*h rocildis war gudhlik ok *cris*tin hon læt *cris*tna sina thwa syni. nyfødda ok doo badhe iamskøt ¶ Clodouius saghde *christum* wara krankan gudh ok ey gita hallit s(ẋino^{xx}yt) folk(ẋe) lifuandhis. ¶ Rocildis sagdhe sina syni lifua sælare lifue / ok rikare rike ok sik wara sæla at gudh wilde taka til sin henna første frukt ¶ Tridhia ([R] son) fødde hon ok *cris*tnade ok lifdhe til han wardh konu*nger* epte sin fadher ¶ Enghin *pre*dikan gath cledoueum siælfuan wænt til *cris*tindom før æn all thydiska rikis makt budhu hanu*m* striidh. tha første iætte han sinne husfru at wardha *cris*tin en henna gudh gafue hanu*m* sigher. cledoueus wan sigher ok fik budh *sancto* remigio ok beddis *cris*t(ẋne^{xx}indo*m*.) duwa kom flyghande oc bar (en) ampull(ẋam) a sina næui mꝫ *cris*tmo ¶ Mꝫ henne *cris*tnadhe remigius clodoueu*m* the*n* ampulla mꝫ samu *cris*tmo gømis en j dagh j franka rike ok vighis mꝫ (he*n*ne) alla frank(a) rikis konu*n*ga

---

S. Remigius och Genebaldus.

¶ Genebaldus en rikir man ok wis fik remigii syst*er*dott*er* til husfru the bundo sik badhin hion til renlifue til diæwlin wardh swa rikir mꝫ th*em* at the fingo en son saman sidhan han wardh. biscop*er* wigdhir aff remigio ¶ Genebaldus læt kalla sin son latro thꝫ thydh*er* røfuare ok sagdhe han wara føddan aff (ᛯ mø maghe? *xx* roff mꝫ styld) ¶ En wardh diæwlin swa rikir at the fingo ena dott*er* saman hona bødh han kalla. wlpecula*m* thꝫ tydh*er* ræfs vnge ¶ Genebaldus kastade biscops klædu*m* ok lagdhe sik vidh iordh for remigii føth*er* ¶ Remigius læste han inne vij ar vm kring vidh wat(nᛯin) ok brødh til gudꝫ ænghil bødh hanu*m* wtgangha lidughan. wm sidhe ok sagdhe hanu*m* vara synde forgifna (R genobald*us* sagdhe sik aldri vilia wt ga før æn remigi*us* sielfu*er* kome so*m* ha*n* insatte Oc tha først tro sik vara synde forgifna) ¶ Remigius (kom oc) satte han atir. a biscops stool ok æmbite ¶ Genebaldus lifdhe sidhan j godhum lifnadh langhan ald*er* ok hans son latro wardh biscop*er* epte han ¶ Remigii dagh*er* komb*er*. thrættanda dagh jula.

CXXV.

OM FELIX OCH GELASIUS PÅFVAR.

Kyrko-stadgar. — Arianerna.

J them sama thima. war felix paue ens p*re*st son. cd. lxxxv are wars he*r*ra oc war viij aar xi M*anadha* xvii dagha ¶ Han bygdhe mangha kirkior J rom han skipadhe at bis-*-copa skolu kirkio vighia ¶ Epte han wardh gelasius. cd ok xcv. are wars he*r*ra ok war fiughur aar. viii man*adha* xix dagha ok stodh paua stol tomber v dagha. han dictade tractus ok ympnos oc p*re*faci*o*nes ok vere dignu*m* & iustu*m* est ¶ Vm thæn tima varo arriani swa veldoghe. at konu*n*gin aff affrica fordref aff sino lande rætta tro biscopa ccc xxx iiij (Oc) læt ha*n* skæra them allom thungo(r) aff høse gudh giordhe mʒ them mykil jærtighne at the p*re*dicadho jæmuæl sidhan som før c*ri*stna tro

*Bl. 127, recto.

CXXVI.

OM ANASTASIUS KEJSARE.

Anastasius war R*ømsker* k*esare* xxvii aar han war en kiættare/ j th*e*m tima fik en kiættare (biscop) sanna guȝ hemd i kartagine som han sagdhe thry gudȝ nampn wara misiam at valde thr(ꭙy^{xx}e) strala flughu gønu*m* ha*n*s biærta ¶ Annar arrianus biscop*er* døpte en man til c*ri*stindom mȝ wanhed*er* guȝ nampns funkarit thedis tompt som før war fult.

CXXVII.

OM ANASTASIUS PÅFVE.

¶ Epte gelasium wardh anastasius paue d. viij vars h*er*ra are ok var viij ar han skipadhe klærkom daghlika (læsa) sina thide.

CXXVIII.

OM SYMMACHUS OCH HERMISDAS PÅFVAR.

Mot-påfvarne. — Kung Thidrik af Bern.

¶ Epte han stridho thwe vm paua. døme simachus ok laurencius. thidrikk*e*r gøta konu*n*g*e*r æflde simaku*m* ok giorde laure*n*ciu*m* slættan biscop. ¶ Simachus war paue xv. aar vii. M*anadha* xxvii. dagha ok stoodh paua stool tomb*e*r vii dagha. ¶ Han skipadhe. gloria in excelsis deo hwan hælghan dagh siwnga ¶ Han screff anastasio k(^{xx}eysara) ok manadhe han til rætta tro. Anastasius forsmadhe hans radh ok doo bradhum dødh ¶ Epte simachum war ormista paue d. xvij vars h*er*ra are oc war x. aar ok stodh paua stol tomb*e*r æpte han vij dagha :

CXXIX.

DEN HELIGE BENEDICTS SAGA.

S. Benedicts stränga lefnad.

IVstinus war R*ømsker* K*eysare* viij aar han bant sik wndi rætta thro mʒ ormiste paua radhe ok læt nidher bryta. alla kiættara kirkior ¶ Um th*e*n tima war s*anct*us B*ene*dictus han fludhe wæruldena aff barndom ok war thry aar oku*n*nogh*er* hwariom ma*n*ne vtan eno*m* mu*n*ke som het romanus ¶ Benedictus saat. høght j enne bierghulu ¶ Roman*us* want honu*m* brødh (ꝥ j kadals ænda ^{xx} mʒ lango repe) ok theknadhe hanu*m* mʒ biello. til diæfwlin brøt biellona for awndh sculdh. ok krøp roman*us* sidhan mʒ nødh wp til hans/ guʒ ænghil thedis enom p*re*ste som rikan pascha kost hiolt oc awite han for rika krasa ok sagdhe huru gudhʒ win b*ene*dict*us* swalt aff hu*n*g*er*. ¶ En thima kænde han køtʒ frestilse. tha kastadhe han sik nakin j thorn ok tiʒla til han blødde ok slækte swa sielinna saar mʒ likama*n*s sarom

S. Benedict och hans Kloster-folk.

¶ Eth klostir beddis ha*n* til abota han swaradhe thera sidhum ok sino*m* sidhum ey sæmia. tho foor han wm sidhe wnnin mʒ bønu*m* the´gato ey tholt at han hiolt them til rættan lifnadh ok skænkto hanu*m* lønlika etir ¶ Benedict*us* forstodh thʒ mʒ gudʒ visan oc wardhe sik mʒ kors tekne ok badh gudh forlata them thʒ *ok for thædhan. Sidhan bygdhe han xij klostir. en hans mu*n*ker gaat ey standhit qwar j thidum thʒ war benedicto visat ok fik see at en diæfwl j blama*n*na like drogh han fra bønu*m*. *Bl. 127. verso.

Flere S. Benedicts under.

¶ Han gaff watn aff hardasta hæl han læt iærnit flyta han vekte dødhan aff (ꝩ sio^{xx} hafs gru*n*d) Florentin*us* p*re*stir sænde hanu*m* brødh eter blandat hanu*m* skadha løst oc giordhe hanu*m*. flere qwal til han fik gudʒ hemdh ok do bradu*m* dødh / Han førdhe biærg aff stadh mʒ kors tekne. Han reste dødhan til liiff vndan mur fælle.

Totila Göta-konungen.

¶ Totila gøta konu*n*ger sænde sin swen klæddan konu*n*gx klædhu*m* at fresta hans with ok spadom/ B*e*nedict*us* badh han aff læggia konu*n*gs bonadh ok sagdhe han annan man wara ok ey konu*n*gh.

Den besatte. — Den brutna fastan.

¶ B*e*nedict*us* bøtte eno*m* klærk aff giæld. ok forbødh hanu*m* køtmat ok vighsle en han wilde ey at*ir* galin vardha/ epte langhan tima vighdis klærkin ok do aff giældh. ¶ Diæfwlin kom j wægh mȝ eno*m* godhom manne ok lukkadhe han til fasto brut en thima ok annan thima ok kom thridhia thima ma*n*nin til at bryta fastona ok kom ma*n*nin mættir til b*e*nedictu*m*. ok sagdhe b*e*nedict*us* til hans thysuar sighradhe thu diæfwls frestilse ok thridhia thima kom han thik til fasto bruth

---

Vin-flaskorna. — Munken med Ljuset.

¶ En swen baar b*e*nedicto thwa flaskor mȝ wiin hanu*m* sænda ok lønte andra. B*e*nedict*us* rædh hanu*m*

ey drykka aff lønte flasko vta*n* kasta wm kol. Swenin skæmdis j samu gripi ok hitte on orm j flaskonne ¶ En welborin wng*er* mu*n*kir so*m* han stodh ok biolt liuse for b*e*n*e*dicto thænkte smælika wm b*e*n*e*dictu*m* ok owærdokt wara. sik halda liws for tholikom karle Benedictus sagdhe banu*m* thagar hwat han huxade mʒ søthe awitan

---

Röfvaren. — Det återfyllda Wisthuset.

¶ En røfuare rænte ens manʒ goʒ ok kuscadhe han wisa sik mera goʒ. Ma*n*nin sagdhe sith gooʒ wara. Jnlaght ([A] mʒ [x] nær) b*e*n*e*dicto. Røuarin drogh ma*n*nin ([R] bu*n*din) widh hæst ok rædh fast ok soor sik skola fangha siælfuan b*e*n*e*dictu*m* ok røfua hans klostir. Førʒsta b*e*n*e*dict*us* saa geen them lusnadho fangans bandh ok røfuarin skalf all*er* (af rædde) ok fiol aff hæste for b*e*n*e*dicti føth*er*/ (i) th*e*n thima fødho faat war j b*e*n*e*dicti klostre oc vnge mæn gafuos illa widh hung*er* hittis bradhlika mʒ gudʒ iærteknu*m* thera wistehws fult mʒ fødho.

Kloster-byggningen. — Nunnorna i bann.

Han sænde j en stadh mu*n*ka at byggia closter ok iætte koma at næmdo*m* dagh epte them ath merkia

bygni*n*gena thes daghs nath thedhis han thera for*man*ne ok merkte for hanu*m* hwar han skulde kirkio æll*er* choor byggia. ok hwar a*n*nur hws sculdo standa/ Han høtte ban- thwe*m* nu*n*nom thy at the g*er*na deldo. tha bættradho sik enkte ok doo badha faam *Bl.128, recto. *daghum epte ok hwan thima diækn J mæsso bødh th*em* wt aff kirkio ga*n*ga som j banne waro som tha war sidh*er* tha saa thera fostermodh*er* th*em* vp standa aff grafwm oc wtganga til s*anct*o b*e*n*e*dicto var thȝ saght (ꝥat xx oc) han læt for th*em* sighia siælamesso sidhan syntis the quarra liggia

---

S. Benedicts Syner.

¶ Han saa sinna syst*er* siæl sancte scolastice flygha til hi*m*na j dwo like han saa wm naat gønu*m* vindøgha skinande himna lius oc alla wæruldena sændh*er* J liuseno ok guȝ ængla føra s*anct*i g*er*mani siæl mȝ hedh*er* til himna ok fik at witha. at a the samu stundh doo german*us*

S. Benedicts död och salighet.

¶ A sino ytersta are nemde han for mu*n*kom sin døȝ dagh oc læt graua sina graff siex daghu*m* før æn han doo ok siætta daghin læt han bæra sik fram for

altara. oc thok ther wars h*er*ra likama. ok gaff sin anda. j guʒ hændher ¶ Thæn sama daghin sagho thwe mæn hwar sins staʒ varande ena gathu liggiande fra b*e*n*e*dicti klostre ok til hi*m*na alla vel klædda ok (mʒ) otalekom brinna*n*de lampu*m* sætta ok hørdhe røst til sin tala. at thænna wægh for wp gudhi‸ kier b*e*n*e*dict*us*. ¶ Hans dagher komber v. daghu*m* for wara fru mæsso j fasto:

CXXX.

OM THIDRIK AF BERN, GOTA-KONUNG.

Dråpet på Påfven Johan och Mäster Boecius. — Thidrik i Helvetet.

¶ Um then tima war ioh*anne*s paue. d. xxvi vars h*er*ra ar*e*. ok war thu aar iiii manada ok stod paua stol tomb*e*r viij dagha. thidrik bærn gøta konu*nge*r fanghade han ok swelte til. dødh thy at han mente kiættaro*m* messo (R sang) ¶ Han drap ok then ædhla mæstara boeciu*m* ok doo siælfuir sidhan. En hælagher man saa hans siæl siuda J heluit*is* kætle

CXXXI.

OM
FELIX OCH BONIFACIUS
PÅFVAR.

Kyrko-stadga.

¶ Epte han dødhan war felix paue. d. xxviij are vars h*er*ra ok war fiughur aar ij man*ada* xiij dagha ok stodh paua stool tomb*er* æpte han j manadh. xv dagha han war fadh*er*fadh*er* gregorij ¶ Epte han war bonefacius paue .d. xxx ii are wars h*er*ra ok war ij. aar xxvij dagha. ok stodh paua stol tomb*er* epte han vij dagha han forbødh lekmanu*m* standa mʒ klærkom mædan mæssa sagdis

CXXXII.

OM
JUSTINIANUS KEJSARE.

Lag-boken. — Tvillingarne.

(R Justin*us* giordhe sin syst*er*son iustinianu*m* til keysara oc do/)

JVstinianus war R*ømsker* k*esare* xxx viij aar. han brøt atir wndi rom mangh rike han forbødh at nokor kiættare mathe riddar*e* vardha. han sætte saman allan kesara ræth i ena book ¶ J hans daghu*m* føddus thwe thwillingha (oc vigdhis) badhe en dagh biscopa ok doo badhe en dagh/ skrinlagdus badhe en dagh

CXXXIII.

OM
JOHAN OCH AGAPETUS
PÅFVAR.

Justiniani seger öfver Goterna.

Epte bonifaciu*m* wardh ioh*anne*s annar paue .d. xxx iiij wars h*er*ra are ok war ij aar iiij manadha vi dagha ok stoodh paua stool tomber epte han xij dagha Epte han vardh agapit*us* ok war xj manadha. ok xviii dagha ok stodh paua stol tomber epte han xxiij dagha ¶ Han skipadhe ganga wm kirkio mʒ corsum ¶ J hans daghu*m* be-laghdo gøta rom eet h(‸alft^{xx}elt) aar wm kringh til ius-*-tinian*us* vmstridde them swa wm sidhe. at the *Bl.128, verso. komo aldre til rom sidha*n* mʒ stridh .a. manghom aarom

CXXXIV.

OM SILVESTER PÅFVE.

Silvester dör biskop.

¶ Silues*ter* annar. wardh paue .d. xxxviij are wars h*er*ra ok war eth aar v manadha ¶ Han doo wtlægha thy. at han wilde ey aff banne løsa p*at*riarcham aff co*n*stantinopolim som sagdhe cors ok belate vara oloflik.

SAMLINGAR

UTGIFNA

AF

SVENSKA

FORNSKRIFT-SÄLLSKAPET.

Fjerde Delen.

Häft. 5.

ETT FORNSVENSKT

LEGENDARIUM.

Band. I: Häft. 5.

ERINRAN TILL LÄSAREN.

I afvaktan på detta arbetes följande häften, hvilka skola innehålla *Läsarter, Inledning, Facsimiles, Handskrifts-beskrifning, Anmärkningar, Ord-lista, Namn- och Sak-förteckning,* m. m. — tillåter sig utgifvaren att i all korthet förklara, det den här tryckta hufvud-texten är hämtad från Codex Buræanus, näst efter landskapslagarne kanhända det äldsta ännu i behåll varande minnesmärke utaf Svenska folk-litteraturen, och såsom sådant af oskattbart värde, i synnerhet för språkvetenskapliga ändamål. Denna handskrift nedskrefs (till allrastörsta delen efter ett vida äldre original) troligen emellan 1340—50, och förvaras nu uti Kongl. Bibl. i Stockholm. Dess talrika luckor äro ersatte ur Codex Bildstenianus (hvarom se S. Patriks-Sagan, ss. IX, X, XVII—XXII), hvilken dess ägare, Hr prof. och ridd. dokt. J. H. Schröder, godhetsfullt tillåtit utgifv. att fortfarande begagna, samt ur andra codices hvars namn och ålder m. m. äro på hvarje särskildt ställe uppgifna.

De begagnade *redaktionstecknen* äro redan förklarade uti inledningen till S. Patriks-Sagan, ss. IX, X. Likväl må anmärkas, att de ord i texten ur *Cod. Bur.* hvilka blifvit satte inom ( ) äro upptagna eller inbytta ifrån *Cod. Bildstenianus*. Alla sådana ändringar, samt de rättade skrif-felen m. m. komma att strängt redovisas uti de bilagda Läs-arterna.

Kjöbenhavn, Januari, 1852.

G. S.

STOCKHOLM, 1852. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

CXXXV.

OM VIGILIUS PÅFVE.

Kyndel-messa. — Cassiodorus. — Priscianus.

¶ Epte han vardh vi(r)gilius paue d. xl. wars h*er*ra are ok war xviij aar vij. M*anadha* xvi dagha ok stodh paua stool tomber epte han iij manadha .v. dagha ¶ Han hiolt fæmta *con*siliu*m* ok dømde loflik (vara) cors ok belate ok skipade kyndel messo høghtidh. Wm th*en* thima. war cassiodorus. theologus som thydde psaltaran ok p*ri*scian*us* gramatic*us* mære mæstare

CXXXVI.

OM PELAGIUS OCH JOHAN PÅFVAR.

¶ Epte vigiliu*m* wardh pelagius paue d. l. viii wars h*er*ra are ok war iiij aar x manadha xxx dagha epte han ioh*anne*s xii aar xi manadha xxiiij dagha. ok stodh paua stool tomb*er* epte han x manadha. iij dagha

CXXXVII.

OM JUSTINUS KEJSARE.

Longobarderne vinna Lombardiet.

¶ Justin*us* war R*ømsker* k*esare* xj aar Narsetus war vm th*e*n thima beʒste ørløghis man han fordreff alla romara rik*is* ouini han fik swa dighra awndh for priis aff romaro*m* siælfuu*m*. at sophia kesari*n*na bødh sæthia han til rok ok theen mʒ qui*n*nom ¶ Nerset*us* sagdhe Jak skal spinna (⁁henne *xx* sophie) th*e*n thraad henna bonde gitir ey slitit ok ey fler*e* k(⁁onu*n*ga *xx* eysara) epte han ¶ Narsetus sænde breff til pa*n*nonia*m* ok kalladhe saman (sua) myklan hær (⁁ok dro sua mʒ waldh *xx* at the vu*n*no mʒ mact) alla ytaliam fra rom ok halda til thænna dagh the hafdho lankt skægh som ryʒa ok for thy kalladhus the ok landhit sidhan langbard. ok hetir en aff thy l(⁁angbardia *xx* u*m*bardia) frelst landh for hwariom h*er*ra ¶ Justinus giordhe til konu*n*gh tiberiu*m* ok doo

CXXXVIII.

OM TIBERIUS KEJSARE.

Järtecknet med den kors-märkta stenen.

Tyberius var R*ømsker* k*esare* vij aar J ha*n*s daghu*m* wrdho gøta som j yspania bodho rætte c*ri*stne mæn som før waro kiættara ¶ Tyberius war mykit mildir for guȝ skuld til thes han vardh fatøk*er*. ok hans hustru gat aldre hørt han ok gaff hanu*m* en dagh smælik ordh. Tyberius gat aldre tholt at kors tekn laa vndi fotu*m* ma*n*na ok vard war j samu stund hwar en cors([xx] merk*ter*) sten la a hans gulfue ok bødh vp lypta stenin ok hittis annar sten vndi hanu*m* ok corsmærkt*er* ok swa flere til han faan th*er* swa mykit gul at han gaat rikelika gifuit mædhan han lifde ok fødde alt rom j myklom hung*er* tha war til komin J hans daghu*m* var b*e*n*e*dict*us* paue d lxx vi wars h*er*ra are ok var iij aar J m*anadh*. xviij. dagha ¶ Tyberius giordhe mauriciu*m* k*e*sara ok doo:

CXXXIX.

OM MAURICIUS KEJSARE.

Vattn-floden. — Draken. — Man-döden.

¶ MAuricius var R*ømsker* k*esare* xxi aar. Pelagius vard paue d lxxx are wars h*er*ra ok var x. aar iij manada. x dagha ok stodh paua stol tomber epte han vii M*anada* xxv. dagha ¶ Wm th*en* thima var swa mykil flodh at aldre kom *swa mykil flodh epte noa flodh ¶ Hon gik vpp iwi romara mwr oc en vadelikin draki fløt j flodinne ok kom th*er* æpte een mykin mandødhe aff enne sotb som kallas inguinaria thꝫ ær a(ᛉt) wardb maal nafla b(ᛉølde *xx* yldh) aff h(ᛉano*m* *xx* æ*n*ne) do pelagius paue

*Bl. 129, recto.

Franske konungens dröm i skogen.

¶ Wm then thima thimde eet wndh*er* j fra*n*ka rike ¶ Gundran konu*nger* th*er* han redh a jaghan lagdis mø*der* at sofua vidh een bek a ens riddara

knæ. ¶ Riddarin sa ena vislo krypa vp v. hans mu*n*ne ok ran aat bekkenom ok vilde iwi ok kom ey før en riddarin lagdhe sith swærdh iwi bekkin th*er* lop vislan jwi ok in j eeth biergh ok kom atir sama væghin at sama swærdhe Jn j konu*n*gsins mun Konu*n*gin waknadhe ok sagdhe sik hafua drømpt huru han kom jwi ena jærn bro in j eet biærgh ok saa th*er* otalikt gul ok for at*ir* ifui samu bro(*na*) Tha sagdhe riddarin hwat han saa vakin ok foro badhe ok grouo biærghit som riddarin viste. at vislan ingik ok bitto som konu*n*genom drømde :

Kejsar Mauricii bot och död.

*Bl.130, verso. *¶ Mauricius k*esare* gregorii gudhfadh*er* giordhe hanu*m* ma*n*gha gi*n*uærdo. tha tedhis hanu*m* en mu*n*kir mʒ draghno swerdhe ok øpte mauriciu*m* scola dø wndi swærdhe ¶ Mauricius sænde til kirkio ok kløstir rika *Bl.131, rectó. almoso ok *(*xx* badh bidhia for sik) Sidhan hørde mauricius røst J drøme gifua hanu*m* wal taka (ᛉ hems *xx* h*er* j v*er*dlene) synda giæld ell*er* (ᛉ annors hems *xx* j andro heme) (R Mauricius swaradhe bræn hær ok steek oc skær oc spar mik j andro heme) Røstin sagdhe fra*m*mer takin focam til k*esare* at hemna jwi mauriciu*m*. ¶ Mauricius kænde enghin th*e*n man so*m* focas heet ok spurde wm morghonin (sina mæn) en nokor kænde th*e*n man focas het ¶ En sagdhe han wæl kienna. ok wara vngban thrifuin riddara ¶ Mauricius for mʒ ørlogh til constantinopolin th*er* sannadhis thʒ hanu*m* drømde ok war fanghin aff eno*m* riddara som het focas ok halshuggin :

CXL.

SAGAN OM DEN HELIGE GREGORIUS DEN STORE KALLAD.

S. Gregorii lärdom och helighet.

GRegorius første var paue d. xc ij wars h*er*ra are ok var xiij aar vij M*anadha* x dagha ok stodh paua stool tomber epte han v manadha xvi dagha. Han war bezt borin man aff allo rom ok wisaste mæstare alla boklista aff barndom / han war thwæhugha førs hwat bæther ware widhersighia wæruldena ellir j wærulz skipelse thiæna gudhi til han*um* komo mangh - frestilse ¶ Epte fadher dødhan byghde han vij klostir aff sino fædherne / ok gaf sik siælfuan in j eth thera / ok skipte samet ok baldakin j harklædhe ok thiænte fatøkir fatøkom widh swa mykla fasto ok waku at allom war wndher at lifwith gath tholt / til han vardh swa krankir allan sin alder at han mathe likas widh dødhan man / tho p*re*dicadhe han opta ok dictadhe manga bøker / Ha*ns* sofl war enkte vtan osudhit kalgardha kridde som hans modher hanu*m* daghlika sænde

Bl. 129, recto.

Den skänkta Silfver-brickan.

¶ EN beddis aff hanu*m* almoso som sagdhe sik wara komin aff skipbruti Han læt hanu*m* gifua wæl pæni*n*ga/ epte litla stwndh kom ma*n*nin atir ok swa flerom sinno*m* ok beddis hiælp/ ok æ bødh han hanu*m* gifua/ til syslo mu*n*kin sagdhe enkte epte vara. thʒ gifua mathe vtan hans modh*er* silff disk som hon sæ*n*dhe hanu*m* j daghlika fødo/ han badh gifua silf diskin. ¶ Jh*esus* guʒ son thedis hanu*m* thakkande ok sagdhe sik siælfuan hafua thygat hans almuso som fra*m*mer sc*r*ifuas

De Engelska träl-barnen i Rom.

¶ Han fik se j rom fagh*er* barn faal som fanghin waro j ænglande ok fik witha at the waro hedhin oc alt thera landh hedhit/ Awi mik sagdhe gregorius at fwl diæfwl eghnar swa faghra siæla ok fiol

*Bl.129, verso.

grata*n*de for pauans føtir ok fik sik loff *mʒ saru*m* taru*m* at fara til hedhit landh ok p*re*dika./ Alle romara øpto til paua*n* thu ødh*er* rom thu gør s*anctu*m petru*m* wredan en thu læt*er* gregoriu*m* fra os fara/ for thæssa sak gat gregori*us* ey fræmt sin wilia/

S. Gregorius viges till Påfve.

Epte pelagiu*m* dødhan som før war saght vende æy braddødin (æn) ater tha valdo alle gregoriu*m* nødoghan til paua ¶ Gregorius elect*us* ok ey vighdir skipade letaniam thʒ ær a wart maal gangdag*er* ok p*re*dikade siælfuir ¶ J the p*ro*cessione fiollo attatighi mæn dødhe. Gregorius badh folkit ey wanhopa vara til gudhʒ nadha/ ok innelika bidhia ok ey at*ir* vænda. ¶ Gregori*us* vilde g*er*na for paua vigsl fly ok gat ey thy at stadin stodh altidh læstir ¶ Han skipte klædu*m* ok fik (mʒ bøn oc gauo*m*) af køpma*n*num at the oko han wt aff stadheno*m* i thomo vinfati/ thry dygn gømde han sik j biergh hulum til blus aff hi*m*no*m* thendis iwi hanu*m* ok ward th*er* mʒ fu*n*nin (mʒ vald) takin ok vighdir

Järtecknet med Bråd-döden.

¶ En stodh (ᛯman [xx] braa) dødin som før swa vadelikir. at mæn doo widh at the nusu ell*er* gespadho/ th*er* aff kom sidhuænia at hwar bidh*er* andro*m* gudh hiælpa tha the nyusa/ ok gøra kors for mu*n*ne tha the gapa/ ok ([xx] børiadhis thæn) dødhin æpte pascha thima/ ok forstodh gregorius at thʒ war for thy at folkit brøt sin sc*ri*ptamal epte pascha j widh*er*sagdom syndo*m*/ ok for thy giorde han ok bødh siungha th*e*n v*er*sin ¶ Quesum*us* auctor o*mnium* so*m* tydh*er* a wart

maal. Wi bidhiom thik alȝscapar*e*. j thæssa pascha glædhi værna thit folk aff allom bradhum død. ¶ Tha læt han gøra letania*m* marci ewangeliste ok læt bæra ware fru belate for folke som lucas ew*a*ngelista giordhe ok sighs vara vare frw likast./ ¶ Al sky ok siuk wædh*er* flydhu (som) the wærin rædh for bilateno/ tha hørdhus ængla sionga/ Regina celi ok alla a*n*tiphonam. wt til ora p*ro* nobis deu*m* thȝ lagdhe gregori*us* til/ ok aff the stund vende ma*n*dødhin at*ír*/ tha saa gregori*us* ifui eno thorne guȝ ænghil stryka sith swærdh blodught ok gømde for thy kalladis thȝ (husit) sidhan castru*m* angeli/ th*er* næst sænde gregori*us* til ængland thwa sina ([R] mu*n*ka) augustinu*m* ok mellitu*m* the komo ænglandh til *cri*stindom mȝ p*re*dikan./

S. Gregorii ödmjukhet och gifmildhet.

¶ Gregorius war swa ødhmiuk*er* at han wilde (af) enghu*m* thola sik louadan ok awithe fast alla biscopa som han sc*ri*uado værdoghan nokors lofs j thera brefw*m* han scref sik først aff allom pawom s*er*u*us* s*er*uor*um* dei thȝ thydh*er* thiænisto man gudȝ thiænisto ma*n*na ¶ Han fioll widh iordh for ens abota føth*er* som hanu*m* wilde knæfalla/ Han fødde flest all klostrin widha vm wæruldena. jamuæl hinuægh haff j monte synai./ Threm thusanda nu*n*no*m* *inne luktu*m* sænde han hwart .aar. attatighi pund gul./ Han hafdhe j sino*m* taflom sc*ri*uat alla fatøka ma*n*na na*m*pn so*m* j Rom ok i tuskania waro/ ok fødde them alla./

*Bl.130, recto.

Han bygdhe klostir j ier*usa*lem mȝ ingiældom / han hafdhe hwar dagh fatøkt folk widh sith bordh ok gaff *the*m siælfu*ir* watn for*e* mat ok epte ¶ En dagh. hwarff en man aff hans syn som han skulde hanu*m* watn gifua ok thedis hanu*m* wm naath ok sagdhe hwar dagh fæghnar thu mino*m* limu*m* / j gaar fæghnadhe thu mik siælfw*m*

Den trettonde Gästen och Silfver-brickan.

¶ En dagh hafdhe han budhit intaka tolf fatøka mæn ok saa xiij sithia vidh bordit / stallarin soor sik ey flere hafua. intakit. en xii / Gregorius merkte. at en thera skipte opta enlitis laghu*m* ok syntis stu*n*do*m* gamal ok stu*n*du*m* vngh*er* ok spurde han hemelika j (sino) herberghe hwar ælla hwada*n* han ware han swaradhe iak ær then thu gaff thinna modher silfdisk ok gudh gifuir thik alt thȝ thu bedhis aff hanu*m* /

S. Gregorius och Eremiten.

En ermete fatøkir for guȝ skuld badh gudh visa sik sin([*xx*]s fatikdoms) ([R] oc langa ærfuodhis) løn / gudh sagdhe hans løn wara iæmpn widh gregorij paua løn. / Ermetin thokte sik illa hafua stat langhan

thima j armødo ok fa ey mera løn En rikaste wæruldena h*er*ra/ røst aff hi*m*nu*m* sagdhe han wara ofdiærfuan lika sik fatikan widh gregoriu*m* rikan/ ok (sagdhe) han 'mera elska sina kietto en gregoriu*m* sina rikedoma/

Et cum Spiritu tuo!

En pascha dagh som gregori*us* sang i mæsso. Pax do*mi*ni sit *semper* vobiscu*m* swar*e* guȝ ænghil (mȝ) høgh(e) røst Et cu*m* sp*irit*u tuo/ th*er* fore skipadhe gregori*us* at hwan pascha dagh skal paue mæsso sighia j the samu kirkio som hetir *s*an*ct*a maria maior(*is*) ok th*er* skal enghin mæ*n*niskia swara. pauano*m* Et cu*m* sp*irit*u tuo tha han sigh*er* Pax do*mi*ni/

S. Gregorius och Trajanus Kejsare.

Gregorius mint*is* en tima huru rættir domare traian*us* war hedhin k*esare* ok badh varn h*er*ra vara nadogha*n* hans siæl gudh gaff hanu*m* traianu*m* lidoghan aff hæluite som førȝste ok sidh*er*ste com thædhan til himerik*is*. Gudh gaff gregorio val for (sit) dirue brinna thu dyghn j skærlsla elde ell*er* lifua siuk*er* allan sin ald*er* (j) thessa hems siukdo*m* ([R] *gregorius* wtwalde lifua siuk*er* j drøfuilso*m* alla*n* sin ald*er* held*er* æn bri*n*na twa dagha j skærlso eldh)/

Järtecknet med halffva Hostian.

Han gaff enne fru brutin j thu wars h*er*ra likama hon thok annan delin mꝫ wantro at thꝫ war ey wars h*er*ra likame Jamskøt syntis annar lotrin oætin wara eeth køtstykke

Det bannlysta Munk-liket.

¶ En hans mu*n*k*er* lefde epte sik dødhan j sinne gømo vtan abota with ([R] iij peni*n*ga). Gregori*us* lyste ban jwi hans lik ok skreff sidhan. afløsn .a. bref ok bødh læsa jfwj ha*n*s graff. Næsto nattena thedis th*e*n. dødhe sino*m*. abota. ok sagdhe sik wara *løstan aff *Bl. 130. verso.
banne ok hæluitis wadha tholikt annat ok ey thꝫ sama sc*ri*fuar gregorius sik hafua giort tha han war abote (sielu*er*)

Den onde Påfvens straff.

¶ En paue æfte gregoriu*m* dødhan ([R] so*m* het sabinian*us*) sagdhe han rumleka hafua gifuit for rosn ok sik ey wilia (sua) gøra vta*n* heldir at*ir* kalla gregorij gafwr. ¶ Gregorius manadhe han threm sinno*m* atir wænda ok fierdha thima fik han j sømne olinis howdh saar aff gregorio ok doo (th*er* æpt*er*) i ska*m*mu*m* thima.

Petri Diaconi trohet och död.

¶ Petrus dyacon*us* gregorij sc*ri*uare sa then hælgha anda opta ifui gregorii hofdhe tha han diktadhe bøkir. Gregor*ius* manadhe han. aldre sighia nakrom manne the syn ok høtte hanu*m* døø j samu stundh han hona saghde ¶ Epte gregoriu*m* dødhan amelto ma*n*ghe gregorio ok saghdo han hafua øøth kirkio*n*na goȝ ok wildo brænna hans bøkir Petrus dyacon*us* saghde thȝ omøgelikt wara bræ*n*na som then hælghe and dictade j duwo like ok badh th*e*m thro sik en han gaue sin anda j samu stundh ok ey ellir ok sagdhe gregoriu*m* thȝ hafua før saght ok do petr*us* j samu stu*n*d

---

S. Gregorii et S. Ambrosii Officia.

¶ Gregorius dictade ok kyrkio*n*na sangh ok officiu*m* epte ambrosiu*m*/ (oc) epte th*e*m badha dødha wildo somi biscopa halda ambrosii ok somi gregorij officiu*m* ¶ Cardinala ok biscopa lagdho bæggia thera bøkir ifwi s*ancti* petri altara ([R] læsta oc incigladha) mædhan the lagho a bønu*m* wm nat ok hitto wm morghonin bæggia thera bøkir opna ok forstodho swa gudȝ jærtekne at badhin officia skuldo gildh wara. ambrosii ifui alla hans biscōpa ok biscops døme ok gregorij ifui alt annat hans paua døme./

Den svedde djefvulen.

Joh*anne*s diacon*us* scref allan gregorii lifnadh en man tedhis hanu*m* som p*re*stir j hwitu*m* messo klædu*m* ok spurde han mꝫ spot hwi han scref thes manꝫ lifnadh som han aldre saa. ok sløkte wt liusit. som han scref vidh*er* ok wardh diækn mykit rædd*er* ok (sua) wærkte (hano*m*) som han ware (ᛉlagdh*er* ginu*m* ^{xx}gino*m* stu*n*gin) mꝫ eet swærdh til gregorius tedhis hanu*m* ok mꝫ hanu*m* *sanctus* nicholaus (ᛉj ^{xx}a) hans hoghro hand ok petr*us* di(ᛉækn j ^{xx}acon*us* a) hans winstro handh ¶ Gregorius grep eet blus aff petri hand ok brænde diæfwlin til alt hans œnne wardh swart som kol ok een gnista fløgh aff blusino ok giordhe (al) hans klædhe iæm swart Petr*us* sagdhe han mykit swartan wara: gregorius swar*e* ey giordu*m* wi han swa swartan vtan thedu*m* huru swartir han ær j hæluiti. S*anct*i gregorij dagh*er* komber xiii daghu*m* for wara fru dagh j fasto*n*ne:

[*Ett här tillagdt stycke om* Mauricius, *återfinnes* *s.* 710.]

CXLI.

OM SABINIANUS PÅFVE.

Bl. 131, recto.

[Ph]Ocos war R*ømsker* k*esare* viij aar J hans daghum war sabi[ni]an*us* paue dc vi vars h*er*ra are ok war et ar v manada ix dagha ok stodh paua stol tomber epte han xi M*anadha* xxvj dagha thenna slo *sanctus* gregorius som snima war saght

CXLII.

OM BONIFACIUS III PÅFVE.

¶ Epte han dødhan war bonefacius ok war j aar xx viij dagha hanu*m* gaf focas p*ri*uilegiu*m* at R*ømsker* kirkia vare howd kirkia jwi alla kirkior ¶ P*at*riarcha *con*stantinopolitan*us* screff sik for førsta biscop

CXLIII.

CXLIII.

OM BONEFACIUS IV PÅFVE.

Pantheon viges.

¶ Epte han war bonefacius dc viij. wars h*er*ra are ok var vj aar viii M*anada* xii dagha ok stodh paua stol tomb*er* epte han vij manada .xxv. dagha han beddis ok fik aff foca panteon mønstir J rom thʒ thydir som thʒ war alla afgudha mønster ok wigdhe thʒ allom hælghu*m* til hedh*er* ok skipadhe alla hælghona dagh hælghan noue*m*b*er* manadh førʒsta dagh ¶ Han gaff klostirma*n*na p*re*stu*m* p*ri*uilegiu*m* at the magho løsa ok binda syndoght folk ¶ Eracli*us* drap focam j stridh :

CXLIV.

ERACLIUS KEJSARE.

Eraclius och Cosroes.

¶ ERacl*ius* war Rø*msker* *kesare* vij aar ok xx ¶ J hans daghu*m* wa*n* kosdroas jer*usa*lem ok al rikin vestan haff tho rymde han rædder fra wars h*er*ra graff ¶ Then del elena lefde ater aff wars h*er*ra korsse førde kosdroas bort mʒ sik ok bygdhe eth thorn alt aff. gul. ok silf ok sætte thʒ alt innan mʒ dyró*m* stenu*m* mʒ sol ok mana liknilsom ok stiærno*m* ok læt ledha watn mʒ pipom op ifuir thornit ok giordhe mʒ klokskap at folke syntis reghna. gønu*m* thornit / tha han wilde han læt ok guthna hæsta aff. gul. dragha mʒ konst silf waghna swa at thornit skalf stundom swa som for thordyna. gang. han gaff vp al rikin sino*m* syni ok sætte sik siælfuir j gul thornit ok thʒ hælgha kors nær sik ok bødh sik offra som gudhi ok kalladho mæn thornit cosdroe himil han bødh kalla sik fadher oc korsit a sina høghro handh son ok en (R hana) a sina vinstro hand.

then hælgha anda ¶ Eracl_ius_ stridde widh cosdroe son ok drap han j eno envighe. a enne bro iwi danubi_um_. th_er_ bæggia thera hær la hwar sins wægh brona. ok thok ald_er_ hedhin hær widh c_ri_stindom ok gaff sik eraclio ¶ Eraclius kom ([R] ifuir haff) til cosdroe thorn ok bødh hanu_m_ val vardha *c_ri_stin ok *Bl.131, verso. halda rikit vndi rom før th_e_n hedh_er_ han giorde thy hælgha korsse æll_er_ dø. cosdroe valde dødhin ¶ Eraclius halshugh han mȝ sinne hand ok læt sith folk brýta nidh_er_ thornit ok byta silfrid. en alt gullit gaf han til kirkio byghnig som cosdroas hafdhe nidh_er_ brutit :

Eraclius och det eliga Korset.

ERaclius thok thȝ hælgha kors ok førdhe mȝ hedh_er_ J si_n_ne handh cronadh_er_ ([xx] ridhande) til ieru_salem_ ok wilde in ridha gønu_m_ then port so_m_ war h_er_ra bar siælfuir korsit gønu_m_ a sino_m_ hærdom Jamskøt eraclius ko_m_ til portin lukto sik saman siælfua portlukunar ok guȝ ænghil stodh jwi porteno_m_ ok øpte. ¶ Min h_er_ra ih_esus christus_ for fatik_er_ gønu_m_ thænna port ¶ Eraclius stegh jamskøt aff sino_m_ hæst ok lagdhe aff sina krono ok gik barføtir ok j eno_m_ kiurtle fram mȝ corseno. Jamskøt lætho sik vp siælfue alle portane ok gik eraclius jn siunghande gladh_er_/ thes hælgha cors loff mȝ thænna ordhum : Aeya. thȝ hælgha kors ær liusare en himnane/ erlekt ok fræght væruld_enne_/ ma_n_nom mykit ælskelikt/ hælagt jwi

al træ. som ensamit var vært bæra væruld*in*na værdh / eya søta thræ ok søthe naghla / bærande søta byrdh / helsa ok frælsa thænna samnad j dagh. saman komit til thit loff vndi thina fanu / ok satte swa korssit J sin gambla stadh tha lifnadhe en dødh*er* ok xv blinde fingo bøtir ok andra alʒskona sotth*er* bøttus / ok sattis thæs hælgha cors høghtiid hwart aar wm høstin som heth*er* exaltac*io* :

Juden som dräpte Kors-belätet.

¶ EN iudhe j constantinopoli grep eth kors aff s*anct*e sophie kirkio ok laghde mʒ swerde gønu*m* strupan. (R bilætit blødde) swa at judha*n*s klædhe ok howd wrdo blodugh. Judhin kastadhe ræddir corsit j en brun en c*ris*tin man møtte hanu*m* oc øpte han wara mordara ok thy blodughan wrdin. Judhin øpte moth ok sagdhe c*ris*tna ma*n*na gudh mykin ok maktoghan wara ok saghde alt gørla som giort vart ok wiste hwar korsit laa ok wardh siælfuir c*ris*tin ok synis wndin a belatins strupa æ mædhan thʒ ær belate

---

Djefla-mötet eller Redogörelserna.

¶ En iudhe kom syrla j myrke till rom ok lagdhis at sofua ther eth afgudha mønst*er* hafdhe warith ok

signadhe sik mȝ kors tekne swa som han hafdhe seet c*ris*tna ma*n*na sidh thy ath han ræddis diæfla ¶ Gen midhnat kom en kronadh*er* diæfwl oc sattis a stool ok dighirt diæfla hærskap vm kringh han ok hiolt rægni*n*gh mȝ th*em* ¶ En sagdhe sik hafua (vp) vækt mangh ørløgh ok mykit blodh (wt)gutith ok ([R] sagde) sik alt thȝ hafua syst j thrætighi daghu*m* ¶ Annar sagdhe sik hafua rørt hafuit oc giort stora storma. ok mangha mæn tappat liiff oc goȝ *j skipbrutu*m* ok sik *Bl. 132, recto. thȝ hafua syst j. xx daghum tholika læt han (sla oc) bæria ok gaff th*em* skuldh. at the hafdho ey mera ilt giort wm swa langha*n* thima. en annar sagdhe sik hafua frestat en hælagha*n* biscop xl aar ok komith han swa nær syndh th*en* apton ok ey før at han (ᛉ slog ena kona wm hærda mȝ hende [xx] klappadhe ena q*ui*nno om lænd mȝ si*n*ne ha*n*d) Diæfwlin thok krono aff sino hofdhe ok satte a hans hofwdh ok sagdhe han hafua mera (ᛉ ilt giort æn alle vy h*er* [xx] syslat æn alla the andre) Sidhan badh han sik (lata) faa wita. hwar th*er* soff. en sagdhe th*er* liggia eth thomt kaar ok ([R] tho) insiglat ok mente th*er* mȝ judhan troløsan ok dyghda thoman ok tho sighnadhan mȝ cors tekne vidh thesse andhswar flude alt diæfla herskap Judhin forstodh corsins tekns dygd ok ward c*ris*tin ok waradhe biscopin widh siin wadha.

Om Mohammed och hans Lära.

¶ OM then thima war maghumet fulaste falsare som drogh fra *christ*o mȝ willo dyghran del aff værul-

di*nn*e ¶ Han war først en ([R] cristin) køpma*n* ok idhnadhe føra dyra stena fra indie land til egyptu*m* oc gilde th*e*r ena drotni*n*gh mʒ listu*m* han war brutfælling*e*r ok fik drotni*n*gin th*e*r aff dighran stygh widh ma*n*nin ¶ Han løgh sik wara gudʒ p*ro*ph*et*am oc at michael archængil bar hanu*m* opta gudhlekan budskap. ok sik falla vidh hans enlitis lius ok ey for soth skuldh ¶ Sidhan vaxte han mærar*e* en før allom landu*m*. han jætte allom th*e*m hanu*m* trodo paradys/ ok th*e*r alla skemtan hafua. mʒ math oh dryk ok wænasta q*ui*nde ok th*e*r for trode hano*m* alt osinnoght folk ¶ Han dictadhe th*e*m ok scref sina thro ræt ok sidi en del epte judha laghum ok en del æpt*er* c*ri*stna ma*n*na sidhu*m*. ¶ Som dictade han aff nyio. at hwariom ma*n*ne lofuat ware hafua swa manga husfrur som han mate fødha ¶ Han sagdhe gudhʒ ænghil hafua sænt sik the laghin ([R] so*m* ha*n* skreff)/ allæ the hans lagh halda heta saraceni tho lofuar han j sino*m* laghu*m* varn h*er*ra ih*esu*m *christu*m. ok sigh*e*r at enghin faar himerike vtan han thror ha*n*s læst ok p*ro*phetum:

CXLV.

OM FLERE PÅFVAR.

Om Deusdedit, Bonifacius och Honorius.

HEraclij daghu*m* var deusdedit paue dc. xvi are vars h*er*ra ok war iij ar. j M*anadh* x dagha. ok stodh paua stol tomb*er* epte han vi dagha ¶ Epte han war bonifacius dc xx vars h*er*ra are ok war v. aar xviii dagha ok stodh paua stol tomb*er* ept*er* han vij manad*er* xxv. dagha han lofuadhe lysa ban ifwi alla kirkio thiwa. ¶ Epte han vard honorius paue dc xx vij wars h*er*ra ok war vij aar xi. M*anada* ok xviij dagha. ok stodh paua stool tomb*er* epte han vii manada xiij dagha.

Om Severinus, Johannes och Theodosius.

¶ Epte han vard seuerin*us* dc xl vars h*er*ra are ok var thu aar iij m*anada* ok x. dagha. ¶ Epte han *Bl.132, verso. war ioh*ann*es eth aar viii *manada xviii dagha epte han stodh paua stol tomb*er* een manadh xiij dagha ¶ Epte han wardh theodosius ok war vj ar v manade viii dagha ok stodh paua stol tomb*er* æpte han j. manadh xxij dagha han skipadhe wighia pascha liws ok kyndelmesso lius:

CXLVI.

OM KEJSAR CONSTANTINUS, ERACLII SON.

Hämnden på Constantini mördare.

COnstantin*us* son eraclij war R*ømsker* k*esare* iiij M*anada.* hans stiupmodher forgiordhe hanu*m* eraclij frilla ok wardh hænna son eridonas frilla son eraclij k*esare* thu ar ¶ Rømske h*er*ra fingo witha hwru *con*stantin*us* doo. ok læto them badu*m* mødgøno*m* skæra næsa aff/

CXLVII.

SAGAN
OM SANKT ARNULPHUS.

Om then thiman var arnulphus lanȝ herra j franka rike ¶ Han fik swa dighran anger synna synda ther han reedh ifoir ena bro at han kastadhe sith gulfingran wt j vathnit ok sagdhe sik (aldri) thrøsta gudh hafua forgiuit (hanom) sina synde før en han saghe atir gulfingranith ok vidhersagdhe thagher væruldena. ok vard ermete ok sidhan biscoper j mænȝ Hans stekare fan wm sidhe gulfingranit j enne gieddo ok fik sinom herra swa fæghnom at han græt for glædhi ¶ Hans son hæt ankises. ankise son heth pipinus. pipini syni varo karolus ok karolomanus. som munker wardh karoli son war pippinus pippini son war karolus magnus:

CXLVIII.

OM PIPPINUS FRANKA KONUNG, ELLER SAGAN OM DET JORDADE LIKET.

[St]ørre pippin*us* war hertoghe aff lorin ogipt*er* man ok giæfmild*er* (^{Y}for ^{x}til) guȝ hedh*er*. wm thæn thima war konu*ng*s dott*er* aff franȝ engha barn rikis arue ¶ Førsto rikis h*er*ra lagdo henna giptamala forskæl. at wælia sik husbonda aff allom frankarikis hærrom ok jonkaru*m* ogiptu*m* ok han skulde wara franka rikis konu*ng*er. Hon anȝswaradhe ok bødh warda eet torney a nemdo*m* (dagh oc) stad ok (^{R} sagdhe) sik sidhan wilia wælia: ¶ Pippinus redh heman til thȝ (sama) torney ok fan th*er* han gieste førsto naat. hustruna grata mykit sarlika sin bonda. a liikbaar/ døande swa fatøkan. at hon gat han ey swa wæl fordat til graff som h(ᛉa^{xx}o)n wilde ok hafdhe tho warit rikir ok gudhlek*er*. ok (for)thærd sit gooȝ for gudhȝ skuld Pippinus læt køpa peld ok waldakin ifuir hans baar ok sa*m*na p*re*ste ok

jordha th*e*n dødha mʒ myklom hedh*er* th*e*n sama daghin a wæghen*om* møtte hanu*m* (en) man a mykit hoghom hæste ok bødh hanu*m* hæsta skipte ok skipte tho mʒ tilgafwm ok lofuadhe sin hæst gæuan for thry godh ky*n*ne ¶ Eet war thʒ at han mu*n*de aldre sielfuir falla. Annat at enghin mathe falla af hans baki: Thridia at æ*n*ghin gathe j sadle sithit th*e*n hanu*m* møtte ¶ Pippin*us* (*xx* ski)pte g*er*na mʒ til gafwm som mannin beddis (R som var) haluan priis ok pæni*n*ga som han kunde winna ¶ Hanu*m* sannadhis alla hæstins dygdhe ok fæste konugs dott*er*. ¶ Han redh sidhan mʒ mero fylghe ok møtte sa-*-ma manne ok bødh hanu*m* fø[r]st ha[l]ft rike/ Ma*n*nin sadhe konungx dott*er* wara jæmgoda som alt rikit pippin*us* wilde engha lund sin ordh matta ok bødh hano*m* rikit (alt) Ma*n*nin gik (tha) widh sanno sik wara J manʒ hami thes bondans siæl som han læt swa sømelika til graf føra ok J hæstins hami vara gudʒ ænghil ok gudh hafua th*e*m sænt. at fræmia pippinu*m* til thessa hems æro. thy at hans almosor ok offer fremdo hins siæl til himerikis æro.

*Bl.133, recto.

¶ Fiærdhe man. aff pippino wardh karolus magn*us* sidha*n* k(*xx* onu*n*ger) vendu*m* nu at*ir* til cronica*m* som wi aff lætu*m*.

CXLIX.

OM FLERE PÅFVAR.

Om Martinus och Vicellianus.

Constans son co*n*sta*n*tini var R*ø*msk*er* k*esare* xxviij ar J hans daghu*m* var martin*us* paue dc lix wars h*er*ra are ok war vij aar j manad. xx vj dagha. Constans war en kiættare gen helghu*m* corsu*m* ok belatu*m*. ok læt sænda at (Ꝯgri *xx* dræ)pa m*a*rtinu*m* paua som han sangh mæsso ok ward ma*n*neno*m* jæmskøt armbrin brutin ok dødher som han lypte vp handena at hugga pauan. ¶ Sidhan forsænde han m*a*rtinu*m* til riʒaland ok do ther m*a*rtin*us* sandher gudʒ m*a*rtir/ Epte han wardh vicellian*us* dc lx viij· wars h*er*ra are ok war xiij aar vi manada ok stodh paua stool tomber epte han. thwa manada xiii. dagha/ Han dictadhe manghan kirkio*n*na sangh. æpte s*anctu*m gregoriu*m* han vænde fra willo *con*stantem. k*esara* mʒ p*re*dikan. Ok wardh *con*stans myrdher skamt (litit) æpt*er* aff siælfsins ma*n*no*m*. J baʒstofuo :

Om Adiocatus, Agaton och Leo.

¶ Constantin*us* *con*stans son war R*ømsker* k*esare* xvij aar j hans daghu*m* var adiocatus paue j aar epte han. Agaton ij aar æpte han leo x. M*anada* ¶ Han kom *con*stantinu*m* til rætta thro ok hiolt *con*cilium mȝ clvij biscopu*m* th*e*r fordømdos. alla willor. ok kiættarie th*e*r forbøȝ allom p*r*imat*om* nokot taka ælla kræfuia for pallium thȝ ær sætta *con*siliu*m* alle biscopa swæria sik wndi at halda før æn the wighias.

Om Benedictus och Johannes.

¶ Epte han wardh benedict*us* x manadha k*esaren* giorde han paua. ¶ Epte b*e*nedictu*m* wardh ioh*anne*s ij ar xij dagha J hans daghu*m* tholde s*anctu*s leodegarius m*a*rtiriu*m* j franȝ the han drapo ok hans jærteghne forsmadho fingo alle illa gudhȝ hæmdh

CL.

OM JUSTINIANUS KEJSARE.

Justiniani fall och återkomst.

¶ Justinian*us* son *con*stantini var R*ømsker* k*esare* .x. aar. han war alder godh*er* ok gudlek*er* vtan at han wilde fangha sergiu*m* paua. ok gat ey for romar*um* leoncius pat*ri*cius veldogh*er* h*er*ra fanghade iustinianu*m* ok skar aff ha*n*s næsa ok hiolt sik for k(onungh [xx] eysara) iij ar. ¶ Tyberius fangadhe leonciu*m* ok skar aff hanu*m* næsa ok nødghadhe han j klostir ok hiolt sik for. k*esara* vij aar ¶ Justinian*us* fik konu*n*gx hiælp af birgaria ok slo sigh*er* aff tyberio ok læt gripa th*em* badha tyberiu*m* ok leonciu*m* som hanu*m* skaro næsa aff. *ok læt thera *Bl. 133, verso.* føth*er* binda widh hæsta hala. ok dragha skændelika jwi alla gathur ok sidhan halshugga. ok læt fangha flæsta sina forradhara ok war vældogh*er* konu*n*g*er* sidhan vi ar. ok hwan thima han fik snytte læt han halshugga en siin forradara. J hans daghu*m* war sergi*us* paue ha*n* skipade at siwngha thry agnus dei j mæsso sidnan sac*ra*mentu*m* briz [? børiz]

Om Philippicus Bardanes.

Justinian*us* sænde en sin riddar*e* philiphicu*m* gen sino*m* owinu*m* han war sino*m* h*er*ra otro ok valdis aff owinu*m* konu*ng*e*r* (til keysara). ok drap sin eghin h*er*ra ok hiolt sik for k*esara* j aar ok war kiættar*e* gen korsu*m* ok belatu*m* ok sætte p*at*riarcha*m* *con*stantinopolitanu*m* fra valdu*m* ok en kiættara j hans stadh. Han forbødh ok *con*stantino paua ok allom romaro*m* knæfalla (for) korsu*m* ok bilatu*m* (⌶ j ^{xx} oc) mæsso sangh *con*stantin*us* paue forsmade hans budh. Wm ena nath (⌶skamt ^{xx} litit) epte th*er* philippichus la j sinne siengh sp(^{xx} ru*n*gho) badhin hans øghon wt w hans høse

---

CLI.

CLI.

OM

ANASTASIUS KEJSARE.

Om Påfven Gregorius II. Thorsdags-fastan. — Thiiringen omvändes.

ANastasius war k*esare* iij ar han sænde bref *con*stantino paua ok b(ꝛ̥ødh ^{xx} ant) sik vndi rætta tro Epte han war (a*n*nar) gregori*us* paue. dcc. xv are wars h*er*ra ok war xvj aar viii manada. xxij dagha. ok ſtodh paua stol tomb*er* epte han xxv dàgha han skipadhe først ſasta hwan thorsdagh j fasto som andhra dagha Han kom til c*ri*stindom. dyringa land.

Gregorius inför Christendomen i Sverige.

Han læt p*re*dica c*ris*tna tro. J swerike/ ok war første c*ris*tin vpsala biscop*er* turghuttur Ok æpte han. vnne han tyrfdo swear j hæl for thro*n*na. ok liggia hans ben j biær(ghe xx kø) lønleka. epte han waro thwe biscopa adelualder ok godskalk*er* ok varo the alle lydh biscopa. vndi biscop (xx *in* af bræme*n*) (R th*er* var s*a*n*ct*us ansgari*us* ærchebiscop*er*) Sidhan kastadho gøta at*ir* c*ris*tindom. ok war swerike mangh hundrat aar hedhit til s*a*n*ct*i sighfridi dagha.

Theodosius dräper Anastasius.

Theodosius drap anastasiu*m* ok hiolt sik for k*e*-*sare* j aar til leo stridde widh han (oc va*n* sighir) ok (kusk xx twing)ade (ha*n*) til ha*n* wardh klærk*er* ok p*re*stir.

CLII.

OM
LEO KEJSARE.

Leo och Påfven Gregorius II.

LEo war ([xx] R*ø*m*sker* k*esare*) xviij aar. han war ok en kiættare ok læt brænna cors ok bilate J co*n*stantinopoli / han vilde ok dræpa gregoriu*m* paua thy at han wilde ey læta brænna cors ok bilate j rom. Romara wardo gregoriu*m* (skuld [xx] oc vidh*er*) saghdo leone*m* ok hans h*e*rradom / ok fra the*m* thima skildis ro*m* widh co*n*stantinopolim til karolus magn*us* wardh k*esare.* leo sat j *con*stantinopoli ok war ey læng*er* R*ø*msk*er* k*esare.* karolus son første pipini franka rikis konu*n*ger halp gregoriu*m* amot leone*m*.

Den Frisiske Hertigen vid Dop-funten.

Om then thima p*re*dikadhe s*anct*us vlfran*us* j frislande ok kom h*er*tugh rabod swa nær (tiil) c*ri*stindom at annar hans fot*h*er stodh j funkarj tha spurdhe han hwat flere hans frændh*er* waro j himerike ælla j hæluiti ok tha han fik answar at the flere waro J hæluiti tha drogh han at*ir* fotin v funkarj ok sagdhe sik wilia flerom fylghia. thridhia dagh (th*er* æptir) do han hedhin.

Gregorius bannlyser Kejsaren.

*Bl.134, recto.

*¶ Epte gregoriu*m* vard ([y] annar [x] tridhi) gregorius. dcc xxxi wars h*er*ra are ok war x aar viij manada xxiiij dagha ok stodh paua stool tomb*er* epte han viij d*aga* Han hiolt ([y] dighirt [xx] et stort) *con*silium ok lyste han ifui leonem thy at han brænde cors ok belæte/ oc giorde all rømska rike løs (oc) lidhugh aff hans valde

CLIII.

BEDA VENERABILIS.

Predikan utan åhörare. — Engla-versen.

¶ Wm th*e*n thima (var) venerabilis beda. p*re*sbit*er*. han fik thȝ vidh*e*r nampn venerabilis for thwa saki. han læt ledha sik blindan karl. at p*re*dica ¶ Ha*n*s lede swen vilde han en thima dara. sagdhe hanu*m* mykit folk vara saman komit a enne mark til prædikan som ey war eth barn vtan stokka ok stena (oc fugla) tha han ændade s*er*monem ok sagdhe gudh wara wælsignadhan øpto mangha røstir aff stokkom ok stenom Amen. haff thak venerabilis beda. ¶ En thima en versare diktadhe hans epitaphiu*m* ok wandadhis wm eth (ordh) j v*er*seno*m* kom gudhȝ ængil ok fylte thȝ affat var ok ær v*er*sin swa

Hac su*n*t in fossa.
bede venerabilis ossa.

Skrifvet som prosa.

han var mæstan sin alder J hybernia. som kallas irlandh (R Oc skreff i bland an*dra* sina bøkir huru s*anctus* patrici*us* ko*m* irland til cristi*nd*o*m*

(Här följa några Järtecken utur S. Patricii lefverne. Dessa, tillika med hela hans Saga, bl. 163—165, *äro redan tryckta uti* Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Del. I, Häft. 2. *hvilket utgör I:sta Afdelningen, eller prof-häftet, af denna* Svenska Medeltidens Kloster- och Helgona-Bok.)

CLIV.

OM CONSTANTINUS KEJSARE.

Constantinus och Irene.

COnstantin*us* son leonis war R*ømsker* k*esare* Bl. 135, recto. xxxiiij aar. ok hans modh*er* yrene mʒ hanu*m* een ful kiættar*e* ok ful væth han hiolt eeth biscopa *con*siliu*m* ccc^{o} xxx. biscopa ok bødh brænna cors ok belate han drap ma*n*gha hælgha mæn hans modh*er* læt hanu*m* stingha wt badhin øghon thy at han hafdhe hona før sæt J iærn ok myrkahws.

Det hittade Liket.

I thera daghu*m* hittis een stentro J constantinopoli th*er* mæn grouo een grundual ok eet liik j stentro*n*ne ok ena gul spangh vnde hans hofdhe swa scrifuada mʒ gulstawm *christus* skal fødhas af mø maria ok jak thror a han. J constantini ok yrene hans modh*er* daghu*m* skal thu sol mik ater faa sea

CLV.

OM FLERE PÅFVAR.

Om Zacharias och Stephanus. Konung Pippinus utvidgar Påfve-väldet.

I thera daghum war ʒacharias paue dcc xlij wars he*r*ra are oc war x. aar iiii. M*anada.* xv. dagha. ok stodh paua stool tomb*er* epte han xiii dagha han wighde karoloma*nn*o*m* franka konu*n*gh til klærk so*n* første pippini ok kom han i s*anct*i benedicti klostir. Epte han war stephanus x. aar xxviii dagha ok stodh paua stol tomb*er* epte han een manadh. v dagha han manadhe pippinu*m* franka konu*n*gh mʒ brefwm til hiælp roma*ra* kirkio a mot gudhʒ owinu*m* pippinus vighdis konu*n*ger aff pauans handh ok sigradhe sidhan alla ytaliam ok offrade s*anct*o petro sidhan alla sina sighra ok sigradh rike Stephanus for mʒ hanu*m* til sandinis ok wigdhe siælfuir s*anct*i dyonisii mønster ok bant alla franka rikis he*r*ra mʒ thera sorno*m* edhe aldre krona sik konu*n*g

vtan aff pippini slækt. Pippin*us* soor pauano*m* sik ok alla franka rikis konu*n*gha vælia lægh*er* staadh J sandinis klost*er*

Om Paulus, Constantinus och Stephanus.

Ep-*-te stephanu*m* war paulus paue x. aar en* *Bl.135, verso. manadh ok stod paua stol tomb*er* æpte han eth aar J m*anadh.* han mødde sik mykit mʒ budhu*m* ok brefuu*m* til co*n*sta*n*tinu*m* k*esara* at cors ok belæte matho wara mʒ fridhi æpte han dødhan thoko lekmæn sik lekman til paua han heth *con*stantin*us* engho bætre en k*esaren* *con*stantin*us*/ han war yfrit længhe paue ij aar j m*anad* Epte han war stephan*us* dcc lxx. ar*e* vars h*er*ra ok war iij aar v. manadha xxviij dagha ok stodh paua stol tomb*er* epte han xxviij dagha han lyste jwi co*n*sta*n*tinu*m* barr ok løste (Yalt aff *xx* al la*n*dh af) hans lydhno

CLVI.

CAROLUS MAGNUS.

Karl den Store och Påfven Adrianus.

Ep[t]e han war adrian*us* dcc lxx iii wars h*er*ra are ok war paue xiiii aar x manada xviij dagha han badh mȝ brefwo*m* karolu*m* franka konu*n*gh koma til rom ok wæria romska kirkio gooȝ / karolus kom ok wndh*er* wan sik al rikin til iorsala haff ok offrade th*em* all vndi s*anct*i petri stoll.

Olger Danske och Thyra Danebod.

Han wan ok vndi rømska rike alt (ꝉ holxæta [xx] saxsonia)landh ok danmark ok thok til sin for giȝla konu*n*gx son aff danmark ødgerdan han war(db) en af xij

ia*m*nu*n*ghu*m* fremsto riddaro*m* J konu*n*gx gardhe. hans modh*er* (het) (ᛉd ^{xx} th)yri danaboot (ho*n*) byghde dana virke høghan mur fra østra hafui til vestra mellan da*n*mark ok thydisland swa thiokkan. at wæl mathe thwe vaghna møtas owan a mureno*m*

Karl Magnus och Påfven Leo.

Epte adrianu*m* var leo paue dcc xc vi wars h*er*ra ar*e*. ok war xx. aar. x manada xvi dagha ok stodh paua stol thomb*er* epte han iij dagha. Han giordhe karol*um* magn*um* franka konu*n*gh veldoghan h*er*ra rømska rikis. Romara baro thes aw*n*dh ok gripu pauan J enne p*ro*cessione ok stungho wt badhin hans øghon ok skaro aff hans thungo. Karolus soor wm guʒ læst tha han spurde swa giort at the alle skuldo miʒsta liiff ok gooʒ gudh giordhe mʒ pauano*m* høgh iærtekne ok gaff hanu*m* at*er* thungo ok øghon. Leo for til franʒ oc møtte karolo ok fik aff hanu*m* nødhught mʒ (^{R} storu*m*) bønu*m* at hans skadha mæn hioldo lifuit (ᛉok ^{xx} tho) giordhe karl th*e*m alla fatøka ok (ᛉ wtlegha ^{xx} biltugha)

Karl Magnus krönes i Rom.

CArolus kom til rom alla romara møtto hanu*m* mȝ hedher ok øpto han konu*n*gh ok R*ømska* rikis (keysare oc) fadher. Leo paue vighde han (R oc kronadhe) til k(‡onu*n*gh xx eysara) karolus war førȝste vighder k*esare* thiænugher gudhi ok s*anct*o petro (xx alla*n* sin aldir) thæ*n*neær karolus magn*us* som wan at*er* vndi rom all rikin væȝstan haff ok østan for (xx hans skuld) giordhe gudh ma*n*gh iertegne. Hans ge*r*ni*n*ga mȝ guȝ iærtekno*m* æro allum frægha:

Stallbröderna, eller Den falske Riddarens straff.

Bl. 137, recto. En thima tha karlamagn*us* konu*n*ger for i hærfærdh tha giordhe en siwkir riddar*e* sit testament ok satte exequtorem en annan riddara sin frænda at sælia sit ørs ok vapn oc gifwa j gudȝ hedher ¶ epte han dødhan thænkte exequtor sik vara bætra hafwa siælfwir hæstin ok vapnin ok gulde tha han hem kome: Han giordhe som han thænkte ¶ En dagh thær han saat vidh bord mȝ kompanom Thedhis thæn dødhe for bordhe. Ok mælte til sin frenda/ jak hafw*er* nw bru*n*nidh J skiærslo elde nokra dagha thy at thu haf-

w*er* ey guldit mit testament nw ær jak lidhugh*er* vordhin Ok sændir hijt at bæra thik budhscap: Hær koma skøt the som thik sculu føra: J sama stadh som jak var xxx dagha: Ok thu scalt ther vara for vta*n* enda: Ok swa vardh thʒ som ha*n* sagdhe ok gripu diæfla fulan falsara allom A seande ¶ karlamagn*us* konu*ng* sænde æpt*er* hanom som han wenadhe (sik) vsal j vædhreno j diæfla klom. ok hitto mæn hans ben. xx. Dagha leed nidh*er* kastadh ok siælin følgde diæflom:

Östra och Vestra Kyrkans skilsmessa.

J karlamagn*us* daghum gik øster(ᛉlandʒ *xx* rike) k*ir*kia fran lydhno rømska kirkio: Ok ær olydhugh til thæssa daghx Oc æru *the alle j siæla wadha th*er*fore: Ok j gudʒ banne: Thy at gudh bant alla c*ri*stna mæn vnder s*anctu*m petru*m*: Ok romara kirkio (ᛉat lydha *xx* lydhno) som han var paue: Thy at var h*er*ra sagdhe siælw*er* til (hans) thu æst pæt*er*: Ok thik gifw*er* jak himerik*is* nykla: Ok vald at binda ok løsa ¶ Karl(ᛉa *xxus* magn*us* doo (j rætte c*ri*sno tro) ok liggir sc*ri*nlagdh*er* ok hælagh*er* (ᛉj aken *xx*ij ware f*ru* stadh j aken)

*Bl. 137, verso.

CLVII.

SAGAN OM SANKT EGIDIUS.

Here S. Egidii järtecken.

Bl. 135. verso.

SAnctus egidius var j hans daghu*m* fødd*e*r J greklande (af konu*n*ga slækt) han gaff J sino*m* barndom eno*m* illa siukom ma*n*ne sin kiurtil ok fik then siuke thaghar *bøther Tha bøtte han ok eno*m* siukom ok galnom ok eno*m* ormbitno*m*. han flydde fra fædherne for ma*n*na lofui jwi haff lønlika ok frælste sina skipmæn fra skipbruti ok war thu aar mʒ ep*iscop*o arlacensi ther bøtte han ok eno*m* (langlica) siwkom ok flude (oc) thædhan (for ma*n*na loff) til ødemark ok war ærmete/ ther æruade ha*n* ma*n*no*m* godha sædhis iordh/ aff gudhi som ænkte vaxte før a.

*Bl.136, recto.

Karl Magnus, Hinden och S. Egidius.

Thædhan fludhe han til lønlikt rwm J thiokkastom skoghe. En hindh vithiade han(⚲s) thwem si*n*nom hwan dagh ok fødde (ha*n*) widh sina spena/ konu*n*g(⚲s) karls jæghare jæghade hindena fram til ermetans hws/ han wndrade hwi hon røtade/ tha meir en hon var før van/ Ænghin hund*er* thorde he*n*ne sidhan nalkas/ ok ænghin saa ærmeta hwsit/ Siælfuir karl konu*n*g*er* for atir (mꝫ thom) annan daghin at sea thꝫ sama vnd*er*/ tha

(*Här förekommer en dubbel-text. A är fortsättningen på bl.* 136, *recto; samma blads verso-sida är tom. B innehåller sagans slut, tydligen af en annan skrifvare, på bl.* 137, *recto. Detta har blifvit öfverkorsad, och i margen är antecknadt* vacat.)

A.

skøt en æpt*er* hindene Oc fik skiuta *sanctum* egidiu*m*/ Riddara ruddo thørnit mꝫ swerdhu*m* for konu*n*ge*nom* Oc fu*n*no man j mu*n*ka klædhu*m*/ werdhughan karl mꝫ siidho skægge/ illa saran aff skuteno Oc hindena liggia for ha*n*s fotu*m* konu*n*gi*n* / Oc ærchebiscopin gi*n*go ensampne til ha*n*s fram Oc spurdho

B.

man skøt ept*er* hindine ok fik skiwta ærmetan riddara ruddo thørnit mꝫ swærdhit ok hitto man j mu*n*ka klædom wærdughan karll mꝫ sidho skiægge illa sara*n* aff skutum: Oc hindena falla for hans føtir: Karl Ok thorpin biscoper gingo ensamne fram ok fingo vita aff

A.

hans æt oc ædhla Oc ha*ns* lifnat Oc hua han hafdhe sua illa giort saran/ tha ha*n* hafdhe tho*m* al stykke beræt beddos the mȝ store ødhmiukt aff hano*m* nadher Oc budhu hano*m* lekedom oc stora gawur/ lækedom vilde ha*n* ingalund tagha/ Oc thera gawur vilde ha*n* ække hafua/ wta*n* badh tho*m* byggia mȝ tho*m* et clost*er* j huilko ha*n* vardh sielfu*er* om sidhe abote mȝ store vandsamlichet/ bidhin oc wu*n*nin mȝ ma*n*gom jnnerlikom oc idhkelico*m* konu*n*gxsins bønu*m*/ konu*n*gin badh ha*n* idhkelica fore sik bidhia/ Oc sagdhe sik haua giort ena synd so*m* ha*n* aldri thordhe sc*r*ipta for nokro*m* lifwandis/ *sanct*us egidi*us* badh fore hano*m* Oc gudȝ ængil lagde et breff a altara for *sanctu*m egidiu*m* tha ha*n* sagdhe mæsso j huilko konu*n*gxsins synd stodh sc*r*ifuin/ Oc at hon var hano*m* for *sancti* egidij bøn forlatin/ om ha*n* vilde sik sc*r*ifta

B.

hanu*m* æth ok ædle ok a*n*nan lifnad ok budhu hanom goȝ ok lækedom vilde han engalund vta*n* bødh byggia kloster mȝ thera gafwm ok var ther siælfu*er* abote mȝ myklom konu*n*gx bønom ¶ Karl konu*n*ger hafdhe lønlica son sin eghin syster som heth roland ¶ Thæssa synd blyghdis han bæra til sc*r*ipta for nokon man til at gudȝ engil lagdhe breff A *sancti* egidij altar*e*. Thȝ breff sagdhe hanom alla syndenar ok at hon vare karle forgifwin en han vilde

sik sc*r*ipta : *A.*

A.

oc ang*er* oc idhrugha fore hona hafua Oc aldri mera gøra Sidhan sc*ri*ftadhe konu*n*gin sik gerna for*e* s*ancto* egidio oc gaff sik skyldugha*n* Oc stodh vidh ænda*n* j b*re*fueno at huario*m* ma*n*ne æru ha*n*s synde forlatna so*m* bidhir s*anctu*m egidiu*m* sik til hielp mʒ the akt at ha*n* vil aff syndu*m* lata oc sik gerna bætra /

B.

Ok at hwariom manne æru synde forgifna som kalla A s*anctu*m egidiu*m* mʒ thøm hugh

at han vil at*er* af syndom vænda : Sidhan gaff karl sik giærna skyldoghan ok sc*ri*ptadhe sik vid egidiu*m* :

S. Egidii järtecken och död.

Egidi*us* reste ens landʒ he*r*ra son vp aff dødh Oc eno*m* kry*m*plinga gaff ha*n* bøtir ¶ Han sænde the (sømelica) thing som pafwin hano*m* gaff sioledhis hem ma*n*ga dagha ledh vtan nokors manʒ styrls æll*er* visan Ok komo wæl hem som ha*n*

Egidius reste ens he*r*ra son aff dødha Ok enom kry*m*plinge gaff han bøtir ¶ : han sænde the thing pauin gaf hanom sioledis mangha dagha leed : vtan nokors manʒ styrsl ok komo hem som han

A.

vilde/ gudh wiiste hano*m* hans dødʒ dagh Oc søtir ængla sang*er* hørdhis ofu*er* hans like Ha*n*s dagh*er* komber eno*m* manadh fore michelsmesso

B.

vilde ¶ gudh wiiste hanom hans døʒ dagh ok gudʒ ængla søtir sanghir hørdhis jwi hans like ¶ Hans dagher komber enom manadh for michialsmæsso

---

[*Den nästföljande delen af bladet* 137, *hvilken handlar om Karl Magnus, är tryckt ofvan ss.* 748, 9.]

CLVIII.

OM LUDVIG KEJSARE.

Påfvarne i Kejsar Ludvigs tid.

LOdhuich karls son var æpt*er* han R*ømsker* Bl. 137. verso. K*esare* . xxvi. aar ¶ Han stridde mȝ sinom twem brødrom til roma rike nær øddis ok vardh jæmuældoghir om sidhe : ¶ Æpter leonem paua vardh stephan*us* dccc xvi vars h*er*ra are ok var vij aar xvij dagha ok stodh paua stol tomber xviij dagha ¶ Han vigdhe ok kronadhe loduicu*m* k(onu*n*gh *xx*.eysara) ¶ Æpt*er* stephan*us* vardh paschalis ¶ Æpt*er* han eugenius dccc xxiiij vars h*er*ra are ok var vij aar ok vii. M*anadha*. xxix dagha han var dræpin J Rom hælagher martýr Æpt*er* han walentinus xl dagha: æpt*er* han var gregori*us* dccc xxix. vars h*er*ra are ok var xvi aar ok stodh paua stol tombir epter han ii M*anadha* xxv dagha ¶ Han skipadhe atta dagha høghtiidh hwaria vare frw mæsso ¶ J hans daghu*m* doo lodhwik. K*esare*. j rætte c*ri*stne throo

CLIX.

KONUNG LOTHAR OCH HANS FRÄNDER.

Kejsardömets delning.

Lotarius lodhuici son var k*onungh* x aar v aar ensamin ok fæm (aar) mʒ sino*m* syni lodhouico ¶ hans brødher ok syʒlunga ørløghado A moth hanom oc (ørløghit) ændadis swa at han hiolt ensamin rom ok lumbardij ok al landin su*n*nan biærgh mʒ k*esare* nampne (^{xx} vij aar) Ok lodhuicus hans brodher fik thydisland at radha : Ok pippin aq*ui*taniam Ok karl skalle fra*n*ka rike ¶ Lotarius : k*esare* gafs j klost*er* oc vardh hans son lottarius k*onungh* æp*ter* han : Han vidher sagdhe sina (lagh) gipta hustrw oc thok sik andra : ther fore lyste pauin ban ofw*er* k*esaren*

Om Sergius Påfve. — Saracenerna.

¶ Ept*er* gregoriu*m* var sergius paue dccc xliiij vars h*er*ra Are ok var iij aar ok stodh paua stol tombir epte han ij M*anadha* xv dagha ¶ Han het før æn han vardh paue swina mu*n*der : Ok for thæs sculd læt han sik vænda nampn : Ok skipadhe at hwariom paua ([x]sculle [xx]skal) gifwas nyt nampn ¶ J hans daghu*m* gik vngharia til c*rís*tindom : J hans daghu*m* komo saraceni Thenna vægh haff oc øddo al landin vm kringh rom mʒ brand oc swærdh til (thæs) at gudh senkte thera hær (til gru*n*da) tha the sighldo fra([x]m [xx]n) ([x] rom) til affricam

Lothars död. — Karl den Skallige.

Ept*er* sergiu*m* vardh leo fæmpte paue dccc xl vij vars h*er*ra are ok var paue viii aar iiij M*anadha* vi dagha: Ok stodh paua stol tombir* : Æpt*er* han ii manadha ok xv dagha j hans daghu*m* doo lotarius k*esare* ok vardh æpt*er* han k*onungh* karl skalle : hans fadh*er* brodh*er* k(*onun*gi*n*) aff franʒ ok var ix aar ¶ J thæssa thriggia k*esara* daghu*m* var romara rike swa krankt (vurdhit) at thʒ skattadhe vm sidhe mang aar vnde vngari*n* : *Bl.138. recto.

Gånge Rolf.

Um thæn tima kom en konugx son aff danmark mȝ dana makt ok nordma*n*na ok mȝ thøm en swænskir he*r*ra som het rolw*ir* til franka rik*is* mȝ ørløgh ok fiol konu*n*gx son j førsto stridh ok mȝ hanom: ix thusand folk: æpte han dødhan valdo the nordmæn ept*er* lifde rolff sik til forman/ thæn swænska oc møddo swa ok øddo fra*n*ka rike/ at karl (scalle) k*esare* gaff hanom sina dottor til sæt ok alt eet land som før het neustria ok sidhan normandia som liggir væstan paris fram mȝ hafwino ther bygde roluir en stadh (ȝok kallado franska r[xx] oc kalladhe ha*n* rolfs he)em ([Rx] oc fra*n*sesa*ra* kalla ha*n* rem) ok klærka rothomaghu*m* ¶ Rolwir ok alt hans hærskap thok vidh *cri*stindom A sinom brulløps dagh

Om flere Påfvar.

¶ Karl dighre karls skalla son atta aara oc æn lodhuichus xviij aar varo miok kranke k*esare* ok romarom ænkte til ([xx] værio)for lumbardum ok før gik mȝ thøm fran(ȝ)sesa vald ofw*er* roma*ra* rike ok valdo sik sidha*n* romara K*esara* aff ytalia væl xl aar: æpte leonem vardh benedict*us* dccc lv vars he*r*ra are ok stodh paua stol tombir æpte han xv dagha: Han lagdhe mykla røkt ok skipan a klærka sidhi ¶ Æpte han

var Paul*us* a*n*nar x manada æpte han stephan*us* fæmpte ok var v manadha xxv dagha ¶ *Æ*pt*er* han vardh nicholaus første dccc lx j vars h*er*ra are ok var ix aar ok ij manadha oc stodh paua stol tomber vi dagha: han giordhe decretalem aat cardinales skuldo thaghar saman koma: [tha] paue ær dødher at wælia a*n*nan æpter han: Stephan*us* siætte ok var vi aar ok viij M*anadha*: *Æ*pt*er* han misamde romarom ok waldo somi sergiu*m* ok somi formosum: Formosus var bætre klerkir ok tha sergius sculde vighias tha komo formosi kompana (vænctе) ok drogho sergiu*m* fran altar*e* ok letho vighia formosum: Sergius flyde til margrefua albrikt j lumbardia ok bedhis hiælp mot formosu*m* Ok j thøm storme do formosus Hans hærskap valde bonifaciu*m* a mot sergium Ok war bonifacius siætte xv dagha ¶ margreue albrikt satte han aff sæte: oc Sergiu*m* A paua stol: Sergi*us* læt vp grafwa formosi liik ok halshugga: ok hioggo af hans thry fingh*er*: Ok kastadho hans fingh*er* wt j thyberim Tha hans ben thokos op vm sidhe: Ok baros A baar til kirkio: Tha nighu all belætin hanom: Sergius var paue xv aar ¶ i hans *daghu*m* tappado fransesa Rømska rike *Bl.138, verso.

CLX.

OM BERENGARIUS KEJSARE.

Förvandlingen i messan.

Berengar*ius* aff ytalia war R*ømsker* K*esare* viii aar J sergii paua daghu*m* han fik ofreghd at han war vantro vm vars herra licama til han giordhe sina orsculd som godher *cri*stin man ¶ Engin *cri*stin man som tror gudh wara vældoghan: hafw*er* empne mistro guʒ sacrament*is* ¶ Thy at swa som *sanc*tus augustinus sigher Vi scolu*m* gifwa gudhi thæs priis at han ma mera gøra en vi (xx vitom) ælla ærum vi f(ul xx or)diærue som adam som vilde vara æmuiis som war he*r*ra ¶ æpte sergi*us* var Anastasius iiij aar

CLXI.

OM OTTO I KEJSARE.

Otto infaller i Italien.

Hugho var j hans daghum. K*esare*. Ok var siæx aar ¶ j hans daghu*m* øddo saraceni alt spaniol landh Ok synt*is* folke lughande skøte af himpno*m* Otto for jwi j ytalie biærgh mʒ thydiske makt Ok wan først melan ok sidhan alla ytaliam ok kom til rom Thær vardh han øptir aff allom romaru*m* rømska rik*is* fadher (R oc æ augusl*us*) ¶ Joha*n*nes vigdhe han ok kronadhe ¶ otto grep berengariu*m* ok sænde til thydisland fangadhan mʒ konu ok barnom: ok twingadhe lumbardiam til skat cc pund brænt guld hwart aar ¶ Han wan ok atir vnde rom pul ok calabriam som før lagho vnde *con*stantinopolim

Christendomen uti Danmark och Ryssland.

¶ I hans daghu*m* wardo dæni c*ri*stne thȝ kom swa til at en c*ri*stin klærkir (het poppo) delde vidh en hedhin dan vm thera gudha: Thera kiiff kom for konu*n*gin ¶ Han bødh puppo væria sin gudh *christu*m mȝ iærnbyrdh ¶ Puppo drogh en brina*n*de jærnhanȝska a sina hand: Ok biolt æ mædhan konu*n*gin vilde vtan men Ther fore vardh konu*n*gin c*ri*stin ok alt danmark ¶ Ryȝa beddos ok c*r*istin p*re*dikara aff otto k(^{Y} onu*n*ghe ^{xx} eysara) han sænde them biscop adhalbrikt Thær vardh han martyr

CLXII.

OM OTTO II KEJSARE.

Ottos tåg till Frankrike.

Otto ottason som kalladher otte røde: var æpte sin fadher *Kesare* xxii aar han stridde vidh ko*nungen* aff franȝ thy at han hiolt lorin ok braband Konu*n*gh aff franȝ flyde ok otto følghde hanom fast (æpte) in til pāris ok twingadhe han oc hans son til at the sore (ᛉvm xx a) hælgha doma ffran sik ok sinom arfwom alla tilkallan til lorin ok braband

Om flere Påfvar.

¶ AEpt*er* joha*n*nem vardh benedict*us* dcccc lxxij vars h*er*ra a*re* ok var j aar vi manadha ii dagha

*Bl.139, recto.

thenna fangade ok quefde til dødh en rømskir h*er*ra som heth cinthius ¶ Æpte han var dompnus Annar ok var j aar oc vi manadha ¶ Threm daghom ept*er* han vardh b*e*n*e*dict*us* ok war *viij aar vi manadha ¶ Æpter han johannes xiiij aar iiij manadha ¶ twem daghu*m* æpte han vardh joh*ann*es fæmptande viii. M*anadha*. ¶ Æpte han ward joh*ann*es sextande ok war .x. aar

---

Om Crescentius och Påfven Gregorius.

Um thæn tima kom otto k(onu*nger* xx eysar*e*) til rom ok giorde m*z* romara vilia sin frænda til paua han heth brim før æn han vardh paue oc sidhan gregori*us* ¶ Crescencius war en rømskir h*er*ra han sætte gregoriu*m* paua aff stole ok satte vp en biscop j hans stad Ok giorde (til) paua han heth joh*ann*es Gregori*us* ok alle biscopa lysto bàn øfwir joh*ann*em ¶ otto kom atir til rom ok læt skiæra næsa aff joh*ann*es ok stinga wt badhin hans øghon: Crescenci*us* stridde vidh otta k(onu*n*gh x eysara) oc vardh fangin ok vphenghder Joh*ann*i ræknas eet aar/ gregori*us* fæ*m*pte var thu aar ok stodh paua stol tombir æpte ha*n* xv dagha

---

Skärselds-synen.

Vm thæn thima saa en ærmete huru diæfla førdho opta salogha siæla jn j eeth bri*n*nande biærgh (R vena*n*de oc *gra*tande) ok hwru the foro fæghna ater wt v biærgheno løsta aff pinom mʒ gudhlikom bønom ok almosom th*er* for*e* skipade pauin siæla dagh æpte alla hælghona dagh

CLXIII.

OM OTTO III KEJSARE.

Troll-karlen Gilbert och Djefvulen,
eller
Folksagan om Silvester Påfve.

Otto thridhi otta rødha son var k*esare* xii aar Jamuællogher som hans fadher ok fadher fadher ok stodh roma rike æpte han xii aar vta*n* K*esare* xv daghum epte gregoriu*m* vardh siluest*er* paue dcccc. xc. ix ar*e* vars h*er*ra ok var iiij aar han gik wt aff klostre tha hån war vngher ok gaff sik diæflom mȝ thøm forskiælum at diæfwlin jætte hanom gøra han forma*n* øfw*er* alla mæn han vardh først mæstar*e* J nigromancia ok sidha*n* ep*iscopus* reme*n*sis ok ther næst archiep*iscopus* rauennati ok vm sidhe paue/ gilbertus var hans nampn før æn han wardh paue ¶ Han spurde diæfwlin hwru længe han sculde lifwa sidhan han vardh paue ok fik anȝswar at ha*n* aldre

doe før æn han komé til i*herusa*lem ¶ En tima tha han sagdhe mæsso æpte ena høghtidhis p*ro*cessionem J enne kirkio vidh rom som hanom var ey nampn ko*n*nogh vildo diæfla gripa han vidh altara oc dragha til hæluit*is* ¶ Pauen fik at vita at kirkian hæt thæs hælgha kors kirkia j i*herusa*lem ok fik digran anger for sina synde oc røgde sik gratande for allo folke som the*r* var saman komith: Ok talde vp allan sin onda lifnadh ¶ Sidhan bødh han ([xx] vidhir høxsta lydhno) A gudȝ wæghŋa ok sancta pædhars ([xx] lata skæra sik lidh fran lidh) Ok kasta sidhan likstokkin A vaghn ælla slædha ok læta for (otam) nøt ælla asna ok læta thøm dragha *likit vtan nokors manȝ styrilse ok visan *Bl. 139, verso. ok g*ra*fua thær nidhe*r* bukin the*r* the først staddus: Oskiælik diwr drogh fram vaghnin til *sancti* pet*ri* graff Ok staddos thær: Thær ær han jordhadhir: Ok æru hans ben: wan at swettas gen thy nokor paue scal døø

Om flere Påfvar

¶ Æpter siluestru*m* dødhan vardh joh*anne*s v manadha. xxv. dagha ¶ j hans daghu*m* skalff al jordhin xv dagha ok fiollo nidher ma*n*ge stædhi ok borghe han war v aar: Æpte*r* han vardh sergius ([xx] tu) aar jx manadha hælagher man ok gudhlikir ¶ Æpter han vardh benedict*us* atunde ([xx] Mvj) vars he*r*ra ar*e* ok ([xx] var xij aar)

CLXIV.

OM HENRIK II KEJSARE.

Henriks och Radegundas lof.

Henrichus første var R*ømsker* Ke*sare* æpte thridhia otta xxii aar siælfw*er* benedict*us* vigdhe han (oc cronadhe) ¶ Thænne hænrichus war en godher man aff hanom: ok hans hust*ru* radhegund*er* keysarinna sc*ri*fwas mangh (godh) thing ok ærlikin J s*anct*i laure*n*cij jærteknom:

Om flera Påfvar.

Benedictus paue tholde mang qual ok kastadhis mꝫ vald vt aff paua døme ¶ Æpter benedictu*m* wardh

joh*anne*s

joh*ann*es tiwghunde paue M. xx. iiij. vars h*er*ra are ok var ix aar ix *Manadha* Thwem daghu*m* æpte vard joh*ann*es xxi M. xxxiiij vars h*er*ra ar*e* ok var xiij aar ok kastadhis vt af sino paua døme: Ok vard a*n*-nar joh*ann*es ep*iscopus* saniruensis ok kalladhis sidhan siluest*er* ok kastadhis han vt aff paua døme/ ok thoks jn at*er* benedictus ok kastadhis wt atir a*n*nan thima ok wardh paue en a*n*nar joh*ann*es archip*re*sbiter ante porta*m* latinam ok kalladis gregori*us* ¶ Keysar*e* hen-rik for*e* sænde gregorium wtlændis

CLXV.

OM KONRAD I KEJSARE.

Hvem som ägde att välja till kejsare.

Conradus war R*ømsker* K*eysare* epte henricom xv aar han war første valder k(ᵈ onu*n*gh*e*r ^{xx} eys*are*) Thæsse hafwa vald at wælia keysara Thri ærchebiscopa som æru K*eysarans* cancelarii maguntinensis treuerensis coloniensis ok tri værlz h*er*ra: Hertugh aff sassan keysarans marskalk / margrefuen aff brandaborgh : k*eysarans* ke*m*mener Ok pall(ᛉæ^{xx} as) greue / konu*n*gh aff b(ᛉo^{xx} e)he(ᛉm^{xx} mi*n*) ær Keysarans skiænkar*e*

Kejsaren och Mjölnare-barnet, eller Historien som i Sverige kallas: Rike Pehr Krämares Saga.

¶ Keysar co*n*radh war hardh*er* rættar*e*: han lagde fridløsan grefua (aff) lippoldh for mandrap grefwin wardh swa armbir vm sidhe at han vardh mølnar*e* lønlica j enom skoghe ¶ Keysar conradh kom ther at quelde mꝫ sinom bersarum ok giæste (*xx* th*er*) vm nath ¶ vm the samu nath fødde mølnarans (ᛘ kona barn *xx* hust*ru* en son) Ok kom en røst til k(ᛘ onungh *xx* eysar) conradh at thꝫ nyfødda barn sculde vardha k(ᛘ onungh *xx* eysare) æpte han dødhan: K(ᛘ onunghe*n* *xx* eysari*n*) vardh illa vidh the tidhande Ok vente sik gita giort gen gudhi Ok bødh sinom twem swenom stiæla barnit ok *dræpa j skoghe ok bæra sik atir til visso hiærtat: Swenane varku*n*nado barneno ok førdho keysaranom eet hara hiærta: Thær æpt*er* fik greuin atir fridh ok (tho) viste (k*eysaren*) ænkte hwar grefuin hafde varit: greua*n*s son heet henrik ok kom sidhan j keysarans thiænist: keysarin fik vita vm sidhe al hans tilfælle: Ok ædle: Ok huxadhe en gita giort gen gudhi ok sænde jonkaran til keysari*n*nan thær hon sath fiærren j andro lande: Ok bødh henne mꝫ brefwm sætia swe*n*nin j torn ok swælta til dødh Jnsighlit brast (a væghen*om*) vtan svensinns vit ¶ En foruitin p*re*stir som brefuit laas lønlica skrapadhe brefuit Ok vænde tenorem swa at

*Bl. 140, recto.

keysari*n*nan skulde ([A] thaghar [x] ginstan) gøra (sue*n*-sins) brøllope ok gifua hanom sina dotor ok henna ¶ Sidhan thʒ var swa giort ok k*eysar* co*n*rad fik thʒ vita : Tha gaff han g*er*na sin godhuilia vnder guʒ skipilse

Kejsar Konrad och hans Broder.

¶ En hertoghe keysar *con*rads brodh*er* ørløghadhe fast gen sinom brodh*er* ok vilde keysare vardha : Hertoghin vardh for vigha oc rymde til konu*n*gin aff vngariam oc thiænte hanom : Konu*n*gin læt jnbera ok (a) rætta for hertoghin vm langha fredagh køt ok flæsk hertoghin spurde hwi swa giordhis konu*n*ghin sagdhe thʒ hanom Thu matte bætir æta vm langa fredagh køt ok flæsk : En daghlica (æta) thins brodhirs køt mʒ afwnd oc astunda hans dødh ¶ Hertoghans hugher gafs vidh hans ord : oc sætis vid sin brodh*er* keysar *con*radh gaff hono*m* ([R] sidha*n*) eet konu*n*gx døme

Konung Knut den Store vid Hafs-stranden.

¶ Om thæn thima war knuth*er* rik(ᛦæ xx e) Konu*n*ghir j danmark : han van vnder sik ænghland ¶ han satte sik kronadhan A stol vid (døwir) hafstrand oc rosade sik vara vællоghàn øfwir landin ok (ᐞalt) vathn(ᛦet xx in) ¶ Jæmskøt kom en bylghia ok slo hanom krono*na* af hofde sidhan gik han barføttir twa milor vægh til canturbergh ok offrade sina krono crucifixo

---

(*Några här förekommande rader, hvilka angå* S. Sigfrid, *äro flyttade längre fram, i sammanhang med den egentliga sagan om detta helgon.*)

CLXVI.

OM HENRIK III KEJSARE.

De trenne stridige Påfvarne.

*Bl.140, verso.

¶ Æpter gregorium dødhan paua valdus thri paua alle sender j rom hwar A moth androm ¶ En ærmete var vm thæn thima (ᵞ konungh xx keysar) henriks scripta fadher: Han læt sighia sinom andelica syni keysaranom ¶ En frw læt sik fæsta j sender threm lifwandis mannom ok thꝫ bør thik ey til rætta thola ¶ Henrichus forstodh hwat han mente: Ok for mꝫ makt til rom ok forsænde the (R tre) electos wtlændis ok giordhe swidger aff bauenbiergh til paua som sidhan heth clemens ok var ix manadha ¶ Æpter han vard damasius annar ok var .xxii. aar oc ij dagha

Om Påfven Leo.

¶ HElleuo daghu*m* epte vard leo nionde hælgh*er* man: Hanom drømde som sanct*us* petrus gafue hanom fæm kalka for sino(ẙm) altara: Ok æpte thy tekne var(ẙd) han paue: v aar: han giordhe ystoriam ok sangh *sancti* gregorij: Han var vm jul mʒ keysar henrik ¶ Ens biscops subdiækn sangh epistolam ok pauin bødh hanom læsa som sidh*er* var: Hans biscop*er* som messo sangh bødh hanom siwnga: pauin degraderade subdiæknan ¶ biscopin satt*is* nidh*er* a stol som p*re*facio sagdhis: Ok soor sik aldre messo sighia for æn hans klerkir vighsla nadhe finge ok fik som han beddis ¶ (R the*n*ne) leo lagdhe (ẙmallat xx en spitælskan) man j sina sængh ok holde (ẙmʒ hando*m* xx han wæl mʒ) sinom (hando*m*) ok klædom ok fan th*er* næst sængena toma

---

Om Påfven Gregorius VII.

¶ I keysar henriks daghu*m* fan en p*re*ster hwar eet timber manʒ barn læk mʒ spanom oc alla spanana laghda A bokstaua lundh A thænna matto ¶ Dominabor a mari vsq*ue* ad mare: Thʒ thydh*er* Jac scal vardha h*er*ra fran eno hafwi ok til annars ¶ p*re*strin rædh timbirma*n*neno*m* sætia barnit til bok Ok spade

at han mu*n*da paue vardha: Smaswenin nam væl bok ok kom til keysarans gardh ok vardh (væl) takin mʒ brefsc*ri*fuarum ¶ keysar henrik hafdhe vngan son som (oc) heth henrik oc wardh keysar*e* æpte han ¶ han matte alre see diæknan ælla diæknin han ok droghos opta oc bardos ¶ keysar henrik drømde at eet høght horn vaxte v diækna*n*s hofde ok lypte vp vnga(Yn) henrik *m*ʒ borne oc kastade atir vidh jordh ¶ Keysari*n*nan thydde drømin at diæknin mu*n*de paue wardha: thera syni til genuerdho: ¶ diæknin heth hillebrand han gafs j closter ¶ Æpter leonem vardh victor Annar M l. vi. are vars h*er*ra ok var ij aar oc iij manada xiij dagha ¶ epte han nicholaus annar ij aar vi *Ma*-*nada* xxvi da-*-gha ¶ (R æpt*er* ha*n* vardh alexa*n*der a*n*nar pawe oc var xj aar oc vj M*anada*) j hans daghu*m* kom hillebrandus til rom mʒ sino*m* abota ok (R var sua mæær at ha*n*) vardh paue (gregori*us*) epte alexandru*m* .x. aar j manadh iiij dagha

*Bl.141, recto.

CLXVII.

OM HENRIK IV KEJSARE.

Påfvens seger öfver Kejsaren.

Henrik vnghe *Keysar* henriks son var *Keysare* j mangha paua daghum for gregoriu*m* xxix. aar Han var ey alder skiælikir j sinom lifnadh Han giordhe manga valʒ g*er*ninga [a mot] the hælgho kirkio Tha sannadhis hans fadhirs drømbir Thy at gregori*us* satte *Keysaran* j ban ok qualde han swa lenghe at keysarin kom til rom ok stodh thre dagha barføttir for pauans pallacio før æn han fik Jngangh ok fiol fæghin for timbir manʒ sons føtir Ok (*xx* thagh) nadhe

Jerusalems intagande.

¶ I keysar henriks daghum foro manghe (ærlike) *cris*tne mæn jwi haff ok wonno at*er* thꝫ helgha land ok iher*usa*lem af saracenis oc giordo balduinu*m* (til) konu[n]gh j [i]her*usa*lem so*m* var hertoghe aff lorin

Mot-Påfven Clemens. — Påfven Victor III.

5. ¶ En man som kalladhis clemens hiolt sik mang aar for paua a moth gregorium ok vighdis j Rom epte them badha vardh victor thridhi iii manadha vij dagha ¶ han var før en helagher mu*n*kir ok badh gudh taka sik skøt aff værldin*n*e sidha*n* han wardh paue

Påfven Urbanus II. — Kejsarens fall.

10. ¶ Epte han vardh vrban*us* annar M lxxxix vars h*er*ra are ok var x aar iiij manadha han læt første

sinne *pre*dika kors ofwir hedhin land ok for swa mykyt folk ofw*ir* haff at jordin laa ma*n*gha stada opløgdh thænna vægh haff ¶ vrban*us* paue gaff k([xx] eysar) henrik sak at han laa nær sinne (eghne) systør ¶ keysarin gaf pauano*m* sak at han var simoniachus Pauin bødh sik vnder gudʒ dom at taka vars h*er*ra licama sik til skam oc førdømilse en han thes sakir war*e* oc thok sik skamløst ok skadha løst ¶ ([Y] Ok) keysarin thordhe ey vnder tholkin dom vta*n* beddis nadhe ok sc*ri*pt : Pauin gaff hanom gran kiortil ok swarta kopo ok satte hanom hwan dagh læsa en psaltara : ([xx] thæssa) sc*ri*pt hiolt han ena stund ok tho ey længhe : Sidhan valdo mæn hans son til keysara A moth sinom fadh*er* oc striddo badhe mangha stridhe til at sonin fangadhe fadherin oc doo salogh*er* karl ([xx] j sin sons) fængilso*m*

CLXVIII.

OM HENRIK V KEJSARE.

Henrik och Påfven Paschalis.

Henrik thridhi var keysare xv aar: Paschalis paue vigdhe han ok kronadhe ¶ Sidhan vordho the swa osate at hwar thera fangadhe annan thy at keysarin var folskir A vngom aldre ok ældis væl ok doo J gudhlicom sidhom

Om flere Påfvar.

*Bl.141, verso.

¶ Epte paschalem vardh gelasius *paue j aar ok v dagha: Epte han vardh kalixtus annar M° c° xix vars herra are ok var: v. aar j manadh xiii dagha: Epte han var honorius annar. M°. c°. .xxiiij. vars herra aare oc var. v. aar. j manadh xxix dagha

CLXIX.

OM LOTHARIUS II KEJSARE.

Påfven Innocencius II.

Lotarius hertoghe aff sassan vardh *Keysare* Epter henrik oc var xii aar Epte honoriu*m* vardh inocenci*us* a*n*nar M° c° xxix vars h*er*ra ar*e* ok var xiiij aar vij manadha han tholde dighra oro aff konu*n*gheno*m* (^{x} aff) cécili(ꭓi ^{xx}a) (ꭓlanʒ)

CLXX.

OM KONRAD III KEJSARE.

Mäster Arnold dräpes. Kung Balduins död. — Påfven Celestinus.

Konradhus hertoghe aff swauæn vardh ke*ysare* .xv. aar ¶ J hans daghu*m* p*re*dikadhe mæstar arnald j rom a moth klærka giri til thera rikedoma ok gen thera kræselicom lifnadh alle romara hioldo han mæran man ok kiæran klærka hatado han til thæs han vardh gripin ok hænghdir (j^{xx} for) thera hat ¶ vm thæn thima doo baldwin konu*n*gher j iher*usal*em. Ok vonno saraceni at*ir* iherusalem ¶ Epte jnnoce*n*cium vard celestin*us* paue. v. (manadha ^{xx} aar)

CLXXI.

SAGAN OM S. BERNHARD.

S. Bernhards barndom.

Sancti bernardhi modher sa j sømne sik bæra een hwitan rakka gøande: En godher man thydde drømin at hon bar son godhan gudz garduara*n* Han wrak fran sik siwkir lifkonu: J barndom ok fik thagar bøtir

De öfvervunna frestelserna.

¶ En thima tha han kænde bradh frestilse: Thy at han saa gen enne quino bradhelica: Fløgdhe han nidher j kallasta vatn oc stod ther j til ta*n*na at al-

dre var næstan vatn ælla [?alla] blodh j hans lifwe: En krank kona stals j hans sængh vm nath Jæmskøt øpte han til thera som vm kring lagho Røfuara røfuara hans kompana spurdho han vm morghonin hwi han swa øpte ok sagdho sik hafwa vpstandit oc ænga røfuara hafwa fu*n*nit thy at konan flydhe fore rope: bernardus swarade th*er* hafua warit ful(asta*n*) røfuara som han vildo røfua sins renliuis

---

Kloster-gången.

¶ Alle hans brødh*er* afeggiadho han aff klostris Jngang: Han warde sik swa at han kom them alla til klostirs ¶ Ensamin gerardus riddare: Hans brodh*er* gaff sik trøggaster/ til bernardus lagdhe sin finger gen hans hiærta ok sagdhe thit bryst er thrangher vægh*er* gudhi: Thil at en glæfia komber skøt ok øpnar Jngangin ¶ (⁅Sniman ^{xx} liten) thima th*er* epte vardh gerardus saar j stridh ok gaff sik j kloster: Tholff aara gamal gaffs bernardus j gramu*n*ka klost*er*: Fæmptan aarum sidhan thera lifnadh*er* byriadhis først j cistercio thæn lifnadh burdhe først j *sanct*us robert*us* ok giorde (^{xx} ha*n*) aff sancti benedicti reglo mʒ hardhare sidh ok reglo ok lifnadh

---

S. Bernhards helighet och predikningar.

Swa var hans hugher ([R] aldir) til gudȝ at han ænkte thænkte thækt hans øghon sagho: Thæssa hems: *vtan gudhlikin thing: sømpn var hanom thungir ok. **Bl.142, recto.** ([Y] skambir [x] liten) ok sagdhe sik thæn ena thiman tappa. oc sofuande mæn vara swa døda for ma*nn*om som dødhe sofua for gudhi Engin thæff kiænde han for a*nn*an A nokrom mathi ([ᛉ] vatn thæfkadhe [xx] vathn smakadhe) honom bætir en nokor annar drykker En tima thær han p*re*dikadhe vilde han gøma sompt til a*nn*an dagh thȝ han hafdhe før huxat at tala: Til at røstin sagdhe til hans: Gudh gifwir tik ey mera før en thu gifw*ir* wt thȝ han gaff thik: Annan thima kiænde han sit hiærta høghias j p*re*dikan epte væl talat ok hafdhe næstan af lætit for tha sak: Thil at han vndirstodh at thȝ var diæfwls frestningh ok sagdhe til hans Jak hwarte burdhe ælla ([ᛉ] lyktadhe ? [xx] afflatir gudȝ ordh) for thina sculd:

S. Bernhard och Hertigen af Aquitania.

Han var legatus j aquitania oc gat ey komit hertoghan som i banne var vnde kirkio*nn*A lydno før æn han thok vars h*er*ra lica*mm*A: Epte pax d*omi*ni jfw*ir*

patena*m* ok bar fra*m* før hertoghan ok sagdhe til hans: Vi badum thik oc thu forsmar os: nw kombir siælfw*ir* jo*m*f*ru*na son: Siælfw*ir* kirkio*n*na h*er*ra: Thæn h*er*ran som hwart knæ bøghis fore/ thinna siæl domar*e* vilt thu han: Ok forsma som hans thiænisto mæn stat nw gen hanom en thu gytir: vid thæsse ordh fiol: hertoghin for hans føthir swa som dødher var*e*: Bernardus støtte han mȝ fote ok badh han vpstanda ok taka vidhir domenom hertoghin (Y thok vidh domenom [xx] stodh vp gratande) ok bant sik vnde alt thȝ han honom bødh:

S. Bernhards stilla död.

Aff mangom stadu*m* waldis han biscop*ir*: allom gaff han (sama) anȝswar Jak eghir hwarte næy ælla Jaa Jak ær andra ma*n*na træl Ha*n*s brødher hafdo (oc) røktat sik mȝ hans radhe pauans preuilegiu*m* at engin matte thera ([xx] glædhi) bort fran thøm taka ¶ Han var leddir j sømpne for gudȝ dom ok røgdher aff diæflom: ([xx] ha*n* suaradhe/ ær jak ow*er*)dogher himerik*is* (Y køp [xx] arff). tha hafw*ir* min h*er*ra twæskona ræt til himerikis ([R] so*m* ær) fadhers arff oc sins bloȝ køp: Hafwi siælfw*ir* arfwit ok gifwi mik køpit: Epte mang iærtekne giordh oc (ma*n*ga) bøkir diktadha oc siextighi klost*er* ok hundrada vpbygdh meer mødh*er* af æruode en siwkir gaff han sin anda j gudȝ hender:

CLXXII.

OM S. THOMAS AF CANTERBURY.

(*Några här förekommande rader flyttas fram till sagan om* S. Erik.)

---

*I alexandri paua daghum var sanct*us* thomas *Bl.142, verso. først konu*n*gx cancalære j englande ok sidhan erchebiscopir j cantarbiærgh: P*ri*mas anglie mȝ konu*n*gx røktan (oc akt) at han mu*n*de ([R] thæs hældir) læta kirkion*na* ræt ept*er* konu*n*gx vilia ¶ thomas tha han var wordhin biscop*ir* klædis vtan (mȝ dyro*m* clædhum) som riker h*er*ra ok vndi mȝ harklædhom ¶ Trættan fatigha ma*n*na (twade han thera føther [xx] føtir twadhe ha*n* sielfuir) daghlica mȝ knæfallom ok fødde thøm ok gaff hwariu*m* (thera) æpte bordh fyra ængliska pæninga ¶ Han wardhe oc ma*n*leka kirkio*n*na ræt til at han flyde vm sidhe for konu*n*gx wredhe ræddir for kirkio*n*na ([xx] wro) ok ey for sinne ok kom til alexandru*m* paua: Pauin satte han j donati clostirs wærio

patena*m* ok bar fra*m* før hertoghan ok sagdhe til hans: Vi badum thik oc thu forsmar os: nw kombir siælfw*ir* jomfruna son: Siælfw*ir* kirkio*n*na h*er*ra: Thæn h*er*ran som hwart knæ bøghis fore/ thinna siæl domar*e* vilt thu han: Ok forsma som hans thiænisto mæn stat nw gen hanom en thu gytir: vid thæsse ordh fiol: hertoghin for hans føthir swa som dødher var*e*: Bernardus støtte han mʒ fote ok badh han vpstanda ok taka vidhir domenom hertoghin (ᛉ thok vidh domenom [xx] stodh vp gratande) ok bant sik vnde alt thʒ han honom bødh:

S. Bernhards stilla död.

Aff mangom stadu*m* waldis han biscop*ir*: allom gaff han (sama) anʒswar Jak eghir hwarte næy ælla Jaa Jak ær andra ma*n*na træl Ha*n*s brødher hafdo (oc) røktat sik mʒ hans radhe pauans preuilegiu*m* at engin matte thera ([xx] glædhi) bort fran thøm taka ¶ Han var leddir j sømpne for gudʒ dom ok røgdher aff diæflom: ([xx] ha*n* suaradhe/ ær jak ow*er*)dogher himerik*is* (ᛉ køp [xx] arff). tha hafw*ir* min h*er*ra twæskona ræt til himerikis ([R] so*m* ær) fadhers arff oc sins bloʒ køp: Hafwi siælfw*ir* arfwit ok gifwi mik køpit: Epte mang iærtekne giordh oc (ma*n*ga) bøkir diktadha oc siextighi kloster ok hundrada vpbygdh meer mødher af æruode en siwkir gaff han sin anda j gudʒ hender:

CLXXII.

OM S. THOMAS AF CANTERBURY.

(Några här förekommande rader flyttas fram till sagan om S. Erik.)

* I alexandri paua daghum var sanctus thomas *Bl.142.
først konungx cancala
dhan erchebisco
anglie mʒ konungx r
(R thæs hældir) læta
¶ thomas tha han
dyrom clædhum
¶ Trættan fatigl
twadhe han siel
ok gaff hwari
ninga ¶ Ha
han flyde vr
kionna (x.r
drum pa

oc bødh hanom (ᛉvardha xx gøras) allan hedher ¶ Konu*n*gin rænte (ᛅhan) mædhan ok røfuade alt kirkio*n*na goʒ ok lagdhe alla ha*n*s frænder wtlægha ¶ gudh viiste thome skøt faa soma sæt ok sidhan vardha martir: En dødherman: (ᛉok xx som) lifnade mʒ iærteknom saa en thoman stol j himerike th*er* ap*osto*li sato. ok en ængil hafua sakt sik at thæn stol gømdis enom myklom prest aff ænglande (R thæ*n* presti*n* var *sanct*us thomas): En p*re*st*er* sagdhe hwan dagh ware frw messo: han røghdis (fore biscope) at han enga andra messo kunde oc miste messo sangh / til (ᛅat) var frw (sielf) sende ha*n* til biscopin ok (ᛉsik badh xx badh sighia sik til ha*n*s) vara sændan A henna væghna som snima sømade atir hans har(xx klædhe) ok thʒ til iærtekna at th*er* (xx hæng*er* vidh*ir* een) rødh*er* (silkis) tradir ¶ Tomas kom at*er* vel komin mʒ hedh*er* ok fridhi til landa ok vardhe kir[k]io*n*na ræt (som før) til konu*n*gin læt han dræpa fæmpta dagh iula j *sancte* trinitat*is* kirkio ¶ riddara strødo hans hiærna mʒ swærdhom a kirkio gul..e

...n sik vndi swærd ok forbødh A gudʒ

...n men gøra ¶ alle fingo ...e

...dʒ martyre giordho ...n

... nadh at gøra vnd*er* k

hambladum nya lin...

CLXXIII.

OM HENRIK VI KEJSARE.

Henriks stora seger-vinningar.

Henrichus fæmpte var R*ømsker* K*eysare* viij aar celestinus paue vigdhe han oc kronade a*n*nan dagh epte at han var vigdh*er* ¶ keysar henrik van at*ir* vndi rom alt cecilie land ok kalabriam oc pul ok førdhe konu*n*ga ok konu*n*gha syni fangada til thydislans

CLXXIV.

SAGAN OM SANKT DOMINIK.

Om Påfven Innocencius III.

Innocencius tridhi var paue M° c° xc° iiij vars herra are ok var xviij aar iiij *Manadha* (oc) xxiij dagha ¶ Epte *sanctum gregorium* (ᛉoc) war engin ærlikare paue *som flere almosor giorde ælla godha bøkir dictadhe ¶ J hans daghum tha varo mange kiættara / vidha vm værldinna / vældoghe herra ok særlica J pro(ᛉbincia : *xx* venȝ) Jnnocencius paue sænde thingat predikara biscopa ok abota ok andra klærka

*Bl.143, recto.

S. Dominiks strid mot Kättarne.

¶ En af thera værdskapi var dominic*us* Kanu*n*kir (j) *sancti* augustin reglo : ther vard opta p*re*dikan ok disputeran / til en kiættara mæstare sc*r*ef i b(Ỵøkir xxook) / thera villo ok feste hona mʒ mangom skiælum ¶ dominicus sc*r*ef rætta c*ri*stna troo J andra book ok hen*n*a skiæl: allom synt*is* beggia væghnA (R lict va*ra*) at kasta bådha bøkir A baal ok prøua sa*n*nind mʒ gudʒ iærtekno*m* ¶ Kiættara*n*s bok bran (thʒ) først(a) ho*n* kom A balit ¶ dominici book fløgh thriswar obrend w baleno ther vid gafuos ma*n*ge vnde trona ¶ badhe biscopa ok abota foro hwar hem til siin vta*n* ensamin dominic*us* var æpte. x. aar ok p*re*dikadhe ok tholde ma*n*ga ge*n*uerdo(Ygha)/ gladir j daglikom lifs wadha ¶ Mange gafuo sik vnde ha*n*s lydno ok lifnad : grefuin aff ma*n*førd hiolt thera kost oc ep*i*-*scopus* tolosanus / ther burde han p*re*dicara lifnad

---

Predikare-Orden stiftas och stadfästas.

¶ Innoce*n*ci*us* hiolt et thʒ mæsta *con*siliu*m* so*m* (Ỵæ var hald*it* pat*ri* xx nokontidh hiølʒ pat*ri*)archa erchebiscopa ok biscopa ccc (oc) xv : til thʒ *con*siliu*m* kom dominic*us* ok badh pauan *con*firmera sik oc sinom brødrom p*re*dikara lifnad ok (Ỵsyslo ok xx reghlo j) fatikdom Pauanom thotte thʒ vanda vara / før æn hono*m* drømde (ᴧ thʒ)

næsto nattena at kirkian j latran vilde al falla vidh jordh : ok saa dominicu*m* koma løpande ok stydhia op atir murin mʒ (sino*m*) hærdu*m* ¶ Arla vm morgonin læt pauin kalla d*omi*nicu*m* oc gaf honom sin goduilia mʒ takkom . oc badh han atir koma mʒ allo*m* sinom brødru*m* ¶ Vm thæn tima kom (⅄hin righa xx lifland oc righa) til c*ri*stindom ok burdis guʒ riddara lifnadher ¶ honori*us* første are sins pauadømis *con*firmerade alt thʒ / j*n*noce*n*cius (⅄jætte xx louadhe) d*omi*nico / thy at j*n*noce*n*cius doo (⅄skamt th*er*epte xx litit æpte) *con*siliu*m* : Swa burdis p*re*dikara lifnad*er* / M° cc° vi vars h*er*ra are / oc *con*firmeradis M° cc° xvi vars h*er*ra are

---

S. Dominiks barndom.

Dominicus thedis sinne modh*er* før æn han føddis j gøande rakka like bærande bre*n*nande blus J mu*n*ne ¶ sinne gud(xx hmodh*er*) thedis han sidhan han var døptir : Hafua skinande stiærno J enne ¶ j barndom vandis han for sina bløto siæng oc lagdhe vndi sit howodh stokka ælla stena / sidhan han vaxte oc ward scola klerkir vidhersagdhe han : viin oc drak enkte vtan watn ælla miolk .x. aar til at hans biscop*er* nødde han mʒ hørsæmio sidha*n* drak han viin : Oc tho swa blandat at thʒ matte (nesta*n*) hwarte vatn ælla *Bl.143. verso. viin *kallas tha salde han bort bøker ok allan boscap ok gaff fatikom ma*n*nom j sylto are.

S. Dominiks spåkningar.

Allan sin aldir lifde han j mødoms lifue sidhan han vardh kanu*n*kir ok kanu*n*ka prouastir: Tha burdis prædikara lifnadir som snima var sc*ri*fuat/ Tha skipte han linklæde j haarklæde tha fastade han alla lango fastona vidh vatn ok brødh ¶ han thok hwaria nath aff siælfsins hand thre sara disciplinas mʒ hwasse jærngisl ena for siælfuan sik: Andra for thæssa hems folks synde thridio for siæla j purgatorio ¶ Twem sinnom bødh han sik falan vndi hedhna ma*n*na vald til *cris*tna ma*n*na løsn:

Flera Järtecken.

Thyswar kom han jn at luktu*m* duru*m* j klostir thy at han vilde ey vækkia (sina) brødh*er* (om nattena) swa at han sompnade ([R] a bønu*m*) for kirkio durom oc waknade (inne) for altara: Tha han gik (*xx* j stridho ræghne wægdhe ræghn*it*) hwan vægh fran hanom ok han gik thør. ok hans brodh*er* th*er* alt rængde vm kringh thøm badha ¶ Tha hans brodh*er* møddis a vægh ([Y] ok) længe fasta*n*de viiste han honom vnde et træ ([R] th*er* huarghin thera ko*m* før): Ther fan brodherin renasta fødho ok brødh swept j renasta duke: En tima i bo-

nonia kiærde p*rocurrator* sik enkte hafwa gifua brødrom a bordh ¶ Dominicus laas b*e*n*e*dicc*ion*em for borde mʒ brødrom ok sættis til bordh ¶ Jæmskøt komo twe gudʒ ængla mʒ (bæsto) brødhe oc fødho swa at alt *con*ue*n*tit vard væl mæt ¶ Sanct*us* petrus ok *sanc*tus paul*us* tedhos hanom en tima J rom A bønom S*anc*tus petr*us* gaff hono*m* staff ok paul*us* book ok sagdho ha*n* sænda*n* vara (mʒ tho*m*) a gudʒ væghna j prædikara syslo: J samu stund saa han som j speghle sina twa brødher ganga vm værldenA mʒ bok ok staff ok p*re*dika for folke ¶ Opta spade han mang thing før æn the (*xx* vurdho) ¶ Hans øghon Run*no* so*m* adro hwan tima han mæsso sagdhe ¶ En klerkir langhan aldir skør j sinom lifnadh opta sc*rip*tadir: oc atir j synd fallin: mint*is* vidh hans hand j messo ok viste sidhan aldre hwat luste var til synd

---

Synen om S. Dominicus och S. Franciscus.

¶ En tima han war A bønom j rom til wara frw at hans lifnadher matte styrkias thedhis hano*m* siælfw*ir* ihe*s*us (*christus*) wredher værldinne/ mʒ trem spiutom/ oc vara frw falla for siins sons føthir ok bidhia han ey wara wredhar (*xx* war h*erre*) kiærdhe (*xx* at) tre synde (*xx* aff huilkom werdhlen ær al ful/ gøra ha*n* myk*it* vredha*n*/ so*m* ær høghfærdh/

giri/) ok oloflikir køʒsins luste: oc (sigh*er*) sik ey længir gita tholt epte swa manga (xx wt sænda p*ro*pheta/ apostola ok sik sielfua*n* Oc alla illa ha*n*nadha *Jomfru* Maria) badh han (æn) sænda dominic*um*: oc mʒ hon*um* francisc*um* oc ledde thøm badha fram for sin son: ¶ ih*es*us vard blidh*er* sin*n*e modh*er* ok sende thøm bada æpte hænna bøn: ok høtte sik sarlica wrekkia øfw*er* værldena en *hon ey lydde thera radhe *Bl.144, recto. ¶ Annan dagh kiænde hwar thera annan j kirkio før okiænda: Ok fiol hwar androm j fam(p)n ok bundo brødra lagh/ ok melte dominic*us* til francisc*um*/ Thu est min brodh*er*: Vi/ ok war*e* syni sculom (løpa for*e* waro*m* h*er*ra oc) bæra domadax budhscap/ standom saman tha gitir engin (Y̥diæfwl xx fiænde) os bestandit

---

Järtecknet med Reynaldus.

¶ En ærchediækn (Y̥dyr xx wiis) mæstar*e* (x oc dÿr) fik gudhelik(Y̥it) (xx inskiutilse) gifua sik gudhi oc p*re*dika hans ord/ oc spurde (xx radh aff eno*m* cardinala) hurw han matte sik (best) ther til skipa/ cardinalin swarade/ prædikara lifnad nyleka (xx var*a* børiadha*n*/ ok lifnada mestaran heta dominicu*m* ok vara en j rom ¶ Erchediæknin hitte dominicu*m* ok trolouande sik vndi hans lifnad ok fik (xx th*er* næst sua) hardha sot at enghin hanom lijf vænte/ ensamin domini*cus* trøste (Y sik) til gudh ok gudʒ modher/ ok beddis

sino ny ([xx] føddo) barne nokon (tima) liifs frest/ mædhan han war A bønom ([xx] synt*is* tho*m* siwka wara f*ru* til siin ko*m*ma mȝ twe*m* io*m*frwm/ Oc oliadhe ha*n*s øro*n* øghon mun he*n*dir bryst oc føtir tha ho*n* oliadhe ha*n*s bryst sagdhe ho*n* giordhjns) fastleka thine nyura mȝ renliuis linda ¶ vidh føtrena sagde hon: jak oliar thina føter at vara redho til lestinna p*re*dikan/ sidhan tedh(ᛉes [xx] e) hon hanom ok gaff ([ʌ] honom) p*re*dikara klædhe ([R] bonadh oc lofuadhe ha*n* hela*n* vardha tridhia dagh the*r* æpte*r*): Før bar dominic*us* røklin ¶ Thridhia daghin ther dominic*us* var nær ok en s*anc*ti joh*ann*is brodh*er*: kom var fru at*ir* som hon hafde jæt thøm siuka oc oliadhe han a*n*nan tima/ swa at aldre kiænde han sidhan nokra vro af sins lica*m*ma lusta/ ok lifdhe sidhan mang aar ([xx] j lifnadheno*m* wæl heel til licama oc siæl/ ha*n*) heet reynaldus dyr p*re*dikar*e* vidha vm værldenA

Flera under om S. Dominik.

¶ Thær xl mæn dru*n*knadho a skip bruti/ fiol dominic*us* A knæ vidh strandena: ok kom thøm alla mȝ bønom lifuandis til lanȝ: ¶ Thwa (andra) mæn reste ha*n* (oc) aff dødh mædhan han lifde ¶ Siw dødhe fingo liiff vidh hans Helgho ben thær the hwilas: han valdis til biscop(ᛉs) ok flydhe fran valdom ¶ Seen tald æru al hans jærtekne/ han sagdhe enom sinom vini enom abota ([xx] oc forbødh hano*m* thȝ andru*m*) sighia j sinom lif-

daghum at aldre beddis han thʒ af gudhi som honom var(dh) ey epte hans vilia engin var the sot at han ey bøtte ¶ Hans bøkir oswepta droghus vp længe sænkta v vatne thørra ok alʒtings ospiællada/

S. Dominik och den Heliga Jungfrun.

Var frw var hanom myk*it* hemelik ¶ Henne anduardadhe han sins lifnaʒ gømo hon ledhis hono*m* opta. ok en tima swa tala*n*dhe: Jac elskar thik oc thin lifnad ok thʒ ær mik (mykit) liwft at j badhe (^{xx} børghen oc lykte*n*) ($^{R.x}$ huar dagh) gudʒ thiænist mʒ mino lofui: Jak hafwir oc thʒ ærnat af mino*m* so*n* at næppelica *skal nokor forfaras til hæluit*is* aff *Bl. 144, verso. thinom lifnad (so*m* ha*n* vilia rættelica halda) ¶ Vtan en nokor vardir vilder tha scal han antiggia skøt bætra sik: ælla flya ok ey lenge sør(o)gha mina ordinem ¶: brødb*er* hafdho dighra oro først aff diæflom: Før æn the byriado siwnga salue regina epte *com*pletoriu*m* Tha thedhis ($^{\wedge}$hon ^{x} war fru') nidh*er* koma mʒ twem jomfru*m* at ganga vm kring ok takka hwariom for sang ok stod sidha*n* mællan thera som liusin hioldo til at sungit war: ¶ Clemens paue thæ*n* tima (ha*n* var) cardinalis vitnar mʒ brefue at hans systir en helagh frw sagdhe sik hafua vakna seet: At en tima tha *con*uentus laas (j) letania(γn) *Christ*e Audi nos so*m* thydh*er* cristir hør os: Tedhis var fru knæfalla

for sin son: ok sighia *christe* hør thøm: annan tima tedhis hon lypta op sins sons hand at blæʒa brødher(*na*) ¶ opta scr*i*fuas hon hafua sænt brødrom pæ*n*inga j thera nødh: En ([c] nouianus [x] nykomin j clost*er*) vil([xx] de bort) [R] aff clost*er*na ganga. ok tho helsadhe han før var fru for henna altara han fik swa starka sot at han var engin stad før at fly: han lofwadhe (sidha*n*) g*er*na quar standa ([R] alla*n* sin alder) ¶ Dominic*us* bygdhe ok eet nunno klost*er* som thiæna vare frw Jnne læsta Æ mædhan en lifw*er* æpter androm klostrit hetir pruliamini ¶ Han hafdhe digirt vald øfwir diæfwlin ok kuskadhe han at sighia sik brødhrana synde ¶ En nouiciu*m* afklæddo hans frender: Ok klæddo mʒ wærlʒ klædum: Jæmskøt dominic*us* fik thʒ vita ok a knæ fiol. bran nouicius j skiurtu*n*ne som han A bale laghe ok fik engha thyld: Før æn han klædhom skipte:

S. Dominiks bana-sot.

Järtecknen dervid.

¶ Dom*inicus* j bana sot lagdhe han iwi thøm nokon tima taka vidh ingiældom j p*re*dikara lifnadh ¶ kiærlek ok ødhmyukt ok fatikdo*m* gaff han sinom brødhrom j testament ok jætte them tha the græto / sik skola thøm bætre wara dødher en quikkir til akallan / thæn sama stad ok stund han doo j bononia

somnade prior j briccia som sidhan var thæs ([xx] stadȝ) biscoper lættom sømpne ok saa himilin opin ok en stigha nidher sændan ok ihesum oc mariam halda stighanom hwart sins væghna ok gudȝ ængla fara gladha nidher oc vp at stighanom ok een j prædikara klædhom sithia nidharst A stighanom til the mødhginne som hioldo ([Y]oc) drogho ([A]vp)stighan brodhørin vp til sin mædhan ængla (søtelica) sungo ok luctis himilin sidhan han var inne ¶ Annar brodher som hæt rano første prouincialis dacie sagdhe mæsso lankt fra bononia j there stund dominicus do/ j thighiande mæsso Tha prester bidher for lifuandis vinom ok han badh for dominico som han hafdhe sport ([R] siwkan) saa han som han stod vid altara *dominicum (gul)krona- *Bl.145, recto. dan ganga vt aff bononia ok thwa værdogha herra ledha han (mællan sin) mȝ hedher ¶ ([A]Ok) thæn tima hans ben the vpgrofuos v limde stentro at skrinlæggias gik søtaste røkir af hans likama ok giordus mang jærtekne ¶ Han var føddir j spaniol lande ok ligger j bononia ¶ Hans dagher kombir attunda dagh (æpter) olaui

CLXXV.

SAGAN OM S. FRANCISCUS.

S. Franciscus vändes ifrån verlden.

Franciscus købswen A vngom aldre vende xx ara gamal ater af thesse hems heggoma tha han blygdhis først vardha siwirdher aff værldinne (æn) han vidhersagdhe værldinna: hørdhe han gudhlica røst francisse tak bext for søt oc forsma tik for mik en thu vilt kiænnas vidh mik ¶ Han mintis vidh en man som syntis spitelskir: Ok hwarff thaghar aff hans øgom fran them tima thiænte han giærna spitelskom ¶ Korsit j enne kirkio sagdhe til hans gak francisse ok bygh atir mit hws som nidher falder ([xx] j wærdlene) Ther vidh bløttis hans hiærta ok saldhe sit goȝ ok bødh værdhit enom preste at byggia vp ena nidher fallande kirkio: ¶ Hans fadher

læt

læt binda franciscum som (R han) galin vare ok thok atir pæningana ¶ franciscus flȳde nakin fran fadher (ᛉfwl xx dara) ok vngt folk kastadho dȳȳ oc sør epter hanom / franciscus tholde (thȝ) fæghin / ok var fatikdom hanom swa kiær at han kallade fatik(dom) sina fru ok æ thokte hanom thæt (xx vara ærlighast) at han foor fatikare ¶ A gulfue fore brødra bordhe / ok mȝ stafkarlum sat han for kirkio durum:

S. Francisci helighet. — Järtecken.

Han gik barføttir: j enom kiurtȝle / repe giurdhadir opta var han (san)spa vm manga manna hiærta: brødher komo fiærrin til hans opta okallade som han vilde: Han spade stundum hwat varda sculde: han vækte vatnȝ kiældo a(ᛉf xx a) thørrasto lande. diæfla fludo for hans budhi ¶ En prestir saa j sømpne eet gul kors risa v hans munne høght til hympna: Han bardhe siælfwir sin bak mȝ knutogho repe til at han var alder blaa: En hans kompan saa j sympne manga dyra stola j hympnom ok en toman m(ᛉiok xx ykit) erlican oc hørde røst (xx sighia thenne) stol var ens aff them førsto ænglom som nidher fioldo oc gømis (nu) francisco ¶ Siælfwir kallade han sik manna (ᛉskul xx syn)-doghastan: Han saa guȝ ængil øfwir sik (xx tha han j bønum la mærkia) hans hænder ok føtir oc bryst mȝ fæm vndom / lik(ᛉer xx om) (A vidher) vars herra

fæm vudo*m* thøm gømde han m(‸iok ^{x} yk*it*) lønlica mædha*n* han lifde oc tedhos flestom j hans dødh ¶ En stodh forę francisci belæte ok hafde jæfuga vm hans vnder til eet skot kom som aff armbýrste gý-nom hans hand helum hanȝskanom: Ok fik bøtir sida*n* Bl. 145, verso. *han trođe ok bad (‸han ^{x} fra*n*ciscu*m*) sik bøta ¶ Fughla lyddo hans p*re*dican ¶ En sa fra*n*ciscu*m* predikande (^{x}corsfestan) thwem swerdu*m*) han vende vatn j viin ok drak ok fik bøtir ther han laa siwker: han hørdhē hælder illa talan vm sik en godha: han vilde hældı̆r lyda sinom brødru*m* en biwdha ¶ Fæm dødu*m* gaff han liiff sidhan han do: En fanga løste han vndan lasum aff bandum: En badh sik thæn dagh vardha dræpnan en franciscus ware hælagher ok doo sama dagh vndi sins brod(^{xx} *er*so*n*s) swerde: Manghom siwkom gaff han bøtir: han theedhis ný dødher enom brodher j stiærno like h(^{xx}on) var stoor som mane ok liws som sool

CLXXVI.

DEN HELIGA ELIZABETH AF UNGERN.

S. Elizabeth såsom Mö och Husfru.

Om thæn tima var *sanc*ta elizabeth konu*n*gx dottor aff vngaria hertoghi*n*na aff dyringa lande/ hælagh j førsto vpfødho/ j barndom læk ho*n* ([xx] ingi*n* lek *ger*na) vtan gulfingrana dobil ok gaff fatikom all gulfingranin som hon van ¶ Allan gulbonadh lagdhe hon fran sik/ hwar thima hon hørdhe læst ælla saa vars h*er*ra lica*m*ma ¶ Hon giptis for lydno ([xx] mot sino*m*) vilia (oc) lusta: gudh gaff hænne thæn man som *ger*na tholde henne væl lifua. ok gudhi thiæna En thot hwario at han var ([xx] sielfu*er* mykit) værlzliker: ¶ Vndi eno borgha biærghe læt hon byggia eet stort hws A jæmpne jordh fatiko folke/ til thz gik hon daglika mz dyghre mødho ok thiænte them siælff hon twadhe thera

føtir oc lagdhe skorwoth hofwod j sin knæ ok skar thera haar ok strøk thera saar mʒ sit strik ¶ Fatik barn hiolt hon g*er*na til c*ris*tindom/ ok bødh sik siælf til at hon wa*re* swa myklo mera skyldogh at fødha them oc klædha ¶ Hon bant ok sik mʒ sins bonda vilia vndi ens fatikøs manʒ lydno som tho var wiis klærkir ok guʒ vin: han heet mæstar *con*radh hon kuskadhe (ᛉsit qvinde xx sina qui*n*nor at) gifua sik sara disciplinas ¶ (ᛉhan hudstrøk xx klærkin næpste) hona siælfua ok henna (ᛉquinde xx qui*n*nor) thy at the komo ey een thima til enna p*re*dikan som han bødh thøm koma ¶ Æpte hans budi fastade hon ok laas ok vakadhe ¶ hon (xx vste) sik fatika vardha ok drogh stundom A sik fatik klædhe oc sagdhe leande swa scal jak ga*n*ga tha jac vardh*er* fatik ¶ Henna husbonde skipade henne (ᛉverskap oc xx særlikit) jngiæld til klædha ok fødho oc til almoso som han viste ræt fangit goʒ (vara) thy at hon fastade før opta matløs vidh ha*n*s bordh thy at hon ræddis thʒ vara fangit mʒ roof ¶ Siælf span hon mʒ sino(x *m*) (ᛉqvinde xx quinnom) The wl hon klædhe fatikt folk mʒ/ vnde manga bøne: ok almosor bant hon sik mʒ lofwan (th*er* til) at engin gate he*n*ne thʒ (for) menat ¶ he*n*na husbo*n*de for øfw*ir* haf ok do j iher*usa*lem

---

S. Elizabeth såsom Enka.

Sgudlike h*er*ra kastadho hona bort aff barna fæm(ᛉiok xx yk*it*) fæghna vidh fatikdom: første nat

([R] thagh) hon herberghe *([A] thok) j eno tæuerne ok soff j enne swina ([A] stowa [xx] stighio) ok gik til brødra ottosangh ok badh them takka gudhi for hen*na* armødo ok siwnga te deu*m* lauda*mus* ¶ mȝ sinom synom gik hon vrakin mællan hærberghia til ([Y] at) hon sænde fra sik barnin til vina ok frenda: J eno vadhi møtte henne een kiærlingh som hon hafdhe gifwit brødh opta ok klædhe ok vilde ey (for he*n*ne) vika: Eliȝabæth fiol vtan vadhit j diupan dy ok stodh vp leande ok twade af sik sørin: En abbatissa henna modh*er* syster thok hona først til sin: Th*er* nest hænna modh*er* brodh*er* biscopi*n* aff bauanbiærgh til hon kom fæghin fran hanom at møta sins bonda benom hem førdum aff jorsaleem ¶ Fæghin skyldis hon vidh biscopin thy at han vilde hona gipta: oc lifdhe sidhan fatik beggina allan sin alder ¶ Henna fadh*er* sende he*n*ne budh at koma til hans ¶ Hon forsmade allan thessan hems hugnadh ok fadh*er*s hoff: ok badh gudh sik til trøst/ henne kom røst aff hympnom at henna bøn var hørdh ¶ Engo sino folke tholde hon kalla sik frw ¶ War fru tedhis henne opta mȝ hemelikom hughnadh: Stundo*m* feste hon øghon gen hympnom leande oc taladhe: Ja h*er*ra swa scal wara thu scal wara mȝ mik ok jak mȝ tik ok aldre vil jac skilias vidh thik Mædh ([X] siino hem gauo [xx] sinne morgho*n*gafuo) værdhe bygdhe hon rikt spital ok fødde fatikt folk/ mȝ rok ok theen fødde hon sik ok fatikt folk ¶ j sina siæng lagdhe hon spitelst folk ok fiol a knæ for them mædhan hon skaar thera neghle oc løste thera skothwengia ¶ alt fatikt folk som hon fødde manadhe hon til sc*r*iptamala: oc ena diæfwls kiærling læt hon bæria til at hon gik til sc*r*ipta ¶ mange vændos til

*Bl. 140, recto.

godhan lifnad af thy ([R] eno) at the hona en tima sagho ¶ En mø atspurd af henne sagdhe sik lango gifua j renlifue: en ey vare henna fagra Haar/ eliʒabeth læt he*n*ne skiæra haar aff hofde oc sagde aldre gaar thu i danʒ mʒ thænna lokkom ok helder seer jac thik nw kullutta en min son kronadan keysara: Et fatikt barn hiolt hon til funtkaar hon klædde thʒ mʒ sinne thiænisto mø ermom ok offrade p*re*stenom sina sko fadher oc modher lupu sidhan fra barneno eliʒabeth (fandh thy *xx* spurdhe thʒ) oc hiolt thøm swa mʒ bønom a væghenom at hwarte thera gat sik rørt før æn the atir gingo til barnit ¶ J henna bana sot hørdis søtaste sangher j henna siengh: hon sagde atspurd at en fughil sattis mellan henna oc vegginna ok sang swa
Bl. 146, verso. søte--lika at henne lyste mʒ siwnga: Fæm dødu*m* gaf hon liiff sidha*n* ho*n* do oc ma*n*go*m* otalikom siwkom bøtir ¶ ho*n* do yt*er*sta are honorij paua:

[*I Kungl. Riks-Bibliothekets handskrift* A. 3. *skrifven år* 1502, *der denna legend äfven förekommer, finnes i slutet af sagan följande anvisning* (*bl.* 87, *r. sp.* 2):

kasthæn til ændan en rødher silkis traadher sither j/

På anvist ställe (*bl.* 150, *r. sp.* 2.) *finnes en fortsättning som följer.*]

S. Elizabeths Uppenbarelser.

---

*Rubrica Hær æpther standha naghra gudhelica reuelac*io*n*e*s. the hælga frw*n*ne sanc*t*e elizabeth konu*n*gx dotth*er* aff wngaria oppenbaradha. hwilka tha ey ffi*n*nas j waaro*m* boko*m* skriffwada Thy wændhe th*e*m war kæra modh*er* abb*atiss*a systher anna fikconis naar hon war priorissa aff latina oc oppa swænsko gudhi til hedh*er* oc the w*er*doghe frw*n*ne *s*a*n*c*t*e elizabeth Oc jæmwæl allo*m* idh*er* sino*m* kæra systro*m* til andelikin hugnat oc yth*er*meer gudelighetz wpwækkilse gudh løne h*en*ne sin stora kærlek oc mødho hon haffw*ir* oss almænt bewist j thæsso oc allo andro fførsta capitulu*m* Oc skal thzta læsas stragx æpt*er* hystoriam hwart aar thz war forlakt oc thy sætz thz nw ytherst j tæsse bok oc her sith*er* wty en rødh*er* silkis tradh*er* *Bl.150, recto. Sp. 2.

Hvarföre Vår Herre flydde till Egypten.

Thz hænde om en dagh/ naar th*e*n*n*a wtwalda gudz thiænista qwi*n*na *s*a*n*c*t*a elizabeth/ hon war j

sino*m* gudhelika tanko*m*. oc aandeligha beskodilsom / tilbøriadhe ho*n* mykit at sørghia Oc aff siæli*nn*a størsta kærlegx længtan / ængxladis hon j sino*m* hogh oc hiærta. at hon ey war wærdogh swa søteligha hoghswalas / aff sins h*er*ra ih*es*u *christi* nær waro som hon astu*n*dadhe Oc iæm-*-brat ko*m* h*en*ne j tanka. for hwat sak war h*er*ra ih*es*u *christ*us wilde w*er*dogas i sino*m* hælga barndo*m* / at fly til egypto land / mʒ si*n*ne wælsignadha modh*er* Oc for thy at hon hade ther jngen besynderligh oppinbarilse / ther wppa fangith aff gudhi thænkte hon thʒ besporia oc wtleetha / aff naghro*m* gudelikom oc hælgo*m* renliffwis brodh*er* / som h*en*ne thʒ skulle sighia Oc gensta*n* vppi*n*baradhe sigh the ødmiwkasta himerikis drotni*n*gh / swa sighiandis til h*en*na. wilt thu wara mi*n* discipula Tha skal iak wara thin magistra / wilt thu oc wara mi*n* thiænista qwi*nn*a Tha skal iak oc wil wara thin frw. hwilkit th*en*na hælga frwn s*anct*a eliʒabeth hørande / ræknadhe hon sigh mykit ow*er*dogha th*er* til saa sighiande / Haa æren j / som ho*n* wille sighia. saa ærofwl oc mæktogh th*er* mik syndoga qwi*nn*a / willen tagha til idhra discupula*m* oc tiænirsko Til huilkit ødhmiwkte*nn*a mæsth*er*ska iomfru maria swarade. iak ær sadhe ho*n* / liffwa*n*de gudʒ sons modh*er* Oc iak sigh*er* thik. at jngen findʒ th*en* som tik kan bæth*er* oc yth*er*meer læra æll*er* wndh*er*wisa / thʒ thu astw*n*dar wita aff mino*m* son / æn iak Oc si-*-dha*n* aff store glædhi oc andelike trøst. wtrækte s*anct*a eliʒabet sina hændh*er* / loffwande oc ærande the wælsignadha io*m*frwna / Æn iomfru maria lagdhe th*er* æpth*er* / h*en*na hæ*n*dir j mællan baadha sina hælga hændh*er* / sighiande. wilt thu wara mi*n*

*Bl. 150, verso. Sp. 1.

*Sp. 2.

dotther Tha wil iak wara thin modher. oc naar thu æst wæl lærdh oc lydogh/ swa som godhe discipule. ødhmiwke tiæniste qwi*n*ne/ oc gudelike dotther til høre. wil iak thik antwardha j mi*n*s sons ih*es*u *christ*i hændher. Thy at hono*m* høwes enkte/ wtan thȝ som wæl ær prøffwat oc got ær Oc sagde iomfrw maria æn ythermeer til *sanct*am eliȝabet O mi*n* dotther fly all bakmaal/ kiff oc trætta/ morran oc knorra*n*/ forwara*n*de thin øron at thu skuli them ey høra Oc minȝ wppa/ ath mi*n* son flydhe for ty til egyptu*m*. at han skulle wndfly herodis forsaather

---

S. Elizabets ånger och räddhåga.

A the hælga io*m*frw*n*na *san*c*t*e agathe høgtidhis dagh/ Naar th*en*na ih*es*u *christi* ødhmiwkasta tiænista qwi*n*na *sancta* eliȝabeth/ græt mykit beeskliga for thȝ/ at ho*n* hadhe ey fwlleligha gømt gudȝ budhordh som h*en*ne til bordhe/ Syntis h*en*ne wakandhe *a bønom the aldra søtasta hoghswalerskan jo*m*fru maria/ *Bl.151, recto. Sp. 1.* ih*es*u *christ*i modher oc sagde O mi*n* dotther hwi mødher thu tik/ oc plaaghar saa mykit j thino*m* graat. huat ey redȝt thu at iak haffw*er* taghit tik til mi*n*na dott*er* Thy skal iak thik ey owirgiffwa. wanhoppas ekke/ æller mistrøst wppa mi*n*a misku*n*dh/ For ty at thu ey fulleliga haffw*er* giort æpther mino*m* raadhom/ oc manelsom. For thy at iak wiste wæl at

thu ther j syndadhe/ læs ty nw entidh aue maria gracia plena &c. Oc with forsant at thina syndher oc forswmilse/ æru thik alzstingx forlatna

---

S. Elizabeth underkastar sig den Heliga Jungfrun.

Annat capitulum

Thz hændhe oc entidh i the werdogha iomfrwnna/ sancte scolastice høgtidh At naar thenna hælga frwn sancta elizabeth war a sinom bønom/ Fik hon swa innerliga oc heeta gudelighetz taara/ aff thæs hælga anda ingiwtelse At hon formatte sigh ey mz alle makt ather halla/ aff sinna siæls brændagha wtan mz høghe røst roopade hon til gudh. saa at alle om kring standandis hørdho thz Oc j samma stundh kom til henna iomfrw maria himerikis kesarinna. hawande mz sigh *Sp. 2. sin systerson oc gømara Sanctum iohan-*-nem ewangelistam oc sagde Thu wtwalde mik til tinna magistram oc modher. oc thik siælffwa gaff thu allaledhis i mit waald/ Æn nw wil iak at thu skalt æn ythermeer gøra mik ther wisso wppa/ mz oppinbara forwarningh. at thz skal stadogth bliffwa ¶ Thy at for then skuld/ hadhe iak hiit mz mik min ælskelikasta iohannem ewangelistam til tik. hwilkit sancta elizabeth hørande/ lagdhe hon saman badha sina hændher Oc

ther æpther the*m* m*z* alle gudelighet vplyfflande/ antwardadhe hon sigh the ærofulle io*m*frw*n*ne gud*z* modher sighiande O mi*n* hedherwærdogasta frw/ gøren m*z* mik/ swa som m*z* idhre tiænista qwi*n*no Oc æpther allo*m* idhro*m* wilia. hwilka loffwan the reena oc wtwalda iomfrw*n*/ *sanct*us ioh*ann*es stadhfæste giordha wara j si*n*ne hælge nærwaro

---

Jungfru Maria i Guds sköte. Hvarföre S. Elizabeth förblef mö.

Thridhie *cap*itulum

Entidh o*m* ena nath/ naar th*en*na gud*z* thiænista qwi*n*na *sancta* eli*z*abeth/ war som ho*n* altidh plægadhe a sino*m* gudelica bøno*m*/ oc j hælgom astu*n*dilso*m* Oppenbarade sik h*en*ne the hælga iomfru*n* gud*z* modher/ talandes til h*en*na sighiande/ Thu skalt wita/ at al*z*wallogher gudh ha*n* giorde m*z* mik/ swa som harpo mæstare han gør m*z* harpo. hwilken *først *Bl. 151, verso. Sp. 1.
sæther j h*en*ne manga strængia. til at giffwa aff sigh lysteligeth oc samdræktogt liwdh Oc sidhan ther næst laghar han oc skikkar strængiana æpther allan sin wilia. leekande oc sionghande ther æpther j h*en*ne. J like matto giorde gudh m*z* my*n*ne siæl oc liffaktoga aanda Oc iæmwæl m*z* allom mi*n*s likama sin*n*om. hwilken ha*n* all giordhe saa samdræktogh oc wæl ly-

dhande/ æpther alla*n* sin wælteknat at hono*m* syntis sigh th*e*m aldra lusteligast at sionga oc leeka wthy Oc swa aff gudȝ æw*er*delica foreskipan. bars iak andelica wp aff ænglome*n* i gudȝ fadhers skøt/ hwar iak thogh swa stora hoghswalilse glædhi och frøgdh/ mȝ alȝskons søthma oc wællust Oc aldra søtasta smak. saa at jak engaledhis mintis mik haffua warit føddha i th*e*n*n*a w*er*ldh. æller h*e*n*n*e haffua seet Jak hadhe oc th*er* offw*er* sagde iomfru maria swa mykin ky*n*skap oc hemelighet mȝ gudhi oc ha*n*s ænglo*m*. naar iak war æn j mino*m* dødelica likama At iak altidh syntis staa oc wara i the ærofulla himerikis rike Æn nar som gudhi fadh*er* thæktis bødh han ænglomen ath*er*føra mik til thæn stadh. huar jak war før standandis a bøno*m* Æn mik atirko*m*mandis til mik siælffwa. oc seande at iak war i w*er*le*n*ne oc oppa jordhi*n*ne Amy*n*nandis hwar iak *Sp. 2. ha-*-dhe warit. wart iak saa hetelika aff th*e*m tanka j gudelighx ælskoga eeldh optændh At iak lagdhe mik nidh*er* wppa iordhena/ omfæ*m*pnandis h*e*n*n*e/ oc kyssandis thræ oc stena/ oc all creatwr/ for hans kærlek skuld som th*e*m hadhe skapat Oc aff dyupasta ødhmyukt syntis mik wara allas thera frw*n*nar/ oc godha qwi*n*nor tiænisto mø som j mønstreno waaro Oc altidh astu*n*dadhe iak at wndirgiffwas allo*m* creatur*um*. hwilka thanka mik idhkeliga tilko*m*mo for skaparans. som ær for gudȝ fadhers kærlek skuld Saa wille iak sagde io*m*frw maria til s*an*ct*a*m eliȝabeth/ at thu skuli gøra/ Æn thu wilt altidh wara swa som trættande mȝ gudhi./ oc mistrøst wppa hans nadha gaaffwo*m*/ Naar thu sigh*er* j thinom lønlika tankom. hwi mona mik thȝ ællir thȝ til ko*m*ma mædhan iak ær ow*er*dogh/ at faa æll*er* haffwa swa

stora naadher aff gudhi / Aff hwilkom tanko*m* thu faller swa som j wanhop ællir mistrøst. ey troandis gudz wælgærni*n*ga mz thik giordha Thy skalt thw mi*n* dotther her æpther ey swa sighia. for ty thz mistækkis mykit gudhi / Æn gudh han ær som en godher oc wiis h*er*ra huilkin sina wælgærni*n*ga maa gøra *oc *Bl. 152, recto. Sp. 1. giffwa hwario*m* eno*m* som hono*m* thækkis. for ty ha*n* ær swa som sniællaste fadher / ther weth oc vndherstaar / huat hwario*m* enom høwes at giffwa Ther æpther talade æn io*m*fru maria ythermeer / til th*en*na hælga frw sighiande Jak kom til tik i thæsse nat / aff the særdelis naade thik æru giffna / spør mik ty alt / thz thu astwndar oc wilt aff mik wita / mz trøøstom hogh Oc iak skal swara thik ther til / Æn tæssom ordhom swa sagdo*m* / gik en p*er*sona aff them. ther *sancta* elizabet war mz i sa*m*ma huseno / fram om h*en*ne ganzska nær. naar hon war j thæsse andelike syn / hwilka naar hon mz eno teekne hadhe h*en*ne ther fore affwit / straffadis hon mykit haardelica aff warfru. thz hon wppa thentidh skulle naghro andra skøta / mædhan ho*n* widher h*en*ne talade. For hwilkit jomfru maria satte h*en*ne strax penitencia*m* som war / at hon skulle ekke liggia j sængh the nattena ¶ Om morghone*n* ther æpther / sørgde the hælga frwn ow*er* alla matto / For thy at hon hadhe sigh forswmat / at spøria the ærofulla io*m*frwna aat Om æn hon w*er*dogh waare / at offthermeer faa h*en*nes nadher / oc søtasta widhertalan. mædha*n* hon j førrørdha glømsko *hadhe sigh saa illa forbrutit Til Sp. 2. hwilka tanka jomfrw maria h*en*ne strax swarade swa sighiandis Rædz ekke mi*n* dott*er* wla*n* beedz æn nw aff mik hwat tw wilt Oc iak skal gøra æ hwat thik

tækkis/ Gudʒ tiænista qwi*n*na sagde/ O mi*n* frw for huat sak tilbyriadhe*n* j swa bitidha/ at beedhas the nadh aff gudhi som war/ at i mʒ hetasta længtan astwndadhe*n* at see the wælsignada Jomfrwna/ ther gudʒ son skulde fødha ¶ Gudʒ modher swaradhe/ jak haffde idhkeliga the ow*er*gangande andeligh boghswalilse/ som iak før sadhe oc oppinbarade/ Æn naar som jak them ey hadhe./ tha formatte iak enkte/ for nadhe*n*ne wndan dragelse skuld. Oc thy naar iak enlidh stodh j tolghom thankom som war/ at iak aldrigh wilde wara fran gudhi. wtan altidh nær hono*m*/ gik iak at læsa mʒ største astu*n*dan/ j p*ro*pheta*n*na spaadom/ hwar iac matte nakot thʒ fin*na*/ som mina siæl matte hughna oc styrkia ¶ Æn strax iak wplæt bokena. ko*m*mo for mik æmbraat the ordh/ ther ysaias p*ro*pheto ha*n* sigher oc skriffwar Ecce virgo co*n*cipiet &c Thʒ ær/ see en iomfru skal affla/ oc fødha son Oc swa aff them dagh iak thʒta læsit oc wndirstandit haffde/ at gudh wille wtwælia

*Bl.152, verso. Sp. 1. sigh io*m*frw *til modher/ stadgadhe iak oc loffuade i mino hiærta At gøma oc reenan haalla mi*n* jomfrudo*m*/ alt wt j dødhin. the sa*m*ma iomfrw*n*ne til wyrdni*n*gh/ oc wæltæknat vppa thʒ ath iak framdelis matte he*n*ne altidh tiæna Oc aldrigh fran he*n*ne skilias. æmwæl o*m* æn iak skulde kringh o*m* alla w*er*lena wandra som en pilægri*m* mʒ he*n*ne

Huru S. Maria utvaldes till att föda Vår Herre. — Hennes bön.

Iomfrw maria himerikis drotni*n*gh talade æn ythermeer til si*n*na dotther/ *sanctam* elizabeth swa sighiandis/· Thu skal wita at om ena nat. nar iak mz dyupasta ødhmiwkt/ hadhe giffwit mik til gudelica bøner/ Oc iak mz aldra hetasta astu*n*dan beddis aff gudi/ thz han wærdogadhis lata mik saa længe liffwa j tæsse w*er*ldh At iak matte faa see mz mino*m* øghom/ the wælsignada iomfrwna som gudz modh*er* skulle wardha Oc at iak mz mino*m* hando*m* matte h*en*ne thiæna/ oc mit huffwodh h*en*ne til wyrdni*n*gh bøghia Oc mz alla mi*n*s licama li*m*mom hæ*n*ne tiænist bewisa/ Æn widh*er* at iak swa badh i*n*nerliga til gudh. fik iac æmbraat see eth størsta sken/ myk*i*t clarare oc skær aktoghare Æn thæ*n*na w*er*lenes sool hon ær j sigh Oc mith wt aff thzta sken. hørdhe iac ena røst swa sighiandis til mik ¶ Reedh thik til at fødha mi*n* son/ ty at the ødhmyuka wndhergiffwilse *som thu for mi*n* kærlek skuld wilt gøra andro*m** Sp. 2. Tækkis mik at thik skuli gøras. oc for thæn skuld wil iak at thu skalt wardha mi*n*s sons modh*er* Oc wardha frw owir alla frwr J swa matto at thæn sa*m*me mi*n* son oc thin/ skal ensamt wara j thit wald. at thee honom oc bewisa fførst wtganga*n*de gøno*m* thit jomfruliga liff Oc sidha*n* skal han allom wardha oppinbar om tik. oc skalt thu wita at hwilki*n* mæ*n*niskia ey ælskar tik. æller j wyrdni*n*gh haff-

wir/ ho*n* skal ey hedras ællir ælskas aff mik/ oc mino*m* son Oc thæn som thik ey tror æller widhergaar wara mi*n*s sons modher skal ey ingaa j mith rike ¶ Ther æpther taladhe sa*m*ma røst æn ythermeer til mik/ sagde iomfrw maria Thu beddis aff mik j thino*m* bøno*m*/ at iak skulle gøra tik thækka i the iomfrwna asyn/ som mi*n* son skal fødha Oc at ho*n* skulle tik saa wæl troo. at hon wnte thik hono*m* æpther thinom astu*n*dilsom ¶ Æn iak sigher thik/ at then sa*m*me mi*n* son. skal tik aff engo*m* andro*m* giffwas/ wta*n* aff mik Oc wardher thw swa kær them sama thino*m* son oc minom. ath jngen faar naadher æller misku*n*d aff hono*m*/ wtan at ha*n* bedhis oc *Bl.153, recto. Sp. 1. thina naadhe Oc thæssom ordho*m* *swa sagdho*m* wart iak sadhe the hælgasta iomfru*n* til *sanctam* eliȝabet/ owir matto rædh oc swa so*m* rænt aff allo*m* licama*n*s krafftom fiøl iac nidher owir mit ænlite oppa iordena/ thy at iak formatte mik ey siælffwa liidha æller thola/ for the stora nadher gudh wærdogis mȝ mik gøra Oc sidhan ko*m*mo ænglana til mik. oplyptande mi*n* licama aff iordhi*n*ne/ oc styrkto mik mȝ osighelik*om* hugnat Oc fraan them tima/ at mik thȝta wnderliga oc høgelica ærande war oppi*n*barat/ gaff iak mik allaledis win om at loffwa oc æra alȝwaloga*n* gudh Oc wart iak swa heteliga wptændh i hans ælskoga. at mik syntis honom aldrigh kw*n*na æller formaagha saa heteliga loffwa/ som iak gærna wille mȝ allom mi*n*na siæls oc likama krafftom Thy at aff gudȝ loff thak oc thiænist/ kw*n*ne iak hwadȝske nat æller dagh afflata/ wta*n* altidh war iak j gudȝ kærlek heet oc brænna*n*de Oc wtan alla twækan

war

war iak stadelica bidhande gudꝫ fadhers loffwan. Bidhiande hono*m* wtan atirwændo swa sighiandis O misku*n*samasta. millaste oc wælwiliogasta fadh*er*/ æpth*er* thꝫ at tik swa thækkis at iak skal føda thin wælsignada son. bidh*er* iak *thik at thw w*er*doghas *Sp. 2. giffwa mik wisdomsens anda. o*m* hwilkin iak maghe læra oc wndirsta/ huruledis iak matte hono*m* wærdelica æpth*er* hans hælga wilia thiæna Giff mik wndh*er*standilse*n*na aanda/ mꝫ hwilko*m* iak maghe oplysas til at wita allan hans wilia./ thy at skal han fødhas saa som annor barn/ æpth*er* almæ*n*nelige gudꝫ skipan j tæsse w*er*ld. weth iak wæl at han kan ekke tala strax han ær føddh*er* O hælge fadh*er* giff mik raadꝫsens gaffwo mꝫ hwilke iak maghe læras/ til at all thing beskedelica oc raadhelica gøra tino*m* son oc mino*m*. til alla hans widh*er*torfft oc thiænist som mik bør hono*m* gøra Giff mik oc hælgaste fadh*er* starkhetsins gaffwo/ mꝫ hwilke iac maghe saa andeliga styrkias At iak mꝫ w*er*dꝫskylloge wyrdhni*n*gh/ matte wærdhelica thins sons guddom bæra mꝫ mandomeno*m* O himerikis fadh*er* iak bedhis oc aff tik snille*n*na anda. aff hwilko*m* iak maghe læra sniælleliga wndh*er*wisa allom th*em*/ som naghot wilia leeta ællir wita aff honom Giff mik hælge fadh*er* mildhetꝫsins gaffwo/ om huilka iak maghe wita oc wndherstaa J hwat matto iak skuli warku*n*na thins sons wærdoga mandom Oc hono*m* j alle hans widh*er*torfft kærlega hiælpa/ Th*er* ow*ir* bidh*er* iak *thik o millaste fadh*er* at thu Bl.153. verso. w*er*dogis mik giffwa ræddoghans gaffwo. om hwilke Sp. 1. iak maghe ødhmiwklegha læras/ mꝫ hwat ræddogha kærlek oc w*er*dꝫskylloge wyrdhni*n*gh Jak skuli thinom

son oc mino*m* idkeliga tiæna See mi*n* dott*er*/ j swa matto som nw ær sakt/ beddis iak aff gudhi fadh*er* siw thæs hælga anda gaffwor./ for æn han gaff mik sin son Thænk ty oc granneliga owir wægh the helsona/ som mik war sændh aff gudhi. oc framførdh aff ænglenom Oc thu skalt befi*n*na at alla mi*n*a bøner som iak beddis/ wordho hørdha aff gudhi

---

Endomliga gåfvor måste förtjenas.

S. Maria och Arke-engeln Gabriel.

EN dagh naar the*n*na gudz tiænista qwi*n*na s*anc*t*a* elizabeth/ war j sino*m* gudelica bøno*m* Syntis he*n*ne io*m*frw maria oc sagde/ O mi*n* dotther thu thror at all the nadh iak hadhe aff gudhi/ war mik giffwin wtan ærffwode. Ney engaledis/ ty sigh*er* iak tik sa*n*neliga/ At jnga nadha gaffwo ællir dygdh. hadhe iak ællir fik aff gudhi/ wtan mz stooro ærffuode/ idhkelige bøn. brænna*n*de astu*n*dan/ diwpe gudelighet/ mango*m* taaro*m* oc mykle twingh/ altidh thænkiande talande oc gørande/ thz som iak wiste oc formatte gøra gudhi til hedh*er* oc wæltæknat. wndantakne hælaghetzsins nadh/ mz hwilke iak war hælgat j modh*er* liffwe Oc sagde æn jo*m*fru*n* yth*er*meer/ thu skalt wita alra *wisseligast/ at jngen nadh nidh*er*far j siælena. wtan o*m* gudeliga bøn oc likama*n*s plikt oc

*Sp. 2.

atirhald ¶ Thy at naar wi giffwom gudhi thz litla wi formagom. tha kombir han j siælena / førandis mz sigh the høghelika gaffwona / som ær at siælenne synes wanskas j sigh siælffwe Oc tappar amynnet / swa at henne minnes sigh haffwa enkte talat ællær giort. thz gudhi ær tækt Oc jæmwæl synes hon sigh fwlare oc forsmælighare / æn hon naghontidh for war / Æn hwat skal tha siælen annat gøra / wtan gøra gudhi werdzskylloght loff / oc størsta thak / for the nadhena sigh giffna ¶ Oc gudh seande at siælin sik siælffwa swa mykit ødhmyukar / oc honom for sina wælgerninga loffwar Giffwer han siælinnæ the nadher / at hon skal alzstingx trøsta til gudh. oc jnkte wppa sina forskullan Oc ther owir giffwir gudh siælinne / at bedhas the andelica gaffwor / ther han haffwer længe gømt j henne. om sina jættan oc loffwan / hwilka som siælin faar aff gudhi / wtan alla bøn for sina astundan / Swa giordhe oc gudh mz mik sagde jomfru maria / thy at min hogher / mz heete astundan afflade gudzson. Min ande optændis / at hawa honom mz størs-*-te astu[n]dilse Oc siælen all smæltis *Bl.154, recto. Sp. 1. swa som fithme. oc mættadhis aff otalighom søthma / Thy at for thæn stora godhwilia iak hadhe. syntis mik honom nw fangit haffwa Æn min licamliga twnga hon hadhe oc engaledis saa storan styrk j sik / at hon formatte mz ordhom thæn indhra siælinna hita oppinbara Oc thy for thæn skuld bad iak gudh atenast gøma oc bewara min ythra sinne skipandis them beqwæmeliga. at thiæna the kommaskolande iomfrwnne ther gudz modher skulle wardha / Æn gudh seandes mz huat hetasta kærlek iak bran all innantil j siælinne. oc jæmwæl skodandis the ythre ødhmiuktena

iak bewiste wtantil/ Thy naar timen han war ko*m*men j hwilko*m* hono*m* thæktis. Awt sænde han gabrelem archangelu*m* til mik/ mȝ the foreloffwadha helsa ¶ Æpther thy læsten hon bewisar oc oppinbarar. æn hwat giordhe iak tha wisseliga iak bøgdhe mi*n* knææ nidh*er* til iordhena Oc mȝ sama*n* lagdo*m* handom sagde iak mȝ diwpasta ødhmiwkt See gudȝ tiænista qwi*n*na wardhe mik æpther tino*m* ordho*m* Oc tha gaff gudh fadh*er* mik sin son/ oc siw thæs hælga anda gaffwor mȝ hono*m* Oc thȝ war for ty./ at iak trodhe stadhelica ha*n*s loffwa*n*. oc at iak mik siælwa j allo*m* thingo*m* ødhmiwkade O mi*n* dott*er* thȝta sagde *Sp. 2. iak thik *for ty. at thu haffw*er* æn litla troo oc hop til gudh/ j hwilko iak wil at thu skuli thik bæthra Oc ty naar thik naghot loffwas aff gudhi/ thȝ ordhet som iak sagde ¶ Ecce ancilla d*omi*ni &c Oc bliff ther æpth*er* stadeliga troandis. alt th*er* til thu faar gudȝ foreloffwadha naadher/ Æn wardh*er* oc ey altidh æpth*er* ty tw astu*n*dar. tha sigh ødhmywkliga Jak haffw*er* naghot syndat oc giort mote gudhi. for hwilkit iak ær ey w*er*dogh at faa thȝ gudh mik loffwadhe Thy at for throna faar mæ*n*niskian stoor løn/ oc æw*er*delikit liff. oc then som ey haffwir trona skal ey faa himerike

S. Elizabeth och de helige Bartholomeus, Laurencius och Johannes.

Om the hælga wars h*er*ra ihe*s*u *christi* foʒslo nath Naar th*en*na gudʒ tiænista qwi*n*na S*anct*a eliʒabeth. war i*n*nerliga bidhiandis til gudh/ at han wærdogadhis at giffwa h*en*ne sina naadhe/ til at ælska hono*m* aff allo hiærta Oc j sa*m*ma stu*n*dh/ syntes h*en*ne jo*m*frw maria/ staa nær sigh oc spordhe h*en*ne sighiandis. haa ær then th*er* fwlkompliga ælskar gudh/ Æller hwat ey ælskar tw hono*m*. Oc h*en*ne mykit rædandis th*er* til swara Sagdhe the hælga iomfru*n*/ wilt thu at iak skuli thik thʒ sighia/ haa then ær so*m* *fulko*m*pliga ælskar gudh S*anct*us bartolome*us*/ *Bl. 154, verso. Sp. 1. S*anct*us laurenci*us* oc *sanct*us ioh*ann*es ewangelista./ hwat ey wilt oc thw mi*n* dotther/ gøra som the giordho/ thy at [the] wordho flaghne oc brænde ¶ Æn thæsse hælge frw*n*ne enkte th*er* til swarande. sagde gudʒ modh*er*/ iak sigh*er* tik thʒ j sanni*n*d at o*m* thu mʒ godhwilia tilstædh*er*/ at taghas fran tik alt thʒ thik ær kært oc dyrt/ oc ælskelighit synes wara Oc æn ther ow*er* thin eghin wilia. tha wil iak forw*er*ffwa thik aff gudhi/ the sa*m*ma løn som s*anct*us bartholome*us* ha*n* ffik j himerike. For thʒ at han wart fflaghen/ wilt thu oc lidha mʒ tulomodh alla*n* smælek oc oræt thik giordhan. tha skalt thu faa løn mʒ s*ancto* laurencio For thʒ ath han war stekth*er* Om thu wilt toleligha lidha haardh swar oc tiltalan/ swa at thw ey giffw*er* tik til otolegh ordh at geen swara

Tha skalt thu faa the løn som sa*nct*us ioh*ann*es/ han fik/ for thz at ha*n* drak eether Oc sagde æn io*m*frw maria ythermeer/ til sa*nct*am elizabeth. til alla th*e*nna aandeliga nadha gaffwor/ wil iak altidh wara nær thik oc hiælpa. ath thw maghe th*e*m fulko*m*pna
Sp. 2. styr--kiande thik mz mi*n*ne nadh

Jungfru Marias liknelse om Nådens Brunn.

EN tidh naar sa*nct*a elizabeth tænkte i*n*nærliga/ oppa the gudeliga bøner som iomfrw maria hadhe h*e*nne oppenbarat/ som war hurw hon jnnerliga badh til gudhfadh*er*. som offw*er* sagdis wppa hwilkit hon wart wndrande/ Oc sagde mz sigh jnwærtis j sino*m* thankom O hwat mon the hælgasta jomfrw*n*/ widh*er*-torffwa at bedhas j sino*m* bøno*m*. thy at thz war ey widh*er*tofftelighit/ mædhan hon war fwl mz alle nadh Oc genstan war hon nær til swars/ som ær gr*aci*a plena. thz ær nadh*e*nna modh*er* io*m*frw maria/ hwilkin thæsse hælge frw*n*ne syntis all fwl mz glædi och frøgdh Oc aldre hemeligast til h*e*nne tala*n*dhe sagde hon. Jak giordhe swa som thæn/ th*er* wil graffwa en faghran brwn æller kællo. hwil-ki*n* først nidh*er*gaar wndh*er* bærghit Oc gørla aath gømer hwadhan watn aadhronar wth flyta Æn naar ha*n* haffw*er* thz beeseet. tha graffw*er* han aatwakteliga th*er* til ha*n* findh*er* th*e*m Oc th*e*m wpfw*n*nom skikkar

ha*n* stadhen. hwar ha*n* wil haffwa brw*n*nen Th*er* æpth*er* gør han stadhen faghran. widhan oc reena*n*. at wathnet maghe th*er* thæs fæghre/ reenare/ oc clarare forwaras. Oc sidha*n* mwrar han brw*n*nen æl-*-ler *Bl.155, recto. Sp. 1. kællona Oc mit j he*n*ne wpreser han ena stwdh/ æller stolpa om kringh/ hwilken han sæth*er* æller skikkar smaa pipor/ æller ræ*n*nor/ th*er* watnet latha wpgyno*m* sigh dragha/ allo*m* til hugnat oc hiælp/ J like maatto giordhe oc iak sagde iomfrw maria/ ty at tha gik iak til bærghit. naar jak ladhe mik win om at læra læsa the hælga skrifft Oc tha fan jak wppa watn aadhrona. Naar iak læsandhe oc bidhiande/ wndh*er*stodh. at kællona ophoff til alt goth/ ær at ælska gudh aff allo hiærta/ Æn tha tilredde iak. reenan giordhe/ oc wtwidde kællo stadhin/ Naar iak hadhe fullan wilia. at ælska alt thȝ gudh ælskar Jak wille oc haffwa watnet reent oc klart. thȝ ær/ ath jak stadgadhe j mi*n*ne siæl/ at hata oc fly alla synde*n*na orenlighet Oc tha wprætte iak hwan stadȝ mwrana om kringh kællona. naar iak mȝ heetom kærlegx brona/ samanføgde thæssa dygdh*er* som ær ødhmyukt. tulimodh sæfflighet. wælwilioghet/ oc gudȝ oc jæmkristens kærlek/ hwilka dygdh*er* iak gømde oc hølt/ alt wth j mi*n* ythersta dødȝ dagh o *aathskileliga *Sp. 2. Th*er* næst opreeste iak stødhena/ oc watnpiponar j he*n*ne ¶ Naar iak mik siælffwa satte allo*m* til æpth*er*døme oc hiælp Thy at iac ær allo*m* redhobooen ath giffwa mina naada gaffwo/ mȝ e*n*ne ow*er*ganga*n*dis mæ*n*ȝsko. For thy at swa tæktis gudhi fadh*er* at alla nadh*er* skulle fulko*m*pnas j mik. Jak sigh*er* thik æn yth*er*meer/ At iak ær alra wælwiliogast/ at i*n*neliga skiffta mi*n*a mildhet/ mȝ allo*m*

them ther sik æller androm bedhas hiælp/ oc hogswalelse aff mik/ Æller weedzst thw ey/ at gudh satte mik j tæsse wærdh saa som dyrasta margarit*am*. allom wtwaldo*m* til dygda æpt*er*døme Thy skalt tw wita/ at hwilken en ther ey will æptherfølia mi*n*s hæloghetz omgænge/ oc dygdha liffw*er*ne./ æpther si*n*ne bætzste formago han kan ey æll*er* formaa thækkias høgxsta gudhi. hwar fore wil jak sagde himerikis drotni*n*g til *sanct*am elizabeth ¶ At thu mi*n* alra kærista dotther/ skal tagha tik æptedøme aff mik Oc bidhia i*n*nerliga til gudh/ swa so*m* iak thik før oppenbarade. thy at alla the nadher oc dygdher som thu ey haffw*er*/ skalt thu ødhmyukliga bedhas aff gudhi/ mz alle thrøst som tilbør/ *oc høffwis.

*Bl.155, verso, Sp. 1.

akta thy oc skodha. æn thz tilbør ey at bidhia til gudh/ mædhan jngen nadh kan koma j siæle*n*ne. wtan mz gudelike bøn/ æller huat ey west thu/ at dygdenar oc naadhen æra ey allo*m* jæmliga giffna Oc thz ær for thy. at en kan bæther gøma sigh giffna naadhe aff gudhi æn annar/ oc ty ær gudz wili/ at thæn som ey haffw*er* nadhena. ha*n* skuli hiælpas aff them som he*n*ne haffw*er*/ hwilkit iak for ty sigh*er* thik/ at thu skuli her æpther for thi*n*na oc andra mæ*n*niskior siæla helsa/ aatwakteliga oc gudeliga bidhia

---

S. Elizabeth får S. Johannes till bikt-fader.

Thz hænde/ oc at om try aar/ tha war the*nn*a hælga frw*n* s*anct*a elizabeth/ wta*n* daglegæn skrifftafadher. for huilkit hon mykit drøffdis/ Æn høgxste gudhfadher j himerike/ ha*n* gaff he*nn*e s*anct*u*m* iohannem ewangelista*m*/ til sin andeliga scrifftafadher/ Aff hwilko*m* hon fik saa stora nadh. naar ha*n* he*nn*e j andeliga matto hørdhe/ at hon mz besynd*er*leghe gudz hiælp/ oc thæs hælga herrans hiælp oc forskyllan. mintis alla sina syndher/ mykit wndhersamlega/ hwilka the hælga frwn for s*anct*o ioha*nn*e skrifftande/ Syntis he*nn*e sigh mera blyghias. æn for nagro*m* *andro*m* skrifftafadher her j thæsse w*er*dh. *Sp. 2. hwilke*n* he*nn*e sætiandis ther fore skrifft/ oc giffwandis heelsam raadh moth synde*nn*e. sagde hon sigh wndirsta wara heeladha/ saa wæl til likama*n* som til siælena

---

S. Elizabeth får af Vår Herre syndernas förlåtelse.

En dagh naar the*nn*e hælge frw*n*ne s*anct*e elizabeth/ war giordher stoor orætther och blygdh/ Oc

ther aff mykit drøffd gik hon til gudelica bøne. oc mʒ mango*m* taaro*m*/ badh hon for allo*m* them som he*n*ne hadho mote brutith/ Bidhiandis at gudh wille w*er*doghas giffwa them ther fore/ saa manga glædher j himerike som the hadho he*n*ne bedrøfft Oc nar hon hadhe thʒta bidhit/ hørdhe ho*n* ena røst saa sighiande/ Aldrig badh thu the bøne/ mik waaro saa thækka som thæssa. For thy the gingo jntil mit hiærta Oc ty forlather iak tik alla thina synder. thw haffw*er* mote mik brutit aff thino*m* barndo*m*/ oc til the*n*na dag Oc swa oprækna*n*de besyndherlega hwaria ena he*n*næ synd. sagde sama røsten/ alt ær thʒta tik forlateth Æn naar s*anct*a eliʒabet sporde haa then war/ widher he*n*ne taladhe. swaradis he*n*ne Jak ær then til hwilkens føther/ Maria mag-*-dalena ko*m*.

*Bl.156, recto. Sp. 1.

Naar iak aat j symo*n*is leprosi hwse. oc æn ther owir giffwir iak tik mi*n*a nadhe Oc the hælga frwn ther wppa tænkiand*is* huat liffw*er*ne hon skulle ther æpt*er* sigh oppa tagha. swarade he*n*ne herran ih*esu*s *christ*us/ swa sighiandes hoppas til gudh/ oc gør thʒ goth ær. oc lath aff harm oc wredhe

CLXXVII.

OM GREGORIUS IX, PÅFVE.

Kejsar Fredriks strid med Påfven.

Epte honorium vard gregorius paue oc var xiiij aar ¶ j hans daghum burdhis the missæmia mellan kirkionna ok keysarans krono som en standir/ keysar Fredrik thok vidh kors til thz helgha land: ok kiærde sik (sidhan) siwkan. ok sat quar tha andre cristne herra iwir foro ok sagdhis at soldan hafde væght han mz gafwm ¶ pauin læt lysa ban jwi keysaran: sidhan for han iwi haf j banne ok gik kronadher i iherusalem som soldan gaf honom vp mz mangom androm stadum ¶ pauin ok cristne herra gafuo stædina for thy at the ræddos forrædilse ¶ mædhan frædrik var væstan haff grep gregorius paue pul oc calabar ok dighran del rikis: thz van alt fredrik atir sidhan han atir kom ¶ Pauin satte fredrik atir i ban ¶ Oc vm thæn tima fangade fredrik manga kirkionna formen cardinales ok biscopa som til pauans consilium foro

Cod. Bildst. Bl. 146, verso.

CLXXVIII.

OM INNOCENTIUS IV, PÅFVE.

Tyskland i Författarens tid, år 1260—70.

Epte gregori*um* vard j*n*noce*n*ci*us* fierde M° cc° xl° vars *her*ra are ¶ Han hiolt *con*sili*um* vidh lenus ok satte j ban fredhrik ok aff keysara døme ¶ Vm thæn timan valdo førsto h*er*ra margr*e*uan aff dyringa lande *sancte* elizabeth son til Key*sara* ok han do ny valder ¶ Epte han valdo the grefua villiam*um* aff holland: Epte han dødha*n* ok kronadha*n* valdo the Rikardh fadher brodher konu*n*gx euærdh af ænglande som en lifw*er* ¶ Engin fik rømska rik*is* krono en j dagh epte fredrik dødhan ha*n* do for flore(*xx* ntino litit) fra florenz

CLXXIX.

SAGAN OM S. PEDER PREDIKAREN.

S. Peders lof och järtecken.

Vndir - jnnocen*c*io var peter p*re*dikar*e* meer c*ris*tna tro (^p*re*dicare [x] kæ*n*nefadh*er*) ha*n* ran vp so*m* daghrand aff nat / so*m* lughi af røk : Som roos af thorn thy at han føddis c*ris*tin p*re*dicar*e* af Kiættaro*m* verro*m* æn hedhno*m* thøm som sighia at gudh scapadhe andelik thing ensamin / ok diæfwllin al lica*m*lik tha petr*us* nam c*re*do litit barn gat engin kiettar*e* vænt -ha*n*s mun hof fra rætte tro ok las gud vara aldra thinga scapara lica*m*lika ok andelica oc al kiettara skiel vende han swa gen thøm thrigia aara gamal at alle ræddos ha*n* var(dha) thøm thil genuerdo / rætta c*ris*tna tro (hiolt ha*n*) J bland kiettarana oc flude fra thøm ([xx] tha) han kom til thæn aldir han matte j klost*er* gifwas ok gaff sik j p*re*dikara lifnad osmittadan aff allom værlʒ lifnad

oc lifde ther ren j renlifue .xxx. aar fulkomin j allom dyghdom ¶ Jnnoce*n*ci*us* paue sc*ri*fwar siælfwir hans loff. ok vitnar han aldre hafwa giort nokra dødhelica synd allan sin alder ¶ vtan allan sin aldir jdhnade han sik til c*ri*stna tro ([Y] ok) værn gen vi([xx] llo) ok vantro ok var thꝫ hans idhelik bøn *til gudh at han aldre doe før æn han vare værdogh*er* at thola dødh for trona: Han sagdhe oc opta swa som kalꝫsande ther han saa rimtal: Æn scal mit nampn sc*ri*fwas (h*er*) mꝫ helghom ma*n*no*m*: Lifwa*n*dhis giordhe han mang jærtekne som i*n*noce*n*ci*us* paue sc*ri*fuar: han gaff ens riks h*er*ra syni som la maaløs j ([R] rædhelike) strupa*n*s ok alꝫ halsins bøld: bradha bøth*er* mꝫ kors tekne. tha han lagdhe sit kapo skøt iwi bøldena: Fadh*er*in læt gøma (kapona) for jærtek([xx] [*n*]it til) ami*n*nelse ok tha han vardh sidhan siælfw*er* vadelica siwkir jnnan J lifueno læt han bera the kapona mꝫ hedh*er* ok læggia ow*ir* værkin ok gik jæmskøt vp v hans lifue een ludhin or*m*bir mꝫ twem hofdum: ok vardh ma*n*nin jæmskøt heel: Han lagdhe sin fingir j ens dumba mwn ok gaff hanom skiælikt maal j samu stund: han gaff krymplinge rættan gang mꝫ kors tekne:

*Bl.147, recto.

S. Peder och Kättare-folket.

Om thæn tima var alt lumbardia land fult mꝫ kiættarom: Jnnoce*n*ci*us* paue sende pædhar at p*re*dika

gen them: somi aff them varo vældoghe h*er*ra ok hafdho æmuæl (mʒ sik) biscopa ¶ J melan kom en tima mýk*it* folk til hans p*re*dican gen enom vantro biscope ok var digh*er* hiti ([R] j tho*m* tima) biscopin sagdhe til petru*m* en thu est swa hælagh*er* som thʒta hemska folk ventir bidh thin gudh en han gitir gifwit salogho folke nokon swala som hær døør aff hita/ alt var sænder at petr*us* badh oc gudh gaff eet swart skyia skiwl øfw*ir* folkit swa længe som ha*n* p*re*dikadhe: En vantro klærkir disputeradhe a mot tro*n*ne vidh petru*m* for myklo folko: Petr*us* badh gudh sik til trøst: Ok vardh kiættara klærkir thaghar malløs:

S. Peders Martyr-död.

Nesta palm su*n*nodagh for æn han tholde dødh/ sagdhe ha*n* for allom j p*re*dikan/ Jak ær nw badhe saldir ok køptir aff kiættar*um*: En vitin thʒ for visso at jak skal meer mødha kiættara dødh*er* en lifuande: Attunde dagh pascha som han sc*ri*ptade sik som han var van. oc han hafde mæsso sakt gik han mællan kumen ok mela*n* at p*re*dika kiættaru*m*: Møtto hano*m* guʒ owini ok huggo hano*m* hofwodh ok krono sundir j kors lund ok stungo hans liiff gynom mʒ lango*m* knifwe ¶ Ok petr*us* bødh sik (vreddir) vndi swerdh oc laas først Jn man*us* tuas d*omi*ne ok sidhan credo ok gaff sin anda j gudʒ hedh*er* før en c*re*da*m* kom til ænda: Rættir tro*n*na p*re*dikar*e* ændade (sit) lijf mʒ ænda ordhe tronna ¶ J samu stund saa een nu*n*na th*er* hon laa vakin a bønom j florenʒ vara frw sitia

høght a hedhers stole oc twa p*re*dicara (brødhir) vp fara til henna: ok sætias hwan thera sins vægh at he*n*ne. oc hørdhe røst j hympnom thænne ær brodher pædhar af vero*na* *erlikær op farin for gudhi som søt (lukt oc) røkilse ok fik nu*n*nan bøtir af lange sot Tholiká syn saa konu*n*gh aff arragun nesto nattena thær han war wakin j hærfærdh: Annar broderin som tedhis mʒ petro matte væl hans kompan vara som fik mang saar ok lifdhe nokra dagha: han heth dominicus: Epte helt aar tha petrus sculde skrinleggias hittis hans lik swa ferst som første d (R dagh):

*Bl.147, verso.

Den sjuka Qvinnan. — Vådjandet.

En salugh kona qualdis af diæflom xiiij aar kom til petru*m* lifuande ok beddis bøtir: Petrus swarade kom til mi*n*na graff sidhan jac ær dødir: hon kom ok fik bøtir: Lampor oc lius aff hympnom bru*n*no iwir ha*n*s graf swa at mange godhe mæn sagho: En sath vidh bordh mʒ flerom oc thok eet morsal oc badh gudh at han gathe thʒ ey solghit en petrus vare hælaghir ok saat thaghar swolghin til dødh ¶ Vidh dødhin jætte ha*n* petro aldre meer gen hanom tala en han hanom liiff gafue ok fik thagar bøther:

Den

Den Otrogne. — Spinnerskorna.

En vnghir kiættare som j florenʒ stodh for s*anc*ti petri altara (a huilko) som var sc*ri*fwat hans pina oc sagdhe fastare sculde jak hafwa til huggit : en jak hafdhe nær warit / oc vard j samw stund maaløs (du*m*be) oc lop fran (sino*m*) kompanom oc til ([xx] rættom cristno*m*) oc gaff sik siælfw*er* skuldoghan for s*anc*to petro oc jætte ganga til sc*ri*pta oc vidhersighia vantro en han finge bøthir : ok fik j samw stundh ([R] bøt*er*) ok fulkompnadhe sina akt ok jættan : ok lyste siælfw*er* jærtekne epte p*re*dika*n* ¶ j traiecto stadh sato konur A gathu oc spu*n*no / thær fulk gik fran sancti petri messo / ok sagdho p*re*dikara (brødhir) hafwa fu*n*nit nyian martirem til pæningha vinningh / j samw stund bløddo thera fingh*er* ok alle thradene ok lupu til brødhra / oc lætho them lysa jærtekne / oc tedhe folke blodhogha tradhe j p*re*dikan /

Skolmästaren. — Kjortelen.

En scola mæstar*e* sagdhe / brødhrena dikta sik jærtekne ok vardh j samw stu*n*d swa siwkir at mæn baro ha*n* nær dødhan fra*n* p*re*dikan : Ha*n* sc*ri*ptade sik ok jætte sik thiæna s*ancto* pet*ro* oc fik j samw

stu*n*dh bøther: En kiættar*e* fik hans kiurtil ok A baal kastadhe at prøua hwat ha*n* var*e* helagher ælla ey/ ok fløgh kiwrtilin aff eldenom: kiættarin kastadhe sin kiortil æpte oc bran thaghar: æn kastadho the pet*ri* kiortil A baal oc sloknade balit obrændu*m* kiortelen*om*: kiættarin vidh*er*sagde vantro oc lyste siælfw*er* iærtekne/ epte *sanctum* petru*m* san*n*adus hans ordh oc forwordo swa kiættar*e* at ([xx] næppelika) var nokor æpte ¶ Manghe af them wordho p*re*dikara ok hælaghe mæn

Det fjerde Barnet.

En frw j flander fødde thry dødh barn ok wardh for thy for sins bonda hati: *hænna fiærdhe son kom ok dødher j værldin*n*a: hon satte sina fulkompna trøst til petru*m* ok badh han af allo hiærta ærna barneno liiff: J samu stu*n*d lifnadhe barnit ok lifde langan aldir ¶ Tha p*re*strin sculde døpa barnit (vidh) nampn joha*n*nis tha fik han næmpna petru*m*. oc heth barnit sidha*n* petrus

*Bl.148, recto.

Den döda Mön. — Den andeliga Pilgrimsfärden.

Denne dødhe mø som swa lenge laa vidh grund at likit var alt swart wordit: gaff han liif ok helso ¶ En frw siwk ok oføør eet helt aar forstodh af androm pylagrim*um* at xiiij dagha leedh var fra henna clostre ok til melan som s*anc*tus petrus ligger ¶ Hon diktade andelika daxleedh. mædhan hon var ey likamlica før ok las daghlika .c. pa*ter* no*ster* s*anc*to petro til bedher: Første daghin kiænde hon sik batna oc swa dagh fran dagh til atunda daghin/ Epte tiughu (dagha) tha pila*gr*ima atir komo. tha var hon fulkomleka heel ok væl føør:

Vax-ljuset. — En Vanskaplig får bot.

Grefwi*n*nor aff eet hws læto gøra liws (at bri*n*na) alla s*anc*ti petri nath: P*re*strin vilde slekkia liusit fore vaxsins gyri ok gat ey ma*n*gom lundom vidher frestat: En man licare trolle en ma*nn*e føre bøld liifs oc enlit*is* oc alz lica*m*ma. beddis almoso aff enne frw ho*n* sagdhe honom bætræ vare tik graff en brødh: Ok redh hanom læta dragha sik til brødhra kyrkio oc bedhas helso almoso aff sancto petro/ for kirkio

dur*um* : sa han j sømpne en p*re*dikara hylia han vndi kapo skøte ok vaknadhe heel ok væl skapadir man Jnne j brødra kirkiô :

Legendens och Arbetets slut.

Thȝta jærtekne timde j kompostello ¶ Ok mang
5. annur ok næstan otàlik giordhe sanct*us* petrus til loff ok æro ens gudȝ fadh*er*s oc sons ok thæs helgha anda : (*x* ame*n*) (^ J thera thriggia ens nampæs hedh*er* oc gudȝ modhirs mø æro ok aldra hælghona wari thȝ alt giort Jak hafw*er* lætit *scri*fua ¶ ame*n*)

CLXXX.

SANKT SIGFRIDS SAGA.

CLXXX.

SANKT SIGFRIDS SAGA.

Legendens hufvudsakliga Innehåll.

Henrichus vardh keysare æpter (ᐱ co*n*rad) k*ey*-*sar* conradh) dødhan. xxvi: aar: han gip-tis a*n*nan thima ok fik knutȝ rika dottor (af da*n*mark): vm thæn tima var olafu*er* skøt konu*n*gh*er* j swerike hardh*er* man ok hedhin: Han gaff sina dottor lønlica c*ri*stna olafwe (til hust*ru*) elȝsto syni norighis konu*n*gx Han ær thæn hælghe olafwir som liggir J nidaroos ¶ Han røktade s*anctu*m sighfridu*m* archiep*iscopu*m aff ænglande til swerikis at prædica fædbr*um* ok fædernis lande c*ri*stna troo ¶ SAncte sighfrider vidh*er* sagdhe m(ꝉ iok xx yk*it*) riikt ingield Ok foor (ꝉ vida swa? xx fatikir) j lifs vadha sander gúȝ ap*ostolu*s til swerik*is* ok kom til *c*ri*stindom alt landit hans thri systersyni wordo martires j vexio

Cod. Bildst. Bl. 140, recto. — *Bl. 140, verso.

[*Ofvanstående tillhör icke den följande legenden om Sankt Sigfrid, men är hitflyttadt ur det egentliga Legendariet för jemförelses skull. — Härefter vidtager den Svenska sagan.*]

Olof Skötkonung och Mildred, Englands Konung.

*Bl.148, recto.

*Sighnat vardhe gudꝫ nampn som alla vilde hela oc engin fordærfua: vpa thæn thima som gudh vilde thera ma*n*na hiærta lysa som i swerike varo/ tha han vilde sænda then ærlica h*er*ra som vij hafwm huxat sighia af s*anc*te sighfridh: Tha var en ærlekir konu*n*gh*er* aat nampne olafw*er* mykyt wiis ma*n*/ ok (hafde) gudleken hugh/ æn tho at han war hedhin/ thy at han hafdhe ey annat hørt/ ok enghin hafdhe p*re*dhikat for hanom aff gudhi/ han hafdhe mykin vinskap mꝫ konu*n*genom af ænglandhe *som hæt mildredus: oc hedrade hwar thera a*n*nan/ mꝫ konu*n*gslekom gafwom/ ok hafdho vinskap bundit mællan bæggia thera rike/

*Bl.148, verso.

Sveriges Konung begär Christna Läran.

Mællan the lønlik thingh: the sændo mællan siin/ Tha badh swerikis konu*n*g*er* Olafw*er*/ mildredu*m* englanꝫ konu*n*gh/ for thy at thæn helghe ande hafdhe ha*n*s hiærta lyst/ at han sculde hanom sænda noko*n* thæn c*ri*stin man/ som hanom matte p*re*dika rætta tro. ok *christu*m/ Tha ænglanꝫ konu*n*gher fik

thʒ vita/ wardh han mykyt gladh*er*/ oc sagdhe sik vilia wara/ en godhan til hiælpara til hans siæla thorft/

Kung Mildred håller Kyrkomöte i York.

Sidan kallade konu*n*ghin aff ænglande saman/ aff sino rike til *con*silium/ klærka/ oc lærdha mæn/ oc sagdhe thøm Swerik*is* konu*n*gx vilia/ oc at han vilde tha thiæna konu*n*genom aff hymerike/ ok sin hugh fæsta j the hælgho tro/: Sidha*n* konu*n*gh mildredus hafde hafwat *con*silium vm tre dagha/ oc han matte enghin thæn finna/ sik vilde the mødho opa taka/ thy at the hafdho hørt hwru grymi hedhniga j swerike waro/ vta*n* gudh alʒualdogh*er* som weth al thing/ før æn the vardha/ hafde them radhit thæn erleka h*er*ran oc fadh*er* sanct*e* sighfridh/ som (alla) villo sculde forkoma/ oc helsa sculde wara/ til manga siæla/

Erkebiskopen Sigfrids Tal dervid.

Epte the tre dagha *con*silium var haldit/ ok engin trøste sik til/ at taka thʒta ærfwode opa sik/

¶ Tha stodh op *sanc*tus sighfridus eboracensis ærchebiscop*us*/ som bade var renliuis man/ ok vældogh*er*/ oc fulkomleka boklærdh*er*/ ok taladhe til konu*n*ghin/ ok til them som sama*n* varo kompne/ ok sagdhe swa: Hedh*er*like h*er*ra/ oc andelike fædh*er*/ j forstandin hwi konu*n*ghin hafwir idh*er* hær saman kallat/ at thȝ ær guȝ vili/ at thȝta folk matte til c*ri*stna troo koma/ ([xx]Oc ær) thæt rættir/ at vi scolum værlȝlicom høfdingom lydha/ Tha ær thȝ badhe gudhlikt/([xx]oc manlikit)/at vi scolu*m* wa(ɣn[xx]ro*m*) h*er*ra thiæna/ oc lydha/ som vi scolom æuærdhelik løn aff taka i hymerike/ Sele ærum vi/ æn vi faam nokot thȝ ([xx]ærfuodhe/ oc mødho/ lidhidh hær j jordhrike/ fore huilk*it* vi matto*m* fa æu*er*dheligha huilo oc roo mȝ gudhi sielfuom/ thy mine kære brødh*er*/ takin thetta j) *([R]idhar) hugh ok hiærta/ j gudȝ nampn/ at j mattin æpte thætta likamlika æruodhe/ faa himerikis glædhi (for vta*n* ænda)/

*Bl.149, recto.

S. Sigfrid begifver sig på väg.

Epte at sancte sighfridir hafdhe thȝta sakt/ tha gaȝ allom væl aat hans ordhom/ ok badho han vm/ at han sculde thæssa pilagrims færdh sik til taka/ at han matte the samu løn faa (oc) op bæra/ som han hafdhe thøm p*re*dikat: Han thok vidh ødhmyuklica/ epte aldra thera bøn/ oc budh/ ok gaff sik gudhi j wald/ ok alla sina følghiara/ ok bødh thøm redha

skip/ ok annat thȝ the vidhertorfto/ oc helsadhe thøm alla saman/ ok forlæt frender ok vinir/ ok alla (the) værlȝ æro/ som han thær hafdhe: *oc* for swa (*ˣˣ* tædhan mȝ) skip/

Sankt Sigfrid i Danmark.

¶ Sidhan faa dagha th*er* æpter/ som gudh vildhe/ kom han in til da*n*mark/ oc thær war tha ny *cri*stindombir/ ok stodh m(ᛉiok ˣˣyk*it*) wadhelica/ for thy at almoghin war ey en (ᴿaller) tha vndi *cri*stindom (stadhelika) gangin ¶ sidhan gik thær vm rikit/ gudȝ manȝ fregdh/ at han (ᛉsculde ˣˣvar) thingat kom(ᛉa ˣˣ en) Tha som konu*n*gin aff danmark fik thæt vita/ ok høra/ vardh han m(ᛉiok ˣˣ yk*it*) gladh*er*: oc alle hans følghiara/ han thok h*er*ra ok førsta aff rikeno mȝ sik/ ok foro A mot *sanc*to sighfridhe/ ok thoko han mȝ mykin hedh*er* oc sagdho swa/ benedictus qui venit in n*om*i*n*e d*om*ini/ som thydh*er*/ signadhir see han/ som komin ær j guȝ nampn: Vm thæn tima var ha*n* mȝ konu*n*genom som (san) helagh*er* man/ som predikade ok størkte folk*it* j gudȝ troo ¶ (ᐞ han) (konu*n*gen) war mykit gladir aff sancte sighfredȝ komo/ oc giordhe hanom hedh*er* j allom thøm thingom han formatte/ (ˣˣ ha*n* gladdis oc mykit thær aff/) at han hafdhe (ᐞ tholika thwa) ærlika h*er*ra mȝ sik/ oc hørdhe oc nam gærna/ thȝ the hanom kiændo/ ¶ tha sanct*us* sighfridus hafdhe

thær ena stu*n*d warit/ sagdhe han konu*n*genom/ oppa hwat ærande han war thingat komin/ oc thok aff hanom orloff/ oc thakkadhe mykyt hans konu*n*gxsleka walde (oc æro) for wæl giort/ Tha konu*n*gin thȝta hørdhe wardh han mykyt th*er* aff drøfder/ at han matte han ey længir quarran halda/ ¶ Ok vilde ok ey/ han quarran haldha for thy/ at han viste at han sculde thøm siælom til hiælp oc trøst koma/ som rykt ok helso vidh*er* thorfte/

Ankomsten till Värend och Vexiö.

¶ Ok kom som gudh vilde su*n*narst j swerike/ j eet land som hetir værand/ (xx ofu*er* stenogha *wægha) ok tranga skogha ¶ (thær) war (ᛉ th*er* xx och) mykit got/ swa som godh fiske uatn/ bi ok honagh/ akir ok væna ænghia ok thiokke skogha/ so*m* wi førra sagdhom/ oc mangra handa diwr jnnan ¶ j thesso sama lande (ᛉ var xx fik) sanct*us* sighfridus eboracensis archiebiscop*er* (^som han fik) først ingang/ in til thæn stadh som hete væxio/ th*er* nw ær byghd eet mønst*er* aff steen/ j gudȝ hedher ok hans/ ok s*an*cti ioh*ann*is baptiste/ som hedhras mȝ krono ok stool alt j thæn(ᛉnA) ytirsta daghen/

*Bl.149, verso.

Systersönerne Unaman, Sunaman och Vinaman.

I them stadh varo væna ænghia ok grøna/ som *sanctus* sighfrid*us* læt siin thiæld sla/ oc bødh sinom følghiarom/ at the skuldo sik hwila ¶ Thre hans systir syni varo mʒ hanom (alle) aff enom klostir lifnad/ som hetir duniacensis [cluniacensis?] ¶ En heth vnama*n*nus:/ annar sunama*n*nus:/ Thridhi vinama*n*nus En var p*re*stir/ Annar messodiekn/ thridhij subdiækn/

S. Sigfrids Syn.

¶ Epter thʒ at sa*n*ctus sighfrid*us* var mykyt møddir:/ gik han jn j thiældit/ at faa sik nokra hwilo ¶ førsta vnama*n*nus thʒ saa/ gik han mʒ sinom her*r*a/ oc waktadhe han/ alt sænder gudʒ man sompnadhe/ kom gudʒ ængil for han (j sømpne) mʒ myk*it* liws/ ok skinande ænlite:/ ok talade thæssa ledh til ha*n*s/ ¶ stat vp skøt/ thu som gudhi ær kiær/ ok følgh mik/ ¶ Han gik som honom syntis: mædh hanom/ ængelin viiste honom skiælica/ huru han sculde grundual læggia/ oc kyrkio byggia: oc hwarff sidhan ængilin fran hanom ¶ sidha*n* gudʒ man vaknadhe/ oc sattis vp/ tha var ængin nær hanom

vtan hans syst*er*son / ok spordhe han aat / æn ther var nokor jnne mædhan ha*n* soff /: Han swarade næẏ /. Tha sagdhe sanct*us* sighfrid*us* / mik thotte som hær war en væl klæddir man / oc hafdhe skinande ænlite / ok taladhe swa til mik /: stat op skyt / ok følgh mik /: Tha jac følgdhe hanom / tha tedhe han mik : længd oc bred hwar jac sculdhe gudꝫ mønst*er* byggia / oc sagdhe swa / hær scal thu gudꝫ mønst*er* sætia / J hwilko syndoghe mæn sculu miscund faa / oc ræluise nadhe /: gango*m* nw sagdhe sanct*us* sighfridus til sin syst*er*son /: ok seem æn thæn drømbir ær sander ¶ Tha the komo (thiit) badhe til saman / oc stodho : tha sagho the al the tekn mærkt / som engelin hafdhe honom viist ¶ Thær lofuadho the badhe gudh / som æ gifwir sinom manne got hop

---

Folkets vänlighet. — De tolf fullmägtige.

¶ Tha the hafdho nokra dagha warit J thøm stadh /: tha kom landꝫ folkit thiit / sompt for vndirs sculd / ok sompt for thæn sculd / at *thæn hælghe ande hafdhe thøm thæt j hugh skutit / tha the sagho ærchebiscopin klæddan j (sin) scrud / (ᛉswa som ær xx Och mædh) krokstaf(ᛉw*er*) ok krona : Tha thænkto somi han hafua horn a hofdhe / ok gato ey fulkomlica vndrat / thꝫ the hafdho ey førra set /: Tha somi han hørdho / som meer forstandande varo: Æn almoghin / vndrado (the) mykyt a hans ordh ok væl-

*Bl. 150, recto.

talande maal/ for thy at gudh styrdhe hans ærande/ ok lyste thera hiærta som a hørdho/ sidhan komo wt aff landeno/ the bæꝫsto thær bodho/: ok hørdho prædikan/ ok namo thꝫ g*er*na/ vtan alla gentalan: Thær waro tha j landeno tholff slecte/ aff hwilkom alle the bæꝫsto (gømdo) laghin ok landꝫrett(⌶um [xx] en) styrkto/ (^allan saman) ¶ (nw) æpte thy som gudhꝫ vili var/ valdos aff thænna slectom/ tolff mærkelike mæn a landꝫ thinge/ hwilke almoghanom skuldo til hiælpa at standa/ som c*ris*tindomin sculdo thaka ¶ Ok valdos vt aff thænna tolff slectom/ tolff ællis mæn/ ok visasto/ ok sændos til gudꝫ manꝫ thær han stodh ok prædikade/ ok (the) hørdh(o) hans ordh ok g*er*na/ for thæn sculd/ at the sculdo framledis vara hans fortalara for almogano*m*/ Swa p*re*dikade gudꝫ man aff ewangelio som swa staar jnnan ¶ hwilkin som ey wardhir a*n*nantima føddir mꝫ vatn/ ok thøm hælgha anda/ han ([xx] skal ey in ga) j himerik*is* ([xx] rike)/ Ok annat sidhan thꝫ p*ro*phetin sc*ri*fuar: hwilkin thiidh syndogher man lætir angra sik sina synder: tha sculu alla hans synde forglømas ¶ Tha the (⌶ok [xx] tolff) thꝫta hørdho: vordo the alle saman vmvænde/ ok kændos vidh varn h*er*ra ih*esu*m *christu*m/ at han var gudꝫ son: ok læt biscopin sc*ri*fua thera nampn/ at the sculdo tholfta daghin (ther) epte/ taka ræt døpilse/ ok thera nampn screff han for thy/ at diæfwllin sculle ængin æmpne hafwa/ at vænda thera hugh fra rette tro/ oc at*er* til villo

---

Korset öfver den Tolftes graf.

Tolfta daghin th*er* æpt*er*/ tha komo the al*er* alle saman/ (⸸ok ˣˣ mædh) the tro som the hafdo gudhi lofuat/ ok sancto sighfrido/ at the sculdo hona halda mædhan the lifdho/: Tha han thꝫ hørdhe tha lofuade han gudh/ ok thok thøm thekkelica ok, c*ri*stnadhe/ ¶ Tha thera nampn varo all op næmpd/ tha var thꝫ fu*n*nit/ at en thera var borto: gudꝫ man sørgdhe th*er* mykyt vm/: ok sagdhe/ at han a(⸸*n*)n(⸸a)thiggia louat tro mꝫ fals/ ælla honom a*n*gradhe at han hafde væl giort ¶ The som th*er* tha varo *orsekto han ok sagdho/ at han hafdhe godhan hugh/ ok var thakin mꝫ bradom dødh ¶ Thꝫ hørdhe gudꝫ man/ oc sørgdhe th*er* mykyt vm/ oc anduardadhe gudhi hans tro/ som han var takin mꝫ/ oc badh for hanom/ at diæfwlin sculde ey vald ofw*er* hans siæl faa/ som gudhi lifuandis tro lofuade ¶ sidhan lofuade gudꝫ man/ tha c*ri*stindombrin vaxte/ at sætia kors ofw*er* hans graff/ Thær æptir kom daglika folk til gudꝫ man/ ok toko gudꝫ tro æptir hans ordhom/ ok var han ther mykyt gladher aff/: at mæ*n*niskio*n*na owin/ fik ther blygdh/ som (ha*n*) før hafdhe mykyt vald/ (ᴧ hafwat) sidhan dagh fran dagh/ lystis hans mykla fregdh:

*Bl. 150, verso.

¶ Tha

S. Sigfrid drager till Konung Olof, hwilken döpes.

¶ Tha konu*ng* olafw*er* som vi hafwom før aff sakt/ fik thʒ høra/ sænde han ærlica sendebudha til hans/ ok badh (ha*n*) til siin koma/ Tha han hafdhe sina saki swa til skipat/ som the hælgho kirkio væl til hørdhe/ satte han sin systir son: vnamanu*m* til førseo man/ the hælgho kirkio/ som badhe var viis ok nytlekin/ ok andra twa sina syst*er* syni badh han vara honom til lydhno ¶ æpte thy som han thøm bødh/ thoko the gerna ([A] A mot) (vidhir)/ ok gior-dho gudhi troljka mykin hedh*er*/: ok dyæfleno*m* mykla skam/: Sa*n*ct*us* sighfrid*us* thok sidhan a vægh til konu*n*ghin aff swerike ([R] oc møtte ha*num* vidh kindab*er*gh) ¶ konu*n*ghin vardh gladh*er* oc thok han mʒ myklom hedh*er* ¶ ffaa dagha ther æpt*er*/ tha gudhʒ man p*re*dicade ([A] tha) thok konu*n*gin c*ri*stindom/ oc alle the hanom til hørdho ¶ Thær æptir gaff han sik áldre roo/ vta*n* p*re*dikade for thy folkeno/ som mykyt var vilt/ fran gudʒ tro:/ sidhan han saa mʒ gudʒ hiælp/ at folkit thok c*ri*stindom: oc gudh vilde hans ærfuodhe see/ tha var han mykyt gladh*er*/ Tha diæfwlin saa thʒ/ at han var swikin J thøm første stadh/ gudʒ man var Jnkomin: Tha dictadhe han ok bødh opa hans syst*er*syni/ hwru han matte them skøt forkoma som wi hafwom mʒ faam ordhom at sighia

---

Mordet på S. Sigfrids Systersöner.

¶ Mædhan thæn hælghe fadher *sanc*tus sighfrid*us* var mȝ konu*n*ghenom ¶ tha varo hans thri syst*er* syni som sakt er aff/ j væxio/ som han hafdhe ena kirkio bykt/ aff træ/ prædikado ok giordho almoghanom mykla nytto ¶ Sidhan (oc for) thy at the kundo ey lanȝ malit/ tha hafdo the takit sik mærkelica mæn aff landeno/ som the hafdho radh mædh: oc the varo them swa inbundne/ at the visto al thera hemelik thing ¶ tha the sa-*-gho thera dýra hafwor/ swa som varo diskar/ ok dyr silfkar ¶ skøt dyfwllin j thera hiærta/ som ær owin/ at allom godhom g*er*ningom/ hwru the matto the hælgho thre mæn forkoma ¶ The ræddos almoghan/ ok giordho loth mællan siin/ som kiættara ok hedhningha plæghadho fordhom gøra/ oc fiol lotrin oppa atta/ aff them tolff ¶ The gingo vm natta tima Jn/ th*er* the hælgho mæn lagho/ oc drogho them fram/ ok halshuggo them alla tre ¶ Tha the hafdho thȝ oquemelica mordh fulkompnat/: tha thoko the thera hofwod/ ok lagdho j en saa/ ok bundo vidh*er* en storran sten/ som en øxnøkir gat neplica draghit/ ok sænkto j thæn sio/ som vid thera kirkio ær ¶ tha the mordhara komo atir/ tha thoko the kroppana ok bundo reep vm thera føtir/ oc drogho them til thæn stadh/ som diwru*m* var vilsambir/ oc neplica kom sool/ oc kastadho storan stena høgh/ vpa thera hælgha likama ok h[illegible] æt sculde gudhi lønlikit vara/ som inbaar: Tha gudh vildhe thȝta ey

*Bl. 151, recto.

længir lønth hafwa / vta*n* vilde sinna hælgho ma*n*na æro oppinbara / plægbadho altidh ther the lagho / rafna saman koma / ok øpa / oc om nattena var jwir thøm eet liws aff himerike / som osynlikit var / før æn the thær komo / ¶ tha (the) vantrone mæn thæt sagho / vænto (the) at them sculde tha bætir aat fara æn før: oc ko*n*noghade hwar androm thænne vndirlik thing ¶ gudz owini ræddos gudz hæmd / oc at thæt sculde almoghanom vardha ko*n*noght: thera g*er*ninga / ok thoko vp kroppana vm nath / thær the hafdho them lakt / oc lagdho j en stadh thær gudhi var vit*er*likt / oc engin a*n*nar ẃeet / (æn) for almogha*ns* synda sculd ¶ diæfwlin gladdis mykit aff gudz manna dødh / ok kom mykla vildo j then nya *cri*stindom / somum skøt han høghfærd j hugh / somom wredhe / somu*m* mandrap

---

S. Sigfrids återkomst, sorg och möda.

¶ Tha sanct*us* sighfrid*us* hørdhe at hans systirsyni varo myrdhe / thakkadhe han gudhi / som thøm frelsadhe aff thesse hæms mødho / mædh martýrii krono / oc varku*n*nade sik mykyt ifw*er* the siæla / som hanom varo fanghna / ok fordhadhe sik thæs før atir / at swa var aat bwrit / ¶ sidhan thok han orloff aff konu*n*genom / som han tha var nær ¶ konu*n*gin vardh ok miok illa vidh*er* / tha han hørdhe at hans systirsyni varo swa forkompne ¶ konu*n*gin iætte gudz

man*n*e/ at han sculde honom følghia til væxio/ ok sagdhe swa/ thinne hælaghet bør væl til/ at thu far fram føre/ oc rætta thʒ vilt hafwir farit: J thinne borto varu: vi sculum thik nær følghia/ at vi scolu*m* *Bl. 151, verso. *thin hedher atir skipa/ ok thæn oquemelica dødh/ som the æru vndi gangne/ sculum vi hæmpnas/ mædh konu*n*gslikit vald/ ok ræddis konu*n*gin mykyt/ at gudʒ man sculde swa mykyt vara sorgh gripin/ at han sculde forlata thʒ folk/ som nylika hafdhe *cri*stindom (tak*i*t): Sidhan sanctus sighfridus kom atir til værand/ oc fan sina systirsyni mørdha/ som vi før sagdhum/ ok (waro) forkomin al the thingh/ han førdhe J' landit mʒ sik aff owino*m*/ oc æn thæt/ som værra var/ at somi varo the til/ som trona vildo atir kasta/ ¶ gudʒ man lagdhe ærfwodhe til sina sorgh/ ok vakade vm nættir a bønu*m*/ oc prædikade vm daghin/ oc sørgde thera vantro/ som bort (varo) vænde fran tronne/ ok thok ([xx] liof)lica them som *cri*stne vildo vardha/ ok (hafdhe) sik siæ[l]fuan ([δ]wara) o sparan til gudʒ thiænist

---

Järtecknet med de trenne Martyrernas Hufvuden.

¶ Om thæn tima badh gudʒ man/ at gudh matte hanom visa/ hwat aff hans systirsynom var vordhit/ vm ena nath/ gik han wt aff sino hærberghe sør-

ghiande/ vm kring thæn sio/ som liggir su*n*nan fore væxio kirkio/ oc saa mith j sionom thry væn liws/ skinande som stiærna/ ok. komo østan aat sionom/ j thæn stadh som tha laa vtan aff landa mæreno ¶ tha the liwsin komo nær landeno/ tha drogh gudʒ man (sina sko) aff ([A]sinom) fotom ok gik vti vatnit A moth thy gladhelica/ ok lofwadhe gudʒ miscund/ som sina hælgha mæn vilde hedhra ¶ Tha gudʒ man kom swa nær/ at han matte taka th*er* oppa/ tha forgingo liwsin: han lette som han gat/ ok fan eet kar/ som try hofwod lagho Jnnan/ ok een stor sten vidh bu*n*din/ som før en [er] saght/ han thok vidh*er*/ oc førdhe til landʒ/ ok thok al howodin J sit skøt gratande/ ok mʒ naturlikom kiærlek ok sagdhe hæmpnis gudh ¶ thaghar swarade røstin aff eno hofdeno/ ok sagdhe/ thʒ vardh*er* hæmpt/ Annat swaradhe/ nar ¶ Thridhia sagdhe/ a barna barn ¶ The samu hofwod syntus oc swa færsk/ som the varin sama dagh aff huggin likamanum/ Thʒta var dygh*er* gudʒ kraptir/ oc (ær) loua*n*de mʒ allom thingom/ at gudh vilde sin thænisto man/ mædh thenna vndarlico thingeno glædhia/ at liws thedis J siosins blest/ (oc at) ([A] som) swa stor sten/ sculde til landʒ flyta/ oc the hofwod swa lango waro afhuggin/ scullo maal hafwa/ tha gudʒ man var glad(d)hir/ mʒ thænna vndirlico thingom ([R] iærtekne) tha *var han thæs starkare j gudʒ thiænist/ ok gø*m*dhe the samu hofwodhin mʒ myklom kiærlek *Bl.152, recto.

S. Sigfrids hämnd. — Kyrkans förkofran.

¶ Sidhan konungin som vi hafwom før aff sakt kom til værand mʒ mÿkle makt / Tha dømde han the samu mørdara ok radgifwara mʒ konungslikom ræt /: Tha almoghin hørdhe thæn sama dom / som konungin hafdhe vt gifwit: Tha ræddos the som saki waro / oc vildo gerna hans hugh ok wredhe blidhka /: ok thoko saman aff landeno goʒ ok pæninga / som thʒ matte tha læsta ¶ Tha silfrit ok pæningane varo fram fore konungin kompne /: Tha kallade han til gudʒ man / ok sagdhe til hans mʒ thænna ordhom /: Thu som gudhi ær kiær / ok gudʒ man æst / ok mykin orættir ær jwergangin / for thæn sculd at thine systersyni / æru orættelika forkompne / ¶ Oc viliom wi thin hedher at fragha mʒ thʒta silf ok pæningom / at thu skalt thʒta vp bæra ¶ Tha swaradhe gudʒ man / ok sagdhe swa / vi vitum thʒ ædhla konungir / at gudʒ rættir / ær mykin brutin /: thæn orættir som mik er gør / han scal standa i gudʒ valde: vtan idher som konungir ærin / bør værldʒ æghor: ¶ vtan tha æghur J hafwin jnnan huff ok tiuthyrby / giff the gudhi til hedher / ok kirkionne til æwærdhelike ægho:/ Tha konungin hørdhe thʒta / oc hans stadhlikhet til gudh J hans hiærta /: sagdhe han gladhelika ja ja / oc giordhe gerna æptir hans vilia / oc hans bøn / oc gaff væxio kirkio til æuerdhelike ægho / thʒ han hafdhe beʒ /.

S. Sigfrids mödor, resor och sugna död.

Tha thʒta var giort/ tha thok gudʒ man gudhlikt vapn/ som han hafdhe før mʒ strīidh/ swa som varo bøne/ oc gudhlik akallan/ ¶ Ok læt sina mødho wara ospara/ at fara vm swerike oc predikadhe/ oc døpte folk J gudʒ nampn/ oc styrkte thøm j gudʒ troo/ som the hafdho takit/ Sidhan bygdhe han kirkior/ oc vigdhe klærka/ oc bødh thøm gøra/ thʒ æmbite the varo til vigdhe/: æpte thʒ sancte sighfridher hafdhe gudhi manga siæla aflat/ kom han atir til væxio/ oc lifdhe ther langan tima Sidan han hafde sin aldri/ ok gudh vilde honom sit ærfwodhe løna/ som han hafdhe trolika thiænt/: foor han vtan iæff til hymerikis glædhi/ oc ær jordadir j væxio/ j thøm stadh som han sik siælfwir valde

CLXXXI.

SAGAN OM S. OLOF,
NORGES KONUNG.

CLXXXI.

SAGAN OM S. OLOF, NORGES KONUNG.

Guds miskund öfver Norge.

Vm thæn tima thær en ærlikir herra som heth olafwus: styrdhe *ok rædh j norighe som ær eet land som mykin Jordmon hafwer (be)gripit: thiit komo the som gudz ordh predikadho: thy at ther varo manga the slekte som gerna vildo høra gudz ordh: oc somi varo oc the som thz forsmado: for thy at æpte thy som prophetin spadhe at nordhan scal alt thz illa koma: ok for thy at een annar prophete saa ena brennande gryto ¶ framledis sagdhe gudh mz prophetanum at han sculde sitia oppa eet biergh ok thz sculde vara nor ¶ framledhis sidhan talat var at thæn mykle herran gudh alzualdogher skulde ther nor byggia sin stadh ¶ Sidhan

*Bl.152, verso.

su*n*nan vædher kom som man vndirstar mʒ gudʒ miskund: tha forkom thʒ the hardho som th*er* nor var mʒ rætte c*ris*tne troo ¶ komo thiit som vi sagdhom gudʒ mæn oc rætte predikara som bort sculdo vænda villo oc vara thøm vidh hæluit*is* pinor ok sighia thøm aff æuærdelik løn j himerike

S. Olofs fromhet och gudeliga ifver.

¶ Om thæn tima som vi sagdhu*m* var th*er* en erlikir h*er*ra konu*n*g olafw*us* en tho at han var hedhin tha hafdhe han eet ædhla hiærta at følghia al the thing so*m* dygdelik varo: Tha then helghe h*er*ran *sanc*tus olafw*us* hafdhe hørt oc vidhertakit the hælgho tro j ænglande ¶ han var døptir j enom stadh som heet rothomagus ¶ tha var han j samu stu*n*d vændir j annan man: alt thʒ værlʒlikt hop var oc glædhi: thær thikte hono*m* ænkte vm vara fram fore the æro han stundade til a gudʒ væghna ¶ En tho at han var høxstir j rikeno tha var han andelika fatÿkir som læstin sigh*er* al the thing so*m* gudhlik lagh forbudhu thøm flydhe han ok alt thʒ the budhu thʒ fulkompnadhe han mʒ godom hugh ¶ han læt sik ey nøghia at han hafdhe sinne eghne siæl fangit helso vta*n* alt thʒ folk han gat til c*ris*tno komit tha giordhe han thʒ ¶ han stod vp som en godh*er* apostol oc p*re*dikade

the hælgho troo oc mange varo the som ey hafdho komit til rætte troo: oc hafdo the ey hørt hans ordh ¶ han hafdhe ok manga slækte som mot hanom stodho ok hardhe varo j vantronne ok hafdhe thær aff mykyn liifs wadha thy at the stodho a mot hanom mȝ alle makt ok hafdho huxat at vm vænda hans rætta vægha

---

S. Olofs ståndaktighet emot de Hedne.

Thæn ædhla h*er*ran trøste vpa sin stark som leon ok gik fram vtan ræȝl oc epte thy vi læsum aff job at han ræddis ey almoghan ok *ey sinna næsta forsmædilse godhe ih*es*u huru mykin lijfs vadha han tholde for thik før æn han gat the hardho hedni*n*ga vmwænt ¶ han var ey at eno redhoboin at vara fatŷkir ælla mista sit rike for gudȝ sculdh vtan dødh at thola ¶ hans bryst hafdhe mykin brennande kiærlek aff them hælgha anda/ tha han var staddir j swa myklom wadha som salamon vise sigh*er* aff thøm som trøstir vppa sit vanuit ær ey bætra møta æn the berno som mist hafw*er* sina vngha thȝta ræddis han ænkte: vtan dagh fran dagh øktis the hælgha troo fore hans sculd ¶ Oc sloghos nidh*er* afgudh(ꝩa) som the plæghadho dyrka ok bygdhos kirkior oc vigdhos klærkar oc alle the affgud dyrkadho oc ey vildo taka vidh*er* rætte hælgho tro: the skiæmdos oc thordho ey vp hæfwia sik Engin konugx belle følgdhe hanom vtan allom gaff han godh æpte døme som vmgingo mȝ hanom (ᐟ oc) (badhẹ) mȝ spect oc ødh[m]iwkt *Bl.153, recto.

S. Olofs mildhet mot Allmogen och Träljarne.

Epter thʒ at gudʒ man hafdhe thʒ giort som nu ær sakt tha forbødh han at the som vælloghe varo jwi almoghan j landeno at the sculdo them ey ofmykin trældom gøra ¶ han diktade ok giordhe the lagh at almoghin som cristin var sculde ey vara vndi thøm trældom som han før var: for thy at han hafdhe mykin kiærlek til gudh ok rættan jæmpnad til sin iæmcristin ¶ thænke thʒ aldre ængin at nokon tima kom(ᛉe) døʒsins ræʒl j hans hugh. for thy at han bødh sik opta vndi dødin fore gudʒ sculd

S. Olof i Ryssland och Sverige.

¶ Sidhan kom guʒ man til eet land som hether turcia til een konung som hetir gercellaws ok var mʒ hanom ena stund ok takin mʒ myklom hedher oc thær læt han æpter sik godh ordh ok godha fregdh ¶ han foor atir ginom swerike heem oc war vælkomin allom thøm gudhi thiænto ok rædhelikin thøm hedheno varo: han var oc redhoboen (ther) swa som annar stadh at thola dødh (R fore the hælgha tro skuldh): vm thæt gudʒ vilii vare: fore thæn sculd at swa som the hælgha script sigher: at thæn trolica

æruodhar han ær værdogh*er* godh løn for thæn sculd at jordhrikis konu*n*g skuldhe see himirik*is* konu*n*g ([?som]) j sinom hedher

---

Slaget vid Stiklestad.

S. Olofs Syn innan han dör.

Ther var oc en del aff thy landeno som hælghe likame liggir: som varo i*n*nan omilde mæn oc sannindin*n*a owini tha thæn hælghe man lifuande var *Bl.153, verso. tho kom han thingat ok predika-*-dhe the hælgho troo tha giordho the saman radh a moth honom thy hans kiænnedombir var thøm ledh*er* ok the hørdho til enom hans owini som heet knutir the sampnado saman hær a mot hanom owitandhe ok hans mannom vidh*er* stikilstad ¶ vtan gudz man som jdhelika girnadhis vardha gudz martyr samkadhe saman hær swa mykyn han formatte: thæn tidh at tha var komit til thæn tima at gudh vildhe honom gifwa godh løn oc krono j himerike fore ræt martyriu*m* ¶ han do vm thiisdaghin Fiærdha daghin kale*n*das augusti manad æpte vars h*er*ra byrdh M°. xxviij vars h*er*ra aare ¶ vm nattena før en han tholde dødh oc martyriu*m* tha kom var h*er*ra til hans ok styrkte han ok sagdhe kom til mik min thiænista man: thz ær nw time at thu scalt taka løn ok søth [? glædhi] j himerike æpt*er* bæzsta ærfuodhe ok krono the æu*er*dhelik søth løn følghia oc

glædhi æ for vta*n* ænda ¶ æpter the syn gudȝ martyr hafdhe seet badhe at gudh hafdhe talat til hans ok swa at han hafdhe seet een stigha som han sculde vp at fara til the søtho glædhi som gudh hafdhe banom jæt ok bødh han sik gladhelika til dødhin fore gudȝ sculd ok the hælgho troo

---

Järtecknet med den blinde mannen.

Aff gudȝ miscu*n*d oc jærteknom som han hafw*er* giort mȝ thænna hælgha manne *sanc*to olafuo: Tha hafwm wi huxat sighia fram mædh faam ordhom gudhi til hedh*er* ok thøm til andelikin hugnad A høra ¶ tha han hafdhe dødh tholt tha timdhe thȝ swa: at the baro hans lica*m*ma j eet hws at twa: oc tha the slogho wt vatnit som blandat war mȝ hans blodh: tha gik fram een blinder man som fiold j thæn sama stadh: tha han stod vp oc strøk sin øghon mȝ handomen som han hafdhe j blodhin takit j samu stu*n*d fik han rena syn ¶ ok vndradhe han mykyt ok spurdhe hwadan blodit war komit oc forstodh sa*n*nelica at gudh hafdhe giort nadhe mȝ sinom hælgha martyre

---

J eet

De tvenne Sjökonungarne.

I eet landh som heet vbernia var en hærtoghe som heet guʒormbir han var føddir j norighe ok var sancta olafs syst*er*son ¶ han var vælborin man oc mykit konstoghir *j striidh: han hafdhe mʒ enom konu*n*ge vinskap som heet marthogus: Thæt thimdhe at the foro J en skiphær oc wonno sigh*er* ok fingo manga dyra hawor j bytni*n*g: tha konu*n*gin thʒta saa: tha grep værldʒ giri hans hiærta/ ok sagdhe konu*n*gin til hertoghan ¶ Antighi læt mik thæssa bytni*n*g behaldha ælla scolom wi th*er* vm slas ¶ Thʒta thokte hertoganom mykin vanhedh*er* vara at læta honom thʒ swa: oc thokte honom thʒ vadhelikit vara at slaas vidh han thy at konu*n*gin hafdhe xvi skip oc hærtoghin xv ¶ tha badh hertoghin konu*n*gin gifua sik twæggia dagha frest at huxa sik th*er* vm ok hopadis at han sculde faa a*n*nan hugh: tha the twe daghane varo lidhne tha var sancte olafs apton ¶ Tha hertoghin thʒ saa at han gat engalund han foruænt valde hærtoghin heldir døø en mʒ vanhedh*er* at lifua oc thʒ goʒ swa heldir vp anduardha ¶ Tha han saa sik ey hafua wærlʒ hiælp swa mykla som han: Tha kalladhe han til gudh oc s*anc*te olaffs konu*n*ghx: at the matto honom til hiælpa koma ok lofuadhe s*anc*to olafuo at han sculde læta gøra j hans kirkio eet kors aff silff: en han frelsadhe han mʒ hedh*er* oc vtan vadha: fra thøm konu*n*ghe: The komo saman mʒ sinne makt oc sloghos ¶ mʒ gudʒ hiælp ok sancte olafs slo

*Bl. 154, recto.

han oc wan sigh*er* af konu*n*genom ok drap for hanom mýkyn mogha: ok thok alla the bytningh oc foor hem mʒ glædhi oc giordhe korsit manʒ stort gudhi til hedh*er* ok sancto olafuo som hanom gaff vndirlekan sigh*er*

Hedningarne och Kejsaren i Constantinopel.

Widh*er* en stadh som hæt *con*stantinopolim var sancta olafs nampn mykin hedh*er* at for thy at thʒ thimdhe swa at kiesárin aff landeno stridde vid en hedhnan konu*n*g oc fiol mykýt folk c*ri*stit swat [swa at] the atir varo vænto sik ænkte vtan døø ¶ kiesarin vardh mykyt sorghfuldir: oc badh sik gudh til hiælpa oc sancte olaff: Thy at han hafdhe hørt at han var van at hiælpa thøm som ræth hafdhe ¶ Han oc alle ha*n*s følghiara lofuado gudhi oc *sanc*to olauo vm the matto sigh*er* vinna at byggia j vare fru hedh*er* eet mønstir hema J thera stadh ¶ Sidhan syntis sanctus olafws somlekom j hærenom at han kom ridhande mʒ eet baner oc alle thera owini wordho rædde oc flydo swa at the vonno then mogha før var owinnelikin oc slogh til dødh swa at thær doo otalikin moghe aff hedhni*n*gom ¶ kiesarin foor hem mʒ mykle *æro ok dyrom hafuom ok forglømde ey hwat hafdhe lofuat ok læt byggia eet mønstir j wara frw hedh*er* ¶ almoghin ok the j hærenom hafdho warit waro swa vilioghe

*Bl.154, verso.

til the bygning at tha mønstrit war byght war æn mykit silff ok pæni*n*ga jwir ¶ mȝ thæsso hær ok andro som hafw*er* sin martyr*ium* hedhrat mȝ : som synis thȝta først oc fræmst thær han valde sin lægh*er* stadh :

Järtecknet med Brödet på S. Olofs Afton.

I da*n*mark war een prouast*er* fra*n*uændir gudhi: han hafdhe ena deghio som war fødh nær nidaroos hon hedhradhe mykit sancta olaff ¶ Thæn sami prouastin hafdhe afwond vidh gudȝ hedh*er* ok andra hælgha ma*n*na: Ok hwat man sagdhe aff sancto olafuo thȝ sagdhe han ænkte wara vtan latir ok løghe ¶ Oc thȝ p*ro*uastin hafdhe hwxat at gøra vm hans apton thæt fulkompnadhe han vm ha*n*s dagh ok bødh dighion*n*e at baka ¶ Tha hon saa hans onda wilia tha ræddis hon at hon sculde illa fara oc lydde thy han bødh oc soor at hon sculde aldre meer thiæna sancto olafuo vtan han tedhe sina hæmd a mot thenna vanhedh*er* j samu stund brødhit kom j onghnin vardh prouastin blinder ok alt brødhit aat stenom ok aff thy samw brødhe ær en j s*anc*te olafs stadh oc j hans kirkio j nidaroos

---

Småsvennens tunga. — Den Mållöse. — Den krumpna Qvinnan.

EN smaswen som sina thungho hafdhe mist fore orætta sak kom han til sancta olaffs kirkio oc badh gudh oc sancta olaff at han sculde hanom hiælpa oc miscu*n*na ¶ swa som han mæst badh som han gat mʒ thy han hafdhe atir af tungo*n*ne oc vardh han aat at souande ok en midhlunga man wt ga*n*gha aff skrineno oc vænan J ænlite ok læt vm hans mun mʒ sinne hand ok drogh wt thæt quart var aff tungo*n*ne swa lankt som tungan før var ¶ Thæn thʒta tholde øpte miok høght ok louadhe gudh ok sancte olaff: thy at han kom thit maaløs ok thædhan væl føør som han bæʒt war ¶ En a*n*nar man som samuledh hafdh[e] mist sit mal [badh] vm han matte sin føroleek atir faa som han hafdhe mist: ok fik atir ok bant sik vndi at thiæna s*anc*te olaffs mynstir mædhan han matte at lifwa ¶ En q*ui*nna som war krompin swa at hænna føtir waro krompne vidh hænna lica*m*ma: Hon war borin til s*an*cte olafs graff: tha hon hafdhe thær længhe lighat mʒ myklom grath oc idhelikom bønom: Tha gik hon hem til sith æghit mʒ mykle glædhi ok væl heel:

Den mishandlade Presten får bot.

Thʒ varo thwe køtlike brødir rike mæn *The hafdho ena systir hon hafdhe gudhlekan vinskap mʒ enom prest aff englande ¶ hon var ok swa enfald at hon kunde sik ey wakta for værʒlike vmtalan thʒ timde ok swa at ill ordh oc ond frægdh kom mællan thera vinskap ¶ Tha hænna brødhir thʒ sagho at the talado opta saman hemelica wordho the mykit wredhe ok thoko moth hanom oskiælika giæld ¶ En dagh tha han viste sik ænkte hafwa brutit oc ræddis ænkte ilt ¶ Tha kallado the klerkin wt(a*n* stadhin) oc hafdho thæn thridhia mʒ sik som thera følghis laghi sculdhe vara ok gøra swa som the ¶ Tha the komo J en lønlikan stadh thoko the prestin ok slogho sundir badhin hans skynnben ok skaro aff hans thungo oc stungho wt hans øghn ¶ tha the vildo fra hano*m* ganga mu*m*blade han mʒ mu*n*nenom: Swa som han gat ¶ tha the hørdho thʒ (ˆ ˇtha) vændo the atir oc (ˇtoko ˣ rykto) wt hans tungo røtir mʒ enne tangh. ok læto han atir (liggia) j eno huse. (swa) som (ˆ en god q*ui*nna var Jnnan ˣ dødhan) Tha han hafdhe thæssa lica*m*lika armødo tholt oc gat ey talat (ˆ tha) badh han til gudh oc s*an*cte olaff mʒ hiærtano at the sculdo hanom til hiælp koma ¶ En dagh han laa swa som half dødhir kom sanct*us* olafuus til honom: Som han hafdhe længe akallat ok thok a hans benom oc a*n*nar stad ther han hafdhe armødho(na) tholt ok helde thʒ alt ¶ Tha han kom til then stadhin som litit var atir aff thungorotomen tha

*Bl. 155, recto.

thok han mȝ sinom fingrom ok drogh thȝ swa lankt wt: at ma*n*nin thok øpa mȝ høghe røst: Tha mannin thok (^ oc ˣ at) forsinna(ᛉde) sik: Tha wardh oc han heeld som nakat tima beȝt ¶ Sidhan til jærtighna: thær øghonin varo wt takin tha syntis j hans øghna braam hwit haar mȝdan han lifdhe

---

Min Herra, morghon ær Manadaghir!

Nw viliom wi sighia aff eno miraculo som alme*n*nelikit ær ok thȝ sighs mȝ thy siȝsta tho ær thæt mȝ thy første at tha thænne hælghe man lifdhe sancte olawir: Tha hafdhe han en litin vand j sinne hand oc sat ok thelgdhe oc kom ey J hugh at su*n*nodagher var thy at j hans lifdaghu*m* gømdos væl hælghe dagha J norighe een man føre hanom stodh thordhe ey oppinbarlica sighia at su*n*nodagh*er* var Vtan sag-
*Bl.155, verso. dhe swa ¶ Min h*er*ra morghon *ær manadaghir ¶ Tha konu*n*gin thȝta hørdhe tha sørgdhe han mykyt at han hafdhe tælght om su*n*nodaghin ok thok alt thȝ han hafdhe aff thælght oc lagdhe vpa sina hand ok thændhe eld ok bre*n*de thȝ alt saman (a sino*m* lowa) Tha thȝta var giort tha var hans hand oskad so*m* før

---

Den Hängde Bondens räddning.

¶ Vm thæn sama thima timde eet mykyt vndir at en enfaldir oc menløs bonde var orættelica gripin ok var honom viit at han skulde hafua røuat ok drogho han bort ok dømdo han til at henghia ¶ Tha han saa at han hafdhe ængha vælȝleka hiælp: Tha kallade han A gudh ok s*an*cte oloff som opta haf*wer* frelsat the mæn som orættir haf*wer* varit: gør: The hængdho han oc j thy ha*n* var komin fra jordinne tha thokte hanom som sanct*us* olau*us* kome oc stak vndi hans føtir ena fiøl oc vpa hænne stodh han nyio thima vm en dagh ¶ hans husfru ok hans son beddos orloff til at han nidir hugga: Tha the thiit komo som han hænk: Tha foor hans son vp oc hugh han nidir ok hans arme kroppir fiol swa diupt oc hardhelica at the hugdho at hans lidhamot gingo al sundir/ (^vtan ^x æn) hanom matte ænkte til lifuit skadha som tholikir martir hafdhe holpit ¶ han sattis op swa som aff hardom sømpne oc sagdhe them at honom hafdhe swa drømpt som nw ær saght ¶ Sidhan han fik bøtir aff falleno: tha kom han til s*anc*ta olafs mønstir ok kungiordhe almoghanom hwilka nadh gudh giorde mȝ hanom for s*anc*ta olafs bøn

Eldsvådan. — Det afvända straffet.

¶ J sancte olafs stad kom eldir løs ok bran starklica tha baro the wt til wærio hans hælgha likama moth eldenom: tha gik fram en fuldierfw*er* man ok grepp skrinit oc røkte oc bøtte *sanc*to olauo at han vilde kasta alt scrinit wt j eldin æn han holpe ey allom stadenom swasom ok kirkiom ¶ vm nattena epte tha fik han swa mykyn øghna wærk at (ha*n*) bleff quar j kirkio*n*ne vm nattena han badh gudh ok *sanc*te olaff sik til hiælpa (R oc fik bøtir) ok thꝫ war giort for sancta olafs bøn sculd thæssa miracula æru sagdh gudhi til lof ok hedh*er* ok sancto olafuo som lifwir ok ær j himerikes glædhi æ for vtan ænda AmeN

CLXXXII.

SAGAN OM
DEN HELIGE MAGNUS,
JARL PÅ ORKENÖARNE.

CLXXXII.

SAGAN OM DEN HELIGE MAGNUS, JARL PÅ ORKENÖARNE.

S. Magnus' Lof.

HERo fuldir konu*n*gir ok martir magnus han var s*anc*te olafs konu*n*gx son stadughir J gudʒ tro: mildir renlifwis man ok ødhmiwkir han styrkte land sæleka æpte sins fadh*e*rs dødh ¶ Sidhan han haf-*dhe striit mote gudʒ owinu*m* som til hans rike komo han kronadhis vm sidhe martirio ok liggir innan orknøøm J hans hedh*e*r ær thær kirkia dyrlika bygdh *Bl.156, recto.

Järtecknet med de dödas hänfärd.

Apte *sancte* magnussa dødh thimdhe ther eet faghir[t] miraculum Ther kom mykyn mandødhe i landit (^at ˣ oc) the som doo sidhan the waro jordhadhe stodho the vp mʒ diæwls krapt aff thera grafwm ok komo atir hem oc drøfdho manga mæn ok ræddo ¶ The mæn som ther bodo som thʒ timadhe trøsto a sanctu*m* magnu*m* mædh fasto ok mʒ almosom ok ødhmyukom bønom: badho han at (^matte ˣ ha*n* vilde) them frælsa aff thera dødha manna wadha Epte thʒ en dagh som the dødho mæn tedhos som the varo vani thedhis j bland thøm sanctus magnus ok hafdhe gulkrono oc konu*n*gx spiro aff guld J høghro hand ok rækte konu*n*gx spiro a mot them dødho oc sagdhe swa flyin hæda*n* onde anda: Jæmskøt han hafdhe thʒ sakth forwordho the dødho mæn som før syntos swa som qwikke

Den underbara Års-dansen.

Thætta thimde j orknøom som sanct*us* magn*us* hwilas: j hans kirkio vardo mang miracula a gudʒ væghna: Sanct*us* leo papa han læt *scri*fua eet miraculu*m* *sanc*to magno til hedher ¶ a Jula nat som alla

værldi*nn*a lius vp ran: tholff mæn sorne j kompanaskap komo til en stadh som heter celoberka til s*anc*ta magnussa kirkio thera forma*n* heth gerlekir ¶ The hafdho j hugh at waltaka sokna presti*ns* dottir: han het robertir hon het a*n*na ¶ thøm kom ey i hugh vars h*er*ra føȝlo thima oc c*ri*stindomsins renliue oc ey the hælgho kirkio hørsæmio oc ey gudȝ loff som (*xx* the hørdho siwngas) hiolt thøm atir af the onȝsko som the hafdho (*xx* børiat) tha sændo the twa møia til kirkio*n*na at lokka wt hona til thera Sidhan hon war wt komin tha burdho the en danȝ mȝ hænne j vapn huseno sik siælfwm til blygdh ¶ thera forman gærlekir han burdhe oc sang thȝta ordhstaff:

Redh(u) ko*m*pana redhobone jw*er* thiokka skogha: Skrifvet som prosa.
Oc gildo mȝ synd venisto jomfrw
¶ hwi stando*m* vi hwi gango*m* vi ey/

thȝta gaman vardh thøm ogaman mȝ gudȝ dom oc s*anc*te magnusse til hedh*er* ¶ aff them danȝenom oc aff the wiso*n*ne vendo the ey atir J eet helt aar vm kring ¶ the samu mæn danȝado swa at klærka gatho *ey vppe haldit gudȝ thiænist j kirkion*n*e ¶ Tha p*re*stin thȝta hørdhe gik han fra altareno ok til kirkio dora*n*na ok manadhe thøm A gudȝ vægna ok sancta magnussa Jn J kirkio*n*na at ganga ok thiæna gudhi ¶ Sidhan the vildo honom ey lydha tha sagdhe han swa gudh ok sancte magnus læti idh*er* ey j aare atir vænda aff thenna danȝ ok ængin fra androm skilias ¶ Sidhan litit thær æptir sænde p*re*stin sin son aȝonem at han sculde in koma sina systir a*n*nam aff danȝenom thȝ kom honom ok ofsent j hugh ¶ epte fadhirs budhi drogh han sina systir twe hændis tha thimadhe eet miracu*lu*m ohørt før at aldir armbrin *Bl. 156, verso.

gik fra likamanom j hans hendher som drogh ok bleff j danȝenom ey thes minna okomande thædan ¶ thȝta var æn mera vndir at ænkte blodh wt gik thær armbrin skildis vidh kroppin Sonin baar atir fadherenom grøtelika gafwor: armin aff sinne dottir som green aff træ vt dragna mȝ tholke angist: see fadher Thȝta ær thiin dottor ok min systir som thu bødh mik inkoma ¶ Tha angradhe sorghfullir sina bøn oc jordhadhe armin æpte lefuande dottir ¶ Tha kom vndir vppa vndir han fan jordadhan arm annan dagh vp kastadan w jordh ¶ Sidhan jordhadhe han armin annat sin ok fan han atir vm morgonin owan jordhinna: Thridhia sin han hafdhe jordat hanom thimde ok thæt sama Sidhan lagdhe han thæn sama arm Jn i kirkiona ¶ en the samu mæn vændo ey atir at danȝa oc the samu viso at quæda hwi standom vi swa: hwi gangom vi• ey ¶ The som ey matto standa ok ey sin gangh vm •skipta ¶ swa som the thȝ tholdho tha kiændo ‸ænga mænniskior nødȝyn ¶ Sannelica j thy areno giordho the ænkte annat vtan danȝa the ey atho ey drokko ey souo ey hungir ælla thørst ælla nokra licammans skipilse kændo the nat ælla dagher hetir somar ælla kaldir vintir storm rægn snio ælla haghl oc all vædhersins skipilse matto thøm ey trøtta aff idhkelikom danȝ ¶ thera haar ok næghla vaxto ey ok ey thera klædhe (^ey) slitus swa mild war thera pina ok swa søtelika hæmdis a them: gudȝ mildeli[k]het ok sancta magnussa ¶ J hwat land kom ey thænna frægdh hwa lop ey til thænna vndarliko syn

Romara keysare tha han thȝta hørdhe bød hws iwi them at byggia at snio ælla rægn skulde them ey

scadha vta*n* th*er* timbra-*-dhis onytleka for thy at *Bl. 157, recto. alt thʒ vm daghin bygdhis sloos nidh*er* v*m* nattena ¶ Threm sin*n*om byriado the at byggia ok swa opta wardh thʒ nidh*er* slaghit ¶ Sidhan the hafdho swa danʒat eet aar vm kring ok tha jula nat kom tha vordo the løse æptir sancta magnussa bøn ¶ J the samu stund the hafdo burt danʒin oc gaman ok prestin hafdhe them bannat tha skildhos the aat j eeno øghna bliki swa at engin gat androm atir haldit ok lupu bradhelica j *sancta* magnussa kirkio oc fiollo bradhelica a kirkio guluit ok æpte langa vaku sofuo the thry dygn ¶ En thridhia daghin gudh som aff dødh vpstod læt thøm vpstanda ¶ En a*nn*a som armin miste ok thøm folgdhe j langhe oro ok vp hoff var aat thera ginuærdho ¶ Tha p*re*strin hafdhe slaghit them mʒ lima ok the varo alle vp standne laa hon ensamin atir dødh swa at p*re*strin huxadhe at hon sofue ¶ Ok alle the thʒta sagho vndradho thær a ok ræddos ok sagdho sæl ær hon som tappade een lim til thæs at hon sculde ey all tappas ok mʒ gudʒ plaghom gømdis fran spille ok løste æuin*n*elikan dødh mʒ stakkottom dødh ¶ æn p*re*stin hænna fadhir doo man*n*a først æpte hona ¶ keysarin læt smidha armin som p*re*strin gat ey jordhat mʒ guld ok silff ok bødh at hængia han til iærtekna ¶ æn the mæ*n*nene som danʒadho mʒ hænne tho at hwario at the varo skylde tha wændo the ey atir at fløghia ælla hoppa ¶ Ok swa som the lætho mædhan the varo alle saman swa læt sidhan hwar særdelis ¶ Th*er* som hwar thera kom samnadis folkit saman at se thʒ vndir swa som thʒ var*e* tha nykomit ¶ The sagho thera klædhe haar næghle ok hy alt samuleedh wara som før reen ok

hwit ok heel ¶ Swa vændis en pina j andra pino at the som æn [æy] matto før skilias the matto sidhan æy saman koma vtan strøddos swa vm all landhin at thøm lofwadhis før wt ganga aff enom stadh the matto tha ængin stadh stadhelika blifua Æ hwart the flydho følgdhe thøm sama pina vm ma*n*gh aa[r] thꝫta vitnar en thera som hæt theodoricus badhe mꝫ sin eghin mu*n* ok vitnis brefum ¶ han hafdhe thꝫ til kynna at hwan tima han danꝫadhe tha hæt han i*n*nerlika A vara frw oc s*anc*ta magnus ¶ A vara frw dagh J fasto*n*ne bleff han qwar j kirkionne æpte alt folkit var wtgangit aff sinom bønom ok fik at sompna ¶ Tha han vaknadhe tha stodh han vp heel ok stadughir aldir saman ¶ Ok var vordhin stadughir
*Bl.157, verso. aff ostadughum ok føør aff oførum *han signadhe sik ok vndradhe at p*re*stins dombir swa hardh*er* var løøs ok sagdhe: seen alle hwat Jomf*ru* maria ok s*anctus* magnus hafwa mik gifwit som ær wordhin stadugh*er* thꝫta timde s*anc*to magno til loff ok hedh*er*

CLXXXIII.

S. ERICS SAGA.

CLXXXIII.

S. ERICS SAGA.

S. Erics rättvisa och mildhet.

---

de s*an*ct*o* Erico reg*e* & m*a*rt*yr*e

HAr vilio*m* wi mz gudz nadhom sighia mz ſaam ordhom aff thøm hælgha gudz martire s*an*ct*o* erico som fordu*m* war konu*n*gher j swerike/ badhe (aff) æt ok ædle ¶ han var swa fast aff konu*n*ga slækt som aff androm swerik*is* høfdingiom ¶ Sidhan rikit var vtan forman ok han var kiær allom lanzsins høfdingiom/ ok allom almoganom ¶ Tha valdo the han til konu*n*gh mz allom almoghans godhwilia/ ok sattis hedherlica A konu*n*gx stool vidh vpsala ¶ Sidhan han kom til valdha hedhradhe ha*n* mykyt gudh/ oc threm lundom skipadhe han sit lifw*er*ne/ ey swa mykyt aff thy valde som

han var tha til komin/ vtan aff enne mykle vmhuxan ok fulkompnade væl sit lifw*er*ne til han ændade thʒ mʒ hederlico martirio ¶ han følgdhe thera godha konu*n*gha æpte døme som j gamblo laghomen varo/ først til the helgho kirkio ok gudʒ dyrk økilse/ sidhan til almoghans styrls ok rætʒl/ visa ma*n*na styrkilse oc at yttersto satte han sik allan a moth tronna owinu*m* ¶ Sidha*n* skipade han j opsala kirkio som ga*m*ble konu*n*gha hans foreldra hafdo byriat ok en del vp byght gudʒ thiænisto mæn ¶ Sidan foor han vm alt sith rike ok søkte sit folk ok foor fram aat rættom konu*n*ghslekom vægh ¶ han dømde rætta doma vtan allan vinskap ælla pæni*n*gha (vild) ok ey orætta doma for ræddogha ælla hath sculd ¶ han gik fram aat thøm vægh som ledh*er* til himerikes ¶ han sætte osata mæn/ han frelsadhe fatøka mæn aff sinom jw*er* ma*n*nom/ ok størkte ræluisa mæn J gudʒ thiænist ok wranga mæn vilde han ey thola j sino lande vta*n* giordhe hwariom sin ræt ¶ han var almoghanom swa kiær badhe for thʒta/ ok swa for andra godha g*er*ninga/ at aldir almoghin vilde hanom wt gifwa thridhia delin aff allom brut pæningom som æpte lanʒ laghu*m* lagho til konu*n*gx fatabwr ¶ Tha sighs han thøm hafwa swarat som hanom thʒ budhu: Jak hafwir øfrikt aff mino eghno goʒ(e) ok hafwin j idhart for thy at the æpte idh*er* koma the thorfuo thʒ væl vidh*er* ok thʒ var rætuis manʒ ordh ok siældhan finʒ (nu) han(s) like som sik lætir nøghia at sino eghno ok ey girnas sinna vndirdana goʒ

Tåget till Finland. — Landet christnas.

Sannelika for thy at thæt ær rætuist at thæn a*n*nan skal styra ok døma han scal førra døma sik siælfuan ok gøra siæli*nn*a vndir-*-dana ok styra sin *Bl.158, recto. hugh til gudȝ som sc*ri*fwas ¶ Jac pinar min likama ok lifw*er* Jak J gudȝ thiænist ¶ For thæn sculd var thæn hælghe konu*n*ghin starkir J vaku/ jdheliken a bønu*m* tholugher j ginuærdo ok milder j almoso ok thwingade sīt køt mȝ hwasso harklædhe ok j thy samu harklædhe var han som j rætwisonna brynio/ vm thæn thima han var dræpin/ ok thȝ ær æn j dagh gømpt j vpsala kirkio: væt j hans hælgha blodhe ¶ vm fasto ælla vm andra helgha thima kom han ey J drotningi*nn*a sæng/ vtan tha naturlikin luste krafdhe køtit tha hafdhe han eet kar fult mȝ kalt vatn badhe vm vintir ok somar som han slækte naturlikan losta mȝ ¶ Sidhan som wi først sag(d)hom at kirkian var bygdh ok rikit væl skipat/ tha samkadhe han saman hær A mot vantro*n*ne ok sins folks owinu*m* ok thok mȝ sik aff vpsala kirkio S*an*ct*um* he*nr*icu*m* biscop ok for til finlanȝ ok stridde ok drap alla thøm som ey vildo taka vidh rætuiso ok rætte troo For thy at han hafdhe opta thøm gudȝ troo ok frid budit oc the varo swa forhardhe at the vildo enga lund vndi ga*n*ga vtan mȝ hardhe hand ¶ Sidhan han hafdhe sigher wo*n*nit ok han var a sinom bønom ok badh til gudh mȝ gratande tarom: for thy han hafdhe milt hiærta tha spurdhe en hans swen hwi han græt mædhan han hafdhe gudȝ owini sighrat (oc

wu*n*nit) som han matte hællir glædhias aff ¶ Han swaradhe swa ¶ Sannelika jak glædꝫ ok lofwar gudh for gifnan sigh*er* ok sørgh*er* mykyt at swa manga siæla sculdo forfaras j dagh som hældir matto hafwa komit til himerik*is* vm the hafdho takit vidh *cri*stindom: Ok tha kalladhe han saman folk*it* so*m* epte lifdhe ok gaff landeno fridh ok læt p*re*dica landeno gudꝫ troo ok c*ri*stnadhe folk ok bygdhe kirkior ok satte th*er* at*er* *sanctu*m he*n*ricum som th*er* æpte tholde martirium: Sidhan ther varo p*re*ste skipadhe ok a*n*nur the thing gudꝫ dyrk tilhørdhe tha foor han at*er* til swerikis mꝫ hedh*er*liko*m* sighir

---

Magnus' uppror.
S. Eriks våldsamma död.

A tionda are ha*n*s konu*n*gx rike: Thæn gamble owinin vekte vp A mot hanom en man som hæt magn*us* konu*n*gx(sins) son aff da*n*mark som a sit mødh*er*ne atte konu*n*g*er* at vara a mot laghu*m* som forbiudha at wtlæ*n*ningia sculu radha ¶ Han legdhe mꝫ sik en høfdhingia ok reddo sik saman til ha*n*s dødh ok sampnado lønlica saman hær a mot konu*n*geno*m* hano*m* ouitande vidh østra arus thꝫta timde vm hælgha thorsdagh j sancta *tri*nitat*is* kirkio a thy biærghe som heth*er* mons d*omi*ni som nw ær kirkian bygdh: Mædhan ha*n* hørde mæsso var honom saght at hans owini varo nær stadheno*m* ok radhelik*it* war*e* at møta

thøm ginstan mʒ sinne makt tha swaradhe konu*n*gin lætin *mik vara mædh nadum at høra fulkomlika gudʒ thiænist j swa (ʏ mykle x store) høghtiid for thæn sculd at jak hopas til gudʒ at thʒ som hær atir staar af ha*n*s thiænist thʒ scolum vi a*n*nar(ʏs) stadh(s) høra: Sidhan thʒta var sakt tha anduardadhe han sik gudhi j hændir oc vald ok giordhe kors for sik ok gik wt aff kirkio*n*ne ok væmpte sik mʒ kors tekne ok sina swena fførst ok sidhan . apnom tho at the varo faa ok møtto ma*n*nelika oma.licom sidhan the komo saman tha hioldo fleste mʒ værsta gram a mot godu*m* gudʒ vini ¶ Sidhan han var nidh*er* slaghin ok huggin saar owan a saar ok swa som han var varla dødh*er* tha wordho grymi grymare ok giordho haad aff hedh*er*likom ok huggho hofwod af hanom som aff androm fanga fulom ¶ Han anduardadhe gudhi sina siæl oc foor aff jordrike ok til himerikis (x rike) *Bl. 158, verso.

Källan. — Den Blinde ser.

Thætta var thʒ første miracu*lu*m at j thæn stadh hans blodh var først wtgutit brast vp een rinnande kiælda som en i dagh ær til vitna ¶ Sidhan the varo borto ok hans helghe likame atir j sama stadh han var dræpin oc faa aff hans swenom varo atir ok toko likit ok baro thʒ in til en*n*a fatika enkio hws ok var th*er* een fatik kona blindh vm langan tima ok sidhan hon hafdhe thakit vp a hans likama ok hænna fingir varo vaath wordhin aff hans blodhe ok thok a

sinom øghom ok fik j samu stundh skiæra syn oc lofwadhe gudh: Mangh a*n*nur tholik mirac*u*la som gudh hafw*er* giort mꝫ sinom hælgha martire *sanc*to erico æru a*n*nar stadh sc*ri*fwat ¶ han vardh dræpin æpter gudꝫ byrdh thusanda aaru*m* ok hundrada ok sextighi aru*m*: q*u*into decimo kalendas junii j alexa*n*drii paua daghu*m* thridhia reg[n]ante d*omi*no n*ost*ro ihe*s*u *christ*o cui est om*n*is honor oc glo*r*ia j sec*u*la seculorum Amen

CLXXXIV—IX.

STRÖDDA
SAGO-LÄSNINGAR.

CLXXXIV.

JOHANNES DÖPARENS FÖDELSE.

Lectio ur S. Lucas, I, v. 5—80.

Innan herodis judha lanʒ konugx daghum war en prestir Zacharias at nampne ok hans hustru var aff arons slækt/ hon heth eliʒabeth thøn badhin hion varo rætuis j allom tingom for gudhi ok lifdo sin aldir fulkomplika j allom gudʒ budhordum mʒ allom gudhelicom ræt oc for thæn sculd at eliʒabeth var ofruct(ᐞelik ˣ sam) tha varo thøn badhin barnløs ok hafdho fra*m*merlica gangit a sin aldir/ framledhis thimde thæt en dagh at han sculde som hans sidher var offra gudhi gudhlikt offer i*n*nan mønstreno oc folkit var alt vta*n* for*e* a gudlicom bønom *: vm thæn thima han sculdhe offra tha* teedhis hanom gudʒ ængil standande høgra væghin vidh altaren ok thær aff drøfdis ʒacharias ok vardh ræddir ok j thy at han ræddis talade ængillin til

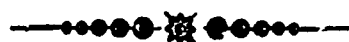
Cod. Bildst. *Bl. 158. verso.

*Bl. 159, recto.

hans ok sagdhe ræʒ ey ʒacharias for thæn sculd at thiin bøn ær hørdh ok eliʒabeth thiin hust*ru* scal fødha thik een son ok thu skalt kalla han joh*ann*em ok thær aff vardh*er* thik mykyn glædhi oc mange mæn sculu glædhias j hans føʒlo thima for thæn sculd at han vardir mykyn man for gudhi viin ælla nokon dryk som man wardh*er* drukkin aff skal han ey drikka ok han scal (vp) fyllas mʒ thøm hælgha anda J sinne modh*er* lifue oc mangha israels syni skal han vænda til sa*n*nan gudh ¶ Thær æpte sagdhe ʒacharias til ængilin ¶ Hwar aff scal jak thʒ vita som thu mik sigh*er* for thy at jak ær gamal ok min hust*ru* ær fra*m*melika gangin a sin aldir ¶ ængelin swaradhe ok sagdhe sik vara gabriele*m* som daghlika staar j gudʒ a syn ok ær jak sændir a gudʒ væghna til thiin at tala ok budha thʒ jak hafw*er* nw saght ¶ ok for thæn sculd thu mik ey trodhe scal thu malløs vara til thæn dagh thʒ fulko*m*pnas jak hafw*er* thik sakt ¶ mædhan thʒ var tha vndradhe alt folkit vtan (til) var: hwi ʒacharias dualdis swa længe/ ok j thy kom ʒacharias wt ganga*n*de ok gat ey talat/ ok thær aff fu*n*no the at han hafde seet nokot tekn j mønstreno/ ok æpte thʒ at ʒacharias hafde them teknat at han var malløs/ tha gik han hem til sit eghit hws ¶ Æpte nakra dagha wardh eliʒabeth hafwande mʒ enom syni swa som ængelin spadhe/ ok hon hafdhe sik i lønlikom stadh siæx manadha ¶ J siætta manadanom var gabriel ængil sændir j*n*nan en stadh galilee lanʒ th*er* heth naʒareth til the jomfru th*er* var fæst josep aff dauidʒ slækt/ ok the jomfrw(*na*) nampn var maria/ ok tha engillin kom in til hænna mælte han Aue maria gr*aci*a plena d*ominu*s tecu*m* thʒ thy-

dh*er* a wart maall ¶ heel maria ful mʒ naadh gudh ær mʒ thik (væl)signadh wardhe thu iwi alla *quin*nor/ Thæn tiidh maria hafde thæssin ordhin hørt tha drøfdis hon aff hans maale ok thænkte mʒ sik hwilkin thæssin helsan var ¶ En sidhan ængelin forstod hona rædhas vidh ha*n*s ordh tha mælte han til hænna Ræʒ ey maria for thy thu fant nadhe(*na*) nær gudhi/ ok sagdhe en framledhis til hen*n*a/ thu scalt hafuande vardha j thino osmittado lifue ok skalt son fødha oc kalla han ih*esu*m han vardh*er* mykyn j valdom ok scal kallas alʒvaldux gudʒ son ¶ Maria swarade ænglenom ok sagdhe swa/ hwru maa thʒta varda for thy at jac ær ey manʒ liifs skyldogh/ gudhi hafw*er* jak min *mødom jæt ¶ Ængelin swaradhe ok sagdhe *Bl.159, verso. swa thæn hælghe ande scal koma jnnan thik ok alʒ valdux dygdh som ær sa*n*nelika olikamlikt lius scal thik lysa ok lica*m*ma aff thik taka/ ok for thy thʒ sama helgha aff thik skal fødhas skal kallas gudʒ son/ ok framledhis sagdhe han hænne til mere styrkilse ok minne jæfwgha sinna budhan: Se sagdhe han eliʒabeth thin fre*n*kona hon scal fødha j sinom aldirdome en son: ok thænne manadh*er* ær hænna siætte til hænna barn fødhilse: for thæn sculd at gudhi ær ænkte omøghelikit ¶ Maria swaradhe ænglenom see sagdhe hon: Jak ær *ger*na ødhmyuk gudʒ thiænista *qui*nna vardhe mik æpte thinom ordhu*m* oc æpte thʒ foor ængelin bort ¶ J thøm daghum foor maria rasklika j iuda (landʒ) stadh ok kom j ʒacharie præst hws/ thær før var saght aff/ ok helsadhe eliʒabeth hans hust*ru* ok thæn tiidh eliʒabeth hørdhe marie helso/ tha gladdis barnit j hænna lifue som hon var hafuande mʒ: ok i thy (op) fyltis ho*n* mʒ thøm hælgha

anda / oc øpte høghe røst til mariam / ok sagdhe (væl) sighnadh vardhe thu j bland q*ui*nnor / ok signadh vardhe thins hælgha liifs fruct / ok sagdhe framledhis hwadan kom mik the glædhin til at gudʒ eghin modh*er* sculde til min koma : for thy at th*er* æpte thu mik helsadhe gladdis barnit j mino lifue mʒ myklc glædhi ¶ Sidhan eliʒabeth føʒlo time war komin tha fødde hon son : Oc thʒ freghnadho hænna næsta frendir / ok gladdus at gudh hafdhe margfallelika giort sina nadhe mʒ hænne ¶ Sidhan atunda daghin epte : komo (the) alle saman at vmskiæra smaswenin oc kalladho han ʒachariam æpte hans fadirs nampne ¶ hans modh*er* swaradhe ok sagdhe thʒ aldre skola vardha vtan han hældir scola kalla joh*ann*em : frendrene swaradho at ængin war j hænna slækt som kalladis thy nampne han skulde kallas ¶ ʒacharias beddis til oc screff thigiande swa j sc*ri*ptinne joh*anne*s ær hans nampn ok j thy som alle vndradho thʒ / tha loʒ(stis) hans mu*n*dir vp som før var starklica luktir ok hans thunga losnadhe lofuande gudh ok aff thy kom ræʒl jwi alla thera næsta / oc jwi alla thæs lanʒ stada konnoghadus thæsse ordh oc alle thʒta hørdho thænkto thʒ j sino hiærta sighiande swa hwilkin vænte thu at thænne smaswenin vardhir ¶ smaswenin vaxte æpte thʒ ok styrktis aff thøm hælgha anda ok var j øknom til thæn dagh han thedis israels folke

CLXXXV.

S. PAULS OMVÄNDELSE.

Lectio ur Apostla-gerningarne, IX, v. 1—31.

Fordhom var en væl borin man som heth saulus gudȝ troo var honom længe storlica okun*n*ogh oc forstodh ey *annat vara visare æn [*Bl.160, recto.] juda tro ok thær fore var han the rætto tronne som *cri*stne mæn hafua/ digirt ginuærdogh*er* swa at han ey at eno hatadhe gudȝ discipulos ok høttis A thøm som a gudh trodo/ ok fulkompnelika prædikadho hona vtan beddis æn stark opin breff aff juda kirkio forma*n*nom th*er* til at han sculde fara til en stadh som hæt damasc*us* ok vældogh*er* vara vtan alla ma*n*na gintalan at fanga alla: badhe mæn oc q*ui*nnor som han kunde freghna *cri*stna tro at hafua ok føra thøm sidhan bundna Jn til ih*er*us*a*lem ¶ æpte thȝ at han hafdhe thøm breff fangit al *con*firmeradh æpte sinom vilia: tha foor han digirt gladhir til damascum oc j thy som han kom maxan til stadin fram tha kom lius

aff hympnom skinande ifwi han ok saulus fiol fore starke ræȝl nidh*er* aff hæstenom : ok j thy hørdhe han ena røst ok sagdhe swa til hans : Saule saule hwi hatar thu mik : Saulus swaradhe h*er*ra hwar æst thu : Røstin swaradhe Jak ær ih*es*us naȝarenus som thu hatar : ok sigh*er* thik at thik ær hart at trodha mot gaddenom : ok thȝta ordhit menas swa at honom vare storlica hart at stridha mote gudhi th*er* al thing skapadhe aff engo : ok alt gate nidh*er* slaghit mȝ eno ordhe : ¶ saul*us* ræddir ok mykyt vndirs fuldir sagdhe. hwat vilt thu mik biudha at gøra var h*er*ra taladhe atir til hans ok sagdhe gak fram j stadhin oc thær skal thik sighias hwat thu skalt gøra ¶ Jnnan thy at the swa vidh*er* talados wurdho the saulum hafdho følght alle vndirs fulle oc stodho quarre thy at the hørdho røstena th*er* vidh saulum taladhe ok sagho ængin vtan saulum ensamin ¶ æpte thȝ stodh saulus vp aff iordinne ok saa ænkte mȝ vpluktom øghom meer en før blundrande ¶ sidha*n* the fu*n*no thȝ tha leddo the han mællan sin til stadhin oc thær var han tre dagha ænkte seande ok hwarte aat han ælla drak / j thøm stadh var ok en vars h*er*ra discipul*us* ananias at nampne ok honom tedhis waar h*er*ra ok sagdhe a*n*nanias / han swaradhe see nw mik min h*er*ra hær ær jak var h*er*ra sagdhe hanom stat vp ok gak vpa ena gathu som hethir rect*us* ok spør thær aat enom ma*n*ne som het*er* saulus j judha huse for thæn skuld at han ærwodhar j idhelikom bønom ¶ ananias swaradhe min h*er*ra Jak hafw*er* hørt aff mangom huru mangfald qual han hafw*er* giort thi-*-nom godo hælgho mannom i ih*er*us*a*lem ok han hafw*er*

*Bl.160, verso.

vald

vald til at fanga ok binda ok sarlika quælia alla them thær kalla a thit hælgha nampn/ var h*er*ra sagdhe atir til hans : gak oc gør som iak hafw*er* tik saght for thy at han ær mik eet wtualt kar thær til at han scal mit nampn fram bæra for konu*n*gom ok høfdinghom ok ie*rusa*le*m*s ÿnu*m* ok aldra handa folke ok jac scal hanom oppinbara hwru mykit hanom høre til at thola for mit nampn/ æpte thȝ gik ananias j sama hws som vaar h*er*ra hafdhe hano*m* saght ok lagdhe hand A sauli øghon oc sagdhe swa min brodher saule : var h*er*ra som tedhis tik j vægenom som thu nw komt aff/ han sænde mik til thin thær til at thu skalt see ok fyllas aff thøm hælgha anda : ok jæmskøt fiol af hans øghum swasom a*n*nat fiæl : ok j samu stund fik han sina syn fullelica atir oc ther æpte stod han vp/ ok døptis j nampn fadirs ok sons ok thæs hælgha anda : Ok vm gik sidhan nokra dagha mȝ wars h*er*ra discipulis som waro j damasco . ok gik jæmskøt j iuda kirkio ok p*re*dikade ihe*s*u *christ*i nampn mȝ fullom kiærlek oc sagdhe visselika vtan alt iæff ha*n* vara lifwandis gudȝ son j himerike . ¶ For thy at han swa giordhe vndradho alle the thȝ hørdho ok sag[d]ho swa inbyrdhis ¶ Ær ey thȝta thæn ther A mot stridde j ihe*rusa*lem allom thøm thætta nampn A kallado som han nw p*re*dikar ok aldra mæst aff allom ma*n*nom hatadhe han thȝ som han nw høghtidhelika lofuar ok for thy kom han nw hijt at han sculde alla thøm fanga oc føra fore judha høfdinghia som han freghnadhe A thȝ nampn tro . han styrktis Æ meer ok mer ok fordømde alla judha ther bodho j damasco thy At thæ*n* ær ihe*s*us *christus*

sandir gudh som han p*re*dikadhe aff ¶ Æpte manga dagha rædho judha sik vidh*er* huru the matto han fordærfua ¶ Paulus th*er* førra kalladhis saulus forstod thera forsaat som gudh vilde ¶ Judhane vaktado tho aat hwario/ alla stadsins porta mʒ idhelike gømo th*er* til at the matto han aff lifue taka ¶ thær æpte toko gudʒ discipuli the som før ær saght aff: Ok wondo han nidh*er* vta*n* murin vm ena nat ¶ Sidhan kom han til ih*er*u*sa*lem ok vilde g*er*na lata sik til vars h*er*ra discipulos the som ther varo ræddos mykyt for hanom for thy at the trodo han ey vara vm vændan aff sinom stora grymlek/ thær æpte gik han for gudʒ apostolos oc sagdhe huru han hafdhe seet varn h*er*ra ok vidh*er* han talat ok hwru *troleka han hafdhe giort ok p*re*dikat j damasco j ih*esu* *christ*i nampn ¶ Sidha*n* byriadhe han tala for hedhno folke ok disputera a moot greʒsco folke . ok fore thʒ vildo the han fordæ[r]fua: thæn tima hans brødh*er* fu*n*no thʒta som varo ap*osto*li fordhadho the han bort til tarsim ¶ vm thæn timA hafdhe gudhʒ kirkia fridh iwi alt samarie land ok alt galilea landh oc alt judha land ok bygdhis vp ok styrktis fulkomlika j gudʒ ræʒl ok thæs hælgha anda hugnadh

*Bl.161, recto.

CLXXXVI.

SAGAN OM S. BLASIUS.

S. Blasius i Bergs-hålan.

Blasius mȝ alle hofsæmio var j hælaghom lifnad for thy valde han alt folkit j sebasta stad j capodocia lande til biscop nu biscops valde takno for dyocleciani ræddogha foor han j biærgh hulu ena: ok lifdhe th*er* J ærmeta lifnadh ¶ dywr j skoghenom oc fughla førdho hanom fødho oc flydo al til hans ok vildo aldre bort gaa før æn han lagdhe sina hand jfwi thøm ok bleȝsadhe thøm: Vardh nokot diwr siwkt tha kom thæt til blasi*um* oc fik thaghar hela bøtir ¶ lanȝ h*er*ran j thy lande sænde sina vedhe mæn j skogh æpte diwrom ¶ Vm sidhe komo the til biærgh holu*n*na som s*anctu*s blasi*us* var J ok thær fu*n*no the mykyn mogha aff diwrom ok th*er* fingo the ænkte aff oc th*er* vndrado the digirt a ok forstodho at th*er* var s*anct*us blasi*us* j the biærgh

hulo*nn*e: Ok the konnoghado thʒ sinom h*er*ra ok han sænde thijt sina swena at fanga s*anctu*m blasiu*m*/ vm the nat thedhis ih*esus christus* s*anct*o blasio threm sinnom sighiande/ stat vp oc offra mik: ok ginstan komo lanʒ h*er*rans swena ok sagdho til s*anctu*m blasiu*m* gak wt lanʒ h*er*ran kallar thik: Tha swaradhe blasius ok sagdhe/ væl kompne mine syni nw seer Jak at gudh hafw*er* ey gløml mik oc æ mædhan han gik aat væghenom mʒ thøm aldre læt han aff at p*re*dika ælla gøra jærtekne:

Järtecknet med Gossen.

Tha førdhe en q*ui*nna sin son til s*anctu*m blasiu*m*: oc han var nær dødh*er* thy at eet fiska ben sath fast j hans halse ok mʒ grat fiol hon til hans fota ok badh sino barne bøtir gifua tha lagdhe blasius hændir jwir thæn siwka oc badh til gudh at thæn smaswen ok alt annat folk som bøtir beddos j gudʒ nampn oc hans at the skuldo alle bot*ir* faa/

Qvinnan med Galten.

En q*ui*nna fatik ok hafdhe ey mera æn een galt ok en varghir thok han fra hænne/ ok sidhan kom hon til s*anctu*m blasiu*m*/ ok bad han at han atir

kome tha lo blasius oc sagdhe kona thu skalt faa thʒ thu bedhis ok som raskast ordh var wt saght kom miok grymbir wargir ok bar atir : ey ræt fangit goʒ : ¶ Tha blasi*us* *kom Jn i stadin æpte lanʒ he*r*rans *Bl.161, verso. budhi ginstan lagdhis han j mørkastofwo Annan dagh leddis han wt for lanʒ he*r*rans domstol Tha lanʒ he*r*ran han see fik tha helsadhe han blidhelica blasiu*m* ok sagdhe glæʒ blasius gudʒ mykyn vin : Tha swaradhe blasius/ glæʒ oc thu godher lanʒ he*r*ra ok ey skalt thu kalla thøm gudha : vtan diæfla for thy at alle the thøm dyrka the sculu oc mʒ thøm brinna j hælfuit*is* elde ; Tha vardh domarin wredher ok bødh han mʒ stangom sla oc j myrkahus sætia : Tha taladhe blasius til domarin o osnieldir man væntir thu at thu gitir mik mʒ thinom pinom vænt fran mins gudʒ kiærlek aldre vardher thʒ for thy Jak hafwe*r* han mik til trøst : Aha the q*ui*nnan som sin galt hafde mist ok han atir fongit mʒ hans bøn : Tha hon thʒ hørdhe tha drap ho*n* galtin ok hofwdh ok føtir . liws ok brødh bar hon til s*anct*um blasiu*m*/ tha takkadhe han gudhi oc sagdhe til hænna offra hwart aar j minne kirkio eet lius oc hwar thʒ gør j mit nampn hanom scal væl warda for mina bøn ¶ hon idhnadhe thʒ æ mædhan hon lifdhe ok mykyn lykka thimde hænne j alla hænna dagha.

De Sju Qvinnorna.

Hær æpte leddis han w myrkastufwonne ok for thy at han vilde ey tro A affgudha dyrk tha kiæm-

bado the ha*n*s køt mꝫ iærn kambum oc leddis atir j myrkastufwo Siw q*ui*nnor hempto hans blodh vp ok gømdo/ Thaghar fangadus the for swa giort oc nødghadhos at offra affgudu*m* ok dyrka/ the swaradho ok sagdho swa: Vilin j at vi trom A idhra gudha tha sændin thøm til sion at vi maghom twa thera ænlite reen ok swa viliu*m* wi thøm offra: Domarin var gladir aff swa sagdho ok bødh afgudin til sion føra: tha thoko q*ui*nnonar afgudin ok kastado j midian sio oc sagdho swa ¶ Nw maghom wi see æn the magho meer æn war gudh: Tha vardh domarin wredh*er* ok galin: Tha swaradho q*ui*nnonar oc sagdho/ sandir gudh lætir ey swika sik: En the varin gudh tha visto the væl at vi vildom them kasta wt j sion: Tha bødh domarin smælta bly oc siw panꝫsara redho vara brænnande ok siw serkia aff smat læript ok badh thøm vælia hwilkit the hældir vildo: Tha tok en kona som hafde thwa syni alla særkiana ok kastadhe j eldin: Tha bødh domarin hængia thøm vp oc kiæmba ([R] thera køt) mꝫ iærn kambom: Tha kom *Bl.162, recto. æn-*-gelin aff himerike ok trøste thøm ok sidhan wordo tha halshugna:

Sjö-landet. — S. Blasius halshugges.

Sidhan bødh domarin føra *sanctum* blasi*um* til sio ok sænkia: Ginstan bleꝫsadhe blasi*us* vatnit ok vard ginstan aat thorro lande: Tha sagdhe *sanctus* blasi*us* æru idhre gudha sa*n*ne theen mik thera dygdh

ok gangin hiit til min: Tha komo fæm ok xl mæn ok dru*n*knadho: Tha ginstan tha foor gudȝ ængil nidh*er* ok sagdhe til hans bleȝsadir guȝ man glæȝ wt aff vatneno ok thak kronona thik redda aff gudhi / Tha taladhe domarin til s*anctu*m blasiu*m* hafw*er* thu ændelika stadh huxat thik th*er* vm at tro A mina gudha: Tha swaradhe s*anct*us blasi*us* Jak troor A ih*e*s*u*m *christu*m Ok ær jak hans thiænisto man Sidhan bødh domarin halshugga s*anctu*m blasi*um*: Tha badh s*anctus* blasi*us*: til gudh ena bøn at hwi[l]kin mæ*n*niskia som bøld faar j strupa ælla a*n*nan krankdom ok bedhis nadhir aff hanom: Tha vardhir han løs for hans bøn / ok ginstan kom røst af hympnom ok sagdhe at swa som han badh skulde honom vardha ok swa mȝ thøm thwem smaswenonim vardh han halshuggin: aff guȝ byrdh: cc. lxxx. oc vij arum

CLXXXVII.

OM S. GERMANUS.

Offer-trädet.

Germanus aff beʒt borne slækt føddir var j antisiodoro stad ok var godhir mæstare j bokalist: Sidhan sændis han til rom at høra jura th*er* fik han swa mykin hedhir at alle h*er*ra j Rom sændo han til galelea land oc gafwo honom th*er* hærtogha døme J lumbardia: Tha styrdhe han antisiodori stadh ok sath optast j hanom: ok en gran stodh mith j thøm stadh ok opta plægbadho vedhemæn hængia thera diwra hofwd som the fingo for aminnilse ok vndir sculd ¶ biscopin aff thøm stadhenom som hæt s*anc*tus amator badh opta s*anctu*m *ger*manu*m* at han ey sculde thola tholika villo ok badh læta nidh*er* hugga thʒ træ at c*ri*stno folke sculde ængin æmpne aff thy til villo koma/ tha vilde ey *ger*man*us* thy hældir læta træt nidh*er* hugga ¶ Nw

tha g*er*man*us* var ey hema/ tha læt biscopin amator træt nidher hugga: Tha g*er*man*us* thʒ hørdhe/ tha kom honom ey c*ri*stindom j hugh vta*n* bødh sinom riddarom fordærfua biscopin/ Biscopin fik thʒ oppinbarlica vita af gudhi: at g*er*man*us* sculde æpte han biscopir vardha oc rymde for thy vndan til augustudu*m* ¶ hær æpte kom biscopin lønlica til antisiodor*um* for g*er*mano ok sagdhe

[Här afbrytes sagan. Det öfriga utaf bladet är tomt. En vidlyftig bearbetning häraf finnes i en annan handskrift. I ett kommande band af denna bok skall den meddelas.]

Här vidtager (bl. 163 recto till 167 verso) berättelsen om S. Patrik och hans Järtecken. Denna är redan tryckt uti första häftet af denna Kloster och Helgona-Bok, hvilket innehåller S. Patriks-Sagan.

CLXXXVIII.

SAGAN OM DE HELIGE PAULUS OCH JOHANNES.

*Bl.167, verso.

*Hær børias S*an*c*t*or*um* ioh*ann*is oc pauli lifw*er*ne oc pina

Constantia lofvas åt Riddaren Gallicanus.

JOhannes oc paulus varo twe køtlike brødher annar var foghote oc annar hofmæstare enna ærlika iomfrw som heth consta*n*cia hulkin var co*n*sta*n*tini kæsara dott*er* Vppa then tidh ther eth landskap som heeth Sitia skinnadhe oc mote ræth til sik wælladhe tu annar landskap som them for*nempda* kesarenom consta*n*tino til hørdho som war dacia oc tracia tha sculde kesaren sith folk thiit sænda æn gallican*us* riddare som hæreno*m* sculle forestaa han bedhis til løna kesarins dott*er* consta*n*ciam sik til hustru Oc thʒ var aldra romara høfdhinga vili oc al-

uarlikin bøn til kesarins ath thȝ matte skee Tha tok constan*tinus* her vm myk*it* drøuas for thy han viste at hon hafdhe sua stadhlika tak*it* sik fore sidhan hon af s*ancta* agnete io*m*frw vardh heladh at hon meente iomf*ru*dom halda æ mæn hon lifdhe oc viste han thȝ væl at hon hafdhe førra lidhit en hardhan dødh æn hon hafdhe kwnnit vikas bort af th*e*m hælgha vilianom Æn tha iomfrwn saa sin fadh*er* hær vm myk*it* drøfdhan tha gaf hon sik gudhi i valdh hopandis stadhlika vppa hans nadh oc miscu*n*dh oc gaf sinom fadh*er* thȝ radh at han sculle diærflica th*e*m sama gallicano hona lofua at gifua vm han kunne the landskapi*n* vinna oc koma vndh*er* hans valdh oc naar han kome mȝ sigh*er* i gen tha sculde ha*n* hona hafua sik til hust*ru* Oc tho mȝ sua skæl at thæs sama gallicani døtt*er* twa/ som han atte mȝ førra hust*ru*ne sculdo blifwa nær hænne th*er* til han aterkome at hon matte nima af them hans tro oc sidhi Oc han sculde at*er* mȝ sik hafua twa hæ*n*na høxto thiænara oc kærasta ioha*n*ne*m* oc paulu*m* th*er* til at thȝ som lofuadhis sculde thæs stadhughare blifua

---

Gallicani omvändelse och seger.

Thȝ*ta* thæktis allom oc nøgdhe væl oc gallican*us* vardh gansc fæghin oc thok ginstan ioh*annem* oc paulu*m* til siin oc drogh a stadh mȝ allom hærenom bort i thȝ for*nemp*da land*it* oc æn tho at han hafdhe myk*it* otalik*it* folk mȝ sik tho likouæl tapadhe han stridhena

*Bl.168, recto.

oc flydhe in i en stadh oc th*er* vardh han belagdh*er* af fiændomen tha gingo thesse hælghe *h*er*rane Jo-h*anne*s oc paul*us* til hans oc sagdho hono*m* lofua gudh(i) i himirike at thu vilt hans thiænare blifua tro a han oc døpilse taka tha scalt thu bætre sigh*er* man vardha æn thu hafw*er* hær til varit oc ginstan sætte han thøm oc giordhe som the han badho Oc ginstan th*er* æpt*er* syntis hono*m* en væn vngh*er* swen huilkin eth kors bar a sinne axl oc sagdhe hono*m* Tagh thit swærdh oc følgh mik Sua giordhe oc han/ han tok suærdhit sit oc gik mʒ hono*m* vt gino*m* sinna owina hær oc kom til thera konu*n*gh oc greep han oc drap tho (Y vtan ængin xx ingin) vtan mʒ fasa oc ræddogha vardh han aldra thera som a markinne varo owirman oc giordhe alt thʒ land*it* skat skyl-dogh*t* romara h*er*rom Oc twe vænkte riddara som hono*m* synt*is* the styrkto han hwar han foor fram/

Gallicani återkomst, helighet, martyr-död.

Tha han var vordhin c*ri*stin tha foor han at*er* til room i gen mʒ sigh*er* oc vardh vntfangin af allom mʒ storo*m* hedh*er* oc badh kesare*n* at han væl gior-dhe oc hafdhe hono*m* fordragh at han sculle ey fæsta hans dott*er* co*n*sta*n*ciam som sakt var for thy han sagdhe hafwa lofwat gudhi alʒualloghom til hedh*er* lifua i re*n*likhʒ i alla sina dagha Thʒ*ta* thæktis kesa-renom myk*it* oc aldra mæst io*m*f*ru*ne oc the io*m*f*ru*na som gallicani døtt*er* varo thøm kænde consta*ncia* the

hælgho tro oc læth thøm *cri*stna oc gaf thøm i closter oc sik siælfua mædh*er* Sidhan vidh*er*sagdhe gallican*us* thy vældeno oc gaf ow*er* værldi*n*na fafængo oc alt thʒ han atte gaf han fatigho folke i gudʒ nampn oc thiænte gudhi mʒ andro*m* fatighom gudʒ thiænaro*m* i sannom fatikdome Oc mangh iærtekn giordhe han lifuandis sua at han oc mʒ sinne syn wt dref diæflana af thøm kroppom som the i varo sua at nar han saa vppa thøm tha flyddho the ginsta*n* Oc hans godha frægdh tok sua væxa i alle værilline at badhe østan oc væstan fiærran til komo mange see han oc fu*n*no han twa fatigha ma*n*na føther thiæna thøm / oc alʒskons kærlekx oc ødhmiuk-(ʏ ʌ heedʒ ˣx) fulko*m*pnilse fwnno the vara j hanom Oc vm sidhe leedh han dødh for gudhʒ tro sculdh oc sua foor han af thesse værild oc til ævinnelica æro

---

Om Kejsar Julianus Apostata.

Nar consta*n*tin*us* kesaren var dødh*er* tha vardh hans son som oc het consta*n*tin*us* kesare æpt*er* han oc han hafdhe en brodh*er* oc han heth co*n*sta*n*ci*us* oc nar th*en* sami consta*n*ci*us* blef dødh*er* tha hafdhe han *twa syni æpt*er* sik lifwandis Annar thera heeth *Bl.168, verso. gall*us* oc annar iulian*us* Æn co*n*sta*n*tin*us* giordhe gallu*m* til konu*n*gh oc sænde han i iudha landhit at han sculle iudhana vinna hwilke vppa th*en* tidh varo romara kesara fiænda / æn tha nakot th*er* æpt*er* læt then sami consta*n*tin*us* th*en* for*nemp*da gallu*m* dræpa

Sidhan then andre brodherin som heet iulian*us* saa at han hafdhe dræp*it* hans brodh*er* tha rædis han at han sculde hono*m* samuledh gøra Oc gaf sik in i eth klost*er* oc lætʒ vara gansc gudhliken oc vardh skikkadh*er* lector i kloost*re*no oc foor mʒ myklom trwldom oc diæfwlskapi oc diæfwlin han sagdhe hano*m* at han sculde vardha kesare Ther æpt*er* for stora thranga sculdh tok consta*n*tin*us* kesare oc giordhe han til konu*n*gh oc sænde han i eth landʒskap som heth*er* gallia oc ther foor han fornompstelica mʒ allom thingom the likamlikin varo æn naar th*e*n romara kesaren constantin*us* var dødh*er* tha wardh iulian*us* thæn klost*er* løparin kesare æpt*er* han Oc sidhan han kom til vælle tha bødh han at gallican*us* thæ*n* godhe riddarin som førra var af sakt sculle antigia hedra af gudh hæll*er* oc bort fly Egh thordhis iulian*us* han dræpa for thy han viste han vara en hælghan man Æn thæ*n* ærlike h*er*ran gallican*us* vilde ey hedra hans affgudh vta*n* flydhe bort i eth landh som heth*er* alexandria oc var han næstan eth aar th*er* mʒ androm gudʒ hælghom ma*n*no*m* som th*er* varo oc sidhan foor han vt i eth ykn oc th*er* thiænte han gudhi i langa*n* tima æn vm sidhe hedhnu*n*gane vildo at han sculde af gudh dyrka oc the ku*n*no han ey th*er* til koma tha stu*n*go the han vt gino*m* sit hiærta oc sua do han gudʒ marthir Æn iulian*us* kesare*n* tok sua mykla giri faa vppa *cri*stna manna gooʒ at thʒ var vta*n* matto oc lædʒ han at han giordhe alt ræth for thy nar han røfuadhe af *cri*stno*m* ma*n*no*m* thera goodʒ plæghadhe han sighia idhar *christus* sigh*er* j læstinne hwilkin ekke vidh*er* sigh*er* allo thy han ægh*er* tha kan han ekke vara min ke*n*nesuen

---

Julianus förföljer Paulus och Johannes.

Oc naar iulian*us* hørdhe at the hælgho h*er*rane ioh*annes* & paul*us* føddo oc klæddo fatikan *cri*stna moghan mʒ thøm rikedomom som theen ærlica . iomfrun consta*ncia* hafdhe aath Tha bødh han thøm badhom at sua som the hafdho førra thiænt consta*n*tino kesara oc hans syni sua sculdho the oc nu thiæna hono*m* oc tha swaradho the hono*m* sua for thy at the ærofullo h*er*rane oc kesarene Co*n*sta*n*tin*us* *oc hans *Bl.169, recto. son the varo *cri*stne mæ*n* oc gudʒ thiænara oc thy thiæntom vi thøm/ æn thu ow*er* gaf thʒ hælgha lifw*ern*it thu vast i komin oc æst en clost*er* løpare thy viliom vi thik ekke thiæna oc forsmar os nakot lydha thic Tha læt han sighia thøm sua J the hælgho kirkio hafdhe iac p*re*sta æmbite længe/ æn iac thok thænkia mik vm at thʒ var ænkte vta*n* drafwil at skøta sliko fawitʒsko oc flætio Sidhan iac vænda min hogh til hof thiænist oc dyrka gudhana oc mʒ thera hiælp kom iac til kesara vælde Oc thy mædhan i badhe ærin vpfostradhe i konu*n*gx thiænist oc vmgango thy sculin i altidh vara vidh mina sidho at iac hafui idh*er* for the høgxsto oc fromasta i mino palacio Oc ær thʒ sua at idh*er* forsma thʒ gøra tha scal iac sua myk*it* gøra th*er* til at i sculin ekke ku*n*na forsma mik Tha swaradho the sua hono*m* Vi hafdhom mera af gudhi æn af thic oc vi rædhoms ænkte thit thrugh for thy vi viliom ekke æui*n*nerliks gudʒ ovinskap th*er* mʒ forthiæna Tha sagdhe iulian*us* til thera Ær thʒ sua at i innan tio dagha mʒ godhom vilia

vilin ey koma til min oc mic thiæna tha sculin i thȝ sidhan gøra nødhoghe thȝ i aktadhin ey gøra mȝ godhom vilia tha sagdho the hælgho mæ*n*nene til hans laat nw sua som the tio daghane varo framlidhne oc gør thȝ i dagh som thu høtis tha vilia gøra os Julian*us* sagdhe thøm Prøfwin i at c*ri*stne mæn sculu halda idh*er* for martyres vm iac læth*er* fordarfua idh*er*/ ne thȝ scal ey skee æn lydhin i ey mik tha vil iac plagha oc næfsa idh*er* som mina oppinbara fiænda oc ey som nakra martyres

---

Johannes och Paulus halshuggas.

Tha toko thesse hælgho h*er*rane oc gafuo alla the tio daghana vm kring almosor fatigho folke oc skipto alt thȝ the atto mællan fatigha mæ*n* oc samuledȝ thȝ som the hafdho a andra hælgha ma*n*na væghna Æn vppa ællopta daghenom ther æpt*er* sænde iulian*us* sin hofmæstara tere*n*cian*um* til thera oc fan them liggia a knæ*m* oc bidhia til gudȝ oc han sagdhe them sua Var h*er*ra iulian*us* kesaren han sænde mik til idh*er* nu lønlica mȝ iouis bylate ath i sculin thȝ dyrka. annars scal iac lønlica dræpa nu idh*er* thȝ bør ey at i sculin vppinbarlica fordarfuas mȝ i ærin vpfødde j konu*n*gx gardhe tha sagdho the til hans Ær iulian*us* thin h*er*ra tha haf fridh mȝ hono*m* vi hafwm ængin anna*n* h*er*ra æn gudh fadh*er* son *oc thæn hælgha anda han viliom vi hedhra dyrka oc æra oc ængin

*Bl.169, verso.

annan

annan Sidhan læt tere*n*cian*us* grafwa ena grop i thera huse oc lææt hals hngga thøm lønlica oc vræka thera likama ther nidher oc lææt gaa ordh af at the varo sænde wt af rikeno oc biltoghe lagdhe

---

Terenciani omvändelse.

Oc ginsta*n* ther æpt*er* kom diæfwllin i thæns sama tere*n*ciani son oc børiadhe rædhelica ropa ther i sama huseno oc sagdhe Awi *sancti* ioh*ann*es oc paul*us* the bræ*n*na mik then tidh tere*n*cian*us* thȝ*ta* saa oc hørdhe tha thogh han vidh c*ri*stne tro oc kændis vppinbarlica for allom at han hafdhe myrt the hælgha h*er*rana æpt*er* thy keysare*n* hono*m* bødh Oc ginsta*n* vardh hans son frælst*er* fra*n* diæflenom oc vardh c*ri*stin Oc alle the som diæfwllin var i oc komo the i thȝ husith som the hælgho h*er*rane lagho oc myrdhe varo tha skildis ginstan diæfwllin fra*n* thøm Oc thessa hælghra ma*n*na pino skref sama*n* thæn sami tere*n*cian*us* som thøm drap Oc the vordho pinte arom æpt*er* gudȝ byrdh fyrahu*n*dradha oc vppa thridio areno oc siæxtionda

---

Järtecknet med den goda Qvinnan.

S*anctus* *gregorius* han sægh*er* af at naar en godh q*ui*nna søkte idhkelica thæssa hælghra h*er*rana kirkio oc las th*er* sina gudhlica bønir Oc naar hon sculde en dagh thædhan gaa oc heem til siin cc kom vt for kirkio dørena tha saa hon staa twa mæ*n* for sik i mu*n*kka klædhom oc thænkte th*e*m vara twa pæla-g*ri*ma oc badh sin redhoswen at han sculle gifua thøm almoso j gudȝ hedh*er* oc nar han sculde hafua gang*it* oc gifu*it* thøm som hon badh tha varo the hart nær hæ*n*ne oc sagdho til hænna thw søkir nw os oc thiæna af allo hiærta sua scul*um* vi gøra thik a domadagh oc hwat vi kw*n*no*m* ænda for thina sculdh thȝ scul*um* vi g*er*na gøra tha the hafdho thȝ*ta* sakt tha varo the borta oc syntos ey tha meer

S. Ambrosii loftal öfver martyr-bröderna.

S*anc*tus ambrosi*us* sægher af thessom h*er*rome*n* sua Joh*anne*s oc paul*us* the fulkompnadho thȝ p*r*ophetin dauid sægh*er* Seen hwru goth oc hugnelik*it* ær at brødhrene byggia sama*n* the bigdho saman i enna modhirs lifwe the varo sama*n* føgdhe j enne hælghe tro like i pino*n*ne oc altidh ærofulle kompana j ens h*err*a thiænist som var fadhirs sons oc thæns hælgha anda huilko*m* lof hedh*er* oc æra vari æ for vtan ænda Amen amen

CLXXXIX.

OM DE TRE KONUNGARNE I COLOGNE.

Drömmen. — Årshögtiden.

*I Colne arom æpt*er* gudʒ byrdh M° ci varo twa ænkior lika*m*lica syst*er* mykit ælskande oc hedhrande the hælgho thre konu*n*ga som ther liggia . tha hænde thʒ oppa trættanda dagh iula at nar the hørdho prædicas af thera kærlek ødhmiukt thiænist oc mødho oc hwat æro oc vyrdningh the giordho var*om* h*er*ra oppa then daghin . tha toko the thænkia oc astu*n*da vita hwat løn the fingo ther fore i hymirike oc vogho thʒ mykit i sino hiærta . hwi the ey hafdho enka*n*nelikin høghtidhis dagh vm ar*it* i hulkom aller *cri*stin moghe skulle thøm æra oc lofwa som andra hælgha mæn Æn vm nattina næst ther æpt*er* syntis thøm badhom i sømpneno*m* som the varo oppa eno palacio aldra væṅasto oc pryddo mʒ alle æro oc ther sato vidh bordh mæn oc iomfrur otalica i

Bl. 170, recto.

største fægrind glædhi oc hugnadh Æn i høxsta sæteno oc mit fore bordheno sato the hælgho thre konunga i ærlicom skrudhe oc fore thøm stodh en alra vænaste man. hulkins ænlite var meer skinande æn solin oc hans klædhe varo sua klaar at the gørlica sagho likaman allan vara blodhrosughan oc enkannelica blødha hans hændher føther oc sidha oc han rætte oppa for the konungana oc for alla the som vidh bordhin sato Æn en iomfru stodh nær honum æ hwart han gik ok hon skænkte allom thøm han gaf æta oc badh alla vara gladha oc vælkompna them threm konungomen oc thøn tw the gingo fore i gæstabudhino mȝ alle glædhi oc hugnadh vm sidhe sagdhe thenne mannin til konungana sua væl signadhe varin j oc æwærdhelica sæle J gaar var thȝ iæmnom arom at i giordhin mik oc minne modher marie hær staar nær mik størsta vyrdhning æro oc dygdh oc offradhin os myrran røkilse oc guld oc mædhan vare vinir i iordhrike gløma idher hær fore vyrdningh at gøra tha skulum vi ærlika oppa thenna daghin van kærlek idher thee idher oc allom thøm idher ælska oc alt himirikis hærskap scal glædhias af idhrom dygdhelicom gerningom Tha sagdhe iomfrun til thæssa twa quinnor Fingin i ænkte æta ælla drikka hær tha swaradhe the mȝ gratande tarom oc sagdho ney oc os lyster at ængom mat ælla dryk oc fingom vi hær vara tha sagdhe iomfrun thȝta gæstabudhit var ænkte vtan en syn af the høghtidhinne i himirike scal morghon vara af thessom trem helghom konungom oc tha skulin j thiit koma oc vara mine gæste ther æta middaghin
*Bl. 170, verso. *mȝ thøm oc nær thȝta var sakt tha vaknadho the oc børiadho grata at thȝ var ekke sua sant som the

thænkto vta*n* the*m* drømde Æn tho laa ænghin thera nær andre vta*n* hwar thera heem til siin tha stodh annor thera op oc gik til kirkionna oc var th*er* gratande lankt vppa daghin Æn sidhan hon hafdhe sc*r*iptat sik oc sakt th*e*nna drømin tha gik hoon hem̃ til sinna syst*er* mʒ sc*r*ipta fadhreno*m* oc the fu*n*no hona liggia a knæm ok grata oc nær the spordho hona aat hwi hon var ey vidh*er* kirkio sua dax som hon førra plæghadhe Tha suaradhe hon Jac hafw*er* sua mykla lænkt fang*it* til hymirikis at iac gith*er* hwargins gang*it* oc sagdhe hwat hænne var drømt tha badh sc*r*iptafadhere*n* thøm taka gudʒ (likama) oc sua giordho the oc thʒta liwstes oppinbarlica Æn nar folk*it* stodh alt vm kring som vilde see vm̃ thʒ skulle ske som the hafdho sakt oc nær var middagh*er* tha syntis klærkeno*m* twe væne oc skina*n*de smasuena . oc sagdho til the twa syst*r*ena himirikis drotning badh at j skulin gaa til bordʒ oc fatadho hwar thera andra i fampne*n* oc styrto ginsta*n* dødha For thʒ*ta* iærteknit sculd hafs ma*n*gom stadho*m* høghtidh i c*r*istin domeno*m* oc aminnilse af thø*m* hælgho*m* tre*m* konu*n*gomen anna*n* daghin æpt*er* trættanda dagh iula Tu aut*em* d*omi*ne miserere n*ost*ri deo gra*cia*s

---

Här slutar Codex Bildstenianus.

LÄS-ARTER.

LÄS-ARTER.

A betyder *Codex Bureanus* (Kongl. Bibl.) 1350—70.
B » » *Bildstenianus* (Prof. Schröder) 1420—50.
C » *Skokloster-handskriften* 1450—70. Denna handskrift erhölls först sedan texten var färdigtryckt.
D » *Codex* A 3 (Kongl. Bibl.) 1502.
D† » *Linköpings pergaments-blad* 1502?
E » *Codex* A 10 (Kongl. Bibl.) 1500—10.

Till undvikande af vidlyftighet, må det en gång för alla anmärkas, att B *och* C *nästan alltid begagna*

bød	*i ställ et*	*för*	A's	bǫ̂t
ey	»	»		eigh
for, fore	»	»		firi
genast, iæmskøt	»	»		genstan
hympnum	»	»		himirichi
ifuer, offuer	»	»		iui
jnnan	»	»		.i.
keysare	»	»		kunogar
man	»	»		maþar
mykit	»	»		miok
ropadhe	»	»		ǫ̂pte
the	»	»		þǫ̂n
vnder, vndher	»	»		vndi

med flera, samt vanligen
quinna *eller* fru *för* kona. *Dessa och dylika olikheter äro derföre icke här upptagne.*

Ofta förekommande men mindre väsendtliga uteslutningar, omkastningar och tillägg m. m. äro icke heller anmärkte.

I.

JUNGFRU-MARIA SAGAN.

Sid. Rad.

3 1 *Rubriken är högst svårläst. Den fattas i* B *och* C.

» 3 mannom *fattas i* C.

» 5 ok lǿsn *fattas i* C.

» 6 wærþoghar *utläses* uværþoghar *och motsvarar således* B's owerdhugher *och* C's owerdogher

» 7 D *har hela 2:dra och 3:dje* ¶ (*från* War en iuþe *till 4:de sidans slut*) *såsom inledning till* *Sagan om S. Anna. En något sednare hand har likväl skrifvit vid randen* thzta skal ey læsas. *Detta stycke förekommer bl. 109 v.*

» 8 C: Tæth war

» 10 B, D: slækt oc ædhla C: æth oc ædhle

» 13 B, C: lundom *för* lutum ... En deel gawo the *för* een delen

» 15 B, D: sik siælfuum oc sinom boskapi C: gømdho the sik sielffwom oc sinom boskape

» 16 C: badho all tidh

» 17 B: lofuadho gudhi For obwrit barn gifua thz j gudz thiænist gerna *för* louaþo — þiænist C, D *hafva samma läsart.*

» 19 B: sannum gudhi C, D, *samma läsart.*

» 21 B: judha biskope C, D: iudha folke

» 24 C, D: foor *för* war

» 25 fæherdhum *inbytt ur* B, *i stället för skrif-felet* fæþær ... C *har* fæhirdhom *och* D fææ hirdhom

4 3 hans *fattas i* B, C, D *framför* almusa

» 6 C: hon *för* han ... C, D: skulu thiæna *för* þiena

» 7 [n lu] (*väl rättare* [r lu] *om föregående vokalen kunde läsas som* e *eller* i) *är insatt, då* A *här är skadad.* B *har:* køtlikir luste ¶ Gerna ma hwar hældær længe thiæna til nadha Ok bidha til bætra C, D: *samma läsart.*

» 9 B: sins *för* þins ... B, C: Abrahams hustru

4 10 B: barn Ok æptarsta . . . hon *inbytt ur* B, C, D *för skrif-felet* han

» 12 B: lowar D: jættadhe *för* iættar . . . B: hethnona C, D, *samma läsart.*

» » heþonna *är ett tryckfel för* heþnona

» 14 B: honom *ändradt till* bønum C: bønom . . . Rachel *inbytt ur* B, C, D *i st. för skrif-felet* Rebecca.

» 15 hon *inbytt ur* B, C, D *i st. för skrif-felet* han . . . B: som ([R]kalladhis) *i stället för* ok

» 16 B, C, D: hwar *för* Hua

» 18 C: gaff them særdelis sina nadher

» 18, 19 ok domom *fattas i* C, D.

» 19, 20 *i st. för* bæst — biþat *har* B: bæzst æru wan at wardha gudz nadha foster/ (lenge bidhat hafwir thu: Ok thin (ᛉ kona [xx] hustru) ([R]oc wæl bidhat C *har:* bæzt ær want at wardha gudz nadha fosther længe bidhat Wæl haffwin j tw bidhat thu oc thiin husfru D *instämmer med* C.

» 22 B, C, D *hafva* j *för* u *hvilket kanske borde läsas* ii

» 23 siþ *insatt, emedan* A *är skadad här.* B, C, D *hafva* sidhan

» » gudz *upptaget ur* B, C, D. . . . ha *upptaget ur* B, C, D *emedan* A *är skadad här.*

» 25 A *har* callar . . . *ändringen till* callas *i öfverensstämmelse med* B, C, D *var onödig.*

» 27 B, C, D: ther hon *för* þær

» 29 B, C, D: som *för* ok

» 30 B, D: then badhin hionin fæghin . . . C: the badhin fæghin

5 3 C: gamalt *fattas.*

» 4 xv *inbytt ur* B, D *för skrif-felet* tiiu

» 9 C: dagningh *för* daghæn

» 11 C: tærtz tima oc til noon

» 13 kom *återställdt ifrån skrif-felet* kon

» 14 C: drotzete

» 17 som *upptaget ur* B, C.

5 18 ok — komma *fattas i* B.
» 20 B: orsacte sik *för* nekaþe
» 22 B: swa thær mædh *för* sua ... B, C: guþi *fattas.*
» 23 *För* biskope — væghna *har* B: Biscopen (^{x}*um*) war bæggia wæghna (^{xx}vansampt) (^{x}at) *och* C: Biscoppenom war bæggia wæyna onth at
» 25 C: henne jættan
» 26 B: (^{R}som hanom) *för* guþi
» 27 B: mæd vitrum (^{R}mannom) rath C: mz wittrom radh
» 27,8 B: radh(ᛯa ^{xx}i) wara at leta
» 29 C: war *för* ær ... B: bønum (sinom) ... B: komber C: kom
6 1 B, C: hørdho *för* hǫra ... C: Huilkin *för* Huar
» 2 B: æt ok ædhla *för* slækt æt C: *samma läsart.* C: j sinne hand
» 4 A *har* (^{Y}sprang) spriggar B: springir C: springher
» 5 C: fæsta the jomfru som først loffuade
» 8 B, C: langa stundh *för* længho
» 11 C: frammermeer *för* frammer ... *Denna läsart är vanlig.*
» 14 C: j sins fadhers
» 18 B: sighia *för* visa
» 19 B: wis *för* san
» 24 B: þær af *fattas.*
» 26 B: thækkir C: kær lioff *för* luuar ... B: ok værþogar *fattas.*
7 2 B, C: lærdher ... B: ænkte C: ey *för* ok eigh
» 4 B: ensamen *fattas.* C: ensamith
» 4,5 B: v munne C: aff munne *för* w minne ... *är troligen rätta läsarten.*
» 5 B: baþe *fattas.*
» 6 B: Ok *för* ælla
» 7 B: vænasta C: wænista
» 8 B: hwario lilio bladhino C: hwario lilio bladhe
» 10 B: riddarins hiærta C: riddarens tungo *för* hans tungo

7 11 B's *rubrik är:* annat miraculum C *har inga rubriker.*

» 12 C: pa *för* ii — fasto ok store borgh *för* eno — huse

» 13 A *har skrif-felet* alnanna B: almænna C: almanna

» 13,14 *För* alla — foro *har* B: hwar thæn man som fram for C: man *fattas, annars lik* B.

» 17 B: længe riddarin

» 18 B, C: folke

» 19 B: swen ey *för* man eigh

» 20 B: skulde komma C: kome oc

» 21 B: Ok kom draghin nødhogher C: oc kom mannen nødogher *för* ok — dræghin

8 1 B: Ok øpte C: han øpte

» 3 B: sina *fattas.*

» 4 þit *fattas i* B.

» 4, 5 C: aff lucifero at wakta riddaren at huilkin dagh han lethe aff at læsa Aue maria tha skulle han genast gripa hans siell aff hans likama B *har nästan samma läsart.*

» 7-9 *För* ok — versen *har* B: Ok (sagde sik) ey hafwa thæn dagh wald ifwir hanum som (han) las(ᴴ z) aue maria ¶ Ok han gat then dagh (ˣˣ ey mæret) at riddarin (^læt) læs(ꝉa) wærsin C *har:* Oc ey haua wald ower hona thæn dagh som han laase Aue maria/ oc at han gaate then dagh prøwath at riddaren lethe aff at læsa wersin

» 10 B: reedhilse C: rætzl

» 12,13 B: sin aldir mz dygdha lifnadhe C: sin alder mz gudlikom liffnath

» 14 B: thiænista folk

» 15 B: o nadhir C: onadher

» 17 B, C: *rubriken fattas, som vanligt.*

» 19 A *har* ok ær (ꝉ æfte ˣˣ aff) B: Epter C: miok nær epter

» 20 B: moẏses

» 21 B: hørir C: hører ... B, C: aff at

» 23,4 A *har* (ꝉ fǫrsta) þær tel B, C: først til thæt

» 24 B: kallas C: kallar *för* hete

8 25 B: at rætto nampne C: rætto na*m*pne
» 26 B: thydhsko C: tydisko ... C: liktmissa
» 27 C: kallar thz
» 28 A *har skrif-felet* an annat
» 29 » » » fǫr B: førsto C: Førsta
» » » » » ænda B, C: wænda
9 1 B: ørløghs gudher hedhna man*n*a C: hedna ma*n*na ørløghis gudh
» 2 A *har skrif-felet* þiento henne giærna (ᛉmarti) B: thiænadho gærna marti C: thiænto henne gĥerna oc marti
» 3 C: sigherlika ... C: dighran hedher oc
» 4,5 C: thz ær feb*ru*ari*us* so*m* nw *för* ok — som
» 6 *För* romara — gøra *har* B: Romara mesto ørløghis mæn thiæntho (^{H}thæs meer) februe m*a*rt*is* modher at (hon skulde) gøra C *är nära instämmande.*
» » A *har skrif-felet* gora
» 10 C: romarom ... A *har* (^{x}o)vinu*m*
» 12 A *har skrif-felet* enna (ᛉen)
» 14 B, C: varo *fattas.*
» 15 A *har skrif-felet* hæuitiz
» 16 B: (skuldo) wara C: scullo war*a för* vari
» 18 B: sighx ok liwgx C: siwngx
» 19 B: ena *för* een
» 20 B: manheme
» 22 *För* for(^{x}o) — nætar *har* B: foro vidha at leta vm nættir mz blusum C: foro mz liwso*m* at leta widha om nætther epther henna
» 25 B: gudhi(^{x}n*n*a) C: gudhi
» 26 C: hedno at ey war goth ellir læt
» 28 A *har* (ᛉcristne ^{xx} hedne)
» 29 *För* siþi — hǫghtiþ *har* B: sidhi; Ok særlica thænna sidh C: sidher
10 1,2 *För* aleþes — hiǫls h*a*r B: a ledhis komit at then sidh hioldis C: aledis kom*it* at the sama høgtiidh hioltz
» 3 B: hær næst *fattas.*

10 4 B: thæscons *för* þænna ... C: høgtiidh oc sidh
» » A *har* (xx sigx) haua B: æru at the
» 5 som solinna lius *upptaget ur* B. C *har* swa som solen wæxer
» 8 B: anda gift C: andz gifft *för* anz nade
» 9 B: for(xx ældra) C: førældra *för* for fædra
» 10, 11 *För* noquara — hiarta *har* B: nokon ingang j henna hugh oc hiærta C: nakan ingang j henna hierta
» 12 C: særdelis ... B: the sighnadha C: signat
» 13 C: ey at enast
» 16 C: dygdelica soolgislor
» » slækto *inbytt ur* B *för* (xx slekte)
» 17, 19 hona — hafwat *upptaget ur* B. C *har* som hona fik see/ oc war tho quinnanna wenast swa at engen gath wtan gudlikan ælskogha til henna hafft
» 19 B: hænne C: henne *för* heþne (*kanhända den rätta läsarten*).
» 20 A *har skrif-felet* vini B: owini C: owinir ... B, C: fastast
» 21 B: Thridhia skiæl thæssa høghtidhs sidher
» 24 B, C: thz samma ... B, C: som wi
» 25 B: finnum C: finnom (*kanhända den rätta läsarten*).
11 2 B: spiæll C: spiæld
» 3 B: baþe *fattas.*
» 4, 5 *För* tende — viti *har* B: tenda. ok liusa mz skiælum C: som tænder oc lyser mz skælom oc witi
» 6 som alla lyse *upptaget ur* B. C *har*: som alla lyser
» 7 *Rubriken är upptagen ur* B.
» 8 B: (x storan) C: stor *för* digharan
» 10 A *har skrif-felet* sinon ... *Efter* fru *har* A ¶ miraculum
» 11 B: fal: Ok men C: fall
» 12 B, C: fangit *för* hǫrt
» 13, 14 *För* eigh — tel *har* B: ey gat hon komit til C: *samma läsart.*
» 17 B: mæsso ok tidhe
» 18 B, C: j sino *för* sinna

11 20 B: iomfru scara

» 21 B: thær a stolin C: a stool

» 23 C: a stola

» 25 B: klædan til mæsso: Ok ([R] mæsso) diækna *för* klædan ok diækn

» 29 mæsso sangh *upptaget ur* B. *Fattas i* C.

» 30 *För* sotlica — offortorium *har* B: søtelica æpter C: søtlica siwnga til offertorium

12 3, 4 *För* hænne — lata *har* B: Hænne syntis sik swa fæghna liuseno at hon ville thæt ængalund fra sik offra C: *samma läsart.*

» 5 B: handum C: liwsith *för* hænde

» 7 A *har* sam([x] a)staþ B, C: samastadh

» 9 B: jærtekne C: jærtekna

» 11 B: (mz thy) mang iærtekne Ok gøras æn C: mang jærtekne mz liwseno oc gøras æn

» 12 B: the thridhia C: the tridhio *för* þriþi(ꭗu)

» » B: the mæsto *för* þa mærasto

» 13 B: michiels mæsso C: michilmæsso

» 14 A *har skrif-felet* æ ... C: thæsso wærld *för* þænna heme

» 17 A *har skrif-felet* (ꭗsynai) sẏon

» 18 B: stædhi C: stædher ther

» 21, 2 C: tha hon hawande war/ oc fødde sin son tha hon war fæmpton aara gamul *för* hauande — ara

» 22-5 *För* sẏni — epiphanius *har* B: syni xxxiii ar Ok ([xx] xv aar) sidhan han for til himpna: Ok æpter thæsse rækning war hænna alder thæssa hems: lx([xx] iij) ar swa scrifwa([xx] s j reuelacionibus) ([x R] etas marie lxiij anni secundum reuelaciones beate birgitte) C *har:* son. thry aar oc trætighi oc fyra aar oc thiughu war hon hær i wærldinne sidhan han foor til hympna Oc epter tæssa rækning war henna alder j tæsso wærld lxij aar swa scriffuar epiphanius

» 26 B, C: *rubriken fattas, som vanligt.*

» 27 C: aminnilse oc samwæro

12 29 B: tarum styrt C: thaaro*m* styrth
» » A *har* bæccar af aþþro(ᵡm) kældom B: bækkir aff kiæld adhro C: bække*r* aff and*re* kældho
13 1 *För* vini gør goþa *har* B: godha wini gør C: godha winir gør
» 4 B: førir C: fører
» 4,5 B: wærdhughe son C: wærdhighe son ha*n*
» 5 A *har skrif-felet* miþ
» 8 B: tha *för* þæn tima
» 9 ær at *upptaget ur* B. A *har* (ˣath) C: Annor bøn ær thz ath
» » B: til diruis
» 10 B: (ᵟsin) (ᴿˣ for mi*n* øghon) C: syyn *för* sẏn
» » B: swara C: swa*rade för* suaraþe hænne
» 11 B, C: j dagh *för* dagh ... B: tel þin *fattas.*
» » B: ærlica C: ærlika
» 12 B: thorft C: torff
» 13 A *har* han(ˣs)
» 14,15 *För* hano*m* — vald *har* B: hans rike ok røuat ha*ns* wald C: hans rike oc røffuath
» 15 B, C: at *för* tel
» 16,17 *För* palm — sialuar *har* B: palm træ quist stodh æpt*er* grøn siælfwir C: palm quisten stodh æpther honu*m* grøøn
» 21 B: (ˣˣ wædher) C: wædre *för* vinde
» 22 B: marie dorum C: warefr*u* dør
» 24 B, C: til *för* te
» 26 B: hafwa mik for *för* mik firi
» 27 *För* (ᴺ min likama) *har* B: lik ok licama C: mit liik oc likama
» 28 B: at (ˣthe vilia) brænna C: at the wilia brænna
» 30 B: bæra *för* fǫra
» 31 B: vste C: ønste *för* oste
» 32 B, C: visto *för* visten ... B, C: waro *för* varen.
14 4 B: os *för* var ... C: spoth. oc sighia.
» 5 C: the *för* þæsse ... C: j and*re* wærldh *för* annars hems

14 6 B, C: *rubriken fattas, som vanligt. Detta anmärkes hädanefter icke.*

» 8 B, C: son ok skapare

» 9 B: wa(ᛉcto ×× kadko) C: wakadhe *för* wacto

» 10 B, C: tridhia *för* þriia

» 12 B: alscons *för* allo

» 13 A *har skrif-felet* (ᛉmæþar) B, C: mz hedher

» 14 C: ærlicha *för* friþa ... fæghnare — daghi *upptaget ur* B. *Dessa ord fattas i* C.

» 15 ok ængla *upptaget ur* B, *fattas i* C.

» 16 B: bødh apostolis

» 17 A *har skrif-felet* i(ᛉn) ... *För* i licama *har* B: (sinna) modhers licamma j walle josaphat C: *samma läsart.*

» 19 B: ifwir *för* vm kring

» 20 B: tre *för* þet (*troligen den rätta läsarten*).

» 24 A *har skrif-felet* parads palm B: palm quistin C: paradiis palmen

» 25 C: bødh at barena mz sik bæra æn *för* mæþ — ok

» 26 B: søtlika samman *för* sǫtleka

» 27 baro *inbytt ur* B, *för* en ... C:s *läsart* en bar *är troligen den rätta.*

» » C: flerom judhom at apostoli

» 28 B: førdho ihesu modher *för* fǫra mariam

15 1 B: galin ok odhir aff thøm allom C: galen oc odhaster aff allom thøm

» 2 B: bradhlika *för* braþa

» 3 C: hans hændher wordho onytta oc swa bundna C: oc wardh nummin j handum ok onyttir ok swa bundin *för* warþ — bundana

» 5 C: saara *för* sarleka

» 7 C: olydoghe *för* tomlǫse

» 12 B: æn wærk/ ok sarsøkia C: æn wærk/ oc sarøka

» 15, 16 C: Sidhan warth biscoppen føør aff

» 17 B: ænkte C: enghom meen *för* ængom

» 18 A *har skrif-felet* palmmen

15 22 B: midhwakth j walle C: om midianat j dal *för* miþ vact i dal

» 24 B: F(Iyritighi ^{xx}fxv) C: Fyritighi

» » B: lagdh j jordh C: grawin *för* dǫt (oc) iorþat

» 25 hon *upptaget ur* B *och* C.

» 27 A *har skrif-felet* prǫuas

» 29 » » » iorþike

» 31 C: mødomps liwe . . . B: (thy) ær thz ok *för* ær þæt þa

16 1,2 C: .ii. — rume *fattas.*

» 3 B: hær C: som hær *för* þær

» » A *har skrif-felet* skiuas

» 4 C: skælom oc witnom

» 7 *Rubriken är lånad ifrån* B.

» 8 B: northmandia C: normandia . . . *den rätta läsarten.*

» 9 A *har* callar . . . *ändringen till* callas *enligt* B *och* C *var onödig.*

» 9,10 B: them stadh C: them stadhenom

» 10 B: dyre *för* magge C: mange

» » C: oc j blandh them war warafru kiortel tel

» 12 B: v ræddir C: wredher

» 13 B, C: gen *för* .a. mot

» 15 B, C: stenblinder . . . B: aff rædde C: rædde

» 16 B: gafuos ofmykyt fram C: wordho offdiærue

» 17 redho *inbytt ur* B *för* (^{xx}hugg) . . . C *har* nyddos

» » B: vsla *för* arma

» 18 B: annur nøth

17 12 A *har skrif-felet* a af vare

» 13 B: thiænugher *för* þiænande

» 15 A *har skrif-felet* hanna

» 15-21 C: Gaude — mata *fattas.* . . . 18. B: gaude *fattas.*

» 24 B: æwerdhelikis C: æwærdelikx

» 25 C: wardh gladh gudz modher Wardh gladh *för* var glaþ· gwz

» 26 A *har skrif-felet* egipti B: ogipth C: ogipt

18 2,3 B: digh(^{xx}ran ræddugha) C: mykla rætzl

» 6 B, C: æwærdhelika

18 9 C: wældogher myk*it* rwmgæwer pa wærldz hedh*er* war *för* miok — war*þ* B: wældugh*er* for thæssa hems (^{xx}faſængho) wardh

» 13 A *har skrif-felet* þianande B: thiænugh

» 14 B: fara ok lifwa

» 14, 15 *För* heman firi skam *har* B: (^{xx}fra) (^{Rx}sit hema*n*) for skam (^{x}skuldh) C: borth fore skam skuld

» 15, 16 *För* han — skoghe *har* B: han (^{xx}ey gat rikt hoff æll*er* gæsta budh haldit j en skogh sorghfuld*ir* oc bedrøfd*ir*)

» 17 karl *upptaget ur* B. C *har:* ma*n*

» 19 B: fatiker C: armber *för* arbar

» » B: Carlin jættadhe C: Th*en* mannen jætte

» 20 B: vilde C: wille *för* vil

» » B: sætta *för* lýþa

» 20, 1 B, C: Riddaren — lýþa *fattas.*

» 21, 2 B: (^{xx}vil først sina lofua*n* fulko*m*pna) C: fulko*mp*nar sina iæth *för* vil — iaat

» 24 C: oc tho *för* et

» 25 C: at thu møth mik hær j

19 3-5 C: oc ater koma mz si*nn*e husf*ru* oc foor heem oc fan gull oc silff oc køpte ma*n*ga garda oc jordher oc hiolt *för* atar — haldar

» 4 gǫrsuma *inbytt, kanske onödigt, från* B. *i stället för* seluer

» 5 B: hoff (^{xx}mz myklo bælde)

» 8 B: sik følgia. Oc sitia skøt a hæst bak *för* skýt — hæst.

» 9 B, C: ledh *för* læt

» » C: Hon vndradhe a hans budh oc giorde tho B: vm hans

» 10 B: bidher oc biudher

» 13 at hon *upptaget ur* B. C: til thæs hon sompnadhe

» 13, 14 later hona *upptaget ur* B. C: leet hona

» 16 B: (^{xx}liti) C: lic

» 17 C: tænkte *för* vænte

» 20 B: stander fiærrin ræddir C: stodh fiærren

19 20 B: græniar C: grænnade
» 23 B, C: thænkte at hæmpna *för* huxaþe hæmnas
» 27 *För* hæþan coma: liuande *har* B: lifwandis (^{x}hafua) bædhan kom(^{xx}it) C: liffuande haua fran mik komit
» 28 B: thuyng oc thunga *för* þugga
» 31 B: dÿrfwis til at vilia *för* vilde
» » B: Ther firi far thu diwpt nidher til beluitis *för* far — hæluite
20 3 B, C: domenom
» 4, 5 C: widhersigia dieffwlsins gawom
» 6 B: hwru C: hwar *för* huars . . . B, C: æn *för* een
» 8, 9 C: allan sin alder *för* æ — lifþe
» 9 C: oc ha*n* oc hans husfr*u* widhersagdo
» 10 B: til hørdhe ok (^{x}ofuir) gaff ok wordho *för* gaf — varo
» 13 B: prøfwa mz skiælum
» 14 B: første skiæl *för* fǫrst
» 16 B, C: fadhurs
» 17 B: langho C: langa *för* gamlo
» 20 C: wælgherninga
» 21 A *har skrif-felet* hanon
» 23 » » » sÿighande (^{x}ga) . . . ganga *är upptaget ur* B.
» 24 B, C: qwidha
» 25 B: e(^{xx}n frw) oc spurdhe hwi han sørgdhe
» 26 wadha oc *upptaget ur* B, C.
» » B: (^{xx}frwn) *för* folket
21 1 B, C: mannen *för* Maþeren
» » B: (^{xx}hænna) *för* þæs *och likaså framdeles.*
» 3 B, C: til annur *för* vm annur
» 4, 5 C: kallas *för* vara B: (^{xx}Oc hon kalladhe sit napn rætuisa)
» 10 A *har skrif-felet* sannid
» 11 » » » svæ . . . skiæl *upptaget ur* B.
» 12 B: twæscona dødh C: twæninga dødh
» » C: badhe ondhe oc godhe
» 14 B: hænne C: honu*m* *för* þǫ̊m

21 18 B: lokka C: lokkor
» 19 *För* iattom *har* C: jættom . . . B: radhu*m* ok ([Rx] ondo*m* inskiutilsom)
» 21,2 B: ([xx] sa*n*ninden oc rætuisa*n*) radha ma*n*nenom/ bidhia miscundhna modher
» 24 A *har skrif-felet* gæniggana
» 26 B, C: nadha *för* hialpa
» 27 B: mædh scalene C: wægskaalena
» 28 C: æn syndha skaalen
» 29 A *har skrif-felet* vacnane
» 30 B: vente at dødher C: tænkto dødha*n*
» 31 B: modher ([x] oc fik sæla ændalykt)
22 1 B *har till rubrik* A*n*nat miraculum
» » A *har skrif-felet* þete *för* hete
» » » » » har skiuas
» 2 B: pasca nat
» 4 C: tha gik oc ha*n* til altara *för* ok — kirkio
» 5 B: thok ([x] som andre) C: tok gudz likama
» 9 B: søtan ok ([xx] aldra) søt(ast)an C: søtan
» » B: dighran *för* storan
» 10 C: j bræ*n*nande eldh *för* vt — brænande
» 14 B, C: smaswenin vt *för* han — eldenom
» 15 A *har skrif-felet* vaþ
» 17 B: til hiælpa . . . B, C: vepte *för* vænde
» 19 C: sidha*n* fadhrin j eldhin *för* fulan — branda
» 21 B: j eet kloster C: j eno klost*re*
» 23 B: mang(Ỵen [xx] h fafæng ordh oc squalder) C: myk*it* drawel
23 1 B: fram ([xx] mz skip) j ma*n*na hami C: fram om j ma*n*na likne
» 2 B: (oc) sagdho sik ([Rx] vara diæfla oc) føra *för* vi fǫrom
» 7 B: oc mang fafængh ok ([xx] synderlikin) ordh C: myk*it* drawel *för* ma*n*gen hægoma.
» 8 B, C: dẏghra *för* mẏcla
» 14 B: stene vidh ænne
» » A *har skrif-felet* egih *för* eigh

23 15 B: iller C: onder ... B: radh kiænde

» 18 B: glømder ok ey baldhin til hælgh swa som skulde C: glømder oc ey halden j høgtiidh som tilburdhe

» 23 B, C: andra nætter

24 1 C: aff henna føtzlo tima

» 6 C: høgtiidh offwer all cristendomen

» 7,8 C: thiænande redh til torney

» 10,11 B: Riddarin (^{xx}dualdis oc hørdhe alla the mæssor ther sagdis) oc (^{x}vil) ænga (^{x}for)lata C: Riddadarenom lyste alla mæssorna at høra

» 11 B: thorneament war ændat C: torneygbit war tha haldhit

» 12 B: wæghenum (^{xx}som ther hafdho warit) C: *samma läsart.*

» 14 B: swa (^{xx}manligher varit thæn daghen) Oc *för* sua — ok *Fattas* i C.

» 19 B, C: redh *för* for

» 22 A: fluitande *kan äfven läsas* fliutande

25 2 B: (⁒alla ^{xx}otaligha) jomfrur/ aff himerike mz henne

» 3 C: sungo æpter ... B: (twa) leddo

» 4-7 *För* Sangren — mato *har* C: oc sungo swa

» 4 B: latino

» 6 personet *upptaget ur* B.

» » B: thydher swa mykit *för* þýþer

» 7 B: søtta sællur C: sætta sælur

» 12 C: fangadho *för* fingo

» 14 B: son fangin vndan lasum ok bandum C: fangna[n] son wt aff bandom oc laasom

» » B, C: ok la *fattas.*

» 20 B: Ok hon grep mædhan hon taladhe barnidh vt aff hænna bilætis knæ

» 21 fanga *upptaget ur* B. ok — fanga *fattas i* C.

» 22 B: lukte *för* læste væl

» 23 B: ensætu (^{xx}frune son) sath *för* frunna son la

» 24 lukum ok *upptaget ur* B, *fattas i* C.

» » badh » » B, C.

» » A *har skrif-felet* skýnde

25 25 A *har skrif-felet* baþ
» » B, C: mædhan *för* vm
» 28 C: kyrkionne oc bar aater barnith oc takkadhe tiænigh marie gudhi *för* kirkio — moþor
» » B: ok thiænte gudz modhor for hænna nadhir ([x]allan sin alder) *för* marie — naþe
26 2 C: opta *för* þikla ... B: værs (aue *maria*)
» 4 B: mildasta C: milda ... B: hængdhu*m* *för* hanom
» 6 handum *upptaget ur* B, C.
» » B: dagha *för* dẏgn
» 7 stodh *upptaget ur* B, C.
» » *För* .a. liuu*m* lowm *har* B: v mød([xx]dir juir hæ*n*na lown C: omødder a lino*m* loffwo*m* ... liuu*m* *i texten borde kanske läsas* linum
» 8 B: ther fram som hanum *för* han ... C: som honu*m* hængdo om galghan *för* han — galghanom
» 10 B: hioggo C: hioggo han *för* iogo
» 11 B: swærdhom C: swærdh
» 13 A *har skrif-felet* hanna *för* han
» 16 B: sik ([x]j closter) *för* sik
» 17, 18 *För* klærkar — frændar *har* B: ([xx]swen boklærde*r*) var gudz modhor gærna thiænwgher han([x]s) ([xx]frændir trughadhe han) C: klærker rika forældra enda barn tienthe gherna gudz modher hans frændher nøddo honu*m*
» 19 B: fæste ([x]jomfrw) C: fæste ena mø
» 22 A *har* ([x]Ar)tiþe ... *för* mintes — tiþe *har* B: mintis ([xx]swenen a) wara frw tidher ([R]som ha*n* thæn daghin ey læsit hafdhe)
» 22, 3 ok laas — giæld *upptaget ur* B. C *har:* oc las sina tidher
27 2, 3 B: falsar*e* renliuis louan C: falsan renliwis lowar*e*
» 3 B, C: sik rædder
» 4 A *har skrif-felet* hanon
» 7 *För* fran bruþ *har* B: ([xx]wærdlena bælde f*ra* si*nn*e brudh)
» 8 B: modhers ([x]oc bleff)

27 14 B, C:

27 14 B, C: siwnga ælla læsa
» 15 B: snýbbar C: straffadhe
» 16, 17 *För* menar — sighia *har* C: tok aff honum mæsso sangen
» 17 A *har skrif-felet* teþes hanom *men sednare ordet är till en del borttaget.*
» 18, 19 *För* ok — præstens *har* B: ([xx]Ok høther hon hanum) hardhare ([x]dom) æn han ([x]hølte) prestenum.
» 20 A *har skrif-felet* innan(ʏa)
» 21 B: klærke oc capllan C: *samma läsart.*
» 22 A *har skrif-felet* sik mz
28 4 B: tidhe ([R]altidh) standande
» 8 *För* ia — hæluitiz *har* B: ja ([xx]vilde gudh han døma til hæluitis som hanom thykte)
» 11 B: j thæsso sinne/ for sinne ([xx]bøn) C: j thzta sin fore sina skuld
» 12 B, C: mz *fattas.* ... B, C: manadhe *för* baþ
» 12, 13 B: for diæflenom C: fra diefflenom *för* firi gramenom
» 13 bǫtaþ *i* A *är visst ett skrif-fel för* bǫta B *har:* bøta C: bøtha
» 17 B: prouester C: prowast
» 19 ok vitherlika *upptaget ur* B *och* C.
» 20 B: til biscop(ʏs) C: til biscop
29 1 B: minna kiæran C: fore mindre man
» 1, 2 C: aff honum hans æmbite oc syslo
» 3, 4 *För* harme — tel *har* B: barmæ æn wardh diæfwls anbudh: Thær til C: storom harm vtan gik til radz mz enom judha ther en dieffwls man war ok badh honum hiælpa sik til dieffwlin
» 6 C: the taladhos swa længe at
» 7 B: cristne C: crisne
» 9 B: brefwit insighlat C: breffwit incigladh
» » B: ([xx]dare) *för* man
» 11 B: hedher oc æro *för* heþar
» 12 A *har skrif-felet* þeopilus
» » B: kænnis C: kændis *för* skæmmes

29 14 C: afflatha *för* slæppa
» 15 hiærta *upptaget ur* B, C.
» 19 B: lofwa C: loffua *för* læna
» 22 A *har skrif-felet* giuin *för* giuit
» 23 B: visso oc trøst
» 24 A *har skrif-felet* þephilus
» 25 » » » takde
» » B: oc takade *fattas.* C: och loffuodhe
» 26,7 *För* blǫte — tel *har* B: bløtte mang hiærta/ til tara ok grat oc
30 2 B: Eth hionalagh *för* Tu hion
» » A *har skrif-felet* dotttor
» 3 C: nær thom *för* at sin
» » B: som han ware thera *för* som sin
» 4 *För* vændo — at *har* B: ventho at C: mæ*n* tænkto at
» 6,7 B: mer — var *fattas.*
» 7 B: lyghnin C: lygdhin *för* lÿghn
» 8,9 B: legdbe *för* leghia mz pæniggom
» 11 B: vanfrægdh matte læggias oc lækias C: offrægdh matte læggias
» 14 B, C: hænna bonde *för* hon
» 16 B: awitande C: sagdhe til *för* bra
» 17,18 B: radh oc dath *för* raþa — gærnig
» 19 B: fulare oc mere C: æ mer*e* *för* mere
» 24 A *har skrif-felet* allata *för* altara
» 25 B, C: domin ok
» 27 A *har skrif-felet* nanpns
» 28 B: balit (wt) oc hwar gnista
31 1,2 B: balit: Oc lughin vm kringh hona (^oc) sluknadhe
» 4 dømde *upptaget ur* B. C *har* tok
» 5 B: wt af v(*xx* an) frægdh C: aff alle ofrægdh
32 12,24 *För* fore *läs* fore

II.

S. JOHANNES DÖPARENS SAGA.

49 1 C *har rubriken* Aff sancto johanne baptista
» » B: manadha ... B, C: gudz *för* sin
» 3 *Efter* dǫttar *tillägger* B: Thyt (at) anna war frw modher: ok hysmaria modher elizabeth waro systra:
» 4 B: byrdh: ok dyrch *för* byrþ
» 5 B, C: vpføddis *för* fǫdes
» 6 B, C: dødh tholde *för* do ... C: fulkompnelika
» 7 B, C: scrifwa *för* scrivv
» 8 B: wisa *för* sigha C: sighia
» 13 B: godhe ok lofs. C: oc godhe loffs *för* got lof
» 16 firi *inbytt ur* B *för skrif-felet* æfte C *har* før æn
» 17 C: septembers manath gar in aff hans dødh
50 1 A *har skrif-felet* iohanne
» 4 B, C: æn hin *för* æn han
» 6 B: engna C: ægha *för* aga
» 7 B: mz ærlica C: mz ærlicha *för* mæþar
» 8 A *har skrif-felet* siafs
» 11 B: bør til ældra rætt(ᛉ) C: til bør ældre•rætter
» 17 *För* tel — komo *har* B: til disputeran vm thera materiam Mællin thæs then daghen kom C: til disputeran om the materiam Mællan thæs at the dagha
» 19 *För* mz — hald *har* C: at hwar thera hiolde sin hedher *Fattas i* B.
» 21 B, C: þǫm *fattas.*
» 24,5 *För* varin — sate *har* B: warin j sate vm os (Rx her j wærdhlene) mædhan wi ærum væl sate j himerike C: warin oc j saate som wi ærom wæl saate
51 4 C: herra toldhe dødh
» 5 B, C: pascha *för* paskana
» 6 B, C: wiker *för* vika
» 7-9 *För* gitar — ivirkomo *har* B: gitir særlikan hether (xr haft) til aminnilse hans døz (Rx oc fore annor ærlik thing som hanom dødhum sidhan ouerkomo)

51 10 B, C: han mællan
» 12 B, C: gudhlik
» 13 B: hælghu*m* C: hælghom
» 14, 15 *För* komo — vndan *har* B: aff ier*usal*em komo tholkænde j bland mz thøm ther grofuo ok brændo: Ok gato vndan komit C: *nära samma läsart utom* torkænde *för* tholkænde
» 16 B, C: hælgho *fattas.*
» 18, 19 B: at thz vp(^{xx}enbarat wrdhe) gate han thøm ey gømt for *för* at — firi
» 25 B: twe paua C: the pawa
52 3 B: judha lanz stadh C: judha landz stadh
» 7 C: thz hemelica *för* lønlica
» 9 C: ma*n*ga dagha *för* (^{xx}langan tima)
» 11 C: tingath fara
» 12 C: hitto *för* fu*n*no
» 13, 14 *För* hans — liftima *har* C: aff hans klædhom haffdhe warith
» 21 C: daghlica och knæfalla *för* mz knæfallom
» 22, 3 C: mz wyrdhni*n*g — daghlica *fattas.*
» 24 C: mz hofdheno *fattas.*
53 3, 4 C: a sino*m* dødzdaghe sino*m* arwom oc ma*n*ge *för* sinom — wiiste
» 10 C: stadh *för* lifnadh
» 16, 17 C: mz sinne handh vndher hakubenith *för* (^{xx}wyrdhelica — handom:)
» 18 C: thykte sik spøria *för* thotte — sik
» 21 C: haffde at thydha/ oc so*m*pnadhe ater *för* sætte — sompna
» 24 C: wra j bærgheno *för* wara: j fjælskoru*n*ne
» 26 C: vndan hans hand *fattas.*
» 28 C: nidher grawith
» 29 C: fwndh *för* gørsom
54 1 C: kalladhe sama*n* folk
» 4, 5 C: ludde widh karith som hon ware thær limpd widh
» 7-9 *För* (^{xx}fore — kome) *har* C: mz godra ma*n*na bønom oc tho war honu*m* ey handen lidigh Sanct*us*

johannes wiiste honum koma nær karino tha thz baaris

54 12 C: aff onytte *fattas.*

» 18 C: byrdhan *för* hælagh byrd

» 20 B: nakrom lundum aff stadh røra: C: nakra lundh thz a[f] stadh føra ellir røra

» 21 B, C: Rømsker Keysare *för* konuggar

» 23 B: gul wæfts C: gul wæffs

» 25 B: wænista C: faghert

» 27 A *har* dagh(^{x}a) B, C: dagha

55 1 Then tiidh *för* Een tima

» » A *har skrif-felet* iohanis

» 3 C: hans fingre som han *för* þem — som

» 4, 5 C: ecce — mal *fattas.*

» 4 A *har skrif-felet* tollis

» 6 thæn som *inbytt ur* B, C, *för skrif-felet* þæt

» 8 B: thenna wægh haff C: *fattas*

» 9 B: vænt mønster sancto johanni C: dægelikit

» 13 A *har skrif-felet* garna

» » B: thiænugh C: tienthe

» 14 B: jnnelika: Ok jdhelika

» 16 A *har skrif-felet* lagan

» 19 B: (^{xx}thz hon beddis) *för* sina bøn

» 20 B, C: fastadha

56 2 B: tiggia C: thyggia

» 2, 3 B: blodhz drupa (^{R}wtgingo) aff

» 5 B: kalladhos C: kalladhis

» 6 B: fordhum skiæg vaxa som ryza C: fordhom wæxa sit skæg som rytze

» 8 *För* vndi — klærkom *har* B: (^{xx}til gudz thiænist) kirkionne (^{xx}oc hænna) (^{Rx}klærkom til bestand) C: vndher gudz tienist kyrkionna oc klærkom

» 9 A *har skrif-felet* logobardos

» 10 » » » hon *hvilket enligt* B, C *borde ändras till* han

» 15 B: Sanctulus C: Sanctillus

56 16 — B: vm (*xx* fangin bort flydhe) Ok (*xx* han nødde
57 — 3 tho fangan hemelica) vndan ryma: Sanctulus war gripin j hans stadh: Ok dømder til dødh: Ok vnder swærdh ledder: *för* æn — suærþ

» 4 B, C: wædhrit til at hugga

» 7,8 C: waro bundhna mz jærn

» 9 B: iættadhe C: jætte

» 10 B: gen C: moth *för* at

» 11 B: jættat ok sorit

» 12 B: wardh hans armber hanum lidhughir ok løs C: wordho hans arma lidughe

» 13,14 C: j tæsse wærldh oc swa j andre

» 16 B, C: herodias . . . B: komber fram C: ær

» 18 B: annælis ok blygdh C: amælis

58 3-5 B: badhe for thy at the waro badhin ældre: Ok swa for thy at jomfrw maria war hans modher som al thing skapadhe ok sanctus johannes før predicadhe ok han døpte (*x* wan herra mz sinom handom) C: badhe fore thy at the woro før at mantzlikis nature aaldre Swa oc fore thy at sanctus johannes sculle wara witnis man jomfru marie at hon sculle fødha wærldinna scapara. som sik predikadhe mz sannom iærteknom wara badhe gudh oc man

---

III.

SAGAN OM VÅR HERRE.

61 1 B: *Hädanefter är paragraf-ordningen här ofta helt olika.*

» » B: christus gudz son ok marie han

» 2,3 B: siælf wighdher aff C: siælffwigdher j *för* ok sialuar ii

» 4 C: hawande *för* ǫken

» 9 C: føtzlo time . . . B: gøta *för* mæn

» 10 A *har skrif-felet* fǫ̂

61 12 C: daghin hælgha*n* ... B, C: ok frygh *fattas.*
» 13 B: læt kallaa C: kalladhe
» 15 B: h(^{xx}o)n C: hon *för* han
» 16 B: dyrk C: dyrkan
» 20 C: toorsdagher oc so*m* flere
» 21 A: en B: æn C: *fattas.*
62 5 C: fødhas oc ey flerom *för* varþa — lundo*m*
» 8,9 C: folk aff karlma*nn*e oc q*u*inma*nn*e *för* af — quinno
» 9,10 B: (^{xx}gud) sik siælfwm (^{x}at fødhas) aff q*u*innone. vtan (^{xx}manz tilhielp)
» 12 B, C: gudz son
» 13 B: skiælum ok witnu*m* C: teknom *för* vitnom
» 16 C: dæghelik *för* væn
» 17 B: taler til hans C: taladhe til ha*n*s
» 20 A *har skrif-felet* van *för* man
» » » » » dǫþekan
» 22 B: beddis frest C: beddis fridh
63 1 nokor *inbytt ur* B *för skrif-felet* iak
» 2 *För* anzsuara *har* B: answar (^{Rx}ho*n* fastadhe oc var j gudhliko*m* bønum)
» 3 B: eet C: eth *för* en
» 4 B: wænasta C: dægelica *för* væn
» » B: sat jfw*ir* *för* iui
» 5 A *har skrif-felet* otouianum
» 7,8 B, C: teknit hafdhe at thydha
» 9 B: dyrch C: dyrkan
» 12 C: hwa som *för* huar
» 13 A *har skrif-felet* sua *för* sma
» 14,15 C: wærldi*nn*e radha liwandis gudz son oc æwe*r*dheliker/ som æn *för* heme — een
» 16 B, C: smitto
» 16,17 B: ther altare Ok læt ifw*ir* scr*i*fwa a altare(^{x}no) lifwandis gudz son:
» 20 B: teknadhis ther mz at thre ærlika naturur C: thz teknar at thre ærlicha nature
» 21 B: syni C: søne *för* son
64 1 C: haffdo mang aar

64 5 C: Æ til thæs *för* at tel ... tænkto *för* vænto
» 8 B: prøuadhis (tha) C: tha prøwadho the
» 11 B: kirkio C: kyrkia *för* mǫnstar
» 12 B, C: mǫnstar *fattas.*
» » A *har skrif-felet* aug*us*
» 16 » » » skiuar
» 19 B, C: nær *för* na
65 4 Ok *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 6 B: broadha *för* bronaþar C: *fattas.*
» 7 C: skat oc wtgældom
» 8 E: Rubrica her æpt*ir* *fattas.*
» 9,10 E: hændo vidhirla i wærldene j hans fødhzlo tima
för hænde — wer*ll*e*na*
» 19 anda *upptaget ur* E.
66 4 æt » » »
» 14 D *har skrif-felet* blomstrandis
» 15 E: dadhel([2] s) fruct
68 3 tekn *upptaget ur* E.
70 22 E *tillägger* Ame*n*
» 23,4 B: fæm thusand ar ok hundradha ok xxix aar
C: fæm thusand aar oc hundradha oc xxx
» 25 B: bygdis først C: bygdhis først oc til war he*rr*a
føddis waro
71 2 ok *samt* joha*nn*es *upptagna ur* B, C.
» 3 C: siæx manadho*m* j tæsse wærld *för* sax — hems
» 4 B: flydhe C: flyddo
» 5 B: egiptum *för* egiptim mæþ barneno
» 6 C: all affgudha mønster widh jordh j egipto lande
för uiþ — afguþ
» 8 A *har skrif-felet* skiuar
» 9 B: dactile *för* palm
» 10 B: nidher til jordhinna *för* tel hænna
» 13 C: war fast thørst *för* þǫrste fast
» 16 B: j enne biærgscoru *för* vndi eno bærghe
» 19 B: hofdhom C: sino*m* hoffdhom
» 21 C: tiænikt in til egiptum
72 5 dagh *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* are

72 7 døpilse *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* ſỷzlo
» 8,9 B: johannis ewangeliste C: sancti j. e. *för* som — scriuar *Här slutar denna Saga i Codex* B.
» 13 C: tankom *för* þakom *Här slutar denna Saga i Codex C, der* ewangelium nichodemi *nu vidtager, så att de gamla qvädena, sid. 72—79, äro qvar endast i en handskrift.*
73 8 A *har skrif-felet* mæþam
80 3 C: sidha oc fik wita ath
» 9,10 C: ther hwilkin troo *för* th(^{xx}z) — thro
» 13,14 C: (mz constantino) *fattas.*
» 15,16 C: the hedhno heto *för* til — sidhur
81 1 C: the *för* (the) thre
» 3 C: (j himmerike) *fattas.*
» 17 C: (oc — falda) *fattas.*
» 19 C: ther *för* then
» 27 C: (for — gifuit) *fattas*
82 7-9 C: møghelikith ath the mæn magho wara guz owini oc rætwise wtan skyrdha skærsl som hon ær ey budhin *för* (o)møghelikt — budhin
» 11 C: rætwiis j them daghum *för* i them æwm
» 13 C: wiins
» 22 C: judhans *för* thit
83 2 B: *har skrif-felet* lena *för* leua C *har:* lewa
» 12 annat æn *tillagdt, fattas i* B, C.
» 21 C: (Oc — seghia) *fattas.*
84 12,13 C: (han — guddomsins) *fattas.*
» 25 C: liknilse *för* exemplo
» 32 C: nakron træ oc æn
85 1 C: mz hwario skyrdhinne
» 11,12 C: thurughan wara ok kraffth hardan
» 15 C: ængin øron thola ther widh *för* enghte — hørt
» 25 C: næplika *för* warla
» 26 C: hwiskade
86 2,3 C: (oc — upreste) *fattas.*
» 13 C: fresth *för* dagh
87 1 C: eldhin *för* ellenom

87 10 C: røke
» 19 C: ropadhe *för* øpte
» 24 C: kwska *för* thrugha
» 31 C: wirg*an* aaro*n* *för* arons wand
88 2 C: thuronen*sis*
» 4 C: mæsth *för* wadhelighast
» 8 C: hiitthe thz hælgha kors aa
» 11 C: ald*re* *för* elle
» 13 C: fadh*er*
» 25 C: affstakkith
89 1 C: mønstrins *för* mønstir(sins)
» 15 C: ænkthe *för* *skrif-felet* enk

IV.

SAGAN OM SANKT PEHR.

99 3 C: waro *för* var . . . B: (xx iudh*er*)landom
» 6 A *har skrif-felet* pa
» » ar *upptaget ur* B, C.
» 7 C: vij manadha
» 10 canonice *inbytt ur* B *för skrif-felet* kanueta C: som — callas *fattas.*
» » B: hanu*m* hører ok the læsten til som *för* ok — tel
» 14 A *har skrif-felet* pradica
» 16 B, C: apollinaris sændis
» 18 B: marcialis til franz ok thydisca land C: marcian*us* til frantz oc thydisland
» 19 B: are C: aare *för* ar
» 20 B, C: vilium wi
» 21-3 *För* som — fulkumleka *har* C: oc th*er* næst aff allom hælghom ma*nnom* oc hælghom jomfrw*m*
100 1 C: mykin *för* mere
» 2 B: gudhliks
» 3,4 C: twe wise hælghe mæ*n* *för* tue þe visasto
» 4 A *har skrif-felet* augustn*us*

100 4 B: *crisostomus* som thydher gyltan mun
» 6,7 B: (ˣsin) forradara (ˣj natwardheno) thy (ˣˣæn) petrus (ˣˣhafde) han (ᴿˣvist tha hafde ha*n* dræpi*t* ha*n* oc) sliti*t* mædh (ˣsinom) ta*n*num: *för* forraþara — tannom
» 7 A *har skrif-felet* harra
» » C: flere hemelik tingh *för* mer hemelek
» 9 B: hafwit (ˣmz sino*m* fotom) C: *samma läsart.*
» 11 C: warafr*u* ma*r*ia war takin til hympna Han reedh och *för* mǫn — raþa
» 12,13 C: fæm thusand folk gudhi til loff *för* þrẏ — carmen
» 13,14 C: ok — lif *fattas.*
» 14 A *har* lif. (ˣganga) B *har:* kryplinge ganga/ han *Rätta läsarten är visst* krẏmplinge ganga.
» 15 *För* lække — skuga *har* B: (ˣˣsiwke fingo bøtir aff ha*n*s) skugga C: Mz sino*m* skugga lække ha*n* manga siwka.
» 16 B: ok — hand *fattas.* C: walde *för* hand
» 18,19 A *har* hans klæþe enbẏrþ. kapa ælla mantol ok enbẏrt — *Orden* en kiurtel ok *äro upptagna ur* B, *som har:* hans klædhe (ˣvar) en kiurtæl ok (een) enbyrdh kapa ælla mantul C *har:* Hans klædhe enbyrd kapa ellir ma*n*tel
» 19,20 B: hwario*m* *för* huar C: huar — tarom *fattas.*
» 22 A *har skrif-felet* kalda
» 23 vp *upptaget ur* B. C: op
» 24 B: giællo C: gællo ... B: waro C: wara
» 25 B: waro C: wara *för* uaren
» 25-7 C: Ha*n* sænde twa sina discipulos at p*re*dika oc annar the*r*a *för* En — prædica
» 28 B: han dødhan ... C: budhin *för* tiþanden
101 1-6 B: lifnadhe *för* limnaþe C: petr*us* fik honu*m* sin staff oc bødh mana then dødha mz staffweno*m* op standha. xl daghu*m* war ha*n* før dødh*er* æn ha*n* mz staffweno*m* wardh manadhir oc tagh*er* ginstan ha*n* wardh manadher mz staffweno*m* tha stodh ha*n* liwandis op. oc wardh sidh*a*n biscoper j trewer

stadh oc liffdhe ther xl .aar. som æn ær then same staffwer gømder mz hedhir oc æra.

101 8 B: foldiærfuer

» 10,11 thøm *upptaget ur* B *för* sik ... æuerdhelica lifwa *upptaget ur* B. ... *För* ok — vilde *har* B: oc thøm alla æuerdhelica lifwa honom trodho (Rx oc inkte var hanum omøghelikit thz han vilde) C: oc badh alla a sik troa oc thz enkte olofflikith wara som han gøra ville

» 12 B: ena skiæro *för* sikil

» 13 B: hona *för* sikil ... B: solgisla C: soolgislor

» 15 C: hand Oc talade hans fwle daare swa

» 19 C: false

» 20-4 C: oc sidhan byriadhe han swa myklo meer stadfæstelikare prædika *för* Simon — gærninga

» 21,2 Sanctus — hanum *upptaget ur* B.

» 26 A *har skrif-felet* simom

» ,2 26,1 B: vilia foradha tik badhe *för* vildo han forraþa

102 2,3 C: Swa kom paulus som ihesus sagdhe sancta pædhare til hielp *för* annars — rom

» 3 A *har skrif-felet* kam

» 7-9 *För* þa — vænte *har* C: Om en dagh tha nero keysare sath widh bordh. stodh symon magus och tiænthe fore bordhe oc tha wændes hans anlite til alzskona alder oc stundom syntes han wara then ælzste. oc stundom then yngxte oc stundom syntes han wara then midhaldra och tha tænkte

» 12 C: at jac ær gudz son æn jac staar

» 13 C: giordhe som han bødh enom swene som han troddhe a at han sculle halshugga han *för* bøþ — baþ

» 14 C: hwither wædhor

» 16 B, C: sik for folke

» 18 wentho *inbytt ur* B *för skrif-felet* (xx vantne) C *har* hugh

» 20 A *har skrif-felet* nem

» 21 B: (xx herra oc borghara)

102 23 ok *upptaget ur* B, C.
» 25 B: ok ganga badhe oredde *för* ok — vreþe
» 26 A *har skrif-felet* saghe
» 26,7 C: Oc thy sannas nw thzta ordith at j eno likas gudz son oc symon ffore thy at *för* ok — son
103 1 ihesus *inbytt ur* B *för* ([xx] g. son)
» 3,4 sina — sik *upptaget ur* B. C: sik
» 4,5 B: swarar ([xx] thina) ængla rædhas ([xx] mik oc jak) thøm ænkte *för* suaraþe — ængla
» 5 A *har skrif-felet* raþas
» » » » » smonem
» 8 » » » simom
» » B, C: huxar
» 8-11 C: Nero swarade pedher sigh mik hemelica thin tanka Sanctus *för* ok — wilia
» 12 C: eth biugbrødh
» 13 C: hemelica komith *för* lønlika burit
» 16 C: tænkthe *för* huxsar
» 20 C: like grymme *för* hami
» 21 C: brødheno *för* biuglefue
» 24 C: grymme diæffla j hundha like *för* hunda
» 26 C: hundzska
» 27 C: ok paulum *fattas.*
» 29 C: thiit som jac skal thz gøra *för* tha — gither
» » C: lidhughan at thzta sin
104 1 C: røna At en riker borghagreffwe do j rom *för* røna
» 2,3 C: jfwir — man *fattas.*
» 3 C: forlagith
» 5,6 C: swa at han ginge oc liffdhe Oc thz war allom them liofft ther om likith wardhadho at thera forlagh woro swa fore lagdh Nw byriar symon sina konst oc læs swa længe sina koklara galdra *för* aff — konst
» 7,8 C: liudhlika *för* enum munne
» 9 C: mz store nødh
» 15 C: taladhe høghe røst til *för* øpte — at

104 17-21 C: loffuodhe ihe*sum* *christum* oc sanct*um* petr*um* oc togh widh *cri*stendom oc alt hans folk Oc hafdhe ey tha *sanctu*s petr*us* nadhughar*e* warith æn symo*n* war tha haffde ha*n* wordhit dømder til dødha Wta*n* *sanc*tus petrus *för* thakkadhe — Ok

» 24 C: økis *för* æflis

» 30,1 C: tha haffdhe ha*n* ald*re* gangith aff honu*m* liwandis *för* honom — rifwit

105 2 C: oc kørdho *för* som — hudzsadho

» 4 C: husbondo*m* *för* mæstarum

» 9 C: til sith hælgha rike oc wilia ey *för* Ok — eygh

» 12 C: folkit wt aff *för* folk vtan

» 18 C: the *cri*stno sanct*um* *för* paul*us*

» 20 C: diefflen*om* som op haffdheført symone*m* vndh*er* skyyn *för* diæflum — magu*m*

» 22 C: honu*m* løsom

» 25,6 C: sino*m* riddara *för* mærastu*m* h*er*ra

106 3 C: hwart thøm løste *för* ok lidhuga

» 7,8 C: tha møtte war h*er*re honu*m* ther *för* saa — sik

» 14 C: oc gripu han oc førdhe fore domi*n* *för* Ok — waldit

» 17 C: myk*it* harmsfulder *för* grymber aff harme

» 25 C: wordhit mi*n*na *för* (^{xx}hafua vanzkadz)

» 26 C: th*er* seet haffdo th*er*a widh*er*mødho tha *för* j — stund

» 29,30 C: oc spotta th*er*a ænlite j the*m* rædhelica tima war ald*re* thera atskilnadh*er* j gudlikom ælskogha bruna ellir j søtho sælskape tha the bundo them ther aal maal skulldo løsa oc cristendome*n* oppe haldha J thy the skildos aat oc hwar th*er*a skulle ga til sinne pino ther them war redh *för* ok — ænlite

» 32 C: saará lækiar*e* *för* fara fødhare

107 6,7 C: lypte hans kors hans wærdogha *för* skulde — hans

» 9,13 C: skulo a mino korse gen himpno*m* wændas Thy at thz ær owe*r*digth at jac likes mino*m* h*er*ra oc

thy skulo mine føter gen himpno*m* wændas oc mit howodh gen jordhinne *för* skal — hy̆mpnu*m*

107 16-18 C: oc fik pet*ro* book som ha*n* las all siin ordh wti fore *för* oc — for

» 22,3 C: sieluo*m* sina siel oc siela gømo oc the hælgho kirkio styrilse oc siælfsins anda j hans hændh*er* oc ændadhe swa sith liff mz glædhi

108 4 C: nødoghe j wædreno a gudz wægno

» 6 C: hælgodoma *för* gudha

» 8,9 C: sænde gudh th*em* til ræddogha thordøn oc lyghneld mz swa hardelike rætzl *för* kom — rædhelikir

» 15,16 C: pet*ri* been ærw mind*re* oc pauli ærw størr*e* Swa wordho the vise om sina hælgha apostulos a gudz wægna

» 17-21 C: myk*it* hæligh*er* oc ha*n* bygdhe j *sanc*ti pet*ri* kirkiosokn En wanføør krymplinger kom j *sanc*ti petri kirkio oc beddis bøter aff sancto pet*ro* Sanct*us* petrus bødh honu*m* *för* j rom — sagdhe

» 23-6 C: wanføre mødde sik wiit før æn ha*n* fan ha*n* Oc tha the funnos tha gik lugenci*us* widh sino na*m*pne oc th*en* wanføre sagde ho*num* sit budskap a *för* møø — af

109 3 C: stodh th*en* wanføre op heel oc heelbrygdho op a sina føter oc gik tædhan mz glædhi

» 6,7 C: th*er* the woro sama*n* komi*n* henna frænder redho henne til and*ra* giptomala *för* hænna — fortalan

» 10 C: anger *för* sorgh

» 11 C: eth sin lyte *för* enskons — lit

» 13 C: last eller blygd

» 17,18 C: ok — liwft *fattas.*

» 19 C: bygdhe *för* walde

» 21 C: sino*m* ytersta tima *för* banasoth

110 1-4 C: fagnadha budh at koma mz sik til hymerikis glædhi oc næ*m*pde henne daghin oc ena kloster *fru* so*m* henna skulle følghia Tridhia dagh th*er*

epther ændadho tha sith liff oc foro mz fridhi til hymerikis glædhi ther aldre komber ænde a

110 5,6 C: j sinom ytersta tima *för* j — heme

» 16,17 *För* vi — sommar *har* C: høgtidh aff fæm daghum epter midzsomors dagh *den rätta läsarten.*

» 23 C: Oc apostolorum høfdhinge *fattas.*

111 9 C: ønskadhe *för* vste

» 11 C: waghnkarlen ther vndher them kørdhe *för* wangn karl

» 13 C: sætia j hækto *för* halda — hæptom

» 21 C: j bradhan *för* Epter stakottan

» 24 C: judhalandz *för* landa

112 2 C: dødh ther thz woltho

» 3 C: keysarins *för* cesaream

» 4,5 C: gulklædhom gullith slo ater soolgiisla liws at enghin gat fæst øgha *för* gulwæfium — øghom

» 15 C: flwtu *för* wullo

» 16 C: hans onda krop

» 28,9 C: daara som andra wærld tænkto *för* fool — vænte

» 30 C: j andre wærld *för* annars heems

113 6,7 C: boyom mædhan j warin før mz enfaldom *för* jærnum — enfald

» 17,18 C: mødhgine *fattas* ... them *för* fangin

» 24-30 C: manadhe hona at minnas widh sancti petri boyor oc ey widher sina oc aff thom skulle hon bøter fa Quirinus beddis nadher aff alexandro oc affløsn Alexander løste them aff syndom *för* (for)-menadhe — bandum

114 7 C: augusti manath

» 11 C: færdh mz sinom fadher

» 17-20 C: nw war før aff sakt oc balbine haffdo bøter giffuit Oc waro boyonar hwarie andre swa aalika the som tilførdhis oc the som førra wara som the waro badhe enom stadh smidda oc the lagdos badha saman oc mærktos j same stundh tha wordho the badha ena boyor *för* bøtto — boya

114 31,2 C:

114 31,2 C: andra boyor oc kom *för* annar — hanum
115 2 C: ropadhe tha dieffwlin som han *för* tha — som
» 4 C: boyor mz makt oc hiolt them j sinne hand *för* aff — halz
» 8 C: lænk *för* ring
» 9 C: meylans kirkio mædh hedher oc æro *för* mænz kirkio
» 12 C: oc then last oc skam honum ther timde *för* for — høgtidh
» 14, 15 C: som — fik *fattas.*
» 16 C: ham oc sampnades til hans folk widha aff werldhinne
» 18, 19 C: Ok — værldine *fattas.*
» 20 C: The som vndan komo wordho cristne och lowadho innelica ihesum *christum* *för* the — komo
» 25-7 C: oc — syndom *fattas.*
116 1 C: scriuat aff ... kirkio oc klostre
» 2 C: oskæligher *för* fawisker
» 5 C: siæla wadha *för* lasta wæghna
» 6 C: hafdhe j wærldinna *för* følgdhe — gudhi
» 7 C: ther thu leth
» 17 C: tæssin brista honum badhin
» 20 C: kørdhe *för* ælte ... sinom nyklom
» 24 C: mwnken ther *för* sagdhe — som
117 5, 6 C: fanga — oc *fattas.*
» 9, 10 C: smidhe *för* script (oc gærning)
» 11 C: hedhin oc fægnadhe wæl *för* fæghin aff
» 14, 15 C: fampn och greth aff harme
» 16 C: hugnadher *för* helning
» 17 C: mykit widh pauli ordh oc fældhe taar *för* kændis — tarum
» 18-20 C: Paulus — mæghin *fattas.*
» 21 C: harme. oc mintos oc fæmpdos
» 25 *För* ær *läs* ær)
» 26 C: ær ther brath ær nw sulten til dødh *för* ær

118 8 C: gawe jac han gherna lidughan *för* munde — hæfthum
» 11-13 C: forordhom oc reeste op then dødha som fiorthon aar haffde warith j andre wærld *för* formælum — hems
» 14 C: oc styrkto gudz mønster *för* tha *christo* kirkio
» 21 C: skæl *för* sak ... ær *för* var
» 25 C: ok godha lifnadh *fattas.*
119 1 C: fiollo alle *för* fullo
» 3 C: mz gratande taarom
» 5,6 C: innan siw dagha tio tusandh folk badhe vngkt oc gamalt gudhi til hedher oc loff *för* mæn — folk
» 11 C: wardnadha
» 14 C: at then dagher skulle kallas oc hælghas
» 19 C: ørøkan om sina haarflætor
» 21 C: haarith mit aff hoffdheno honum *för* har — hofdhe
» 25,6 C: hedhers epterdømilse som første preste wart giort til siwyrdhning oc wanhedher fore gudz skuldh

---

V.

S. PAULS-SAGAN.

123 1 C *har rubriken* Aff Sancto paulo
» 4 C: myrkastuffwo *för* hæfto
» » C: tyrffdher *för* kastadher
» 7,8 C: oc lastom fore hadhmælis skuld *för* til — lastadher
» 13 C: Tædhan kom *för* ther for
123,4 15-1 C: Oc — mødho *fattas.*
124 5,6 C: lowadha aff them wisasta mæstarom *för* lofs — visum
» 9 C: en v..er smaswen *för* vælborin — man
» 9,10 C ... hans kar *för* var — skænk

124 10 C: Tha paulo bordhe predika/ tha *för* Han

» 12 C: oc ther wardh ha*n* so*m*pnande *för* j — sat

» 21 C: winir *för* thiana*ra*

» 23 C: hwat honu*m* war giort eller honu*m* war timpt *för* siælfwan — timde

» 28 C: alzwallandes *för* æw*er*dheliker oc alzwaldugher

» 31 C: bryta *för* bugha

125 1 C: hærbærghis *för* fatabwrs

» 15 C: liffs løn ther aldr*e* tagher

» 27 C: bwra *för* borgha*ra*

» 28,9 C: The — rike *fattas.*

» 30,1 C: ha*n* hørdhe them wisasta huat thera radh ther til lagdhe *för* the — wiisa ... *Anm.* C *har öfverallt* Patroclus *för* Patrodus

126 6 C: inner jach mi*na* *för* jnne jak

» 7,8 C: sælom første *för* minom hærra

» 18 C: domin tala *för* pino — taladho

127 4,5 C: røware oc thy bør mik ey *för* mordhare — mik

» 7,8 C: koma c*r*istne mæn oc hænta miin been *för* c*r*istne — lica*ma*

» 15 C: sannelika halshugna*n*

» 16 C: skodha *för* skynda

» 24 C: tha han skulle thola dødhin *för* vnder swærdhe

» 25 C: gulrandadhan *för* aff — gulle

» 27,8 C: Oc badh til ihes*um* *christum* *för* Ok — bøna

» 28 C: siin øghon *för* sit hofwodh

» 31 C: bukin *för* halsin

128 6 C: lokt *för* røker

» 8,9 C: drøpte ha*n* mz sino blodhe *för* døpte — blodheno

» 16 C: mz solinna liws *för* liusa som sol

» 22 B: jn at luctu*m* (^{xx}dur)um C: ingangandhe lyktom dorum oc laasom *för* in lyktom lasom

» 25 A *har skrif-felet* æværþekom

129 5 B: acostus C: nugest*us* & acest*us*

» 7 B: arla *för* alle

» 8 B, C: rymdo *för* runno

129 10 A *har skrif-felet* crstna

» 17-19. C: kastadis en grop op oc ther kom op hans howodh w gropinne *för* þær — dikeno ... B: søroghum dyia *för* sǫre

» 19-20 vidh — kætto *upptaget ur* B. C *har:* widher faara husith

» 21 A *har* sa(ᛯgþ ^{xx} dg)o

» 25 B: gudz væghna Mædhan *för* guþi. Mæn

130 3 B: jæfwadhe vm C: iæffuadhe ther om

» 5,6 B: diupt fallin jnnan C: diwpt *för* diup

» 6 B: siælfwer aff diæfwlsins æggian *för* sialwm

» 7 B: strupa ([R]oc vilde sik hængia) C: halsin oc tænkte sik forgøra

» 9 B: Stygger skugge ok ledher

» » A *har skrif-felet* eigar B: ey længher

» 16 C: bøtte siin bruth mz rætthom scriptamalom oc hiertans anger

» 18-20 mold *upptaget ur* B. C *har:* folke aff hans jærnom oc the fæla thz mz feel thz the swa vtsænde stundom wardha jærnin swa bløth at fælen bither a thom oc stundom hardna the swa at the giffua enkte aff sik

C fortsätter och slutar sålunda:

Nw haffwom wi scriuat aff sancto petro oc sancto paulo førsto kirkionna formannom ther mæst økte cristendomen j thera lifftima Oc nw wiliom wi hær næst aff allom hælghom apostolis scriffua oc særdelis aff hwariom swa som gudh haffwer thera høgtiidh skipath Oc thy wiliom wi nw aff sancto jacobo scriua thy at hans høghtiidh komber her næst

Nu följer S. Jakobs Saga, *och är ordningen af Sagorna i* C *ofta olik den i* A *och* B.

» 25 A *har skrif-felet* bar(ᛯe at)

» » *För* þo — namp *har* B: tho at hwaro at petrus først paua nampn bar

VI.

S. ANDREAS-SAGAN.

133 1 A *har skrif-felet* sancta D *har* sancte
» 2 B, D: som *för* þær þe
» » A *har skrif-felet* pradicaþo
» 6 aff høse *upptaget ur* B, D.
» 7,8 B: Ok (^{xx}vild)ho dræpa (^{x}han) jnnan faa dagha frest C: oc tænkto han dræpa innan fa dagha ther epter D: *samma som* B.
» 10 B, C, D: Engillin *för* en ængel
» 11 B, C, D: a *för* i
» 12 C: mødho *för* hindar
» 15 C: øghon oc godha helso
» 18 B, C, D: bundnan *för* bunden
134 4 C: wænde thom
» 7 B, D: wældugher oc *för* vælburin . . . C: man haffde andream swa kæran at han *för* suen
» 9 B, D: brandh vnder C: eldh vnder
» 10 B: (^{xx}litlom ampulla mz) D: *samma läsart.* C: enom ampulla *för* litlo
» 11 B, D: husit mz stighum
» 12,13 B, D: følghia *för* følgher C: mot gudh alzwologhan/ sagde han/ ther halder mz
» 14 B, D: them sama gudhi *för* þy
» 15 B: barn sæng længe D: barn byrdh længe
» 17 B, D: en afgudha diæfwl *för* eet af guþ
» 20 C: foor til andream oc beddis sinne syster nadher *för* for — andree
135 1 B, D: henne komo *för* hon fik
» 2 B, D: barn C: wærdzscap *för* bland
» 3 B: a diæfwlsins nadh (^{xx}oc hielp) D: *samma läsart.* C: a dieffwlin sik til hielp *för* mera .a. diæwlen
» 6 B, D: syndugher ok aldrugher
» 9 B: gudhlica lest (^{xx}oc burit a) D: *samma läsart.* C: gudz liowa læst jnicium a *för* guþleka læst .a.

135 11 B, C, D: fra *för* for
» 12 B: synd(^{xx}elica oc skøra gerning) *för* sŷnda siæng D. *samma läsart.*
» 13 A *har skrif-felet* va ... C: waldhe *för* fǫlghe
» 21 B, D: dagha *för* dŷgn
» 23,4 B: (^{xx}oc so*m* thu thwingadhe) (^{Rx}thin lic*am*a for ha*n*s [s]kuld mz fasto swa) scal han fasta vi manadha (^{Rx}oc twinga sin licama): *för* þo — fasta D. *samma läsart.*
136 1 dǫpan *i texten tryckfel för* dǫþan
» 3 A *har skrif-felet* hælutiz
» » B: war (^{x}mz syndom) D. *samma läsart.*
» 5 C: faghra*n* *för* vænan ... B, D: frestadhe *för* baþ
» 6 B: (^{xx}tolka ogerni*n*g) *för* þolikt odøme D: *s. läsart.*
» 7 wærldz *inbytt ur* B, D *för* valz *troligen ett skrif-fel. I* C *fattas* for — dome
» 8,9 C: nakar witi mina modher swa ondha *för* folk — fula
» 10 B, D: see huld *för* ær hold
» » A *har skrif-felet* garna
» 12 C: ko*m* modherin oc kærdhe fast a swenin *för* moþeren — þigþe
» 13 C: tha ropadhe the galna q*u*inna*n*
» 14 B: gaff hanu*m* skyld: at hænna son war vilder wordhin (^{xx}aff hanu*m* oc hans) *för* sagþe — hans D: *samma läsart.*
» 15 B, D: lygn elder ... C: bansatto q*u*inno
» 16 B, D: knæ andree *för* andree fǫtar
» 17 C: domarin oc alt ha*n*s wærdzscaph tok widh cristendom
» 18 *Igenom fel-skrifning har* A *bokstafven* V *rödmålad framför* var, *i stället för bokstafven* e *i* En
» » B, D: hethande *för* callaþom
» 19 B: (^{xx}stazmæ*n* D: stadz mæn *för* bura
» » B, D: siw *för* siax VORAGINE'S *text har äfven* septem
» 20 B, D: nær stadhenu*m* vidh
» 21 B: j guz nampn (koma for sik) C, D: *nära samma läsart.*

137 1,2 C: like han bødh thom a gudz wægna borth fly *för* hami — fara
» 3 A *har skrif-felet* andres
» 5 B: (xx portenom) *för* lukune C, D: *samma läsart.*
» 6 B: (xx vij) *för* siax D: *samma läsart.*
» » B: (xx como) som the waro løste aff bandum D: *samma läsart.*
» 9 B, D: æn gudh gafwe C: æn gudh giwe
» 11 B, D: thæn dødhe fik liiff C: swenin liffdhe helbrygdho
» 13 B: sighildo D: sigldo *för* foro
» 14 B, D: vække *för* vælte ... B, D: grunde
» 15 C: mykin *för* digharan
» 17,18 C: oc fingo liiff fore hans bøn oc sagdho honum hwat thom tympt hadhe oc swa sith ærindhe
138 3 B: kasta cristno (tro) ok (xx offra afgudum) *för* at — þiæna D: *samma läsart.*
» 4 B, D: swarar ok sagdhe til hans Thik sømer
» 5 A: d(ꝉomara xx øme) B: d(ꝉo xx ø)m(xx er) C: domara D: dømer
» » A *har skrif-felet* lin (*för* þin) *ändradt af nyare hand till* tin
» 6 A *har skrif-felet* alsvadologhom
» » B, D: hympna konunge ... C: ey *fattas.*
» 7,8 A: som skælek(ꝉt xx a) ær skapaþ ok ærlekt (x oc ey tiæna) B, D: som ærlik ær ok skiælik C: ther skælika ær skapath oc ærlik
» 9 A *har skrif-felet* suararar
» 10 B, D: sidhi *för* tro
» 11,12 B: rømska herra budhu mik forderfua ok allom landz h(xx errom) D: *samma läsart för* kunuga — kændos
» 13 B, D: Rømske keysara C: Konunga *för* r(x i)ke kunuga
» 20 B: (willona) C: hægumma D: willona
» 22 B: (xx sielf wiliandis for wara skuldh oc ey fore sina) *för* vtan — ælla D: *samma läsart.*

138 27,8 B, D: ihesum — vilia *fattas.*
» 29 C: kungiordhe thz *för* vitraþe
» 30 B, D: aff talde oc aff *för* af
139 2 B, D: siælfswilia oc wald *för* vald
» 3,4 B: withrade sin for radhare: Oc (^{xx}gik j thæn stadhin Oc bidhadhe som) han viste sin forradhara koma *för* vitraþe — komo D: *samma läsart. . . .* B, C, D: fǫrst *fattas.*
» 5 B, D: jordh mz eno ordhe som *för* iorþ
» 7 B, D: værdhught *för* valdelekt
» 8 B, D: at korss magh(Ỵe) ey kallas *för* eigh — calla C: ey magha kalla
» 9,10 A: (^{x}vtan tu) sigher (Ỵþu) alt þæt iak sighar B, D: Sigher thu ey alt thz ja. som jak sigher
» 9-11 C: ok — tekna *fattas.*
» 15 B: (^{Y}fæm) (^{x}trim) D: trem *för* fæm
» 20 A *har skrif-felet* ræk
» 21,2 A sina hændar. ok arm(^{xx}a. a) corsens (Ỵarma^{xx} thræ) B, D: sina (^{xx}hændir) A korssins armum: C: sina hænder oc arma a korsens arma
» 22,3 C: a træno/ ther fore drak gudz son then beska dryk *för* af — drak
» 25 C: ær thz at adam brøth oc syndadhe som *för* þær — brǫ̈t
» 27 B, D: sath C: sadh
139 28— C: Annor skæl ær at mænniskian ægher ødh-
140 —3 myuklica takka gudhi at han gaff æwinnelikt liiff arme oc vsle mænniskio oc aterløste ther odødhelica war til heluitis bunden/ tha løste han os a thy hælgho korse/ tha han then bæska dødhin toldhe/ ta gaff han mankynino æwinnelikt liiff mz sik æ for vtan ændha hans dødh war almennelica mankønsins liiff
» 1 A *har skrif-felet* dǫ̈þeka
» 1-3 B: h(Ỵa^{xx}o)n matte aff h(Ỵænne ^{xx}anom) vdødhelik vardha: thy at vtan gudh (^{xx}hafde) dødhelik(^{xx}in wurdit hafdhe aldri) mænniskian (^{x}vur-

dit) vdødhelik *för* at — udǫþeleken D: *samma läsart.*

140 4 B: (^{xx} flætio) C: hæggumma D: flætia

» 5,6 C: offrar gladelica alzwolloghom gudhi

» 10 A *har skrif-felet* sacramæt

» 12 B, D: starka *för* harþa

» 13 B: (^{xx} mæst oc wærst) finna ok hardhasta *för* mæst finna

» 15 A *har skrif-felet* Egea ... B, C, D: bæria *för* bæra

» 17 » » » tra

» 18,19 C: tha sannadis hans ordh/ oc sampnadhis tha mykit folk kring honum oc sagdho Nw dømis menløs til dødh

» 19 A *har:* (ǫok ǫpte ^{xx} sigianz)

» » B, D: hans blodh til *för* tel

» 22 *Uti* A *har* liui *varit läst som* lim *och ändradt till* lim(^{x} i) B *har:* lifue C: liwe D: liffwe

» 25 C: stygt oc rædhelikt oc

» 26 B: hwarium (^{x} gudz vin) ær læt: ok wiliught til thin *för* huariom — venlekt D: *samma läsart.* C: hwariom ær liofft til thin ælskogha at fara oc koma

» 30 C: æro *för* soma

141 1 A *och* C *hafva skrif-felet* astundan

» 7 bundin *upptaget ur* B *och* D, *der* handom *fattas.* C *har:* a korseno *för* ii — handom

» 11 A *har skrif-felet* goþgæniga

» 14 B: hafwir th(^{A}u ^{xx} ik) thræghat C: hauer thu anger fore D: huat haffwer tik træghat

» 15 B, D: tiggia *för* fa

» 16 B, D: seer C: ser *för* se

» 17 B, C, D: Tha the *för* þe

» 21 B, D: fara *för* koma. for

» 23,4 B, D: fræls ok lidhugher aff thæsse

» 24 C: thungo lasse

» 25 B, D: Mik (^{xx} minnes lica)man C: Mintz min likama

141 26 B: thykta D: tykta *för* styra

» 29 A *har skrif-felet* andeka

» 30 » » » magan

142 1 B, D: swettir standit

» 3 B, D: mildum ok rættum lønara C: mildo*m* lowara

» 5 A *har skrif-felet* þæn

» 7 » » » vt

» 10 sæla *inbytt ur* B *och* C *för* suala C *har:* til þi*n*ne æwinnelica glædhi oc swala mik j thi*n*ne kældo ther alla gør swala

» 14 A *har skrif-felet* andres

» 15 » » » fẏlghe

» 18 » » » sagþo C: sagho ihesu jærtekne

» 20, 1 » » » miolk. mz sǫtastastom C *har:* blodher som miølk/ mz søtaste lokt *för* manna — rǫk

» 22 B, D: hardhare aar *för* varen C: oarin wardher oc wardher æ thæs bætr*a* aarith *för* varen — ær

» 23 *Efter* benom *tillägga* B, D: (^{x}thetta var j ga*m*blo*m* æwom/ æn nw liggia ha*n*s been j co*n*sta*n*tinopolym)

143 1 B, D: biscopir ok hælagher hafdhe sanctu*m* andream m(^{xx}ykit) kiæran

» 2-4 B, D: hafdhe han æ C: ok huat — andree *fattas.*

» 6 B, D: fægherstan quinkøns C: qwinsma*n*tz

» 10 C: klærke . . . B, D: van *för* drogh

» 11 B: (^{xx}innelighe oc thrae bøn) *för* sino raþe D: *samma läsart.*

» 12 Ok sagdhe *upptuget ur* B, D.

» 13 A *har skrif-felet* rikekeleka B, D: tho rikelika

» 14 B, D: beddis til min C: badh mik

» 17, 18 B: (^{xx}annor wilkor fore) *för* andre costa

» 18 B: (vndir) liggia (^{xx}mangfullom drøuilsom oc forsmas af vino*m* oc frændo*m* *för* þiena vfræls D: *samma läsart.*

» 19 B, (D): (^{xx}delin af gudz inskiutilse helder) *för* costen — *christus* C: walith *för* costen

143 21-4 *För* moþor — vinga *har* B, (D): modh*er* ([xx] j ødhmiukt oc sielfuilioghu*m* fatikdo*m* Oc thy haf*uer* jak vidherla letat Oc fan jngin thæn jak thordhe mik opinbara fore vta*n* idh*er* kær*e* h*er*ra). som mik matte trøsta/ mz fridh ok roo. thiæna ih*es*u *christo*: ([xx] j reno lifu*er*ne thy flyr jak salugh vnd*er* idhra nadh oc wærn) C: mit hierta flyr *för* iak flÿr

144 1 B, C, D: vndrar a

» 2 B, D: vitherlik(a) C: witro

» 6 B, D: boo C: wara

» 10 C: thoras fore folkx om talan *för* þora — talan

» 13 B, D: wi ætum C: jac æter

» 14 B, D: sattis hon widh bordh *för* sat hon

» 16 C: dægelikt *för* væn vtan . . . B, D: henne enne

» 18 B, (D): ([x] fran sino*m* sinnu*m*)

» 21 j — ham *upptaget ur* B, D.

» 24 B, D: hørir at *för* burþe

» 25 B, D: spørilse *för* prøuelse

145 2 B, (D): vt([xx] tydha) *för* vte læsa

» 7,8 C: ær nakar afskilnadh*er* a the*m* j somliko*m* thingom *för* huart — olikt

» 8 B, (D): manz([xx] sins vit) som man faar vitha mz ([xx] allehanda) C: mantze*n*s vndherstandilse

» 12,13 B, D: ganga *för* coma . . . B: eterblena D: etherbilla C: Oc tha sagdhe møen ney/ oc lagdhe honu*m* and*ra* q*ue*stione*m* føre *för* þær — hanom

» 17 A *har skrif-felet* æ

» 18 at ædhle *upptaget ur* B, D, *fattas i* C.

» 20 B, C, D: eterblema

» 21 A *har skrif-felet* lanclt

» 23,4 C: Bidh then sama thæt spordhe gøra ther skæl til

» 25 A *har skrif-felet* hæuitez

» 26 B, D: hugha widh answarin

» » B, D: thz han hørdhe *för* at — cigh

145 26,7 C: at han tordhe thz ey for sinom herra sighia/ swa at alle thz hørdho/ oc tho sagdhe han tæssa ordh fram oc jamskyt *för* at — suenen

» 31 B, D: thankum C: tankom oc takkom

146 5 C: kær ælskoghe *för* biscopsens ælskoghe

VII.

S. JOHANNIS EVANGELISTENS SAGA.

149 1 C *har rubriken* De sancto johanne ewang*elista*

» 2 C: til renliwis

» 10 A *har skrif-felet* vællaande

» 11 » » » pradica ... B, C, D: aff at

» 12 B, C: thy forsænde

» 16 A *har skrif-felet* crstnom

» 18 j *upptaget ur* B, D. A, B, D *hafva* j apocalipsi

150 1 B: rømske keysare C: riker wærldz konu*nger*

» 4,5 *För* mer þǫ̉m — guþa *har* B: vtan them at spurdh(ᛉ o*m* som plæghadho stadfæsta) hedhna gudha A: mer (^{x}æn) C: lowadha *för* fulcomnaþo

» 6 B, C: jorsala lande

» 10 thøm *upptaget ur* B, C.

» 13 A: (ᛉa) romara B: j Romara borgh C: j rom

» 15,16 A: forsma(^{x}dv) prædica(ᛉra) B: p*re*dikádho oc forsmadho C: forsma

» 17 B: sag(^{x}d)ho C: sagho

» 20 A *har skrif-felet* var

» 22 » » » þæsssa

151 3 *Här och framdeles* B, C: drusiana *I* A *har en sednare hand ändrat ordet till samma läsart.*

» 6 B: wærdhogh ... B: fadher

» 8 C: bliwi dødh *för* doe

» 10 folk *samt* a knæ *upptagna ur* B, C.

» 12 hafdhe *upptaget ur* B, C.

» 14,15 C: at drusiana matte liiff fa *för* up drusina

151 16 B: daghuardh C: daghwardh
» 22 A *har skrif-felet* rka
» 23, 4 ok spiælla *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 24 B, C: dyrare
» 25 A *har skrif-felet* gagande
» 26 B: fa(xx r wildir oc mz flætio ække) *för* far — eigh
152 2 B: skapadhe (Rx mannom til nytta oc gaghn)
» 5 B: (xx hempta) *för* læsa
» 10 B: (for)læto C: forloto
» 12 A *har skrif-felet* rþa
» 14 C: godhgherningom . . . B: syrghia C: sørghia
» 17 C: iam *fattas.* B: jæmgot
» 21 B: mæstara oc gulsmidhi
153 4-6 *För* fǫrþes — himna *har* B: fordhis til hæluitis (xx oc ther jordhadis.) ok af thøm fatika som thæn rikæ gaff ænkte. siwkom ok (xx sarom huilkin ængla førdho) til himpna C: jordhadis j heluite oc then fatike oc siwke førdhis aff ænglom til himerikis
» 6 A *har skrif-felet* skal
» 7 *För* fǫdde — iæm *har* B: fødhe (xx nakna ok hædhan bort førir jæmvæl C: fører oc alla hædhan fører jam
» 9 A *har skrif-felet* kannedom
» 10 A, C » » glæþi B *har:* (xx ælske)
» 12-16 *För* vlyko — heþar *har* B: (xx vanhæl) som gør sik siælfuer twæggia træl silfs oc diæfwls Silfs for thy at pæningen radher ok styrer hanom Ok han radher ey ælla hægdhar Pæningenum sik til gagn ælla bedher Diæfwls for thy at læstin sigher swa at thæn A pæningin ær (ofmykit) fikin ær diæfwls træl *Ifrån denna codex äro* silfs *och* Silfs *upptagne.* C *har:* olykko som man gør sik sieluer Antiggia wardher han pæningxins thrææl ellir diæwlsins fore thy at pæningin radher honum oc han ey pæningomen sik til nakan hedhers antiggia liiffs ellir siel. Oc thy

sigher læsten swa pæninga fiikt ær diæffwlsins hedher

153 17,18 *För* ræzl — ran *har* B: ræzl oc ærfwodhe for thy at riker oc fikin: ærfwodhar at afla (^{xx}quidhar at hægdha oc gøma oc) redhis ran oc wadha C: ærffwodhis rætzl. Fore thy at riker ærffwodhar oc qwidhar oc hæghdar oc rædhis ran

» 21 B: køpeno

» 22 C: fordømilse j andre wærld

154 2 A *har skrif-felet* iohanes C: predikadhe *för* disput.

» 7-9 *För* þæm — hænde *har* B: thz sælughum swenum som fra gudhi varo gangne: hwat nadhum the kastadho ater: Ok hwat vadha them st(ꟾodh ^{xx}aar) for handum C: salghan man thom frawænda swenom/ huat nadhom ther the haffdho ater kastat ther them war j wanom

» 11 A *har skrif-felet* iohanis.

» 13 C: thom ater til skogx

» 17 A *har:* tok(ꟾs) B: thoko the hedhnu iohannem C: togho the johannem ... hedhnu *är upptaget från* B.

» 18 B: diæfwls C: affgudha *för* afguþ

» 19 B: kuscadho han ok trugadho C: thrugadho

155 4 A *har skrif-felet* brarst

» 10 B: gør ther til at thu maghe blidher wardha oc satir vidh (^{x}thina) owini: *för* skal — guþ

» 14 C: ower eter kare oc drak oc skadhade ænkte

» 15 æn *upptaget ur* B *i stället för ett bortskrapadt ord.*

» 17 A *har skrif-felen* Johahannes fik arstodemo

156 3 C: faghran *för* vænan

» 4 C: gørlicha

» 5 A *har skrif-felet* guþleta C: gudhlica tro oc sidhi ... C: litlan *för* skaman

» 9 B: biscopin (^{xx}æpte) C: epter *för* at

» 10 C: biscopenom dighra skuld

» 11-13 C: bærghit ther han war Oc tha røwaren sa iohannem tha kændis *för* et — skæmdis

156 12 A *har skrif-felet* wrþe
» 13 skæmdis *inbytt ur* B *för* kændes
» 19 B: skiæl *för* heþar
» 21 vænt at*ir upptaget ur* B.
» 23 Ok græt » » »
» 25 C: a fotho*m* fore ioh*anne*
» 27 C: wældoga*n* biscoph *för* biskop — biskop
157 3 B: gamal C: gamblom
» 8 B: skøt som han bødh en tima oc flerom sinnom
» 9 B: strengin *för* stræġen C: strængi*n*
» 12,13 C: ælleghis bruste bughin æller wordhe ha*n* ey swa hardher *för* ælla — starker
» 18,19 C: Oc mæ*n*niskia*n* scal oc haua ro oc nadh*er* oc hugnat at lætta sin losta *för* stundum — lusta
158 2 C: godha *för* oc — rætto
» 6 C: the ro *för* til — fridh
» 10-13 C: oc fra wars h*er*ra pino liffdhe han lxvj aar th*er* til at ha*n* wardh swa gamal oc wanfør ath swena baro ha*n* oc leddo tho war ha*n*s mwnlagh *för* fra — mw*n*ne
» 17 C: yffrith til himerikis løna *Detta är visst den rätta läsarten.*
» 19-22 C: Oc tha kom ih*esu*s sielu*er* oc kalladhe ha*n* til sik *för* ok — komber
159 4,5 C: sina grifft widh altarith j kirkio*n*ne *för* sik — wigdh
» 13-15 C: Tha liwsith ledz tha sagho the enkte j grawi*n*ne wta*n* wællande olio nidha*n* aff jordhi*n*ne so*m* kældo oc swa sigx oc æn rinna
» 16-20 C: ædward*us* haffde ioh*ann*em swa kær at ha*n* sunde æng*om* bøn so*m* j hans hedher wille bedhas møghelica bøn *för* ethwardus — skiælikin
» 23,4 C: slitzsker oc badh æ giwa sik *för* trætthin — nampn
160 2-6 C: ænglisker riddar*e* til ih*erusale*m oc j hemfærdhi*n*ne tha dwaldes ha*n* j enne kirkio swa længe at dromu*n*den lagdhe fra lande. Ha*n* lot illa som ept*er* la oc fik at so*m*pna j kirkionne

---

VIII.

S. JACOB DEN STÖRRES SAGA.

163 1 C *har rubriken* Aff Sancto Jacobo
» 4 C: litidh giort
» 11 C: bar *för* (xx wrok)
» 17 C: then dwk som han strøk sweth aff sino ænne mz *för* sin swetta duk
» 18-20 C: War herra løser them ther fiætrade ære *för* Dominus — smidhadha
» 23,4 C: sancti jacobi man *för* discipulus — jacobi
164 11,12 C: tho helan Diæfflane foro oc *för* tho — Diæfla
» 14,15 C: Sith her bunden mædhan thu wiiste *för* Haff — sænde
» 19,20 C: Wi thoroms ey oroa the minzsto myyr j hans huse ær *för* sik — herberghe
» 23-5 C: løøs oc tho ey skamløøs jacobus badh han ganga hwart han wille *för* løss — vilt
165 1,3 C: nyuther tina nadh oc thinna jærtekna *för* nywte — tekne
» 10,11 C: oc — owin *fattas.*
» 21 Judha *upptaget ur* B. war *insatt.*
» 22 B: castar reep ifwir C: kastar kabel om *för* ok casta caþal vm
» 26 B: ok ofør *för* numin ok onẏtar
» 27 ok *insatt, enligt* C.
» 29,30 B: war thæn wanføre væl(før): ok helbrygdha: Ok lofwadhe gudh *för* varþ — hærra
166 5,6 B: ewerdhelica C: nw oc æwinnelica
» 6 A *har skrif-felet* Ambiatar
» 7 C: badh herodem giwa *för* sænde — kunugs
» 12 C: dagha for augustus manath tha
» 12,13 A *har skrif-felet* comparstellam
» 16 B: domum skipledhis ifwir C: likama ower
» 17,18 hem — styrdhe *upptaget ur* B. C *har:* oc gudh wiiste

166 19 *För*

166 19 *För* som — ræþ *har* B: landz he*rr*æn (ꝩther) heth vlwild drotni*n*g (hon) rædh for landom C: ther som vlwild drøtning rædh
» 22 B: vek for benomen som bløth vax *för* veks — vaks
167 1 for *upptaget ur* B. A *har:* (*til) drotnig(*ena) C: til drøtni*n*ginne
» 1,2 C: ther j maghin nw hær høra The tha ladho swa til henna *för* som — sagþo
» 4 B: bidha ok blifua til C: bidha til
» 7 C: sino*m* kompano*m* *för* suikom
» 8 Ok — dødh *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 9,10 *För* com — at *har* B: (** løste thøm oc loot them lidhugha bort fara)/ Konu*n*gin sende at C: kom oc giordhe thom lidugha Konu*n*gen sænde budh oc læt
» 14,15 C: ordho*m* at the skullo ater koma oc lowadhe thom hwat the beddos *för* bǫnom — hiarta
» 19 C: at tagha thær yxn fore thera waghn *för* mz — vagn
168 1 B: annar yxn æn C: oxa wta*n* *för* ÿgsn. vtan
» 2 B: ok oþe *fattas.* C: otame oc galne
» 3 B: ledhar*e* ok *fattas.* C: yddo oc
» 4 C: staddos enghin stadz
» 11 B: Ok hardhelika smidhadh*er*
» » B: sirla (a) C: seerla a
» 14,15 *För* fylgia — hængde *har* B: følghia sik til gala(ꝩdha** cia) land: Fangin hængdhe C: flya oc følghia sik til galacia*m*/ ha*n* følgdhe honu*m* fæghin oc hængde
» 19-21 C: En my*kit* syndogh*er* ma*n* oc fragangi*n* gudhi haffde swa fwla oc ledha syndh giort at biscopen som ha*n* sc*r*iptadhe til trøste sik ey ha*n* affløsa B: gilda sc*r*ipt ok fulla *för* fulla skript
» 21 A *har skrif-felet* hanon fulla skipt
169 1 C: komperstælla oc samuledh giordhe ha*n* som biscopen rædh honu*m*

169 3 B: ([xx] ærua sik) *för* tel C: fore sina synder *för* tel — naþa
» 4 C: brøth *för* læt ... B: hitte C: fan *för* var
» 6 C: oc lyste oppenbarlica gudz myklo jærthekne
» 7 B: lotoringia stad *för* lorin — M° *upptaget ur* B.
» 8-10 C: pelagrimsfærdh til sanctum jacobum The lowadho tro hwar androm at hwar skulle androm j nødh hiælpa før wtan en aff thom *för* saman — en B: vtan en ([R] som het calixtus)
» 11 C: kompano bidhadho epter bonum
» 16 C: togh mørkias *för* vaxte mÿrk
» 21 B: A bak sitia C: at hans bak sithia
» 25 kanoca *inbytt från* B *för* (*skrif-felet?*) compana C *har:* kompana ... B: calixtus sighia
» 27 C: fore thera osanna tro skuldh
170 1 B: thytiskir (man) C: tydisker man foor
» 4 C: hans herbærghes husbonde
» 5-7 C: Om morghonen foor han sin wægh køpmannen foor epter them oc fan pelagrimen mz sinom son oc witte thom thiuff sak *för* Siþan — þiumnaþ B: them thiufnadh *för* þiumnaþ A *har skrif-felet* iumnaþ *för* þiumnaþ
» 9 A *har skrif-felet* o
» 10 B: (som karit atte) alla thera pæninga ok æghor *för* alla — pæniga C: køpmannen *för* bondanom
» 14 B: .xxx. dagha C: xvj dagha oc xx *för* siax — þ.
» 16 B: Sonin aff galghanom talar *för* sonen talaþe
» 19 B: fødher ([R] mz himerikis søtma) *för* fǫde
» 20 B: sagdhe (thz) C: sagdhe oppenbarlicha gudz jærtekne oc sancti jacobi
» 21 funno *upptaget ur* B, C.
» 23 B: liugharan (forradharin) ([x] husbondan) C: liwgaren j sama stadh som gudz win hængdho
171 1 B: sanct([xx] o) jacob([xx] o) thiænugher C: sancti jacobs wægh
» 2 B: ([xx] sancti jacobs) *för* manz A *har skrif-felet* pradicaþe

171 3 ær *upptaget ur* B, C.
» 9 A *har skrif-felet* te
» 10, 11 C: kom oc tok sielinna aff them nødhgom *för* møtte — handom
» 13 A *har skrif-felet* licamam
» 15 B: van (mz store gudhlikhet)
» 17 B: (xx enne quinno j skørlifnat) J C: løske kona A *för* lǫske — a
172 3,4 B: (xx afskare sik sin hemelica naturlica lim) C: hiogge aff sik nidhre limin *för* hamblaþe — lima
» 6 B: man trodhe liugharanum: Ok (xx afskar sik) *för* troþe — sik
» 8 C: thom som nær stodho at the vndan rympdhe *för* sva — runno
» 13, 14 siælwa hænne *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 15 B: mina siæl sinom systerson *för* sialena
» 17 B: sarsøka C: saar øka
» 18, 19 C: en sina kompana a wæghenom oc sagdhe thom thæsse tidhendhe
» 20 C: Miij aarom
» 22, 3 B: doo a væghenom (xx j papilonia stadh)
» 24 C: gotz *för* pæniga ... barnin *inbytt ur* B *för skrif-felet* barnet C *har:* barn
» 25 B: hærdhum *för* bak
» 26 C: somlik *för* som ... B: sik mædh sinom handom *för* sik
173 1 B: barnin mædh C: barnen mz
» 5 C: til hans hærbærghis husbonda j pamphilonia. oc sagdhe han wara fallen aff loffte dødhan widh jordh oc hans gotz som pelegrimen mist haffdhe bidha honum j fullom gællom *för* hærbærghes — giældom
» 9 mz — asna *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 9, 10 C: oc tha hans barn stigho aff asnanom *för* siþan — cumin
» 11 køpman *inbytt ur* B, C *i stället för skrif-felet* compan ... C: war orættelica røwadher *för* vrætleka — goz B: goz (aff grymmom høfdhinga)

173 12 til hiælp *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 15 B: bughi C: bughi nidher
» 16 B, (C): jæmne vidh jordhinna *för* iamne iorþene
» 17 A *har skrif-felet* fagen
» 23 B: sækkin C: posa
174 6 C: hans siæla gagn *för* sinna siala þarua
» 7 C: maalløs *för* dumbe
» 10,11 C: Jac thakkar gudhi alzswollogom oc sancto jacobo at jäc ær fræls ther fangen war *för* Jak — fange
» 13 C: haffde mit hierta swa qwalt C: hiærta ok thyngdho
» 14-16 C: kærlinginna posa fore skiolden oc siwka manzins piikstaff fore swærdhit oc striddhe mz *för* kiærlingena — slo
» 21 B: en ondan dødh C: ondhan dødh
» 22,3 *För* for — þem *har* B: foro the heem ok (annar thera) varadhe sin herra: Han aktadhe thæt C: foor han heem oc waradhe sin herra widher tholik thidhande som honum waro sagdh oc herran wyrdhe thom
» 25,6 B: En pilagrim aff (ẙverz [xx] wiz)eliaco for til sanctum jacobum: (hanom) brast koster oc hafde *för* Enom — wnnos
» 27 B: thiggia ([R] han sompnadhe vnder eno træ oc) *för* þigia ... C: gawe honum mat *för* fǫde han
175 2,3 B: fæmtan dagha ([x] thŷswar om daghin) ok var æ brødhit hwar dagh helt ([x] atir j sækkenom C: j xv *för* fæmtan
» 4 B: borghare C: bwre
» 6,7 C: ænkte aff sancto jacobo wtan thz at han aldre wordhe fangin aff sinom owinom her j wærldinne *för* ænga — ouina
» 9-11 C: fangen bunden oc saaldher Al jærn brusto aff honum ther til at han wardh mz threm jærnom læster *för* salda — sændar
» 13 C: likamins qwal til Æn tho ær gudh *för* likama — ær

175 15 C: sprungo jærnen aff honum oc foor æn
» 16 C: hwa *för* æ huar
» 17-19 C: tha han høtte them mz jærnomen/ tha flydde alle fore honum som honum wille skadha ellir meen gøra
» 21 B: warn herra C: gudz pino *för* vars — byrþ
176 1,2 C: maalmanz/ thy at han wille mz orættha hans gotz aff honum tagha *för* molz — coma
» 7-9 *För* eigh — hanom *har* B: hwazske stena ælla stokka. huarte hans køt ella skiwrto ok ænkte meen giordhe hanum the pinan C: ænkte a honum thz pina matte wara
» 10 C: widh *för* stoka
» 12 hudh — haar *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 13,14 B: w brændan *för* .v. brandom C: *fattas.*
» 15 *Här slutar denna saga i* B *och* C.
» 20 A *har skrif-felet* kristtna
177 1 » » » sinon
178 3 » » » galcidas

IX.

SANKT THOMAS-SAGAN.

181 1 C *har rubriken:* De sancto thoma
» 4 B, C, D: myndogha *fattas.*
» 5 B, D: kønan ok sløghan at dikta ok smidha hanom eet ærlikasta *för* slǫghan — eet
» 11 B, D: (xx thiænare) C: køpthræll
» 15 B, D: lofuadhe han *för* sannaþe han vara
» 16 B, D: thescons list C: the konst ther wara matte
182 2 B, D: thæs mællan til en stadh sighilande C: fore en køpstadh
» 4 B, D: stadhin C: stadhen
» 6 B, D: forseo C: forsyyn
» 7 B, D: læk mz søte

182 8 B: (ᵡhøra) D: høra *för* lẏþa C: lydde til oc lyste at høra *för* lydde — lyþa

» 15,16 B, (D): Ey stander jac vp fra thæsso bordhe: Før æn hunder bær th(^{xx}e ha*n*dena) Jn for bordh (^{R}so*m* mik slo) C: fra tæsso bordhe star jac ey før op/ æn jac seer hund thina hand hær inbæra j sino*m* mwn

» 17 B, C, D: dødh vidh ena *för* hælia viþ

» 18 hunda — Ok *upptaget ur* B, D, *fattas i* C.

» 19 B, C, D: ræddos alle

183 3 A *har skrif-felet* fruk

» 5-7 C: oc drømpde them badho*m* en drømber oc tha the waknadho tha sagdo hwar and*ro* sin drøm j sængi*nne* *för* ok sagho — siængh

» 7 B, D: hwat drøm the sagho huru en vænaster *för* þa — kronaþar

» 12-15 B, (D): hon sighrar girinna ok diæflana/ hon ær alz faghnaz ægha (^{R}hon ær alla dygdha drøtning) Tro*n*na sighir/ heelso(*na*) fruct thær aldre falnar (^{xx}The glædhina thrøst al)dre faar ænda C: renliwe forwindher giri oc dieffla/ hon ær alz fagnada æra/ helso frygdh ther aldre falnar

» 14 fruct *inbytt ur* B, C, *för* frygþ ... aldre *upptaget ur* B, C, D.

» 15-17 C: komb*er* hedhnospiæld oc fwl smitta. oc syndh oc laster B, D: (aff) them blygdh oc laster *för* ok lastar

» 18 B, D: radha C: redho

» 20 B, (D): (^{xx}wærdheligha) C: tøghelica

» 27 B, D: sighildo the badhe C: sigldo

184 7,8 B, D: lot thøm sætia j myrke hws *för* þær — insætia

» 13 B, C, D: ok mæar *fattas.*

» 18 B, D: thz ægha: ok hanom *för* hans raþe

» 19,20 B, (D): thik atir gifwa swa mẏkyt (^{xx}gul oc silff thu ha*num* fikt (^{Rx}konu[n]gi*n* swarar sino*m* brodh*er*/ thz vari mit oc tho*ma*s bygge thik et an-

nat/ ælla [n]ythiom thz badhe som bykt ær/) *för* gialda — manne

185 1 B, D: siukom

» 4 C: oc sagdhe Gudh ær siælff liwsith oc *för* þÿ — lius

» 7, 8 B, D: Første fiæt første *trappo* ær at troo en ensamen gudh wara *för* försto guþ

» 10 B, D: visadhe C: wiiste

» 12 kraptom *inbytt ur* B, D, *för* trappom

» 12, 13 B, (D): (Rx som ær) (xx næme) Ok minn(xx e) ok vnderstand(xx ilse)

» 13, 14 B, (D): fruct (R oc the thry ær et thræ *för* frukt C: Annat ær rætther kærleker til sin jamcristin *för* Annat — frukt

» 15 A *har skrif-felet* hora ... B: (thefka xx smaka)

» 17-25 B, (D): Fiærdha ær (xx atirhald af giri til verdhlena hedhir) goz ok pæninga/ Fæmpta ær atirhald aff (ouermato) maat ok dryk: Siætta ær scriptamal Siunda ær at ey bryta scriptamal: Attonda at gifwa fatikom Ok væghfarandom Nionda ær at leta ok vita hwat gudh hafwer budhit ok fylghia ok fulkompna hans vilia: Thionda ær at leta ok vita hwat gudh hafwer forbudhit Ok see vidher wadha: Ællipta ær at gøra got vinum ok o winum Tholfte ær at gøma væl alt thz nw ær sakth C: Fierdhe bindoge ær til giri oc fiikt a wærldz godz Fæmpte bindoghe ær aff owerrætis dryk oc mat Siætta ær scriptamal ther man gøra skal Siwndha at giwa fatiko folke oc wæghfaranda mannom Attunda at lata wita hwat gudh hauer budhit oc fulkompna hans signadha wilia Nionda at lata wita huat gudh hauer forbudhit at se widher wadha Tionda at gøra got winom oc owinom Ællopta at gøra hwariom fult fore mødho sina Tholffta ath ænkte girnas thz annars ær vtan fore sith fult oc æpter hans minne thz ægher

186 1 A *har skrif-felet* ostra

186 1,2 C: prøwadhis hans kænnadomber om rikith mz iærteknom *för* sken — iartignom
» 3 A *har skrif-felet* oghon
» 4 B, D: licamlica oc andelica *för* tel — væruldz
» 5 B, (C, D): godher vin
» 11 A *har skrif-felet* ælt ... C: flærdsampt alt thæssa wærldz liwerne ær *för* flærþa — lif
» 12 B, (D): handum tha man væntir (xx fastast) *för* hænde — sik
» 14, 15 B, (D): (xx siælena smørilse) C: kænnedomber *för* collerium
» 16 B, (D): (xx helsamlikin siælena drykkir) C: thørfft oc hugnadher *för* løsn kraft
» 18, 19 A *har skrif-felet* andek ... plaster *inbytt ur* B, D *för skrif-felet* præstar ... C: gudlika hørdh ære siælenne søter lækedomber aff syndom *för* æru — sar
» 19, 23 B, (D): hiælp ok mæghin *för* hialp ... (ey) gudz ordh (xx siwke siælene vtan the) høra(s) mz godhuilia (R oc gømas mz atwakt *för* guz — goþvilia C: swa som sielinne andelik fødha oc oppehaldh/ som likamlik fødha ær kroppenom j iordhrike/ oc sielinne til himerikis losta Oc swa som siwk mænniskia faar ænga bot aff thom mat han nødugher æter swa hielpha gudz ordh thom ænkte ther thom nødhuk hører mz ondhom wilia *för* sielenna — goþvilia
187 5 B, D: møddis ok qualdis
» 8 B, D: tala ok thælia
» 13 B, D: cristno folke ... C: spordhe *för* hǫrþe
» 14 B, (D): predikan (x idhkeligha oc høra gudz ordh)
» 20 B, D: kiærdhe C: kærdhe thz
188 2 A *har skrif-felet* bǫna B, D: bønder C: gudha
» 8 B, D: gudz vilia: som thu ey vilt høra *för* guþ — vilt
» 11, 12 B, (D): mz hans (R budh oc) vilia *för* æpte hans buþi

188 13 C: kasta *för* tæppa
» 14 B, D: jærn hælla C: iærnhællor
» 15 B, D: lughande *för* brænnanda
» 16 B, D: kiælda bradhlica *för* kald kælda . . . B, D: ther
C: tha *för* hær
» 18 B, D: til amælis
» 20 B, D: gudh *för* guþ ok C: affgudha *för* guþ —
bilæte
» 22 B: ([Y] hughum [x]blidhir) C: j hughum
» 24,5 C: rasklika wredher/ oc faar han kænna the pinor wi mot honum bærom *för* vreþar — fǫrom
» 27 B, D: vansinnugher C: forsmadher *för* bansatter
189 2 C: ok h. — manna *fattas.*
» 9 A *har skrif-felet* taþe
» 15 B, C, D: boor *för* bo
» 16 B, (D): ([xx] knosa) i mold *för* mal .i. miǫl
» 17 B, (D): ([R] gullit oc bilætit) ([xx] smat som miol)
C: gul at muld som smat miøl . . . B, D: rutu
ok thuthu
» 18 A *har skrif-felet* ǫp
» 19 C: sina gudha oc stungo *för* sin — slo
» 22 B, (D): ([R] ræddugha oc) bange C: myklo bange
» 22,3 C: giordho ærlicha graff oc lagdho ther j sancta thomasa liik *för* rǫktaþo — ærleka
» 23 B: æfldis cristindomin C: æfflldes cristendomber
D: øktis cristendom
190 6 A *har skrif-felet* portenon
» 9,10 C: fæm daghum fore jwll

X.

S. JACOB DEN MINDRES SAGA.

193 1 B *har till öfverskrift:* ([x] de sancto jacobo apostolo qui vocatur minor) C: de sancto jacobo
» 2 A *har skrif-felet* broþe

193 3,4 B: j ænlitit *för* at ænnes laghum
» 4 var *inbytt ur* B, *för skrif-felet* ær C *har:* some kændo ey ihesum fore jacobum
» 6,8 C: þy — varu *fattas.* B: skilia hwan thera
» 12-14 C: oc warom herra likastan j ænlite oc lifnadhe som the woro badhe brødher *för* sumi — lima laghum
194 4 B, C: foster *för* folstar
» 6 modher *upptaget ur* B. C *har:* fadher fadher *för* m. f.
» 12 B, C: sidher *fattas.*
» 14,15 andre *och* at aldre *upptaget ur* B. C *har:* at andre epterkompne ære ældre oc jæmwitre *för* at huaro — viti
» 16 B: lifnadh *för* limnat — fullan
» 17 hanom at *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 18 B: clædha faldom C: klædhom
» 21-3 C: cristendom oc kirkiom *för* kirkiu — liue B: hælghan *för* hælaghar
» 24 B: drukkin C: druknan
195 2 B: badhstughu C: batzstowo
» 4 C: knæskala som hans yliar
» 8 C: inlowande *för* in louat ... rum *upptaget ur* B.
» 14 C: biscops bonadhe ellir pawa
» 15 A *har skrif-felet* antiochioa
» 17,18 B: iumfrudoms renl(xx ek) æ mædhan *för* módoms — mæn
» 21 B, C: A pascha
» 22,3 B: wig(xx dhe sin (vel) sighnadha *för* vighia — hælgha
» 24 B: (x min kære brodher) jacobe *för* iacobe
» 25 A *har skrif-felet* staden
196 1 Siunda *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* Niiunda
» 3 B, C: iærteknom
» 6,7 B: siw dagha om kring siwnde *för* þe siax — siatta
» 11 A *har skrif-felet* slakt
» 12,13 C: galna *för* af guþa

196 16,17 C: oc witløse aff honum/ oc willo stena j hæl *för* som — stenom
» 18 B: vij arom C: siætta aare
197 1,2 C: Tha jacobus haffde biscoper warith xxx aar oc judha *för* J — iuþa B: A *för* I
» 6 B, C: giordho radhe *för* gẏru raþe
» 8 C: alder almoghen *för* alt folket
» 17,18 B: sẏni Ok jomfrunnæ barne: Vtan at han sither høghist j hympnum A høghro hand høgxsta walz (^{Rx} thædhan komande at døma werdlena) *för* synẏ — valz
» 21 Ok *upptaget ur* B, C.
198 2,3 ey *upptaget ur* B, *som har:* ey at enesto at the gato ey han dræpit vtan ey giort han wredhan: *för* eigh — vreþan C: at allom gathom Tho gotho the han ey draghit vtan giordo han wredhan
» 7,8 B: rætuisom. Vt komin (aff) Rechab slækt: hørdhe hans ordh: Ok øpte aat andrum judhum: Vendin ater at thørfua oc kasta *för* rab — casta C: ræthwisom wtkomin han ropadhe Wændom ater at kasta
» 10 C: mz eth spiwt *för* mz — stang
» 11 B: fløt *för* lop
» 17 C: ther som scriuas aff wæspasiano *för* þær — scriuas

XI.

SANKT PHILIPS SAGA.

199 2 B: nw kallas swetia thz ær swerike
» 4 B: vpsala mønster C: mønster j opsalum . . . C: thungadhe *för* cuskaþo
» 5 B: swear Ok gøta kalladho odhin C: swea kalladhe odhin

199 7 C: so*m* hænthe eld til altara

» 9 B: wadhelica sot C: onda soot

» 19 B: Swear C: Swea

» 20 C: prøwas i gestis

200 1,2 C: byrias j rytzselande

» 4,5 B: likamlikin som skugge C: likamlika*n* thom som skodha

» 5 B: (wt)slækthe *för* slÿkte

» 6 A *har skrif-felet* phip*us*

» 10 » » » com guz ouen

» 15 B: thytiscolande C: thydisland

XII.

SAGAN OM S. BARTHOLOMEUS.

203 1 C *har öfverskriften:* Aff S*an*cto bartholo*meo*

» 2 C: teddhe sik fore en *för* var som

» 5 B, C: siukt folk søkte til

» 13,14 C: Tha sanct*us* bartholome*us* kom j thz mønstridh tha war thz fult mz folk the*r* bundith war mz siukdom *för* vm — folke

204 2 B: diæfwl bodhe jnna*n* afgudha bilæte ([R]so*m* kalladhis berith) Ok hafdho the*r* mønster: Ok læto læta aff han*um* anzswar:

» 6 C: ænkte magha gøra *för* eigh þora tala

» 10 C: hwru ha*n* war skapter *för* nokot ha*n*s mærke

» 12 B: k([*xx*] rusat) *för* karot

» 13 B: Jæmpna næsa ok rætta

» 14,15 B: saman sømat mz pælz listum

» 15,16 B: tha nøttos aldre hans sko ælla clædhe *för* sǫrghas — slitna

» 18,19 C: hugnath at han ald*re* trøtthis oc hwarte hungrar ha*n* æller thørster *för* glæþi — þǫrste

» 20 A *har skrif-felet* o

204 26 A *har skrif-felet* minon
» 25,6 C: bindhe swa mik so*m* ha*n* astarot idha*n* gudh haffw*er* bundith min kompan
205 1 B, D$\frac{1}{1}$: letto hans heman C: foro hem oc letadho *för* letaꝥo hema
» 9 B, D$\frac{1}{1}$: brutfællinger oc vitløs
» 11 ok *inbytt ur* B, C, D$\frac{1}{1}$, *för skrif-felet* a(ꝩlt)
» 12 C: waktadho *för* gǫ́mdo
» 14 B, D$\frac{1}{1}$: bundin jnnan *för* i
» 22 B, D$\frac{1}{1}$: sp*ur*dagh C: spordagha
» 23 B, D$\frac{1}{1}$: Annars dagx morghon C: Anna*n* daghin arla
» 24 B, D$\frac{1}{1}$: loctu*m* lukum C: lyktom dorom
206 3 C: høwer ække mik
» 9 ælla sath *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 12 C: osmittade *för* o. spiællaꝥe mǫ́
» 16 B, D$\frac{1}{1}$: sænd(^{xx}ir) sina mæn (oc makt). At nidh*er* kasta *för* visa — niꝥar
» 20 gøra *upptaget ur* B, D$\frac{1}{1}$, *fattas i* C.
» 25 A *har skrif-felet* hugra B, D$\frac{1}{1}$: hunghra æftir fasto
207 1 B, D$\frac{1}{1}$: Han wan oc diæfwlin ok løste os af hanu*m*. mz rættenu*m*: C: ha*n* wan diæffwlin oc frælste os fra honu*m*
» 2 B, D$\frac{1}{1}$: ma*n*nin ætande *för* ma*n* mz ato
» 6 A *har skrif-felet* iarnon
» 7 offradho *upptaget ur* B. A *har:* (^{x}thente) B: offradho thera gudh(ꝩi ^{xx}om) C: p*re*dikadhe fore konu*n*geno*m* j hans palacio
» 11,12 B: (wi) vent(^{x}*om* ha*n*) halda(^{xx}s) mz androm j døzsins ha*n*do*m*/ æn C: wi tænktom æn j dødzsens waan *för* uænte — ha*n*dom
» 13-15 B: vald førdhe vara drotni*n*g (^{xx}døbhin) Ok læste mz eldz bandu*m* wan mæstare (^{A}hælena ^{x}dødzins) C: affhænde os wara drøtning elena*m* oc læste mz eldz bandom wan mæstara elene *för* valdfǫ́rꝥe — helena
» 17 C: hand at thy sinne oc æn *för* ꝥẏ — ok

207 19,20 C: j sma stykke sith egith hærbærge oc hwart thz bilæthe j thy affgudha mønstre war *för* viþ — mǫnstren

» 22 bødh *upptaget ur* B, C.

208 9 B: ledhir C: diæwul *för* leþar

» 10 B: sotit C: kol ... B: Oc haar C: nidher *för* var

» 20 B: vslande sik ok venande

» 25 *Här har* A *skrif-felet* astragem *annars heter han i* A: astriages *i* B: Astiages *i* C *och i latinska texten:* Astrages

209 7-9 B: læt min brodher for lata sin gudh swa skal jac læta thik forlata thin gudh *för* vænde — guþi

» 11 B: hærberghe. Ok bilæte *för* hus

» 11,12 Gitir — vilia *upptaget ur* B, *fattas i* C.

» 17 B: alder malin j sma mold C: malin alder j mwld ... C: gulpæll *för* pæl

» 20 B: liifue *för* limum

» 26 B: screff a C: scriuade aff

210 1 tungo *inbytt ur* B, C, *för skrif-felet* kunungh

» 10 B: vento ther scula sænkia them til grunda C: thænkto at sænkia thom

» 11 B: gudz vili var C: gudh wille

» 17,18 C: hælgedoma *för* hælghra — bena

211 8 C: epter hans ordhom *för* som — stodho

» 9-12 C: mz thom a skip offwer apul til en bæzsta stadh ther heter beneuentum oc ther bliwa the æn/ swa sighia the wiso

» 14 C: the hioldo j lætith oc skullo *för* the — At

» 16,17 C: en sopa latidh ther aff j lampona *för* mz — hælto

» 19 C: hiælto tha j *för* ther — jnnan

212 2 C: a enne talan

» 10,11 C: epter litlan tima ændhadhe keysarin sit liff oc do bradlika

» 13 C: mykla høgtiidh a hans dagh *för* hans — dagh

» 15 C: tima tha *för* dagh

» 17 C: hona aldre før æn tha *för* tho — før

212 21-4 C: Tha kom bartholomeus j pelagrims like fore mæstarens port oc beddis in koma oc kom ey *för* for — koma

» 25,6 C: løsa sina questionem *för* suara — spørilse

213 1,2 C: lea som nøteno bælia *för* lee — røta

» 17 C: thz ther ær diwpast *för* diwp

» 18 C: sik thz wita oc *för* sik

214 5 C: albanum *den rätta läsarten, enligt Latinet.*

» 9,10 C: ridh wt *för* Gak — far

» 13,14 C: tholomodh fore mik oc dødh som badhe tholde fore tik *för* Thol — thik

» 15 C: søt hiærta mote standa haadh oc spot oc *för* weluilioghet j swettenom

» 18,19 C: waro antzswar tryg oc trøst thaghar redho *för* war — lydhugher

» 23,4 C: at allom nadhom *för* Oc — jerteknom

» 31 C: odhyrtena *för* v dẏgdher

215 1,2 C: Onde mæn gullo honum illa wælgherninga ater *för* Hwat — visselica

» 3 C: wælsignilse *för* blæzan

» 5-14 C: epter manga otalika pinor flogho the honum bakflænghior Æn giordhe han sidhan han war dødher mang jærthekne fore hedhnom oc ænkte bløtte thera forbannada grymma hierta. taladho mædher spot seen siwke lækiarin blinde ledharin dødhe liiffgiwarin kastadho bætzsta gøzsko oc gørsam j sio *för* Epte — sinnughe

» 25,6 C: til fakunnoghan konung liwsasta sool *för* til — liws

» 31 C: mæssanam

216 4-6 C: Fulcanus berg som ligger afast widh liperis ø lughar oc ryker som brænnasten *för* Wlkanus — øø

» 15 C: som liowa fiska til liiffs drogh/ søt frwkt liwandis winbæria qwister

» 22 C: ther wiidher wægh j gudhlikom skara. æro blomster

» 24,5 C: Hær — bartholomeum *fattas.*

217 (3) *För* år 1503—5 *läs:* år 1520—25.

XIII.

SAGAN OM SANKT MATHEUS.

225 5-7 C: magdabær *för* magdaberg — gudha

» 15 C: pingitz

226 12 C: aff *för* ok

» 19 C: so*m*pnadho *för* lagho

» 25 C: drakome*n*

227 5,6 C: hwarte hæll ellir alder *för* hwarke — ælle

» 14,15 C: ilder later *för* alla — gardhe

» 21,2 C: skipa honu*m* p*r*este oc offer so*m* want war *för* bilate — p*r*este

» 27 C: føter mz takkan

228 12 C: xxxiij aar *äfven latinska textens läs-art.*

» 19,20 C: vta*n* epigena giptis honu*m* *för* wtan — hust*ru*

229 7 C: byriade p*re*dika oc lowodhe oc p*ri*sadhe dighert *för* lofuadhe — ræt

» 13 C: gudhlikith *för* møghelict — halz

» 19 C: vnder the hælgho kirkio oc hælakt wiill

» 29 C: mente thom thz *för* formanadhe them

229,30 31-3 C: Konu*n*gin sænde sidhan koklara mz breff til epigena*m* at lokka hona mz the*r*a kokelscap til hionalagh *för* konu*n*gin — inkte

230 9 C: hans ende son

» 23,4 C: mærast *för* ve*r*dhugh

» 26-9 C: hona jordha mz sino*m* beno*m* *för* the — he*rr*a

XIV.

SAGAN OM S. SYMON OCH S. JUDAS.

231 1 C *har öfverskriften:* De sanctis sy*m*one & juda

» 2 C: alphei ware *fru* systhe*r*søne

» 6,7 C: jndie landz *för* medie — edissa

» 10 C: helso *för* quæthiu

» 18 C: langa soot

» 21 C: ællas godhe*r*

232 1 C:

232 1 C: badhom han heter edissa oc før het han reges medorum
» 8 C: Mik hørir til *för* at mik tilbør
» 13, 14 C: oc vnder stodh at war herra kom ey sielwer til honum *för* at — koma
» 20-2 C: War herra tok sielwer eth linnit klædhe oc lagdhe om sit ænlite/ oc skapadhes a klædheno thz likasta wara matte wars herra ænlite *för* tha — skapnadh
» 24 C: Huilkin skapilse D: rættelica æpther wars herra ihesu *christi* ænlite *för* scrifuar
» 26-9 C: Tha sigher han aff wars herra liknilsom Han haffde wææn oc stark øghon brwnt ænlite langt och nidher liit som teknar oc wisar godha complexionem stadhlikx mantz
233 6 C: forgherninga thz spilto *för* thera — hindradho
» 15 C: trodhe a ihesum *för* thrøst — ihesum
234 6, 7 C: hwar læntzske the waro oc thera syslo *för* hwa — ydhin
» 8 C: ok fadhers lande *fattas.*
» 22 C: later *för* lekir
» 29-31 C: Apostoli — røna *fattas.*
235 5, 6 C: at ængin skulle fore thera skuld dø oc fortogho honum at *för* ængin — waradach
» 8 C: owina liiff læta skadha oc thera gotz ey taka
» 13, 14 C: koke[l]scap winna rikith
» 19 D: iæmmelungana *för* (wt) mælingia
» 19, 20 C: manga mæstara/ oc allom fortogho the maalith swa *för* alla — male(t)
» 29-31 C: som før ær sakt aff sancto matheo hwru dieffla the bøtto The samu skamførdho men *för* øuermer — mænnena
236 3 C: gul oc fik oc dyra *för* gul ok
» 4 C: ilæteno *för* læteno
237 13 C: alt thz løst war *för* hwat them møtte

237 14, 15 C: g*am*mane spaki och linadhis th*er*a wredhe widher ginstan the hørdho ih*esus* næ*m*pdhan *för* grymi — faar

238 1 C: oc hans h*er*rom swa som riddara oc swena oc and*re* landz h*er*ra woro *för* ok lanz h*er*ra

» 3 C: ther kalladhis snamayr

» 9 C: fangne oc dragne til affgudha mønster

» 25 C: thordøn *för* thordina bresker

» 29, 30 C: oc lot ther gøra mæsta mønster oc mærasta *för* Ok — største

239 11, 12 C: gat tolka pino tolt *för* gathe — sarøka

XV.

SAGAN OM SANKT MATHIAS.

243 1 C *har öfverskriften* De sancto mathia

243-5 13-9 C: *Hela kapitlet fattas.*

245 15 C: thu hundradha oc fæmtighi *för* cc

» 20, 1 C: barns like oc tho hærot *för* barna — g*ra*hærotter

» 23 C: tho gik ha*n* hwar dagh *för* Ok — war

» 24 C: synlikin *för* kænnelikan

» 26 C: oc føter *för* a bak

246 2 C: honu*m*/ honu*m* til siwyrdning *för* hanu*m*

» 11 C: heluitis pino oc tho ey siælana *för* hæluiti*s*

» 23 C: thær næst halshuggas vnder yxe *för* sidhærst halshuggin

XVI.

SAGAN OM SANKT MARCUS.

247 1-5 C: *Fattas.*

» 6 C *har öfverskriften:* De sancto marcho ewange*lista*

248 9 C: bæzsta bwra aff aquilexa

248 11,12 C: styrdhe k*ir*kiom mz ærom

249 1 C: hælgho benom

» 7 C: p*at*riarcha alexandrin*us* først

250 2,3 C: oc lot byggia k*ir*kior *för* ok — tro

» 5 C: økte hona mz godho

» 7 C: længe laghor fore

» 11,12 C: Jn — mal *fattas.*

» 21,2 C: nakra hæror dygdha fulder sins h*er*ra losta *för* nokot — nadh

251 1,2 C: twa mz gawom so*m* gømpdo sancti marci skriin/ oc loto thom lønlika aff sancti marci hælghodomo*m* fore gawor. skuld at føra mz sik til fænedi *för* thwa — wænachi

» 10,11 C: thænkia thz wara *för* them — hafua

» 13 C: stampni*n* a andr*o* skipino

» 20 C: sæghlith

252 5,6 C: thiænte gudhi oc s*anc*to marcho allan sin alder mz mykle thiænist oc ødhmyukt *för* war — marcho

» 22 C: halda gudhi oc sancto marcho ewangeliste

253 7 C: nætra *för* snart

» 15 C: gør

» 19,20 C: linona *för* sundher batfæstuna

» 23 C: søkia *för* witia

» 24 C: sanct*us* march*us* *för* en man fagher

254 6 C: oc awitte ha*n* mz høtzlom

» 8 C: hona renlica mædha*n* han lifde *för* ok l. — sæl

» 9 C: ma*n* timbradhe hiøgt j *för* timbre — jnna*n*

» 14 C: fulko*m*pnadhe sina gherning oc takkadho gudhi oc sancto marcho

» 19 C: wit oc wilia/ oc tha ha*n* ater kom lot herran *för* with — bødh

» 21 C: a hwem han kalladhe *för* hans akallan

255 1,2 C: eke spika j hans howod *för* eke — høs

» 8 C: jærnit sinne natwr oc wiknadhe gen *för* iærnin — aff

» 15 C: hona skulo aff skæras

255 17 C: ænhændher som før war godher handa man
» 23,4 C: Ærren syntos vtan lythe *för* tha — nadha
256 5,6 C: til fænedi oc lowadhe gudh oc sanctum marchum
» 11 C: kalladhe sanctum marchum hiertelica sik til hielp
» 13 C: sompnadhe *för* syfuiadhe
» 17 C: portana op læsta *för* locur ypna
» 18 C: fra sinom fiendom oc waktarom *för* gønum — stadhin
257 2 C: them godhom mannom ther inlændes
» 12 C: sot *för* skipilse
» 13 C: skipta wærldom
» 19-21 C: ordhin *för* sangh — swa
» 22 C: myrkohwse at hon maghe
258 16-18 C: oppenbarade honum thzta oc sompnade ther næst oc waknade j himerikis glædhi *för* sagdhe — glædhi

---

XVII.
SAGAN OM S. LUCAS.

259 18 C: dødh widh bitumas
260 1-11 C: *Kapitlet saknas.*

XVIII.
S. MARIA-MAGDALENA SAGAN.

263 1,2 C: kastel oc komin aff godhe *för* borgh — konunga
» 8 C: widher nampn magdalena Martha fik
» 11 C: thera goze
» 17 C: ther cristidh war oc a ihesus nampn kalladhe
» 18 C: likama makt at

263 19 C: affmykit *för* øfriker

263,4 21-3 C: Ok — quinna *fattas.*

264 5 C: køtlikom losta

» 6 C: thy at henna hugher

» 18 C: tænkte at tala til tik *för* hafuir — thin

» 31 C: pino *för* skuld

265 11,12 C: Henna syster marthe ther blodzsot haffde redh han bot/ siw aar haffde hon thz hafft *för* ok — aar

» 13,14 C: Sælt ær thz liff *för* hælagher — quidhin

» 19 C: bædzstan lot

» 21 C: oc thiænto thom *för* hon — tharwm

» 28 C: lagdho han wtlægha oc alla

» 30 C: xxiiij aar

266 5 C: marcella

» 9 C: herbærghe læna

» 24,5 C: herrans husfru *för* frune — drøme

266,7 26-1 C: thiænin j swa fwlom affgudhom som idher magho ænkte hiælpa Teer ey thu thinom husbonda tholkit at j lathin aff tholke willo oc bedhins hans signadha nadher æn j wilin ey haua hans wredhe oc fa heluitis pino ther alle fa ther affgudhom thiæna *för* lætin — fødho

267 8 C: eter ydhlo

» 10,11 C: mz stoppadhom qwidh *för* mz — bwk

» 16 C: wara thiin fwla wæter vtan thu wilt *för* wara — wili

» 20 C: lotho thom cristno all

268 5,6 C: wardh fruan genstan mz barn the saman sowo *för* wardh — hafuande

» 10,11 C: tha mz fara aff barn olætta *för* sina — thungfør

» 20 C: Swenbarnith trawade epter modher spinom

» 27 C: barn *för* liks emne

269 4,5 C: grifft graua Vtan herran swepte likith j sinne sliffo oc satte *för* grafua — ok

» 11-13 C: Nw sæter jac tik j gømo thz thu ærnadhe mik aff thinom gudhi swa som alt annath gotz *för* thz thu — goz

269 21 C: lætlika *för* ærlika
270 4,5 C: fadherin foor j baat oc foor fæghin *för* Ok for
» 7 C: war før want *för* gat
» 14 C: q*u*inna*n* andan *för* modherin
271 » C: thørt oc tharffua løst
272 2 C: fa milor *för* ey lankt
» 9 C: dompnadho *för* dofnadhe
273 17 C: at huat honu*m* war sakt *för* sama — visat
» 26 C: fæst øghat
» 31 C: lagdhis hon langwæghis *för* lagdhe — lutta
274 21 C: øddan aff hedno*m*
275 1 C: rædhas oc swa giorde han *för* rædhas
» 12 C: vndher roghe *fattas.*
» 16 C: gotz oc alzskøns *för* alskyns
276 10 C: bleiona *för* blee
» 12 C: skildis widh altarith *för* gik tædhan
» 17 C: vnger swen *för* fru
» 20 C: som fughl flughi *fattas.*
277 7 C: dwala *för* doua
» 11 C: min mwn *för* mik

XIX.

SAGAN OM SANKT STEPHANUS.

281 6,7 C: iiij^{c} xviij aaro*m* ept*er* wars h*er*ra pino
» 11,12 C: ey wakin oc ey sowin *för* hwarke — wakin
282 3 C: staff oc gylta sko *för* wand j hænde
» 4 C: Læt riwa fyra grawa
» 9 C: niwta wara bena
» 13 C: stento til dødh *för* tyrfdho — stenu*m*
» 27,8 C: aff mino*m* mu*n*ne Ethena min kona oc mi*n* son solemias
283 3 C: freadaghin
284 5,8 C: somore*n* *för* høstin
» 14-16 C: for — dyr *fattas.*

285 8 C: aff rik*om* konu*n*ge oc *för* hema — Ok
» 12 C: i silff karom Qui*n*nan *för* j — juliana
» 14 C: wil som hon wille Togh
286 9-11 C: aff *sancto* step*hano* och lot hona føra vnder hans skriin *för* thz — domum
287 2 C: gladhelica *för* fagherlika
» 9 C: ok fingo sith with at*er* j gen j afftensange *för* ok — qwælde
» 16,17 C: *Fattas.*
» 26 C: oc lot ha*n* læggia vnder *för* for
288 7 C: bade liiff oc helso *för* liiff — roghe
» 11,12 C: bleior borna til bota lækto mango*m* siwko*m*
» 13,14 C: foghot war wilter
289 7 C: haru*n*d
» 11,12 C: heel oc obruthin oc opløstom knwte *för* vt — jordh
» 17 C: siw søner
» 23 C: qwarra*n* *för* rættan quarru*m*
290 10 C: giordhe længe nidh*er*fal j *för* lagdhe — A
» 12 C: hans atfærd *för* hanum — tima

XX.

SAGAN OM S. BARNABAS.

295 1-16 C: *Kapitlet fattas.*
296 1 C: *Öfverskriften är:* De Sancto barnaba
» 4 B *har skrif-felet* mø
» 11 C: Asko oc ben mz ha*n*s signadha likama *för* hans — asku
» 17 C: waro swa længe gømpdh *för* lagho — waro *För* Nw — waro *har* D: Tu aut*em* d*om*ine miser*er*e nostri Deo gra*ti*as

---

XXI.

OM TIBERIUS KEJSARE.

299 4 C: ætladh*er* som til arffs
300 16 C: ilherdogh*er*
301 24 C: Volusian*us*
» 26 C: xl dagha
302 12,13 C: ænne oc skapath swa som ih*es*us ænlite oc thy wardho the alle hele th*er* thz sagho oc a thz trodho *för* enne — ænlite
» 22,3 C: mz mykit loff oc hedh*er* wtrækt oc fik j same stu*n*d bøter *för* mz — væct
303 5,6 C: ther fiol til heluitis fore siælffsins harm *för* som — hand
» 13 C: hantz bwk

XXII.

OM GAIUS KEJSARE.

304 8 C: rømska konu*n*ga

XXIII.

OM CLAUDIUS KEJSARE.

305 9 C: ha*n* wille
306 10-12 C: halsen litter som gul. vingane som pæl/ stiærten rødhir som roos

---

XXIV.

OM NERO KEJSARE.

307 2 C: vj manadha
» 5 C: Twem sinno*m* *för* tysuar
» 6 C: bellu*m* *fattas.*

307 13 C: ædhle *för* eldhla
» 19,20 C: en hærens*on* *för* wandwæt*er* — maal
308 1 C: fore forwitne
» 16 C: op *för* j wnapno*m*

XXV.

OM GALBA KEJSARE.

309 1 C: thu[s]kan *för* tydhiskir
» 5 C: hwiwath j kyrkio gha
» 15-18 C: *Fattas.*

XXVI.

OM VESPASIANUS KEJSARE.

310 3 C: tiith
» 6 C: lando*m* at radha
311 4 C: rædha thøm til gotz
» 13 C: flykningo*m* j skymen
312 8,9 C: hans komo som sniman war giwin *för* æ — følghir
» 10 *Detta kapitel är i* C *intaget under sagan om Pontius Pilatus.*
» 15 C: Ha*n*s skip brøth fore galacia
» 21 C: swa at tha wullo mz madhkom
» 22 C: wmakt *för* mathk
» 26 C: then læke
313 8 C: lowadhe sin læke
» 10-13 C: til sama*n* Tha sænde tyberi*us* ower haff oc loth fanga pilatu*m* oc føra til rom *för* til — onde
» 21-2 C: hæmpd ginge
314 14 C: felighan *för* sikran
» 27 C: romara wald oc wærio
315 13 C: nakar wore then j h*er*færdinne
» 16 C: thu bøter fa
316 3 C: omæghne *för* wanmæren

316 5 C: fore rotin røk *för* widh — lukt
» 9 C: gratande handom
» 13 C: Bæltisrema oc swlur oc alskons ledher *för* Seltis — sulur
» 21 C: huru *för* hwar
» 23 C: røwaranna fødha *för* røfuara — thic
317 1-3 C: Tha — saki *fattas.*
» 4,5 C: taghar sundher/ oc sompt stekte oc sompt gømpde hon *för* støkkium — flere
» 7 C: dør ower henne
» 14 C: stodho som stokka
» 27 C: fyra *för* vij
318 6 C: fagran j ænlite oc allan hæroghan
» 14 C: war twem sinnom fangin
» 15 C: tyto vespasiani søne
» 18 C: j korsswiis
319 1,2 C: land *för* aar oræstur

XXVII.

OM TITUS KEJSARE.

320 2 C: alla dagha dygdha madher *för* Alla — man
» 18-20 C: hwar — gerningom *fattas.*
C *tillägger:*

OM CLETUS PÅFVE.

Cletus rømsker at ædle aff celio berghe hans fadher het faustinus lxxxij aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh xi aar i manad oc xi dagha Han wigdhe som sanctus petrus bødh honum xxv prester j rom om septembri/ han ligger j vaticano/ nær sancto petro Hans dagher komber vj daghum fore may manath Tomber stodh pawa stol epter honum xxxv dagha

XXVIII.

OM DOMICIANUS KEJSARE.

321 3 C: sæwer oc fridsamber

» 6 C: gamal fændhin Han

» 13 C: oliker thera blodhe

322 9 C: siæx tusandh

» 11 C: fore wanscap

XXIX.

OM SANKT APOLLINARIS.

325 1 C *har öfverskriften:* De sancto Apollinare

326 5 C: draghas obemolo herbærghe *för* thædhan fara

327 10 C: lot han sla *för* læt han

328 9,10 C: en spital mædhan the hedhno .waro galne

» 11 C: rændo oc lopo

XXX.

SAGAN OM SANCTA PETRONILLA.

330 12 C: eller gudhum offra

» 13 C: vij dagha *för* thry dyghn

» 16 C: dy *för* sør

» 19 C: ben *för* lik

XXXI.

SAGAN OM SANKT DIONYSIUS.

339 5 C: høgxste skola aff høgxsto konstom

» 6 C: athenas at predika

341 2 C: som thu diærfflica kant tha *för* tha

342 22 C: spiwta oc spotta

343 2,3 C: sænde woro mz dyonisio rustico. oc eleutherio oc lot thom fore sik føra *för* mz — føra

343 9-10 C: thungom iærnom
» 14-16 C: Ignitum — mal *fattas.*
» 17 C: owermatis *för* vmatins
» 18-20 C: fore grym diwr/ som taghar møtto girugh oc girnandhe at *för* for — at
344 13 C: thy han war halsshuggen *för* halshuggeno
» 32 C: aarom epter wars herra pino *för* wars — dyonisii

XXXII.
SAGAN OM S. CLEMENS.

346 6 C: riddara *för* rømska
» 10, 11 C: wadha *för* vnadhum
» 12 C: wadha *för* wandrædhe
347 1 *För* tll *läs* til
» 13 C: hughnadha warith *för* hughro talat
» 19 C: sæligh mæd salghe frw *för* sælugh ænkia
» 25 C: j thera widher nødh *för* for sylt
348 1 C: war silgd *för* sighlde
» 8 C: greklandz
» 15 C: fræls fore hæl
348, 9 20-13 C: *Kapitlet fattas.*
349 19, 20 C: ængin war annor hans tro *för* hans — wenta
» 21 C: sorgh eller angest *för* sorghum
» 24 C: siæx wikor sios
350 1 C: aff glas
» 3 C: ham aff handom ensamen som thu seer her *för* godher — ensamin
» 6, 7 C: osine kom iac tha til landz jac matte mik heldher liwande sænkia *för* vsyni — drenkt
» 9 C: siælue forkoma sino liwe *för* sik — fordærfua
» 28 C: skøff *för* wrok
351 1 C: kældho *för* adhrom
» 19 C: Huat mon *för* mun
» 20, 1 C: ænghin awita *för* ænkte fals J

351 27 C: thænkia *för* venta
» 30 C: wi flutom a enne fiøl
352 6 C: Zacheo *öfven Latinska textens läs-art.*
» 8 C: j lønlikom stad *för* lønlika
» 10 C: gamal man ærliker *för* ærlikir carl
» 12, 13 C: vnder gudz wænto tapin hope
» 17, 18 C: mik oc minom ødhno mykit rika *för* mik — rik
353 1 C: oliker aff olykko Petrus
» 5-9 C: tænkte iac at gudhlikt waldh rædhe wærldinne/ æn iac haffde orønth miin skæpnolagh oc minna husfru Hon, war fød vnder the stiærno som gør konor kæra at trælom/ oc wilia bætre androm æn sik siælwom ellir sinom bonda *för* vente — bondum
» 20 C: henna *för* hænne
» 26 C: lastaløs aff olofflikom losta
354 8 C: bradhfæghin oc wardh annars hugha wid *för* widh
» 17 C: wærdzskapi Amen
» 24 C: kænder *för* drapin
355 13 C: olykkis man
» 26 C: helso oc kænnedoms
356 15 *Här begynner sagan i* D, *med öfverskriften:* Aff sanctum clementem
357 4 C: j thera daghum sik liwandis *för* j sinum daghum
» 9 C, D: witer *för* wiis
» 15 C: pæningom oc almosom
» 22, 3 C: henne war ey aff hedhnom laghom ræth hionalagx fæsta *för* hedhne — fæstu
359 16 C, D, *och Latinska texten:* cccxiij
» 18 C: radhe *för* gardhe
360 25 C: friikxt D: frist *för* færst
361 3 C: ower enne hall standa
» 6 C: bredhe bækkia runno wt
362 8 C: tænkte *för* wanadhe wenugh
» 12 C: at fresta *för* frestin

XXXIII.

SAGAN OM SANKT IGNACIUS.

367 1-5 C: *Fattas.*

» 12,13 C: som nakar enskyller gr*ewe* *för* (d. — æ.)

» 15 C: wina *för* vnd*er*dana

368 6 C: eller æro ønska

369 14 C: mødha mik The *för* mødha — helsam

» 17 C: blidho ænlite *för* mit blidha ænlite

» 21,2 C: oc retha til wrede Misku*nn*in ey *för* at — mistykkio

370 12 C: trytzskan *för* trulscan

» 24 C: athugh *fattas.*

371 15 C: scr*i*uath mz gulsta*w*om *för* scr*i*uat

» 27 C: bryte keysari*n*s lagh

XXXIV.

SAGAN OM SANKT EUSTACHIUS.

372 2,3 C: tha ha*n* war ridhin at jægha *för* j iæghan

» 4,5 C: ih*es*us *christus* *för* et — solin

» 9 C: ma*n*nen *för* mankønit

373 10,11 C: war midhsund*is* tok en vlff th*e*n smaswe*n*nen so*m* offu*er* war borin oc eth leon then ha*n* tha ept*er* wodh *för* kom — stodh

» 15,16 C: Hirdha mz hundo*m* frælsto

374 6 C: ku*n*nukt *för* na*m*kunnugh

» 9-12 C: oc th*er*a søner mz thøm *för* wende — himerike

» 18 C: haltz *för* halz . . . at sakløso *för* sacløsan

375 2 C: ordh oc grath

» 5 C: støpa mz malm *för* gøra — malm

» 7 C: the fatika ænkio*n*na son

» 9 C: dødha son

» 13 C *har här följande tillägg:*

OM ANACLETUS PÅFVE.

Anacletus gretzker at ædhle antiochi son/ Cij aarom epter wars herra pino/ sat j sancti petri stadh oc stool ix aar oc ij manadha oc stood epter han thomber pawa stool xiij dagha. Han sænde breff allom cristnom mannom oc manadhe them gøra prestom hedher oc æro mera æn nakrom androm fore hedhers offer thom til hørir thz ær wars herra licame oc bødh at preste skuldo mz witnom wighia wars herra licama oc hæltzst biskopa

OM EVARISTUS PÅFVE.

Euaristus judhe at ædhle son jude aff bethleem Cxi aare epter wars herra pino sat j stadh oc stool sancti petri x aar vij manadhe oc ij dagha oc stod epter han pawa stool tomber xviij dagha. han skipte prestom kirkior oc prowænto j rom oc skipadhe vij diækna at fæsta oc scriua biscopa predikan ther til at thera ordh matte thes siidher wændas til willo aff gudz owinom oc wanwitom Han skipadhe at gøra hionalagx fæsto fore fadher oc modher oc næsto winom oc malsmannom oc sidhan wighias aff preste til samkomo Han do fore trona j trayani keysara daghom

XXXV.

OM KEJSAR ADRIANUS OCH S. SERAPIA.

377 2 C: cristen oc trodde a gudh
» 14 C: dødhin

377 19 C: tolkændher
378 2 C: skam oc harm
379 1 C: alexandri gambla

XXXVII.

OM SIXTUS PÅFVE, OCH S. PEREGRINUS.

380 1 C: Sixtus riddare at ædhle son pastoris Cxxix
» 14 C: riddare *för* biscop rømskan
» 17 C: lughodhe gudz ælskoghe som nær war slykter
» 18 C *har följande tillägg:*

OM THELESPHORUS PÅFVE.

Thelesporus klosterman Cxxxix aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh xi aar iij manadhe oc ij dagha oc stodh pawa stool tomber vij dagha. Han skipadhe vij wikna fasto fore pascha. oc at enghin skulle sionga mæsso fore tærz thima/ han økte oc ængla sang Gloria in excelsis oc bødh j mæsso sionga. oc skipadhe at sionga mz Gloria in excelsis tre mæssor a jwla dagh. klærkom bødh han fasta vij wikna fasto fore pasca. oc sagdhe at klærka sidhi skulo haffua fore lekmanna sidhom badhe til fasto oc annan godhan liffnat/ han tolde dødh fore tronne. oc ligger nær sancto petro j rom

---

XXXVIII.

OM ANTONINUS PIUS KEJSARE.

381 14, 15 C: smita henna bwk mz *för* hænna — mz
382 4 C: xliiij bøker

382 12 C:

382 12 C: tunglom *för* gange
» 18 C *har följande tillägg:*

OM HYGINUS PÅFVE.

Yngniuus gretzsker at ædhle. Cl aarom epter wars herra pino sat j sancti petri stadh oc stool iiij aar iij manadha oc vj dagha. oc stod pawa stool iij dagha tomber Han kænde klærkom kirkio sidhe oc skipte them æmbite mællan/ han ligger j Sancti petri kirkio.

OM PIUS I PÅFVE.

PJus fødder sunnan bergh son rufini sat j sancti petri stadh oc stool xi aar iij manadha oc xvi dagha. Clxiij aarom epter gudz pino oc stodh pawa stool tomber xiiij dagha. J hans daghum screff mæster hermes wisdom j bok/ oc wiiste mz skælom at pascha dagher komber hwart aar a sunnodaghin Han bødh cristna oc døpa jwdha. æn the wildo tro ihesu *christo*. han do fore tronne oc ligger nær sancto petro

XXXIX.
OM M. ANTONINUS VERUS KEJSARE.

384 11 C: fokius biscop aff leuns
» 17 C *har följande tillägg:*

OM ANICETUS PÅFVE.

ANicetus fødder wæstan haff son iohannis Clxxiiij aarom epter wars herra pino sat j stadh oc stol sancti petri ix aar iij manadha ij dagha oc stodh pawa stool tomber xv dagha Han bødh klærkom raka

skægh oc haar och haua kringlutta krono. rakadha. Han skipadhe at thr*e* biscopa skulu en wighia oc sagdhe at swa giordo ap*osto*li oc at ærkebiscop sculo alle hans biscopa wighia Ha*n* skipadhe oc/ æn ærchebiscop*er* gør ey ræth biscope tha scal ræth letas for*e* p*ri*mate eller pawa sielffwom oc aff ængo*m* andro*m* ræth bedhas ower ha*n*/ ha*n* ligg*er* nær sancto kalixto.

OM SOTER PÅFVE.

Socer campan*us* at ædhle son concordij Clxxxiij aaro*m* epter wars h*er*ra pino sat j sancti pet*ri* stadh oc stool ix aar iij manadha xxij dagha. oc stodh pawa stool tomber ept*er* honu*m* xxij dagha. ha*n* skipadhe at nwnna scal ey koma nær altara bleiom som næst æro sacram*en*to oc at hon scal wiil bæra

---

XL.

OM SANCTA EUGENIA.

385 1 C: Comod*us* Clxxxi
» 4 C: theodorion mææ*r* mæstar*e*
» 17 C: porthus *för* Protus
386 3,4 C: hona til synda mz affle bryta *för* hona — krænkia
» 5 C: slet *för* førdhe

XLI.

OM ELEUTHERIUS PÅFVE.

387 8 C: fughanu*m* oc dumiariu*m*
» 11 C *har följande tillägg:*

OM KEJSARNE PERTINAX OCH SEVERUS.

Helius p*er*tinax oc seuer*us* Cxciiij aaro*m* ept*er* gudz pino waro rømske keysara. oc liffde seuer*us* længer oc rædh rømska rike xviij aar Helius p*er*tinax war dygdha drænger Rømska h*er*ra badho ha*n* gøra sin son keysara mz sik sialwom ha*n* sagdhe sik wara nøgdhan oc ey wilia læggia a barn byrdhe oc thu*n*ga wæxe oc wardhe wald wældogher dygdh oc blodh ær hedhers arff Grymber fadh*er* fordarffua sina søne læggiande dighran thunga a bløthan bak Ha*n* war gamal ma*n* iæmpn domar*e* skyldo*m* oc oskyldom togh aldr*e* wæxle. hæmpdis aldr*e* thz honum gen giordhis Ha*n* war offbrath aff daghu*m* takin dræpin j riddara storme. Seuer*us* ha*n*s kompa*n* fødder j affrica war godh*er* ørløghis ma*n* oc wiis j boklisto*m* fikin at affla. giærn at gøma oc ey giwa. tho qwalde ha*n* kirkior. oc mødde cristna mæ*n* oc tolde ma*n*ge dødh for*e* trona. som hyrene*us* ep*iscopus* lugdunen*sis* oc *sanctu*s leoncius fadh*er* origenis Seuer*us* wan at*er* vnder rom ma*n*g rike ha*n* do j britania epter sigh*er* striddan oc all landhin gropath fra eno*m* ænda oc til anna*n* twærth ower rikit Cxxxij milor wægh. ha*n* war først soknar*e* oc swa foor ha*n* epter høghrom læno*m* til ha*n* wardh rømsker keysar*e* Om then thima waro mær*e* mæstara symachus fiærdhe tolker biblie aff ebreisko til gretzsco. oc narcill*us* ep*iscopus* aff ih*erusal*em oc tertulianus aff affrica

---

XLII.

OM VICTOR PÅFVE.

388 1 C: CCxx aaro*m*
» 6 C: gamal. oc ha*n* ær xxi natta gamal *för* gamul
» 10 C: narcill*us* *för* narcissus
» 15 C *har följande tillägg:*

OM ZEPHYRINUS PÅFVE.

Zephirinus rømsker son habu*n*di CCix aaro*m* ept*er* gudz pino sat j sancti pet*ri* stadh oc stool ix aar vj ma*nade* oc x dagha. oc stodh pawa stool tomber vi dagba. ha*n* skipadhe at hwart cristith folk xij aara gamalt scal tagha wan h*er*ra a pascha dagh j kirkio ha*n* ligger nær kalixto. &c.

OM KEJSAREN ANTONINUS CARACALLA.

Antonin*us* corokalla CCxij aaro*m* ept*er* gudz pino war rømsker keysare vij aar oc hans son seuerius mz honu*m* ha*n*s son seueri*us* war dygdha løss fwl wæter lasta fulder oc mæst til fwlan licami*n*s losta swa at ha*n* bodhe mz sinne stiwffmodher so*m* het julia han do hin wægh haff som ha*n* redde sik stridha widh porthos

XLIII.

OM CALIXTUS PÅFVE.

389 7 C *har tillägget:*

OM KEJSAREN SEVERUS MACRINUS.

Mitrin*us* mz sino*m* son CCxix aaro*m* ept*er* gudz pino war rømsker keysar*e* j aar awund drap thøm badha fædhgha

OM KEJSAREN ANTONINUS HELIOGABALUS.

Antonin*us* CCxx aaro*m* ept*er* gudz pino war rømsker keysare iij aar J ha*n*s daghu*m* burdhis sabelli*us* Then antonin*us* war fwlar*e* æn nakar then

fwlaste om køtlica lusta swa at inghin war the skam han skæmdis Han oc hans modher drapos j rom j riddara storme

---

XLIV.

OM URBANUS PÅFVE OCH S. CECILIA.

390 1 C: potenciani
» 4 C: xxx dagha
» 10 *Här begynner sagan i* D, *som har öfverskriften:* Aff sancta cecilia

---

XLV.

OM ALEXANDER SEVERUS' KEJSARE.

392 3 C: han til keysara
393 2 C: hans an *för* an
» 6 C: impadho widha bantzat blandh *för* impatu widha
» 10 C *har följande tillägg:*

OM KEJSAREN MAXIMINUS.

Maximinus CCxxxvj aarom epter gudz pino war rømsker konung iij aar han giordhe konunga vtan romaborg radh landz herran aff aquileya oc hans son mz honum misto konungx wald thy at engom war wiliokt honum at hiælpa.

OM ANTERUS PÅFVE.

Antherus grezsker CCxxxvij aarom epter gudz pino sat j sancti petri stadh oc stool j manadh oc xv dagha Han giordhe decret ath biscop ma takas fra sinne kirkio oc wardha andre kirkio biscoper

---

XLVI.
OM FABIANUS PÅFVE.

394 3 C: xi dagha
» 22 C *har följande tillägg:*

OM KEJSAREN GORDIANUS III.

Gordian*us* CCxxxix aaro*m* epter wars h*er*ra pino war rømsker konu*n*g vj aar Ha*n* wan sigh*er* ow*er* p*er*sie rike En c*ri*stin ma*n* philipp*us* at na*m*pne drap gordianu*m* thy at ha*n* hatadhe cristit folk oc qwalde digh*er*t oc møddo c*ri*stna kirkior Om th*en* thima war affrican*us* c*ri*stin mæstar*e*

XLVII.
OM PHILIPPUS KEJSARE.

395 7 A *har skrif-felet* vn
» 9 gat han *upptaget ur* B. C *har:* honu*m* gat
» 11 A *har skrif-felet* crononanna
» 13 fædhgha *upptaget ur* B, *fattas i* C.

XLVIII.
OM DECIUS KEJSARE.

396 1-5 *Fattas i* B.
» 2 C: om al *för* umal

XLIX.
OM CORNELIUS PÅFVE.

» 9 C: wilia *för* velia
» 11 B, C: bøn *för* skuld

L.
OM GALLUS OCH VOLUSIANUS.

397 1-4 B: *fattas.*

LI.

OM LUCIUS PÅFVE.

397 8 nær sik *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 9 B: ey mugha C: magho ey *för* maghen eigh

LII.

OM STEPHANUS PÅFVE.

398 3 A *har skrif-felet* scipaþ
» 5 » » » æbites
» 8 B: ha*n* letha Ok finna C: leta ept*er* honu*m* *för* hans leta
» » martis *inbytt ur* B, C *i stället för skrif-felet* martires
» 11 A *har skrif-felet* vdan
» 13 » » » æp
» 13 B: ept*er* (^{xx} at ha*n* hafdhe tak*it* gudz helghasta lica*ma* j mæssone) C: ept*er* thz ha*n* haffde war h*er*ra tak*it*

LIII.

OM VALERIANUS OCH GALIENUS.

401 5 A *har skrif-felet* vnd
» 8 » » » tma
» 10-12 » » » þar ... grymber *upptaget ur* B. C *har:* spaklatadher ma*n* oc sidhan odhir om siidher oc galin *för* spaklatoghar — gangen ... B: fra gangin *för* for gangen

---

LIV.

OM TVENNE HELIGA UNGERSVENNER.

402 1 c*r*istne *upptaget ur* B, *fattas i* C.
» 4 bundin » » » C *har:* lagdho a ha*n* *för* laghþo — sarbetta

402 6 fughla *inbytt ur* B *för skrif-felet* flughu C *har:* flughur
403 6 C: a gudz wæyna *för* ifuir gudz na*m*pn
» 11 C: onth *för* want

LV.

OM PAULUS OCH ANTONIUS EREMITER.

404 8 C: fik mot
405 12 C: røster a bønom
» 20 C: liffde S*ancti* pauli dagh*er* komber j iwla Iwkom
407 1 *För* LVI—LVII *läs* LVI—LVIII.

LVI.

SANCT LAURENCIUS-SAGAN.

409 3 C: offra affgudhe
» 6 C: felicissim*us* oc agapit*us*
» 9-20 C: Aldre — spiltis *fattas här, men förekommer i nästa* §.
410 1 C: bardare striidh
» 2-4 C: wi — sighir *fattas här, men förekommer i nästa* §.
411 10, 11 C: beddis fæghin døpas oc fik skæra syn j funtkar*e för* lofuadhe — døptis
412 10 C: thine giæld brødher
» 14 C: iærnhælla *för* iærn
» 15 C: røster til (mz) gudz trøst
» 17 C: iac bær sculd for*e* oc witter *för* bær skuld
412, 13 20-5 C: truldom/ æn ændelica skulo the sarlica bita. thz wita alle gudha oc gudhur thu scal alla pinor fresta til nakar biiter æn thu wil ey gudhu*m* offra. oc læth ha*n* gesla omaten*s* længe til laurenci*us* ropadhe oc badh war h*erra* tagha sina siæl til sik Røst aff himpno*m* swarar sua at deci*us* hørdhe oc sagdhe Laurenti. tik stander

æn haard striid fore oc fagher sigher *för* coclara konst — stridhe

413 14 C: himerikis ængel *för* junkherra

» 20 C: watz æmbar *för* saa mz watn

416 2,3 B, C: ther oppa *för* hin — sik

» 9 B, C: nampne *för* namn

» 16 C: dorom *för* lucum

» 23 war *upptaget ur* B, C.

» 24 B: afs([xx] tuntir) swa at (han) *för* of skambar sua at

» 25 laurencium *upptaget ur* B, C.

417 1 B: fatika manna C: fatika mæn *för* þera

» 9 A *har skrif-felet* maga

» 12 C: eth brødh *för* i — levar

» 15 C: x dagha *Latinska texten:* decem dierum

» 19 B: ([xx] togh) C: hænte *för* læs

» 21 B: a altareno(ꝫm) (saman føgdhir som før)

418 2 B, (C): mykit besk j ordhom ok j thungo *för* miok — tungo

» 9 gafwor *upptaget ur* B, C. . . . B: rætløso *för* vrætto

» 13 B, C: for uarom hærra *fattas.*

» 15 B, (C): dom iwi han

» 16 A *har:* gærn at gauom B: giærna ([x] sannind for) gafw([xx] or) C: giærn at gawom

» 17 B, C: iude *fattas.*

» 21 B, C: proiectus mz thøm. ok mz

419 1 A *har skrif-felet* mæ

» 4 » » » lifþ

» 8 B, C: mædhan *för* æ mz

» 10,11 B: j guz fridhi xxx daghum (ther æpter) *för* tel — daghen

» 13 B: lofuan ok ([R] gudhelika) hionalaghi C: lowan oc hionalaghe

» 14 A *har skrif-felet* þæ *för* siþe

» 16 » » » raþegud . . . B: fiæt *för* fota

» 20 B, C: kinben *för* ænne

» 21-3 B: ([xx] menløs jomfru oc reen gak diærfuelika ofuer brinande iærn thik hielper aldra renasta oc

mildasta mø maria) C: Godh mø tik hiælper mø maria oc trodh orædh oc swa menløs som thu æst mø wth offwer alla iærnhælla *för* goþ — halla

419 24 Ix *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* fiuritighi

» 25 B: ([R] oc foro fram om hans cella. Ermetin)

» 26 B: ([xx] til) hwat ([xx] ærande) C: at hwat ærwodhe

420 6,7 B, (C): j waghena lagdus *för* uaghena — vægh

LVII.

SAGAN OM S. YPOLITUS.

421 3 B, C: alt sith folk *för* al

» 12,13 han — och *upptaget ur* B, *fattas i* C.

» 20 A *har skrif-felet* fullo namne B, (C): fwlom munne

422 1-2 B: sa(r)gha køt fra hans benom mz iærn kambum (oc) slita C: sagha køth fra hans benom oc mz iærn kambom aff slita *för* riua — cambom

» 2 B, C: vtan uenan *fattas.*

» 13 B: Fostir modher C: Fostermodher

» 18 B: ([A] wardnadh) (thiænara) C: wardhnadha

» 25 C: nær — likama *fattas.*

423 5 C: hardhom bandom oc draghas

» 9 C: lina sinom bandom

» 14 C: herscap *för* villo

424 6 C: stangaholl

LVIII.

SAGAN OM SANCTA AGATHA.

425 5 C: til henna gotz oc awundzsiwker widh

» 8 C: hærdzsko *för* hærdho

426 14-18 C: mz losta til martirium som then til godhan budzscap ware sænder ellir saghe then han længe stundadhe til ellir then som funne dighert liggiande fæ ellir gul *för* martirium — fæ

» 32 C: læke oc haua mz

427 3,4 C: hans harmber æn henne henna wærker *för* harmbir — hænne
» 23 *För ehristum läs christum*
428 21-5 C: Hælghan hugh oc gudhi godhuilioghan gudhi til hedhers oc fadherins landz frælse Ther *för* Mentem — Hær
429 3 C: annar riste han til hælia mz hoffde
» 9-11 C: alla handa oc iamwæl watnit oc bar sich fast at bwra borghinne Tha togho borghamæstarane *för* alt — toko
» 16,17 C: swa — fiærdhe *fattas.*

LIX.

SJU-SOFVARE-SAGAN.

433 4 C: mønster *för* dyrgh
» 14 C: keysarin kome ater
434 11,12 C: thz — visto *fattas.*
» 15 C: scriffuo alla thera aatfærdh

LX.

OM S. ABDON OCH S. SENNES.

443 11,12 C: stokca oc stena hedhna gudha *för* aff — stenom
» 15,16 C: Thera liik lagho fore affgudha bilætom *för* (the — ther)

LXII.

SAGAN OM SANCTA JUSTINA.

446 28-31 C: waknadhe hon nær komin wadha oc trøste sith brysth mz kors tekn Diæffwls hierta *för* vndirstodh — list
» 32 C: frælsta aff
448 31 C: tro oc sidhi at han ward biscoper
449 11 C: erculem

LXV.

OM FELIX PÅFVE.

451 1,2 C: rømsker at ædle son constantini CClxvj aar*om*
» 4 C: mærkelichit

LXVI.

OM LUCIANUS PÄFVE.

» 5 C: tydisker
» 9 C: alzskyns

LXVII.

SANCT VALENTINS SAGA.

452 2 C: CCC aar*om* ept*er* gudz pino *för* x — manadha
» 3 C: rytzelandh

LXVIII.

SAGAN OM S. MARIA EGIPTIACA.

454 8 C: oc lop vnda*n*
455 3 C: at*er*løsar*e* oc køpar*e*
» 13 C: sørghas
» 14,15 C: war *för* ær fød
» 20 C: dyrk Jac beddis følghe aff thøm
» 30 C: elder *för* ang*er*
» 31 C: bar *för* vardh varse
456 11 C: xl *Latinska texten:* xlvij
» 18 *För* thn *läs* thu
457 3 C: eller hanna
» 17 C: budh *för* radhe

LXIX.

OM S. SIMPHORIANUS.

458 12 C: pliktar synder

459 5,6 C: glar tha skørast/ tha thz ær skærast *för* skørt raskast

» 12 C: gømpde *för* toko

LXX.
SAGAN OM S. SAVINIANUS.

460 8 C: tha wardher

» 9 C: fagergærn

» 14 C: taghar han døptis oc wordhe cristin

461 27 C: dræpa *för* dara

462 18 C: smeta *för* stryca

» 21 C: iætte *för* sagdhe

LXXI.
SAGAN OM SANCTA SAVINA.

463 8 C: hon enom blindom bøter *för* han — øghon

» 18,19 C: kaat oc kælen *fattas.*

464 2,3 C: hela aff hæl

» 13 C: oc ther wilia wara

» 15 C: oc ær hælagher

LXXII.
OM GAIUS PÅFVE.

465 11 B, C *hafva skrif-felet* Jacinctus *för* Tacitus

» 17 C: iiij aar

LXXIII.
OM MARCELLINUS PÅFVE.

466 14,15 C: fra xx dagh jwla *för* fra — jwla

LXXIV.
S. CRISANTUS OCH S. DARIA.

467 13 C: ænkte lyste thom tha the *för* ingen — the
467,8 16,1 C: witer wille bæra a sin licama øwærwættis klædhe føre *för* wiis — oc
468 5-7 C: læt kalla tik dariam daro som æ[l]skar hælder them *för* dariam — fore
» 23 C: j søtasta røk
» 24 C: q*ui*nma*n*na taghar
» 26 C: en fordiærwan ma*n*
» 27,8 C: oc taladhe til henna mz tekno*m* *för* ok — spøria

LXXV.
SANKT VINCENTII SAGA.

470 12 C: til bordh *för* at bordheno
471 11 C: for*e* gudz skuld *för* komo the fram
» 18 C: frælst rop *för* frelselika
472 16 C: giort *för* thøkt
» 18 C: raka *för* rykkia
» 22 C: Nw ær *för* o etir
» 28 C: bæra *för* dragha
» 30 C: loghan *för* halster*it*
» 31,2 C: mz iærn hællom til the slyktos *för* mz — lægrad*is*
473 2 C: wærkte *för* lagdhis
» 5 C: vtan oc *för* vta*n* — al
» 6 *För tryck-felet* mælnin *läs* inæluin
» 10 C: thrango*m* *för* drøfuilso*m*
» 22 C: røk *för* kæ*n*dis
» 23,4 C: ower honu*m* dighra dyrk *för* ha*n* — glædhi
474 9 C: xxi daghin ept*er* attu*n*dha dagh jwla

LXXVI.
SAGAN OM SANKT SEBASTIAN.

475 10 *Läs* (Y̮til *xx* vnd*er*) C: til
» 11 » (dømdY̮us *xx* e) C: dømpde

476 8 *Läs* (ᛯbana *för* (ᛯhelia C *har samma läsart:* fara til bana oc helsa hælina

» 11,12 C: mz vng*om* oc gamble mz gamblom *för* g*r*atin — gamblu*m*

» 14,15 C: mina barna bana *för* min — døø

» 16-18 C: gratande oc ropande Hwem wilin j tæssa wardh weta eller th*e*ra rika fædh*e*rne *för* gratande — skipta

» 21 *Läs* (ᛯbanan *för* (ᛯhelin C *har samma läsart:* kærar*e* haffua bana*n* æn barnen

» 22,3 *Läs* (ᛯhæggoma *xx* th*era* grat)

477 4 C: stakkit *för* stunt

479 5-12 *Till jemförelse lemnas ett utdrag tryckt hos* LUNDIUS, *Zamolxis, Upsala 1687, s. 88, samt de motsvarande raderna i* C:

C:	LUNDIUS:
Tha war oc tyburci*us* cromacij son g*r*ipin oc gaff wald honu*m* at offra gudho*m* æller trodha barføtt*er* a brænna*n*de glødhu*m* Tyburci*us* giordhe kors for*e* sino*m* fotho*m* oc trodh orædder barføtt*er* wth a glødhana oc sang gudz loff oc sagdhe Mik tykker som iac gang*er* fram at rosa blomst*r*e j mi*n*s h*er*ra ihesu *christi* nampn	Tha wart Tiburtius gripin/ oc gaffz honom wald at offra Gudhom/ älla träda barfötter a brännande glödhum. Tiburtius giorde Kors for sinom Fotom/ oc trod oräddir barfottr wta glödenar/ oc sang Gudz loff/ oc sagde: mik thykkir sem iak ginge fram at rosa blomstre i mins Herra Jesu Christi Nampn.

» 13 C: Hwem iæffuar thz

» 26,7 C: som ighelborst*er* *för* som — borstu*m*

480 5 C: at awitha ha*n* oc wara

» 16,17 C: a *sanc*ti sebastiani kirkmæsso nat *för* kyrkmæsso — kirkio

481 9 C: then dødbin at*er*

483 2 och Påfvar *går ut.*

LXXVII.

SAGAN OM SANCTA ANASTASIA.

485 12 C: henne hyggilse breff

486 12-14 C: alt thocte honum som han ware alt hwitklædder *för* oc — klædde

» 15,16 C: wiitte thz møiarna at the waro thrydzska *för* witte — trolska

487 3 C: han biwdher thz *för* gøra

» 15 C: Epter skamman thima

LXXVIII.

SAGAN OM S. CRISOGONUS.

488 1 D *har öfverskriften* Aff sancto crisogono

» 7,8 C: Jac anastasia sænder tik gudz helso *för* anastasia — guz

» 10 C, D: far *för* for

» 11 C: tænker han mik trulkona wara oc swælter

» 13 C: æn tho at hwarist

» 14 C: æter iac tho

489 3,4 B, (C, D): lystelikt lius for nattha myrker

» 4 iis ok *upptaget ur* B, C, D.

» 5 B, C, D: lugn *för* lunct væþar

» » widh *upptaget ur* B, D, *hvilka hafva läsarten:* thrøst thik widh ihesum ok

» 7,8 hælghum — anastasia *upptaget ur* B, C, D. C *tillägger* sænder

» 12 B, D: myrkit C: mørkir

» 15 B, (D): salughe (oc drøfde)

» 18 C: j tæssa wærldz wædher

» 26 ok — hedhir *upptaget ur* B, C, D.

LXXIX.

SANKT GÖRANS SAGA.

490 1 i *upptaget ur* B, C, D.

» 12 B, C: ødh *för* døþ

490 13 B:

490 13 B: lutir bar C: lothin bar *för* lutar viste
491 6 af drakans blæst *upptaget ur* B, C.
» 11 B, C: ok allan
» 12-16 B: søta dottir Jak buxade konunga ok grefua til thit brølløp at biudha ok glædhias (^ther) widh orgho sangh ok alskona lek ok (xx nu skal jak thic wt giwa enom ledhom draka til fødho/ jak vilde at mit liff matte ændas før æn thu dødhin toll) (R mz thæssom ordhum gik hon) Gratande (^gik hon) *för* iak — hon
» 27 B: fra vphofueno ok til ændan C: fra ophowe til ænda
» 30 hon *upptaget ur* B, C.
» 31 ey » » » » B *har:* thrøste sik ey/ at han (for)matte C: trøste sik ey at han matte *för* trǫsto — at
492 1 B: for (Ψbana xx rædde)
» 2 B: spiuth C: spiwtit *för* kæsio
» 6 B, C: hughnadhis *för* hughaþes
» 12-15 Han — cristnadus *upptaget ur* B, (C).
» 15 A *har skrif-felet* dǫtos
» 22 B, (C): æfla kirkionna goz
» 25 A *har skrif-felet* vagh
493 3 B, (C): drapus for tronna
» 14 C: for mina skuld *fattas.*
» 15 B, C: stadughan J tronne
» 17,18 B, C: widh stolpa bindha ok thænia *för* lif — þandan
» 19 A *har skrif-felet* hanon
» 24 » » » o vinneken
494 3 B, C: sighra ok foruinna
» 7 B: (^giort x vænt) georgium antiggia mz (xx ordhum) C *har rätta läsarten:* giorth georgium antigia mz dryk *för* giort — dyrk
» 12,13 skadha *upptaget ur* B, C, *der* mæþ hans gærningga *fattas.*

494 20,1 B, (C): hanu*m* velder j swala
» 31 B: thralyndher ok thryskir gen (trwgh oc)
» 32 B: blidhskap C: winskap
495 6 belatin ok *upptaget ur* B, C.
» 10 ok alla levona *upptaget ur* B, C. B *har:* (⌶levana ˣˣatirleuonar) C: læwonar
» 12 læt *inbytt ur* B, C *för* (ˣbad)
» 15 B, C: folket sighia *fattas.*
» 29,30 B, C: wardher mik til nadha *för* ær — min vaan
496 7 thera — thrøst *upptaget ur* B, (C).
» 8 B, C: bøn *för* orþ
» 23,4 C: fingo ihe*rusa*lem mæd makt *för* gripu — mæghin

LXXX.

SANKT CHRISTOFFERS SAGA.

497 10 A *har skrif-felen* diæws *och* va
498 18 eller *upptaget ur* B, C.
» 19 B: man (so*m* hano*m* kunde ha*n* visa)
» 25 A *har skrif-felet* gulecom
» 29 » » » folk *och* crstoforus
499 3 B, C: ena bodh *för* boþ
» 6 A *har skrif-felet* lanbar
» 7 » » » rǫrst
» 11 B, (C): ok for iwi oc fan *för* ok fan
» 27 ok *inbytt för* at *ur* B, C, *hvilka hafva läsarten:* tala ok forstanda lanzsins mal ok thwngo
» 30 B: (⌶minnas ˣˣsik he*m*pnas) C: mi*n*nas
500 1 blomst*er* ok *upptaget ur* B, C.
» 4 A *har skrif-felet* ridda
» 22 » » » corsfar *och* ma
» 25 B: wæruldi*nna* (dødhir) *troligen den rätta läsarten, då Latinska texten har:* mors mundi socius diaboli
» 29 A *har skrif-felet* mǫko
» 29,30 thy — offra *upptaget ur* B, C.

500 31 mz hanum *upptaget ur* B, C.
501 5 tha » » » »
» 7-9 oc — prædicar » » B.
» 11 skal » » B, C, *der* at — *christum fattas*. . . . A *har skrif-felet* suarar
» 13 B, C: mz lilio blomstre
» 20 B, C: armum *för* hareno
» 23 B *och Latinska texten:* nicea C: nicena
» 24 han *upptaget ur* B, C.
502 6 A *har skrif-felet* kunugh
» 14 » » » Sanctu *och* ma
» 15 B, C: Sancti christofori dagher *för* hans daghar

LXXXI.

SAGAN OM SANCTA CHRISTINA.

503 11 B, C: windøgha
» 12 sinne *upptaget ur* B; C *har* sina . . . B, C: saghdo hænna
504 5 A *har skrif-felet* æ
» 11 » » » hustryca
» 23 » » » iamharmsfuþ
» 25 C: dragha *för* raka
» 26 ok ramum *upptaget ur* B, C.
» 31 A *har skrif-felet* sanneca
505 2 B, C: føt *för* kumit
» 4 B: fæ(xx mptan hundrath) mæn som widh stodho *instämmande med Latinska texten:* mille quingentos viros
» 20 B, C: waggo *för* vaghn
» 22 B, C: waggan sødh *för* vaghnen val
» 24 B, C: waggona *för* vaghnen
506 5 A *har skrif-felet* siþa
» 10,11 B: at (xx op vækkia ormana til hænna fordærff Oc) (R genstan sprungo the mot hanom oc) *för* ok — þe

506 12 B: skoghs (oc opreste then d*ø*dha) *instämmande med Latinska texten. Här saknas ett blad i* C.
» 16 afskærdh *upptaget ur* B.
» 19 B *tillägger:* hon tholde ok d*ø*dh j dyocleciani daghum

---

LXXXII.

SAGAN OM S. MAURICIUS.

507 4 B: budh ([x]oc breff) wm ([xx]mang rike oc land oc alle thæs) *för* buþ — alle
» 7 B: ([xx]ludhande om thæssa) *för* vm þænna
» » A *har skrif-felet* Hiat
» 8 B: thenk([xx]ia idher) hardha hiærta ok ([xx]idhur litla mact) *för* hygar — mæghin
» 10-14 B: tha skulue al ([xx]wærdhlen) widh romara mægh([xx]t) oc ([R]waldh) skulin j ensampne ([xx]cristne vanwirdha wart budh oc wald oc vilia/ the suaradho mz) ([R]giordho radhe vi viliom lydha) ([xx]wærlz) walde j allom them ([xx]thingom) som ey æru ([xx]mote) *för* þa — gen
» 15 B: herskap ([xx]oc hielp)
» 17 A *har skrif-felet* raþþe
507, 8 18, 1 B: op ([R]muradher) mz hundrada portuæriom
508 4 A: þriuine *kan äfven läsas* þrimne
» 5 B: ([xx]stridh) *för* gærning
» 7 exuperus — constancius *upptaget ur* B, *der hela stället lyder sålunda:* — ([R]the hafdho fæm baner) f*ø*rzsta banerit baar candid([xx]us). Annat baar Jnnocencius (tridhia) exuperus ok (fierde) victor (fempta) constancius the foro cristne heman ok (stad)fæsto ([xx]sin cristindom) mz patriarchanum i ierusalem ok ([xx]styrktos aff marcellino) paua j rom ([R]f*ø*r d*ø* vndi swerdh æn trone kasta) *för* F*ø*rsta — .i. rom
» 16, 17 B: forstodho ([xx]keysarens) *för* vndistoþo almoghans

508 17 A *har skrif-felet* ssatto

» 21 B: (vara) forsmadhan

» 22 økias *upptaget ur* B.

» 24 B: ([xx] at jak) ok minna gudha ([R] formaghum wan vanhedher at hæm̃pna) *för* at iak — guþa

» 27 B: wndi halshugh *för* tel halshugs . . . A *har skrif-felet* þæþ

» 28 at se *upptaget ur* B.

» 30 B: ([xx] Jak thakkar) gudhi *för* mik — glæþi . . . A *har skrif-felet* ia

» 31 » » » fassta

509 2 B: blødh(ugh) *för* blǫþa

» 3 A *har skrif-felet* suæþ

» 4 » » » han

» 5 B: biudha swerdh (dragha) *för* biuþa

» 6 B: halshugh *för* suærþ

» 11 sin her *upptaget ur* B.

» 12 B: ([xx] lata) *för* leua

LXXXIII.

OM SANCTA EUPHEMIA.

510 1 A *har skrif-felet* burn

» 8 B, C: thz iern hiwlit *den rätta läsarten.*

» 9 B, C: slo *för* brǫt

» 17 B: modhstulin C: motstolin *för* numin

511 14 B: ([xx] næppelika) *för* varla

» 28 B, C: muld *för* miǫl

» 29 ok — stena *upptaget ur* B, C.

512 2 C: alla handa thz *för* hwan then

» 3,4 B: ([xx] hafdho) sik swa ([xx] spaklika) ([A] til) at han gat sitbit a th([xx] era bak) som a ([xx] faghrom) stole *för* scipaþo — stolom C: stoltom stole *för* stolom

» 7,8 Domarin — ringe *upptaget ur* B, (C).

» 8 A *har skrif-felet* hanon

» 13 » » » cacedonia

LXXXIV.

OM COSMAS OCH DAMIANUS.

513 3 B: theodora *den rätta läsarten.*

» 5 B, C: siwkom ok sarom

514 2 B, (C): enne litle gafuo *för* eet litet present

» 16 B, (C): pinor ok hafdo (tho*m*) for enkte

» 20,1 B, (C): iak swær wm min hedher at iak wil idhro radhe lydha ok *för* vil — raþe

» 24 A *har skrif-felet* fræs

» 27 B, C: idhra sidha *för* iþar

» 28 C: til *för* længar

» 30 brænde *upptaget ur* B, C.

» 31 B, C: biælka *för* en stulpa

515 4 A *har skrif-felet* gorþo

» 24 » » » kande

516 3 B, C: gik *för* flǫghþe

» 12 B, (C): dighra awndh ok tedhe *för* awnd ok bra

» 18 A *har skrif-felet* vaghna

517 3 B, (C): handh ok diæfwlin hwarf som røkir j wædhre *för* valde

» 4 A *har skrif-felet* sagho

» » B thrøste oppa C: trøsthe til

» 6 B: stadh som kallas *för* bẏ heter

LXXXV.

SAGAN OM SANKT ADRIANUS.

518 14 B, (C): thæssa hems pinor

519 2 mz jærnnom *upptaget ur* B, C.

» 4 A *har skrif-felet* klaþe

» 13 B, C: tha først hiælper tha engin

» 18 ok girnas the *upptaget ur* B, C.

» 23 B, C: badh them thrøsta *för* trǫsta

» 24 A *har skrif-felet* pradican

» 26,7 helgho — gafwr *upptaget ur* B, (C), *hvilka fortsätta:* at han matte koma hem til nataliam

519	28	henna — quinna *upptaget ur* B, (C).
520	4	B, C: wari han *för* se han fran
»	6	C: so*m* ha*w*e*r* widhersakt gudhi
»	»	B: hwat C: hwa *för* bar
»	8	B: martires (oc fridz sa*m*fund)
»	9	A *har skrif-felet* bǫiaþes
»	13	» » » ridda
»	14	B: s(⌶kamlik ^{xx}tunt) C: stakkot *för* scam
»	29	A *har skrif-felet* Nalia
521	1	gik *upptaget ur* B, C.
»	2	B, C: leddis *för* bedes
»	11	C: at tw wardher wærr*e*
»	19	andzswar *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* anduarþan
»	26	B: taal C: tals
»	28	han *upptaget ur* B, *som har:* (^{xx}han sæla*n* j) C: siæliæna i
522	1	gik swa *upptaget ur* B, C. . . . ob *tryck-fel för* ok
»	3	til » » » »
»	11	B, (C): stupogrefua*n* ok bødh han
»	14	B: (^{xx}osmittadha j thæsso heme) C: i tæssæ wærld osmittadha .
»	24	B: gømdus C: gømdes
»	31	A *har skrif-felet* kna
523	3	o *upptaget ur* B.
»	14	B: aff rætto (leedh)
»	15	B, C: senkia *för* drænkia
»	30	B, C: michialsmesso dagh

LXXXVII.

OM VITUS OCH MODESTUS.

525	2	thy *inbytt ur* B, C *för skrif-felet* suor
»	5	B: stangu*m* (^{x}knẏplu*m*)
»	11	B: (^{xx}ty)kta han *för* rǫkta smasuenen
»	14	B, (C): liust innan som midhdax sol(⌶skin ^{xx}in)
526	11	sin *upptaget ur* B, C

526 16 tima *upptaget ur* B, C.
» 17 B, (C): øpte mz hans munne ok sagdhe
» 18 A *har skrif-felet* vitis
» 27 B: hengia them (j et nodstal) *för* hængia
» 30 ok iordýn *upptaget ur* B, C.
527 5 som » » » »

LXXXVIII.
OM PRIMUS OCH FELICIANUS.

528 11 iærn *upptaget ur* B *och* C. B *fortsätter:* naghlum ([R] vidh stolpa) ok bødh han læta standa matløsan ([R] til thæs han ia sagde vidh afgudha dyrk)
529 2,3 B, (C): tho ær thz sant at han lydher himna kesara budhi ok ey thino

LXXXIX.
SAGAN OM SANKT THEODORUS.

530 2 B, (C, D): dyrk (Oc gafs frest til anzsuar) ¶ Jnnan then thima hanum war gifwin til frest *för* dyrk — tima
» 3 B, C, D: alla *för* al
» 4 C: dýrk *fattas.*
» 12,13 B, (C, D): pino thola ¶ Teodorus swarade s([xx] iwdhin) *för* dǫþ — smiþen
» 13 A *har skrif-felet* aldr
» 14 » » » maþan
» 16 B, C, D: slita *för* raka
531 2 B, C, D: øpnadhis *för* ypnaþe

XC.
SAGAN OM S. QUINTINUS.

532 2 A *har skrif-felet* barþar þar
» 6 » » » samam

XCI.

SANCTA KATERINA-SAGAN.

533 1 C: Romara sættho
» 5 A *har skrif-felet* constantnus
» 6 » » » helenan B *fortsätter:* ([R]Oc fik son mz hænne constantinum magnum)
» 11 A *har skrif-felet* alexadriam
534 3 C: fæghersta møbarn
» 14 C: hægomma och *för* gudz — at
» 19 C: sola gang och stiærno
» 24 C: silffwer *för* gørsama
535 5,6 C: othomadhe for gudha dyrk *för* o. — offer
» 15 C: ii boklisthom *för* j — konst
» 32 C: sigher striddan *för* wunnan sigher
536 1-23 C: honom giwer jach til antwardhan hans siælffs ærendhe Philosophi sagdo *för* thy — swaradho
» 25 C: giwas moth *för* akta
» 32 C: j modher liwe
537 2 C: tiwfwa *för* pino oc
» 2-9 C: Philosophi *för* vilin — Mæstarene
» 19 C: til howa nær *för* nær
» 25 C: bliidlæthe æller bane
538 2 C: weela om henna saar

XCII.

SANCTA MARGARETA-SAGAN.

540 16 *För* sen *läs* son
541 » C: siwirdhir *för* forsmar

XCIII.

SAGAN OM SANCTA LUCIA.

555 5,6 C: tha mudhgor

556 12 C: dyghadløs nødh ok løna løs
557 17 C: sigher *för* fridh

XCVI.

CONSTANTINUS OCH S. SYLVESTER.

563-7 1-17 D *har hela denna legend såsom ett helt för sig, med öfverskriften* Aff *sancto* siluestro
564 3 C: prøua *för* prydha
» 5 C: lofuar *fattas.*
» 7,8 C: brømsignadher
565 21 C: lægde *för* lette
568 14 C: Twe trylzske

C.

SAGAN OM SANKT NICHOLAUS.

574 o. f. *Denna saga finnes nära bokstafligen ordagrant i* D, *men har såsom inledning:* Om *sancti* nicholai dagh Naar *christi* brudh søkte *sancti* nicholai hælga doma i baar (*m. m. ur* S. *Birgittas Uppenbarelser.*)
574 5 C: Han dighde hwar odhinsdagh
» 9,10 C: mz scam thera *för* sik — oc
576 10 *För* sændehudha *läs* sændebudha
» 13 C: til halshuggha
» 20 C: affdiærwaran (wara) ath thora
» 23 C: til sins herra
» 24 Æpter stakkotan thima løgh thera awndz
577 1 C: at qwælde ok dømdho
» 12 C: hans køth wælla
» 15 C: hiærtha *för* hiærna
» 17 C: sakløsa jnsattha
578 16 C: gingo
579 1 C: diækn(Ẏom ^{xx} a) *för* pæplingh

579 10 C: æn *han* ærffwadhi ho*num*
» 11 C: ath wikth
» 14 C: nær fadh*ernom*
» 16 C: giorth *för* smidhat
580 3,4 *För* wardh — fanghe *har* C: ward keysars soldans fangæ

CI.

SAGAN OM S. ALEXIUS.

581 11 C: alla boka listh*er*
» 17 C: satthes
» 18 C: togh } *för* thagh, thaagh, *m. m.*
582 3 C: tok }
» 6 C: siælfsins brødh j thæsso wærldh *för* thessa — brødh
» 18 C: sake
» 19 C: særdeels h*er*bærghe
583 3 C: æll*er* *för* sielfu*er* oc
» 9 C: gat næplica ow*er* læsith
» 11 C: siwke oc wanføre
» 16 C: hæntha Keysar*en*

CII.

SAGAN OM SANKT EUSEBIUS.

588 5 C: at*er* læta
» 17 C: jæmfædhra *för* iæm — fadhir

CV.

SAGAN OM S. BASILIUS.

602 7 C: h*er*skapi *fattas.*
» 8,9 C: ropadhe Julian*us* oc tok sin blodh oc kastadhe langth *för* øste — høct

602 12,13 C: ok læth dragha sin skiold mz hwdhinne ... skacka *är derföre en oriktig gissning.*
603 4-7 C: En ærliker cristhin herra eraclius tænkte sina endha dotther til klosther giwa som hon gerna wille
» 14 C: siælffsins *för* thino eghno
» 21 C: wanwørdoghom swene
604 1 C: basilium oc sagde thz honum
» 21 C: fordiærwa wæther *för* jak — vegna
605 11,12 C: læke sagde basilio siwkom j *för* lækære — J
» 12,13 C: ok thydde ther *för* oc — ther

CVII.

BARLAAM OCH JOSAPHAT.

609 5 C: egipto *för* india
» 9 C: oc lætte antzswar
» 12 C: scal gøras *för* skulle vardha
» 15 C: syrgde *för* stygdhis
610 2 C: glædhi *för* skæmtan
» 21 C: aldher *för* elle
» 24,5 C: The swaradho hælin som ær aldhrins ændhe
611 6 C: konunx *för* iunkherrans
612 16,17 C: tw forgyltha wthan oc jnnan full
» 19 C: scrine
613 1 C: æptherdøme *för* exemplum a mot
614 13 C: ok han fioll
» 21 C: kyldh/ Litidh honagh tydher likamens losta
615 19 C: gømir *för* gifuir
» 22,3 C: gøra the sich sidhan lidhugha æller kostha ath *för* tøma — kostha
» 25 C: alla *för* andra
616 2,3 C: thera gerninga følghiæ them æpther *för* opera — illos
» 5 C: liknilse æller æpterdøme *för* exemplum
617 1 C: Josaphatz

617 10 C: samwitom/ liiff *för* skælum. samuit
» 12 C: jættar *för* louar
» 22 C: mykith *för* mera
619 3 C: ofadherlikth
620 1 C: ælscogha gudha
» 5 C: faar *för* søde
621 8 C: xxv aar

CIX.

OM SANKT JERONIMUS.

626 2 C: ccclxxx arom
» 3 C: x *för* ij
» 8 C: fra cardinala
» 10 C: Førsth foor han ower
627 20 C: ater swa *för* sua som
» 26 C: stiærthe *för* rumpo

CX.

SAGAN OM S. MARTINUS.

629 4 C: fridhgiærn Gøta konunger
» 11 *Här begynner sagan i* D, *med orden:* Aff them hælga herranom sancto martino Sanctus martinus mær mæstare/ *m. m.*
» 12 C: oc swa wardh han *för* wrdin
631 15 C: oc sat qwar widh hans helso til
632 27 C: ower *för* nokra
633 2 C: sin klærk klædha mannin

CXII.

SAGAN OM S. AMBROSIUS.

639 4 C: oc striddho badhe saman Sancte Johannes oc pawlus appostoli

641 9 C: Borghara læstho
642 11 C: skyndha th*e*ra færdh
643 6 C: oblyghdh*er* liwa

CXIII.

OM FYRA ROMERSKA BISKOPAR.

645 8 C: ath wigha nakan lima løsta*n* *för* wighia — Oc
» 10 C: løgherdagx

CXIV.

OM S. AUGUSTINUS.

646 1 C: guta
» 7 C: Gøtæ læto dikiæ
» 11 C: Ask ulffwer
648 11 C: æpth*er*dømith *för* exemplu*m*
» 16, 17 C: æn wi wilio*m* æy forfaras *för* mædha*n* — foreganga
650 11 C: systher dott*er* æller fosther dotth*er* so*m* *för* syst*er* — som
» 17 C: salde ha*n* klædhin
» 23 C: en natzsangh th*e*n ha*n* hafdhe *för* eeth *com*pletoriu*m*
651 1 C: En godher biscop*er*
653 1 hen *är tryck-fel för* han ... C: gøræ *för* halda

CXV.

S. JOHANNES CHRYSOSTOMUS.

657 16 C: lekmæn *för* hofmæn
658 9 C: ærw gen takna *för* ærua gaa takna
» 15 C: i*n*ne bræna *fattas.*
» 25 C: ok tho helgh*er* delobrodh*er* joh*anni*s
659 13 C: saarlica
660 4 C: thornæra *för* bordera

CXVIII.

OM SIXTUS PÅFVE.

678 2,3 C: oc x dagha
680 2 C: willo mæn *för* willarena
» 6 C: ccxx

CXX.

OM MARCIANUS KEJSARE.

681 2 C: nara botn *för* karelom
» 9 C: didhrik van bærna
» 10 C: thorkillus
» 13 C: aragun konu*n*gh*er* swæriæ sich gøtzkan
» 14–16 C: J — forradhara *fattas.*

CXXI.

DE 11,000 JUNGFRUR.

683 9 C: meth he*n*ne mødhom

CXXII.

OM ARTHUR KONUNG.

685 1 C: xij aar
» 2 C: artur j britania
» 11 C: spaar *för* gætir til
686 3 C: walwanu*m*
» 6 C: walwani*us* stodh wp w walleno*m*
» 14 C: mærlin*us*

CXXIV.

SAGAN OM S. REMIGIUS.

688 5,6 C: ha*n* — hand *fattas.*
690 7 C: sich meth roff *för* mø — styld

690 14-16 C: genobaldus — forgifna *fattas.*
» 20 C: tridhia dagh æpther *sancti* michaelis dagh *för* thrættanda dagh jula

CXXIX.
DEN HELIGE BENEDICTS SAGA.

694 5 C: flyddhe werldhinna
» 8 C: j reeps ændha *för* j — repe
695 11 C: aff hardhista hæll
» 17 C: wndhan mwr falle
697 1 C: sla hona om kwl *för* kasta wm kol
699 3 C: bro *för* gatu
» 8. C: dagh *för* mæsso

CXXXII.
OM JUSTINIANUS KEJSARE.

702 1,2 C: *fattas.*

CXXXVI.
OM PELAGIUS OCH JOHAN.

706 1,2 C: dlvij

CXXXVIII.
OM TIBERIUS KEJSARE.

708 5 C: och hans hwsfru warth mykith wredh oc gat aldre høørth han
» 8 C: korsfesther

CXXXIX.
OM MAURICIUS KEJSARE.

709 10 C: byldh aff henne doo
» 12 C: redh ath jægha

710 11 C:

710 11 C: som konungin drømdhe
» 16 C: almosor oc beddhis bønir

CXL.
GREGORIUS DEN STORE.

713 12 C: liws *för* blus
» 19 C: gespa oc wæxte mandødhin *för* gapa — dødhin
714 17 C: at lowa *för* louadan
715 18 C: sinnæ armødho løn *för* sins — løn
716 4 C: katto *för* kietto
» 19–21 C: j thæsso werldh han walde thæsse werldz siwkdom *för* j — eldh
717 18 C: oc do j stakkutan tiidh

CXLIV.
ERACLIUS KEJSARE.

722 4 C: helena atersæt *för* elena lefde
725 5 C: rækningh
» 19 C: hwa *för* hwar
726 4 C: mykyn styggylse *för* dighran stygh

CXLVIII.
OM PIPPINUS FRANKA KONUNG.

731 1 B *har skrif-felet* s ørre C *synes hafva rätta läs-arten:* Førre
» 16 C: pæld och ballakind
732 8 C: køpthe *för* skipte
» 15 C: j gen taka *för* matta

CL.
OM JUSTINIANUS KEJSARE.

735 9 C: byrgaria

735 15 C: han sich snythe
» 18 *Läs-arten* børiz *var en onödig gissning.* C *har:* brytz *Dessa trenne* Agnus Dei *förekomma i* »Ordo Romanus» *straxt efter bönen* Haec commixtio
736 11 C: hofdhe *för* høse

CLI.

OM ANASTASIUS KEJSARE.

737 5 C: xx dagha
» 8 C: thyringha landh
738 2-7 C: opsala biscoper thurguter och æpther (han) wnne (honum) stento swear j hææl fore tronna och liggia hans been j biærko (øø) lønlica Apther han waro thwe biscopa adhelwardher och goozscalker och waro the alle lydhbiscopa wndher biscopin aff bræm *för* vpsala — ærchebiscoper

---

CLIII.

BEDA VENERABILIS.

Äfven C *innehåller den här förekommande kortare Sagan om* S. Patricius, *tryckt i hans Saga* (Svenska Medeltidens Kloster- och Helgona-bok, I), *ss. 6, 7, 11, 21—23, men företer inga läs-arter af vigt. Stället s. 22, r. 28, 29,* (kastadher — at) *lyder här:* kastadher wærkthe swa sorghin swolghen ath

---

CLVI.

CAROLUS MAGNUS.

746 4 C: cristna *för* romska
» 7,8 C: alt holzata land
747 2,3 C: modher thyre danabot bygde danawirke

747 10 C: franka *för* rømska
748 7 C: honum *för* hans skuld
» 15 C: giældha *för* gulde
» 17 C: mz sinom kompanum
749 8 C: kloom
» 18-20 C: Karolus magnus do oc liggher skrinlagdher j akis grani
751 10 C *instämmer hufvudsakligen med texten* B.
752 8 C *har rätta läs-arten:* lækedom lækedom wilde han
» 19 C: systerson *för* syster
» 26 C: alla syndena

CLVIII.

OM LUDVIG KEJSARE.

755 4 C: en waldogher

CLIX.

KONUNG LOTHAR.

756 1 C: xv aar *för* x aar v aar
758 2 C: dæna macht oc nordhmanna
» 3 C: rolffwer
» 11, 12 C: oc kalladhe rolffs hem *för* ok — heem
» 15 C: æn *fattas.*
» 17 C: hielp *för* værio
» 21 C: war pawe ij aar vi manadha oc x dagha oc stodh *för* stodh
759 6 C: tha *fattas.*
» 7 C: Æpter han war

CLXII.

OM OTTO II KEJSARE.

764 4 C: han wardh bonefacius siwnde pawe j manadh oc xij dagha/ xx dagha epter han *för* han

764 11 C: brwn *för* brim
765 12 C: vp *för* opta

CLXIII.

OM OTTO III KEJSARE.

766 4 C: Fæmpta *för* xv
767 2 C: sang *för* sagdhe
» 9 C: vppa rætta hørsæmia *för* vidhir høxsta lydhno
» 10, 11 C: læta hambla sik fra hwa*r*ia lidhamote *för* lata — lidh
» 14 C: kasta ther nidher kroppin *för* gra*f*ua — ther
» 21 C: stædher oc borgher
» 24 C: Mx *för* Mvj

CLXV.

OM KONRAD I KEJSARE.

770 7-9 C: oc pallatz grewin/ konu*n*gin aff behemi*n* ær ke*ysarens* skænk.
772 10 C: inrætta *för* (a) rætta

CLXVI.

OM HENRIK III KEJSARE.

774 4 C: grewa henrikx
» 5 C: keysaranom *fattas.*
775 11 C: ha*n*s wigxloklærker
» 12, 13 C: lagdhe en illan ma*n*
776 10 C: thera sone
» 13 C: Æpt*er* ha*n* wardh steph*anus* tionda pawe. ix manadha oc xxviij dagha. Æpt*er* ha*n* benedict*us* .x. ix manadha. Æpter *för* epte
» 14, 15 C: æpt*er* — M*anada* *fattas.*

CLXVII.

OM HENRIK IV KEJSARE.

777 4 C: a mot *fattas.*
» 10 C: oc togh nadh*er*
778 11 C: xi aar
779 10 C: oc swarta kapo
» 11 C: The *för* thæssa
» 15,16 C: oc do j sama fængilse

CLXXI.

SAGAN OM S. BERNHARD.

783 4 C: gardwara. Ha*n* wrok
784 1 C: ellir blodh
» 12 C: trøghast*er* j closter
» 19 C: j *fattas.*
» 20 C: wth *för* ha*n*
785 2 C: astu*n*dade thz *för* thænkte thækt
» 4 C: stakkit *för* skambir liten
» 7 C: watn tæffwadhe
» 14 C: afflatidh
» 16 C: ellir lyktar
786 13 C: gaff ha*n* en swar
» 16 C: klædhe *för* glædhi
786 18 C: diæfflo*m.* æn ær ha*n* owærdogh*er*

CLXXII.

S. THOMAS AF CANTERBURY.

787 2 C: canceler D: cancelær
» 3 C: kantelbiærgh
» 8,9 C: Trætthon fatich*om* ma*n*no*m* two ha*n* daglica føter *för* Trættan — daghlica
» 10 C: borth mz them *för* æpte bordh
788 4 C: ater sith søma sæthe *för* soma sæt

788 14 C: haarbrøkir
» 14,15 C: at thz lagh *ater* en *för* at — een
» 23,4 C: Gudh gaff honu*m* dighert siælsynth jærtekne. wald at giffua dødhu*m* liff oc hambladho*m* nya lidhi

---

CLXXIV.

SANKT DOMINIK.

790 7 C: p*r*owincia
791 6 C: a badha sidhor *för* beggia — vara
» 15 C: monfiordh
792 6,7 C: oc righa *för* hin — righa
» 17 sina *är tryck-fel för* sma
» 21 C: at drikca annat Sidha*n* *för* sidhan
793 3 C: sniman war sc*ri*wadh*er*
» 11 C: Twem sinno*m* *för* Thyswar
» 14,15 C: j dighro st*ri*dho ræghne tha week *för* j — wægdhe
794 12 C: komo *för* vurdho
794,5 21-1 C: wredha*n* Jh*esus* kærdhe thre synder oc alla wærldi*nn*a fulla aff th*em* trem syndo*m* bælde oc giri til tæsse wærldz gotz *för* wredhar — giri
795 11,12 C: mær mæstare fik gudhlikt hughskot at giffua *för* dyr — gifua
» 18,19 C: spordhe til radha en cardinal*em*
» 20,21 C: wara nylica bordha*n* *för* n. v. b.
796 1-5 C: nyborno barne nakra liffs fræst Mædha*n* ha*n* war a bøno*m* kom warf*ru* sielff mz tweem jomf*ru*m oc oliadhe ha*n* nakna*n* widh ha*ns* bryst oc sagde Giordis *för* ny — giordhins
» 9,10 C: bonadh — æpt*er* *fattas.*
797 7 C: fore *för* oc
» 9 C: byrien och ændin *för* børghen — dagh
» 14 C: smitta *för* sørogha
» 16,17 C: natsange*n* *för* *com*pletori*um*

798 1-3 C: sighna brødherna *för* hør — brødher*na*
» 4,5 C: En nouici*us* wille wtganga *för* En — ganga
799 1 C: dagx *för* stadz

CLXXV.
SAGAN OM S. FRANCISCUS.

800 5 C: beest fore søth
801 6 C: thes ærlichare *för* thæt — ærlighast
» 10 C: san *och* manga *fattas.*
» 22,3 C: a bøno*m* *för* tha — la
» 24 C: vndu*m* likt widh
802 8 C: corsfestan *fattas.*
» 15 C: sins brodhers swærdhe

CLXXVI.
ELISABETHA AF UNGERN.

803 1 D: Um — var *fattas.*
» 4 C: ey *för* ingi*n* lek
» 11 C: b*er*gha b*er*ghe D: buroga bærge
» 14 C: two *för* twadhe
804 10 C: oc henna qwinde thy at tha
» 13 C: wiste *för* vste
» 16 C: henne redhscap oc in *för* henne — jn
» 24 D: iorsa landh *för* ihe*rusalem*
» 25 C: borno *för* barna
805 2 C: swina stiio
» 25 C: Mz sinne hemgawo
806 9 C: Elizabeth fan them

CLXXVII.
GREGORIUS IX.

827 4 C: længe haue*r* standhit *för* en standir

827 10 C: stædbo*m* — 11. C: stædherna
» 13 C: calabria*m*

CLXXVIII.

INNOCENTIUS IV.

828 3 C: lenis
» 8 C: edhward
» 9 C: sọm en lifw*er* *fattas.*
» 10 C: en j dagh *fattas.*
» 10, 11 C: Ha*n* do j flore*n*tino stakkit fra florentz

CLXXIX.

S. PEDER PREDIKAREN.

829 1 C: mær mæstar*e*
» 12 C: mz rætte *för* rætta; hiolt ha*n* *fattas.*
830 15, 16 C: for*e* jærtekna ami*n*nilse
831 4 C: oppa *för* j tho*m* tima
» 24 C: credon
832 2 C: oc sætia hwar th*e*ra
» 3 C: røst aff himpno*m*
» 17 C: morsæl
» 18 C: ey swolghit
833 5, 6 C: en sin kompa*n* och til en anna*n* *för* sinom — cristno*m*
» 9 C: akt oc jæt
» 11 C: ther folk gik
» 16 C: oc thea folke
835 13 C: liwsin
836 4-9 C: Ok — am*e*n *fattas.*

CLXXX.

SANKT SIGFRIDS SAGA.

839 4 C: olaff skotkonu*n*ger

839 7 C: norghis; olawer
» 10 C: ther *för* fædhrum — lande
» 12 C: oc foor wadhelica j

Sjelfva Legenden, ss. 840—855, står väl upptagen i innehålls-förteckningen öfver denna handskrift (C), *men är olyckligtvis ibland de vid slutet bortskurna bladen. Detta är äfven fallet med SAGAN OM S. OLOF, ss. 859—872, SAGAN OM DEN HELIGE MAGNUS, ss. 875—880, samt S. ERICS SAGA, ss. 883—888.*

CLXXXIV.

JOHANNES DÖPARENS FÖDELSE.

891 14 C: altarith
893 7 C: nadher aff gudhi
» 16 C: gudz dyghd
» 21 C: frændkona
» 23 C: epter ath hon ær w barnbyrdh ganghin *för* til — fødhilse
894 17 C: stiil *för* til
» 19 C: tha lotz
» 21 C: alla the næsta
» 23 C: thænker *för* vænte

CLXXXV.

S. PAULS OMVÄNDELSE.

895 3 C: wissare
» 6 C: ey ath enast
» 16 C: kom næstan til
896 19 C: blundande
897 4 C: mik wthwald kar
» 31 C: *christus* gudz son oc
898 11 C: dighert fore honum

CLXXXVI.

SAGAN OM S. BLASIUS.

899 8 C: oc signadhe them
» 13 C: funno the mykin diwr oc
900 4 C *slutar med ordet* sigiande *emedan några blad äro bortrifna vid bokens slut.*

LEGENDARIETS

CALENDARIUM.

LEGENDARIETS CALENDARIUM.

Meningen med denna, så kort som möjligt behandlade, Calendariska öfversigt är icke att lemna en fullständig förteckning öfver alla de Helgon, som i medlet af 13:e århundradet offentligen och officielt dyrkades i Sverige, på sina bestämda dagar; utan endast att gifva ett litet bidrag till en sådan lista, hvilken i så många fall blir af vigt, isynnerhet för daterandet af dokumenter från medeltiden. Ej heller hade Legendariets författare någon sådan tanke. Helgonadagarnes uppräkning hade egentligen icke sin plats i detta hans populära sammandrag af kyrklig och verldslig historia. De stodo att läsa i Calendarierna, som funnos framför alla Missaler och Breviarier, samt genom kyrko-fester och verldsligt bruk som oftast voro allom bekanta. Det är derföre på visst sätt endast i förbigående han nämnt de nödvändigaste, och icke alltid dessa; ty merendels har han väl tänkt hvad han så trohjertadt skrifvit (s. 634, 5) om S. Martin: — »*Hans dagher œr hwariom manne kunnogher*».

De språk-reglor jag följt vid dagarnes bestämmande äro omnämnda längre fram. Sannolikt skall läsaren anmärka att många ibland dessa fester äro funna endast genom jemnförelser med andra dylika, och att resultatet här och der kan underkastas tvifvel. De få som väl äro nämnda i Legendariet, men icke vidare bestämda, har jag satt till de vanligast antagna tiderna. Dessa namn stå inom ( ).

Framför några fester står en *. Detta betyder att festens datum skiljer sig från det allmännast bekanta. Förklaring häröfver finnes i anmärkningarna.

Ett † tillkännagifver att festen är tagen ifrån de tillägg till Legendariet, hvilka icke tillhöra dess förste författare.

De större Calendariska förteckningar som senast blifvit utarbetade i Sverige, Norge, Danmark, England och Tyskland af Liljegren, Lange, Wegener, Hampson och Pilgram äro visst bekanta för läsaren. De innehålla mångfaldiga upplysningar; men de äro icke alltid grundade på inhemska, omsorgsfullt undersökta källor. Alltför ofta äro de endast afskrifna ur fremmande Helgon-förteckningar. Men härmed är icke uppgiften löst, emedan flera olikheter deruti funnos under medeltiden i skiljda länder. Alla de Nordiska ländernas skrifter och dokumenter, hvart och ett för sig, borde för detta ändamål underkastas en sträng granskning och resultaterna sedermera jemnföras. Först då kunna vi hoppas erhålla fullt pålitliga Calendarier för Norden.

JANUARIUS.

1	**Attundha dagh Jwla.** (1014, 25.)
2	
3	
4	
5	[*Hds B.* *Marcellinus Paue. (466, 14.)]
6	**Hælge þri Kunuga.** (72, 6.) — *S. Hylarius. (590, 11.) *S. Remigius. (690, 20.)
7	†Hælgho thre Konunga [? i Köln]. (917, 21.)
8	
9	
10	
11	
12	
13	*Paulus Eremita. (1008, 7.) — **XX dagh Iula.** (474, 9.)
14	
15	
16	[*Hds. C.* Marcellinus Paue. (1013, 19.)]
17	
18	
19	
20	**Sebastians dagher.** (481, 13.)
21	Agnetis dagher. (572, 7.)
22	Sanctus Vincencius. (1014, 25.)
23	
24	*Saviniani dagher. (462, 23.) — *S. Basilius. (605, 21.)
25	**S. Pauli conversio.** (605, 21.)
26	
27	
28	Agnetis atunda dagh. (572, 5.)
29	
30	
31	

FEBRUARIUS.

1	
2	**Kyndelmæssa.** (8, 18.)
3	
4	
5	Agathe dagher. (429, 15.)
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	Sanctus Valentinus. (453, 11.)
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	(**Petri Cathedra.** Se 117, 1.)
23	
24	
25	
26	
27	
28	

MARTIUS.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	**Gregorius Paue.** (719, 16.)
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	Sanctus Benedictus. (699, 7.)
22	
23	
24	
25	**Vara Fru daghar gen Pascom (ælla i Fastonne ælla**
26	**wm warena**). (6, 24.)
27	
28	* Sancta Maria Egipciaca. (457, 19.)
29	
30	
31	

APRILIS.

1	
2	
3	
4	* Sancti Ambrosij dagher. (643, 11.)
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	S. Georgij daghar. (496, 10; 714, 3.)
24	
25	**Litlo gangdagh ælla Letania Marci Ew.** (496, 10.)
26	(Cletus Paue. 994, 26.)
27	
28	
29	(Petrus Predicator. 835, 13.)
30	

MAIUS.	
1	
2	
3	**Crucis inventio.** (88, 6.)
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	† **Sanctus Ericus.** (888, 6.)
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	
31	

JUNIUS.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	Primus ok Felicianus. (529, 11.)
10	
11	**Sancti Barnabe Apostoli dagh.** (336, 5.)
12	
13	* Sancta Felicula dagher. (336, 5.)
14	
15	Vitus ok Modestus. (527, 6.)
16	
17	**Botolfs mæssa.** (527, 6.)
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	**Johannis Baptiste fǿsla.** (49, 15.) — **Miþsumar.**
25	(Marci bena fund.) (252, 22.)
26	Johannes ok Paulus. (593, 21.)
27	
28	Leo Paue. (680, 21.)
29	**Petri Apostoli dǿþ.** (110, 15.)
30	**Pauli Apostoli dagher.** (110, 20.)

JULIUS.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	Alexij dagher. (583, 19.)
18	
19	
20	Sancta Margareta. (544, 4.)
21	
22	**Marie Magdalene dagher.** (544, 5.)
23	Apollinaris dagh. (328, 15.)
24	Cristine daghar. (506, 19.)
25	**Jacobus Mayor.** (166, 13.) — S. Cristoforus. (502, 15.)
26	
27	
28	* Felix Paue. (590, 19.)
29	**Olafwir thæn Hælghe.** (443, 18; 863, 17.)
30	Abdon ok Sænnes. (443, 18.)
31	

AUGUSTUS.

1	**Petri ad Vincula.** (111, 2.)
2	† Stephanus Paue. (399, 3.)
3	Stephani bena fund. (284, 6.)
4	
5	* **Dominici dagher.** (799, 20.) — **Attunda dagh Olaui.** (799, 20.)
6	
7	
8	
9	
10	**Laurencij dagher.** (424, 21.)
11	
12	
13	Ypoliti dagher. (424, 21.)
14	
15	S. Marie Assumptio. (12, 13.)
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	Simphoriani dagher. (459, 15.)
23	
24	**Bartholomeus.** (212, 13; 653, 16.)
25	
26	
27	
28	**Augustinus aff Affrica.** (653, 15.)
29	**Johannis Baptiste dǿþ.** (49, 16.) — Sauina. (464, 31.)
30	
31	

SEPTEMBER.

1	Egidij dagher. (754, 5.)
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	**Varra Fru fǫzlo daghar.** (523, 29.)
9	* Adrians daghar. (523, 29.) — Gorgonius ok Doro-
10	theus. (524, 18.)
11	
12	
13	
14	**Hælgha Kors dagh wm hösti n.** (660, 11.) — * Johannis Crisostomi dǫþ. (660, 11.)
15	* Cornelius Paue. (444, 15.)
16	Eufemie daghar (512, 16.)
17	
18	
19	
20	
21	
22	Mauricius ok hans Kumpana. (509, 13.)
23	
24	
25	
26	Iustina ok Ciprianus. (449, 17.)
27	
28	* Cosmas ok Damianus. (516, 7.)
29	**Michials mæssa.** (512, 16.)
30	**Ieronimi dagher.** (628, 16.)

OCTOBER.

1	S. Remigii bena flyttning. (1032, 2.)
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	SS. Ursula et Sociæ. (684, 9.)
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	
31	* Quintini daghar. (532, 18.)

NOVEMBER.

1	**Alla Hælghona dagher.** (721, 7.) — * Eustachius. (374, 8.) * Josaphat. (621, 11.)
2	**Siæla dagher.** (765, 6.)
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	S. Theodori daghar. (531, 5.)
10	
11	**Sanctus Martinus.** (531, 6.)
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	(Sancti Clementis høghtidh.) (361, 28.)
24	Crisogoni daghar. (489, 31.)
25	**Sancta Katerina.** (539, 25.)
26	
27	
28	
29	Crisantus ok Daria. (469, 8.)
30	**Andree daghar.** (469, 8.)

DECEMBER.

1	
2	
3	
4	
5	
6	Nicholai dagher. (580, 12.)
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	**Lucie dagher.** (557, 24.) — Attunda dagh Sancti Nicholai. (557, 24.)
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	**S. Thome daghar.** (190, 9.)
22	
23	
24	
25	**Iul.** (61, 10.) — Anastasie dagher. (487, 25.)
26	**Stephani Martyrium.** (284, 5.)
27	
28	
29	S. Thomas j Cantarbiærgh. (788, 18.)
30	
31	**Siluester Paue.** (569, 18.)

RÖRLIGA FESTER.

Fasta }
Langa Fasta } Fastan, Fastlagen.
Skæra þors dagh, Skärthorsdag.
Langa Fredagh, Lång-fredag.
Palm Sunnodagh, Palm-söndag.
Pascha dagher }
Pascha hælgd } Påsk.
Attunde dagh Pascha, 1:sta Söndagen efter Påsk.
Hælgha þors dagh }
Vars Hærra vpfærþ } Kristi Himmelsfärd.
Pigizdagha dagh }
Pingitz } Pingst.
Letania }
Gangdagher } Rogationum dies.
Quatuor tempora, Temper-dagarne.

Se **Atta dagha høgtiidh,**
Attunda dagh,
Pascha,
Pinzdagha,
Var Fru, m. m., } i Namn-listan.

Anmärkningar.

Adrianus, 9 Sept. — Den 8 September är hans dag i de flesta Calendarier. Men då denna var den stora *Maria-födelse festen,* sattes Adrianus, i några gamla Martyrologier, en dag tillbaka. Här är han flyttad, kanske af samma orsak, en dag längre fram.

Ambrosius, 4 April. — Detta Helgon har 2:ne festdagar, hans Död, den 4 April, samt (egentligen mest i klosterna) hans Ordinatio, den 7 Dec.; endast denna senare finnes i Romerska Calendariet.

Basilius, 24 Jan. — Basilius har den 14 Juni (Ordinatio); men i gamla dagar brukades mycket mera den nu nära bortglömda 1 Jan. (Obitus). Äfven andra dagar äro uppgifna för denna fest, men den 24 Jan. hafva vi icke funnit på annat ställe än här.

Cornelius, 15 Sept. — Hans dag firades af ålder den 14 September. Den nyare Romerska räkningen har den 16. Då den 14 var *Korsets Upplyftelse-dag,* blef Cornelius-dagen, på ett och annat ställe, flyttad till den 13. Om vi hafva förstått Legend. författarens uttryck riktigt (s. 444, 15, »fiurthan nattum for michelsmæsso apton»), sköts den i Sverige en dag framåt, till den 15.

Cosmas et Damianus, 28 Sept. — Deras Translatio är satt till den 10 Maj, deras vanliga fest till den 27 Sept. (liksom i Rom. Cal.), men äfven undantagsvis till den 26 Sept. eller den 22 Oct. — Den 28 Sept. hafva vi icke annars funnit. — Möjligtvis är »enom dagh» (s. 516, 7) ett skrif-fel för »tuem daghum».

Dominicus, 5 Aug. — I det nu gällande Romerska Calendariet finna vi grundläggarens af Predikare-orden dag satt till den 4 Aug.; men detta är en nyhet. S. Dominik dog den 6 Aug. 1221, och hans rätta åminnelse-fest var der-

före den 6 Augusti. Men då den stora högtiden *Transfiguratio Domini* (*Kristi Förklaring*) faller på denna dag, lät Påfven Gregorius IX (✝ 1241), som hade kanoniserat Dominik, flytta hans fest en dag tillbaka, till den 5 Aug., och så förblef det medeltiden igenom. Men en Romersk lokal-fest, den årliga högtiden vid kyrkan *S. Maria ad Nives*, som äfven hölls den 5 Aug., fick under tiden mer och mer prakt och betydelse, och kom till slut i en betänklig strid med åminnelsen af den store Dominik. Derföre lät Påfven Paul IV (✝ 1559) flytta S. Dominiks fest ännu en dag tillbaka. Snart derefter fick *S. Maria ad Nives* en långt större seger, då Påfven Pius V (✝ 1572) förklarade hennes fest gemensam för hela den Kristna verlden.

Eustachius, 1 Nov. — Denne folk-gunstling har haft många och ofta förändrade dagar. Den gamla Franska högtiden var den 1 November, ännu bevarad i Svenska Legendariet, men flyttades af Carl den skallige till den 2, för All-helgona dagens skull. Sedermera flyttades den till den 3, för att undvika sammanträffandet med Alla själars dag. Grekerna och Romerska Calendariet hafva den 20 Sept.

Felicula, 13 Juni. — Icke upptagen i det nuvarande Romerska Calendariet.

Felix, 28 Juli. — Firas olika i Martyrologierna, vanligen den 30 Maj, men också den 22 Dec.; i Rom. Calend. den 29 Juli. Svenska Legendariet säger bestämdt (s. 590, 19) »sancti Olafs apton», = den 28 Juli. — Någon olikhet kan väl förlåtas, då 46 Helgon finnas med detta namn, hvaraf 37 med uppgifven dag!

Hælgho thre Konunga, 7 Jan. — Så tolka vi originalets (s. 917, 21) »annan daghin æpter trættanda dagh iula». Deras dag är annars, som bekant, Trettonde-dagen, den 6 Jan., som Legendariet sjelft uttryckligen uppgifver. — Men hela sammanhanget med detta *tillägg* till Legendariet (s. 915—917) hänvisar på en ny och särskild lokal-fest, isynnerhet i Köln.

Hilarius, 6 Jan. — Hans dag är väl egentligen den 14 Jan., som ännu i Calendarium Romanum, men firades

nästan alltid den 13. Hvarföre den hölls i Sverige på den 6 (s. 590, 11, »thrættanda dagher jula»), om den 13 är en gammal *Octava*, eller om i Svenska texten ligger ett gammalt skrif-fel, kunna vi icke upplysa.

Johannes Chrysostomus, 14 Sept. — Denna är hans döds-dag. Festen i Romerska Calendariet och de flesta andra (den 27 Jan.) är hans Biskops-dag.

Josaphat, 1 Nov. — Denna hufvudperson i den gamla intagande Österländska Barlaam-romanen saknas i nästan alla Calendarier. Usuard, i sin Index, uppgifver den 29 September, men säger intet derom i texten. Deremot har han *Barlaam och Josaphat* under den 27 Nov.

Marcellinus (eller **Marcellus**), 5 Jan. — Denne Påfve hade sin dag den 16 Jan., och Legendariets Handskrift C (Läs-arter, s. 1013, 19) har samma datum — »iiij daghum fra xx dagh jwla». I Legendariets äldsta codex deremot, finna vi (s. 466, 14) »iiij daghum fra attundadagh jula: (thet ær tolfte dagh jwla)» = 5 Jan. — I Calendarierna herrskar en märklig förvirring med deras »Marcellus» och »Marcellinus»; de förvexlas beständigt, och få en bel hop dagar; t. ex. endast för Januari månad finna vi dagarne den 3, 5, 9, 15, 16 och 26!

Marcus, 25 Jan. — Dagen då hans ben funnos i Venedig, icke nämnd af de flesta Calendarier; egentligen endast en Venetiansk lokal-fest.

Maria Egipciaca, 28 Mars. — Detta Helgon, som saknas i det Romerska och de flesta andra Calendarier, har många olika dagar. Vanligast uppgifven är den 2 April (hennes döds-dag; se Legendariet, s. 457, 7) eller (dess *Octava?*) den 9 April. Spanska kyrkan firade henne den 31 Mars.

Paulus Eremita, 13 Jan., — ty så förstå vi uttrycket (Läs-arter, s. 1008, 7) »j iwla lwkom», hvilket egentligen betyder: vid luckningen, igen-läsningen, slutet af Jul-högtiden, d. v. s. *sista dag Jul*, och dermed kan endast menas den 13 Januari eller *Tjugonde-dag Jul*, af ålder slutet [illegible] Jul-helgden och Jul-freden i de Nordiska länderna, *Geisla-dagr* (Stråle-dag, samma betydelse

som i en gammal Tysk benämning *Glæris-tag* = Glas- eller Sken-dag), senare Medeltidens *Knuts-dag*, hvarefter uppkom det gamla rimmet:

»Tjugunde-dags Knut
Kiörer Julen ut».

Ordet *lok*, som slut-ord i sammansättningar, användes ännu i samma betydelse på Island. — Allt detta är godt och väl, men Pauli Eremitæ dag var fordom den 10 Jan., sedermera flyttad till den 15 (eller också till den 19 Febr.); den 13 Jan. hafva vi ingenstädes eljest funnit uppgifven.

Quintinus, 31 Oct. — Saknas i Romerska Calendariet.

Remigius, 6 Jan.; 1 Oct. — Remigius har 2:ne festdagar; den ena, mindre allmän och icke upptagen i Cal. Rom., är till minne af hans död, och vanligen satt till den 13 Jan., men också till den 15 Jan. Det är denna högtid, men med en annan dag, som är uppgifven i den gamla texten (Codex Bildstenianus, Leg. s. 690, 20): »Remigii dagher komber thrættanda dagh jula», d. v. s. den 6 Januari. Kanhända var den 13 Jan. en gammal *Octava*, och den 6 Jan. den ursprungliga festen. — Hans andra fest, bevarad af Romerska kyrkan, synes icke hafva funnits i de gamla Martyrologierna, hvaraf Svenska Legendariet ursprungligen är sammansatt. Kyrkan skulle fira hans Benflyttningar (Translationes), hvilket skedde år 825 och oftare. Denna högtid var bekant för skrifvaren af Codex C, och han insatte den såsom nyare och allmännare (mera på modet) i stället för döds-dagen: — »Remigii dagher komber tridhia dagh æpther sancti michaelis dagh», = den 1 Oct. (Läsarter, s. 1032, 2.)

Savinianus, 24 Jan. — Fattas i nästan alla Martyrologierna. Usuard uppgifver den 29 Jan.

Vincencius, 22 Jan. — Då läs-arten i Codex Bildstenianus (s. 474, 9) »xiii daghin æpte xx dagh iula» tydligen icke är annat än ett skrif-fel, hafva vi följt ordalaget i den mycket goda hds. C: »xxi daghin epter attundha dagh jwla» (Läs-arter, s. 1014, 25.)

Om uträkningen.

I följande lista, uppgjord dels med hänsyn till språkstudiet, dels som stöd för och kontroll på vårt arbete, är den första kolumnen (med lutande stil) enlig med det nyare räknesättet, som antager så och så många dagar ligga emellan två uppgifna tidpunkter, *den första begynnelsedagen deraf inräknad, men* **icke** *utgångs-dagen.*

Det vanliga räknings-sättet var, och är ännu i vissa fall, att taga både begynnelse- och utgångs-dagen med, så att t. ex. »annan dag (andra dagen) efter» betyder: en dag efter; i dag en vecka, d. v. s. 7 dagar härefter, blifver: *i dag 8 dagar;* 12 dagar efter Jul blifver: *13:de dag Jul,* ty Juldagen räknas som den första dagen, och den 6 Januari som den 13:de dagen i Julen.

Men i äldsta tider funnos undantag från detta språkbruk, liksom det var sällsyntare i Danmark och endast ett undantag i gamla Engelskan. I dessa fall ägde den enklare och naturligare ordningen rum, som nu börjar blifva allmännare.

Just derföre uppstå icke sällan svårigheter vid tideräkningen, och vi hafva tilläfventyrs begått ett och annat fel i sådant hänseende. Vi hafva försökt att tolka hvarje uttryck så enkelt som möjligt, och endast i nödfall hos den gamle författaren antagit den numera vanligare beräkningen. — Der således utgångs-dagen (den första eller sista ände-dagen) icke tages med de andra, sätta vi bredvid, *t. icke m.* (*=tages icke med*).

Före.

20 dagar före: — þrem vikum for. 523, 29.
15 dagar före: — xvj daghum fø̊r æn. 583, 19.
14 dagar före: — fæmtan daghum for. 529, 11.

13

13 dagar före: — fiurthan nattum for. 444, 15.
fiughartan natom for. 512, 16.
xiij daghum for. 719, 16, *t. icke m.*

11 dagar före: — tolfte dagher for. 684, 9.

9 dagar före: — x daghum fyri. 462, 23.

7 dagar före: — atunda daghen fẏr æn. 6, 24.
atta daghum for. 166, 13.
siu natum for. 509, 13, *t. icke m.*

5 dagar före: — siex daghum for. 539, 25.
vj daghum fore. 994, 26.

4 dagar före: — v daghum for. 699, 8.
fæm natom fori. 190, 9. (Hds. C: fæm daghum fore. 977, 28.)

3 dagar före: — iiii daghum for. 449, 17.
þrem daghum firi. 49, 16, *t. icke m.*

2 dagar före: — tuem daghum for. 496, 10; 527, 6 } *t. icke m.*
thwem daghum for. 544, 5 }

1 dag före: — enom dagh for. 459, 15; 516, 7, *t. icke m.*
næst. 443, 18; 469, 8.

Utgångs-dagen,

hvilken för det mesta räknas med, och står i Nominativ; i Accusativ efter *næst;* i Dativ och Accusativ med eller utan Prepositionerna *a, um* (*wm, om*). Till exempel:

Hans dagher ær thrættanda dagher jula. 590, 10.
hon komber første dagh augusti manadh. 111, 2.
Hans dagher komber aldra hælghona dagh. 621, 11.
Hans dagher kombir attunda dagh olaui. 799, 20.
Henne dagher komber attunda dagh sancti nicholai. 557, 24.
Hans dagher komber sancti olafs apton. 590, 19.
henna dagher komber a iula dagh. 487, 24.
hans daghar cumba a sancte katerine apton. 489, 31.
hans dagher komber sancti petri apton wm sommarin. 680, 21.

hans daghar cumbar vm sancti iacobi dag vm hôsten. 502, 16.

Wm sancti iohannis baptista dagh komber hænna dagher, wm hôsten. 464, 31.

Regeln är densamma i *allmänna bestämmelser*, t. ex.:

ok paska dagh (Hdss. B, C: A pascha dagh) teþes hanom var hærra. 195, 21.

ok þæn daghen (acc.) haldar kirkian hǫghtiþ af hanom. 166, 13.

hwan pascha dagh (acc.) skal paue mæsso sighia. 716, 9.

Huarn dagh (acc.) æpte varn hærra vigþo alle appostoli varns hærra licama. 195, 11.

þæn tima (acc.) var hærra var dǫþar, þa ... 195, 19.

Pascha dagh (acc.), ther han sagdhe mæsso, gripu the han. 250, 7.

Pascha dagh (acc.), thæn tima (acc.) folk war mæst at kirkia, stodh paulus wp. 290, 7.

Ok søctu hwar dagh (acc.), haluan manadh (acc.) for pascha, sancti stephani kirkiu. 290, 5.

En sancti nicholai dagh. 579, 1.

ok skipade alla hælghona dagh hælghan, nouember manadh (gen.) førzsta dagh (acc.) 721 6.

Han dide hwan odinsdagh (acc.) (Hands. C: Han dighde hwar odhinsdagh, 1026, 15, *accusatif-formen försvunnen*) ok fredagh ey vtan en thima. 574, 5.

Han stod, førzsta dagh (acc.), rætter (nom.) j løgha kari. 574, 4.

thet war a enom synnodagh. 586, 16.

sanctus iacobus varþ dræpin a vara fru dagh. 166, 10.

æ wm siundagh. 388, 5.

wm ena midhia pascha nat kom swa dighirt lius. 311, 8.

thæn hælgha ande kom om pigizdagha dagh. 225, 15.

vm paska lop en iuþa smasuen. 22, 2.

han var dræpin vm paska. 51, 3.

Gudz ængil løste petrum aff iernum vm nat. 111, 27.

Efter:

1 dag efter: — næst. 328, 15.
næsta daghen. 399, 3.
næsta dagh. 628, 16.
annan dagh æpte. 523, 29; 917, 21.
tages icke med.

2 dagar efter: — tridhia daghen næst æpther. 336, 5.
threm daghum epte. 593, 21.

3 dagar efter: — fiærda daghin epte. 424, 21.
fiærdha daghin epte kyndilsmæsso dagh *swa at kyndilsmæsso dagher ær første ok agathe fiærdhe.* 429, 15.
iiij daghum æfter. 457, 19.

4 dagar efter: — fæmte dagher epte. 653, 15.

5 dagar efter: — vi daghum æpter. 110, 16. (Hds. C: fæm daghum epter. 952, 4, *t. icke m.*)

6 dagar efter: — siw daghum fra. 580, 12.

7 dagar efter: — attunda dagh æpter. 799, 20.
attunda dagh. 557, 24; 799, 20.

12 dagar efter: — xiij dagha æpter. 453, 11.

14 dagar efter: — xv daghum epte. 481, 13.

21 dagar efter: — xxi daghin epter. 1014, 25, *t. icke m.*

Allmänna uttryck, sådana som
1 månad före Mikkelsmessa. 754, 5,
6 veckor innan Mikkelsmessa. 12, 13,
6 veckor efter Jule-dag. 8, 10.

tagas icke så noga, men äro ett rundt tal, som nu — *omkring 1 månad. ungefär 6 veckor,* m. m. Det är endast en påminnelse; läsaren hade sig dagen väl bekant.

Legendariets Calendar-lista.

NAMN-LISTA.

Listor öfver namn jemte sak-innehåll.

För att undvika förvirring och missförstånd till följe af namnens massa och mångtydighet, har jag ansett det nödigt att bifoga en förklaring — måhända för många läsare icke ovälkommen — men *så kortfattad som möjligt.* Jag ber om ursägt för de misstag som härvid kunna hafva insmugit sig.

Legend-skrifvaren är skyldig till flera anakronismer och missförstånd, dels härstammande från Latinska originalet och dels tillkomna ur andra källor. Dessa måste stå för hans räkning.

Det första nummertalet hänvisar till sidan, det andra, mindre, till raden. Härvid betecknar *P. S.* Legendariets första afdelning, eller *Sankt Patriks Sagan,* och *Leg.* eller *alls ingen* närmare beteckning, dess andra, *ett Forn-Svenskt Legendarium.*

För att uppnå större tydlighet och slippa de många hänvisningarne, har jag fört tillhopa bokstäfverna:

C och K.
I, J och Y.
O, ǫ och ø, samt
U. V och W.

NAMN-LISTA.

Affrica. Se **Africa.**

Affricanus. *Sixtus Julius Africanus?*, en kristen författare i 3:dje seklet. 1006, 7.

Affrodissa, Affrodosia. En kopplerska på Sicilien, år 251. 425, 9, 12.

Africa, Affrica. Verldsdelen *Afrika.* 388, 562, 646, 648, 649, 691, 757, 1003.

Agapen. En af S. Anastasias 3:ne tjenstemör. 485, 14.

Agapitus. En Romersk prest, diaconus under Sixtus II. 409, 6, 1008, 10.

Agapitus. Påfve, † år 536. 703, 4.

Agatha, Agata, Aghata. En skön kristen jungfru, martyr under Kejsar Decius, vid pass år 251. 425—429, 555, 809.

Agathe dager. S. *Agatas dag,* d. 5 Febr. 429, 15.

Agaton. Påfven *Agatho I,* † år 682. 734, 3.

Aghata. Se **Agatha.**

Aglaes. Moder till S. Alexius, i 4:de eller 5:te seklet. 581, 8, 584, 8.

Agnes, Agneta. En kysk jungfru, martyr omkring år 304; helgon. 418, 570—572, 594, 632, 907.

Agnetis atunda dagh. Octava (åttonde-dagen) efter S. Agnes' dag, = 28 Jan. 572, 5.

Agrippa. *Julius Agrippa?*, borgmästare i Rom under Nero. 106, 15, 17.

Agrippa. Borgmästare i Rom under Domitianus? 321, 17, 322, 3, 6.

Aix-la-Chapelle. Se **Aken.**

Alaric. Se **Alrikir.**

Albana, Albanum, Abbanum. Staden *Baku* i landskapet Servan, vid Kaspiska Hafvet. 210, 3, 214, 5, 983, 8.

Albanus. Pilati sändebud till Tiberius. 312.

Albrikt, »margreue j lumbardia». *Adalbertus II,* Markgrefve af Toscana, † år 917. 759, 13, 16.

Aldra Hælghona. Se **Alla Hælghona.**

Alexander, Alexander gambla. Påfven Alexander I:stes fader. 379, 1, 1000, 3.

Antoninus. Romerske Kejsaren *Marcus Aurelius Antoninus Bassianus Varius Heliogabalus,* † år 222. 1004, 17, 19.

Antonius. Den andre Enslingen, lefde i 3:dje århundradet; helgon. 404, 405, 648.

Apion. En vän af S. Clemens' fader, Faustinianus. 354, 19.

Apocalipsis. Uppenbarelse-boken i Nya Testamentet. 964, 12.

Apollinaris, Apolinaris. Biskop och martyr, S. Pehrs lärjunge; helgon. 99, 325—328, 946, 995.

Apollo, Appolo, Appollo. Romerske Skalde-guden. 66, 327, 505.

Appollonia. En rik fru som jordade S. Anastasia år 287 eller 305. 487, 23.

Aprilis, Aprilis manadh, Aprilis manadher. *April månad.* 6, 388, 457.

Aptonsangs tima. Den 6:te af de kanoniska andaktstimmarna, *Afton-sång, Vesperæ,* från kl. 6 till 7½. Se **Completorium.** 177, 2.

Apulia, Apul, Pul, Pul land. Landskapet *Apulia,* nu *Puglia,* i S. Italien, vid Adriatiska hafvet. 257, 568, 761, 789, 827, 982.

Aquensis, Aquensis stadh. ? Staden *Aquensis vicus, Bagnères-de-Bigorre,* vid Adour-floden i S. Frankrike. 271, 9, 274, 19. Se **Aken.**

Aquila. Se **Faustus.**

Aquileya, Aquilexa. Staden *Aquileia* i Italien. 248, 986, 1005.

Aquilina. En jungfru, martyr med S. Christofer omkring år 250. 501, 21.

Aquitania. Syd-franska konungariket *Aquitaine,* sedermera *Guienne.* 756, 7, 785, 18.

Arabia. *Arabien.* 93, 11, 306, 5.

Araghun, Arragun. Landskapet *Aragon* i Spanien. 681, 11, 832, 16.

Aragun, Aragum. *Aragonsk.* 681, 13, 1031, 7.

Archadius.

uttryck sedermera i betydelsen *Kättare, Landlöpare, Hyckare.* Se härom du Cange, i hans Lexicon, och Mosheim, De Beghardis et Beguinabus. Enligt några kommer ordet af *Benignus* eller *Bonus*, enligt andra af *Beggen*, att tigga. 805, 16

Behemin. Se **Bohemær.**

Belesporus. Påfven *Thelesphorus*, † år 138. 1000, 8.

Bellue. Se **Pella.**

Belsabub, Belzebub, Bælzebub. En mäktig djefvul. *P. S.* 18, 28, 22, 25. *Leg.* 550, 21.

Benedicti kloster. S. Benedikts kloster på Casino-berget i Campanien. 744, 6.

Benedictus. Abbot, † år 543; helgon. *P. S.* 51—53, 56, 57. *Leg.* 694—699, 784.

Benedictus *I.* Påfve, † år 578. 708, 14.

Benedictus *II.* Påfve, † år 685. 734, 9, 10.

Benedictus *III.* Påfve, † år 858. 758, 20.

Benedictus *VI.* Påfve, † år 974. 763, 9.

Benedictus *VII.* Påfve, † år 984. 764, 4.

Benedictus *VIII.* Påfve, † år 1024. 767, 24, 768, 2, 7.

Benedictus *IX.* Påfve, † år 1044. 769, 7.

Benedictus *X.* Motpåfve, † år 1059. 1036, 20.

Benemarin. Ett Mauriskt rike vid 1340-talet. 176, 25, 177, 5, 30.

Benescio stadh. Ett märkligt misstag af öfversättaren, den gode Jöns Räff, kanhända till följe af någon oordning eller lacun uti hans Latinska handskrift. Enligt originalet nemligen (Jacob. de Voragine, Legenda Aurea, de Septem Dormientibus) är meningen — **Epheso stadh.** Öfversättaren har gjort till en stad de tvenne Latinska orden *bene scio.* Latinska texten är här: »*Et interrogatus cujus civitatis esset, respondit: bene scio* (väl vet jag) *quod hujus civitatis sum; si tamen hec est civitas ephesorum.*» 440, 2.

Beneventum. Staden *Benevento* i Neapel. 211, 10, 12, 21, 982, 26.

Beniamin. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 5.

Benigne. *Benignus*, biskop af Armagh i Irland, † år 468; helgon *P. S.* 67, 9.

Berengarius *I.* Konung i Italien, och kejsare, † år 924. 760, 1.

Berengarius *II.* Konung i Italien, † år 966. 761, 8.

Berit, Berith. En Indisk afgud. 204, 4, 10, 11, 980, 19.

Bernardus, Bernardhus, Bærnardus. Grundläggare af Clairvaux kloster, † år 1153; helgon. 62, 66, 783, 784, 786.

Bethania. En stad nära Jerusalem. 263, 8.

Bethleem, Betheleem, Betlehem, Betleem, Beethleem, Beethlehem, Bæþleem. Staden *Bethlehem*, nära Jerusalem. 3, 6, 33, 34, 36, 45, 46, 64, 68, 245, 290, 627, 999.

Biærghe, Biærkø, Biærko øø. En handelsstad och kungsgård i Sverige. Dess läge är obekant. Några anse den varit Forn-Sigtuna, andra att den stod på ön Björkö, i Björkfjärden af Mälaren. 738, 4, 1034, 10.

Birgaria, Byrgaria. *Bulgaria*, Bulgarer-landet i Mœsia Inferior. 735, 9, 1033, 20.

Birgitta. Birger Pehrssons dotter, ett Svenskt helgon, † år 1372. 928, 31

Bisant. Se **Constantinopolis.**

Bisentina. Se **Tirus.**

Bitumas. Landskapet *Bithynia* i Mindre Asien, nu en del af det nordliga Anatolien. 988, 19.

Bituricas. ? Staden *Biturrica, Bituriges, Bourges*, hufvudorten i hertigdömet Berri, numera departementerne Cher och Indre. 22, 1.

Blaman. Blåman, Ethiopier, Saracen, Maur. 208, 225, 228, 238, 515, 516, 695.

Blamanna land. Ethiopien. 225, 228, 230, 233.

Blasius. Biskop i Sebasta i Mindre Asien, † år 287 enligt Legend-skrifvaren, men enligt andra år 316 eller andra år; helgon. 899—903.

Boecius. Romerske författaren *Anic. Manl. Torqu. Sever. Boethius*, † år 524 eller 526. 700, 6.

Cariisius. Se **Carisius.**

Carinus. Romerske Kejsaren *Marcus Aurelius Carinus*, † år 285. 467, 1.

Carisius, Cariisius. En man af kunglig stämma i Norra Indien, i S. Thomas' tid. 186—189.

Karl. Se **Karolus Magnus.**

Karl Benedicti. *Karl Bengtson*, en altarista i S. Katerinas kapell. År 1501, d. 12 Maj, invigd som munk och prest i Vadstena kloster. År 1506 afsänd, i sällskap med Nicolaus Ragwaldi, Confessor Generalis, att reformera klostren i Reval och Danzig. Han sjelf valdes till Confessor Generalis år 1520, nedlade detta embete det följande året, troligen för sjuklighet, återvaldes dertill år 1525, uppgaf det ånyo d. 25 Juli 1528 och dog d. 21 Jan. 1529. Han var öfversättaren af *Sagan om S. Bartholomei Moder*: — *Leg*. ss. 217—222. (Se Benzelius, Diarium Vazstenense. Ups. 1721. pp. 158, 160, 175, 176, 180, 181.) 217, 3.

Karl dighre. Romerske kejsaren *Carolus III, Grossus* vel *Crassus*, † år 888. 758, 15.

Karl skalle. Romerske kejsaren *Carolus II, Calvus*, † år 877. 756, 8, 757, 16, 758, 7, 15.

Carlamagnus. Se **Karolus Magnus.**

Carnotum, Karnon. En stad i Indien. Så säger Legend-skrifvaren. Men enligt Antonius, Archiepiscopus Florentinus, 2 par. tit. 16, cap. 2, sect. 5, citerad af Joan. Bonifacius, De Divæ Virginis Mariæ Vita et Miraculis. Coloniæ 1628, 8:o. p. 524, måste vi kalla denna stad: »Carnotum nobilem Galliæ vrbem», d. v. s. *Chartres* i Frankrike, samt antaga »Hærtoghen af norre india» vara Rollo (Gånge-Rolf) sedermera Hertig i Normandie. Händelsen timade, säger han, år 878. Jacobus de Voragine, Leg. Aur. de Assumpt. S. Mariæ Virg., begynner samma berättelse med orden: »Cum dux normannorum urbem carnotensium obsedisset», utan vidare förklaringar eller något årtal. 16, 9, 22.

Kent. Riket, nu grefskapet *Kent*, i England. *P.S.* 68,13.

Cecilla. En hos matyrologisterne omnämnd, men annars obekant, dotter af kejsar Decius (Gallienus). Hon blef kristen, och dog som martyr under Claudius. Se **Triphonia.** 423, 11, 20.

Cesarea, Sesarea. Staden *Cæsarea* i Palestina. 112, 3, 181, 1, 182, 1.

Cesarea Capadocia. Staden *Kaisarieh* i Kappadocien. 289, 16.

Cesariensis. Af Cæsarea i Palestina. 388, 11.

Chain. Se **Kain.**

Chale. Se **Tale.**

Chartres. Se **Carnotum.**

Chersona. Se **Tersona.**

Cherubin. Engeln som vaktade Paradiset. 90,19,21, 91,2.

Chlorus. Se **Constantinus.**

Chosroes. Se **Cosdroas.**

Ciboria, Cyborea. Förrädaren Judas' moder. 244, 2, 3.

Cicilia. Se **Cilicia.**

Cicilie land. Se **Sicilie rike.**

Cilicia, Cicilia. Landskapet *Cilicien* i Mindre Asien. Sidan 52 rad. 16, sträckes det så långt emot söder, som att innefatta *Syrien.* Se **Sicilie rike.** 28, 17, 52, 16, 203, 31.

Cilion. Se **Silion.**

Kindabergh. Det gamla *Kindaberg,* vid foten af Kinnekulle, i Vestergötland, Sverige. 849, 13.

Kyndelmæssa, Kyndelmæsso dagh, Kyndelmessa, Kyndilmæsso, Candelmæsso, Kyndilsmæsso dagher, Lict missa, Liktmissa. *Kyndelsmesso-dag, Mariæ Kyrkogång,* d. 2 Febr. 8, 11, 429, 453, 462, 728, 926.

Kyndelmæsso afton. *Kyndelsmesso-afton,* d. 1 Febr. 9, 5.

Cinthius. En Romersk Patricier, Påfven Benedikt den VI:s baneman, år 974. 764, 2.

Kyonia. En af S. Anastasias trenne tjenste-mör. 485, 15.

Ciprianus *Carthaginensis,* biskop i Carthago år 258; helgon. Sammanblandad af Legend-skrifvaren med *Ciprianus Antiochenus.* 397, 3.

Ciprianus *Antiochenus*, en trollkarl som blef kristen och martyr, med S. Justina, omkring år 280; helgon. Sammanblandad af Legend-skrifvaren med *Ciprianus Carthaginensis*. 445—449.

Cyprus. Ön *Cypern*, i Medelhafvet. 658, 24.

Ciricius, Ciriacus, Ciriacius. Påfven *Siricius*, † år 399. 644, 1, 9, 682, 10, 683, 9.

Kirkmæsso nat, Kyrkmæsso nath. Dygnet då man höll den årliga åminnelse-festen af det helgon hvars namn en kyrka bar, *Dedicationis dies*. 480, 16, 1015, 32.

Cistercium. Klostret *Cisteaux*, *Citeaux*, i Burgund. 784, 19.

Citrinus. Se **Seuerius.**

Claius. Se **Aclius.**

Clarus. (Skrif-fel för **Carus**), Romerska Kejsaren *M. Aurelius Victor Carus*, † år 283. 405, 21, 467, 1.

Classe. Se **Eliacum.**

Claudius *I*. Romerske Kejsaren *Tiberius Claudius*, † år 54. 101, 22, 305, 1, 16, 306, 2.

Claudius *II*. Romerske Kejsaren *M. Aur. Flavius Claudius*, † år 271. För öfrigt är: »i Claudii daghum» ett stående uttryck för obekanta tider och kejsare från år 200 till år 300. 423, 451—454.

Claudius. En Romersk höfding som antog kristendom genom S. Crisantus. Kanhända *Ti. Claudius Severus*, Consul år 291. 468, 19.

Cledoueus. Se **Clodoueus.**

Clemens. ? Från Alexandria, † omkring år 215; helgon. 100, 17.

Clemens. (**Cletus.**) *Clemens I*, Påfve, afsade sig påfvestolen år 76. Enligt sagan hade Faustinianus och Macidiana 3:ne söner: *Clemens*, (sedermera Påfve), Faustinus och Faustus. Under det att de voro trälar hette Faustinus *Nicheta* och Faustus *Aquila*. Clemens var en lärjunge af S. Pehr. 342, 346, 348—353, 356—363, 994, 997. Se **Cletus.**

Clemens, Swidger. *Clemens II*, Påfve, först kallad *Suidegerus*, † år 1047. 774, 10.

Cromacius.

Emerenciana. S. Agnes' fostersyster, martyr omkring år 304. 571, 23.

Emissena. Beda (Chron., ad an. Chr. 459), har: »Emisam Phœniciæ urbem»; Jac. de Vorag. (Leg. Aur. De Decol. S. Joan. Bapt.): »Quidam Emissene civitatis figulus paupertatem fugiens». Här är *Emissene* adjektivet af ordet *Emissa.* Uttrycket hos Legend-skrifvaren är både ett missförstånd och en glosa, den förra, *Emissena* för *Emissa,* den sednare, tillägget, såsom förklaring, »cicilie rikis». Staden som menas är: *Emesa, Emesus, Emisa, Emessa, Emissa, Chemps,* nu *Hems, Hims,* i Syrien, norr om Damascus, vid Orontes-floden. Se **Cilicia.** 52, 15.

Enchanias. Se **Euchanias.**.

Engaddi. Staden *Engedi,* nära Jericho. 68, 15.

England, Ængland, Ænglandh, Ænghland, Eingland, Engleterre, Anglia, Britania, Brittania, Brithania, Bretaigne. *England, Brittanien. P. S.* 3, 49, 66—69. *Leg.* 159, 160, 305, 319, 387, 533, 682, 685, 712, 714, 773, 787, 788, 828, 839—841, 860, 869, 1003, 1031.

Engleis, Ænglisk. Engelsk. *P. S.* 68, 12. *Leg.* 787, 10, 967, 34.

Engleterre. Se **England.**

Ensiferorum ordo. Se **Guz riddara.**

Ephesus. Se **Efesus.**

Ephigenia, Ephygenia, Epigena. Den Ethiopiske konungen Egippus' dotter, omvänd och vigd till nunna af S. Mattheus. 228—230, 984.

Epiphanius, Epyphanius. Biskop af Salamis på Cypern, † år 403; helgon. 12, 36, 658, 659, 928.

Eraclius, Erclaius. En man som förskref sig åt Djefvulen, men räddades af S. Basilius. Hos Jac. de Vorag. kallas han *Eradius,* i andra traditioner *Phanias.* 603, 4, 1028, 3.

Eraclius. Romerske Kejsaren *Heraclius Constantinus,* † år 641. 721—723, 727, 729.

Eradius. Se **Aclius, Eraclius.**

Erclaius. Se **Eraclius.**

Ercombert. Se **Herconbert.**

Ercules, Arcules. Romerske Hjelteguden *Hercules.* 449, 11, 1011, 24.

Ericus. *I* eller *IX,* konung i Sverige, † år 1160; helgon. 883, 1, 4, 888, 4.

Eridonas. Romerske kejsaren *Constantinus IV Fl. Heracleonas,* Heraclii frillo-son med Martina, sändes i landsflykt med sin moder år 641. 729, 4.

Erodes. Se **Herodes.**

Esculanius. Vanligen stafvad: **Herculaneus,** påfven Linus' fader. 309, 2.

Esmeria. Se **Hysmaria.**

Essend. *Essendia,* nu *Essen,* en stad i Preussen icke långt från Düsseldorf. 517, 6.

Ethea, Ethena. Fariseen Gamaliels hustru. 282, 28, 990, 27.

Ethelredus. Se **Mildredus.**

Ethereus. En konungason, S. Ursulas trolofvade, i 4:de eller 5:te århundradet. 683, 7, 10.

Ethiopia. Se **Blamanna land.**

Ethwardus, Ædwardus. *Edward Confessor,* i England, † år 1066; helgon. 159, 16, 160, 12, 967, 30.

Eua, Ewa. Den första qvinnan. 65, 15, 89, 22, 90, 3, 10, 12.

Euærdh. Se **Edhward.**

Evaristus. Se **Auaristus.**

Euchanias. Så läses det i Latinska texten, men kan äfven läsas **Enchanias,** i likhet med den tryckta Svenska texten; konung Abbagarus' fader. 231, 10.

Eucharia. Moder till S. Maria Magdalena. 263, 4.

Eudochion, Theodorion. ? *Theodotio,* af Efesus, i 2:dra århundradet; antog Judendomen och öfversatte Bibeln från Hebreiska till Grekiska. 385, 4, 1002, 15.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Ælia Eudoxia,* † år 404. 659, 14, 16. 23, 660, 3, 9.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Eudoxia Athenais,* filosofen Leontius' dotter, gift med Theodosius II, † år 460. Förvexlad af Legend-skrifvaren med *Licinia Eudoxia.* Se **Omerocentones, Virgiliocentones.** 114, 9, 14, 677, 9.

Eudoxia. Romerska Kejsarinnan *Licinia Eudoxia*, Theodosii II:s dotter, † efter år 462. Sammanblandad af legend-skrifvaren med *Eudoxia Athenais.* 286, 8, 27.

Euellonie. Ön *Avallon, Ynis Wydrin, Glastney*, i floden Bret, Somersetshire, England. *P. S.* 67, 3. Se **Glastembirs.**

Eufemia. Dog för tron omkr. år 307; helgon. 510—512.

Eufemianus, Eufeminianus. Fader till S. Alexius, i 4:de eller 5:te seklet Se **Aglaes.**

Eufrates. En af de 4 Paradisiska floderna. 91, 14.

Eugenia, Eugenius. Enligt legend-skrifvaren en helig qvinna i Egypten, vid slutet af 2:dra århundradet, dotter af senatorn Alexander. 385, 11, 16, 18, 386, 1, 2, 4, 5.

Eugenius. Romerske Kejsaren *Flavius Eugenius*, † år 394. 639, 3, 7, 8.

Eugenius *II* Påfve, † år 827. 755, 9.

Eugenius. Se **Eugenia.**

Eularius. Mot-påfven *Eulalius*, år 418. 676, 4.

Euleutherius. Se **Eleutherius.**

Eusebius. Kejsar Neros frände. 296, 7.

Eusebius. Påfve, † år 310. 561, 1, 563, 2, 564, 6.

Eusebius. Biskop i Cesarea, † omkring år 340. 239, 1.

Eusebius. Biskop i Vercelli, martyr vid pass år 370; helgon. 561, 587, 588.

Eustachius, Eustakius Placidus. Kejsar Trajani marskalk; helgon. 372—374.

Eutychianus. Se **Lvcianus.**

Euticia. Moder till S. Lucia, hvilken dog vid pass år 305. 555, 3.

Eutropius. Romerske konsuln och snöpingen, † år 399. 657, 7.

Ewa. Se **Eua.**

Ewencius. En prest, martyr tillsammans med Påfven Alexander I. 379, 12.

Exaltacio. Se Hælgha **Kors.**

Exuperus. En af S. Mauricii banérförare, år 286; helgon. 508, 7, 1020, 26.

Fabianus. Påfve, † år 250. 394, 1, 8.

Fabianus. Borgmästare i Rom, år 288. 479, 12, 15, 17.

Fabius. Fader till Påfven Fabianus. 394, 1.

Fæmpta dagh. Se **Jula.**

Fænadi, Fænedi. Se **Venecia.**

Farao, Pharao. Konung i Egypten. 76, 35, 77, 3, 92, 28.

Fasta, Langa Fasta. *Fastan, Fastlagen, Quadragesima,* de 7 veckorna ifrån Fastlags-söndagen intill Påskdagen. 699, 8, 719, 17.

Fauersham. Staden *Faversham, Feversham,* Kent, England. *P. S.* 68, 17.

Fausta. Moder till S. Anastasia, som dog år 287 eller 305. 485, 3.

Faustina. Kejsar Antonini Pii dotter, gift med Kejsar M. Annius Aurel. Antoninus. 381, 12.

Faustinianus, Faustinus. S. Clemens' fader. **Faustinus** är den vanliga formen. 346—348, 354—356, 994.

Faustinus, Nicheta. En son af Faustinianus och broder till S. Clemens. Såsom slaf hette han **Nicheta.** Se **Clemens, Iustina.** 346, 349, 351—353.

Faustinus. Se **Faustinianus.**

Faustus, Aquila. En son af Faustinianus och broder till S. Clemens. Under det han lefde som träl, hette han **Aquila.** Se **Clemens, Iustina.** 346, 349, 351—353.

Februa. Romerske Guden Mars' moder. 9, 1, 6, 9, 926, 15.

Februarius. *Februari månad.* 9, 119, 926.

Februus, Februus Pluto, Pluto. Romerske afguden *Pluto.* 9, 11, 12, 18.

Febus. En lärjunge af S. Clemens. 361, 19.

Feceninus, Fecenninus. Se **Fescenninus.**

Felicianus. Martyr omkring år 287, eller enligt Legenda Aurea år 277; helgon. 528, 1, 4, 7, 529, 3.

Felicissimus. En Romersk prest, diaconus under Sixtus II. 409, 6, 1008, 10.

Felicola, Felicula. En väninna till S. Petronilla, S. Pehrs dotter; helgon. 330, 331, 333—336.

Gæsta Gotorum, Gesta. Ett historiskt arbete som gått förloradt, eller är bekant under en annan titel. 199, 21, 980, 4.

Gaymas. Goter-höfdingen *Gainas*, under Arcadius, † år 400. 658, 1, 7, 12, 16, 18.

Gaius. Romerske Kejsaren *Caius Cæsar Aug. Germanicus Caligula*, † år 41. 111, 5, 8, 10, 22, 304, 1, 8, 305, 1.

Gaius. *Caius*, Påfve, † år 295; helgon. 465, 1, 11, 14, 16.

Galacia. Se **Galathia, Galicia land.**

Galadha. Se **Galicia.**

Galalea. Se **Galilea land.**

Galathe, Rizaland, Ryzaland, Ryzalandh, Rytzseland, Rytzelandh. *Galater-landet, Galatia, Chersonesus Ponti*, m. m., en del af Skytien. 200, 452, 733, 980, 1012.

Galathia, Galathie rike, Galacia. Ett obekant legend-land. 312, 15, 16, 993, 16.

Galba. Se **Galgba.**

Galelea. Se **Galilea.**

Galenus. Se **Gallienus.**

Galgba. Romerske Kejsaren *Servius Sulpicius Galba*, † år 70. 309, 15.

Galicia land, Galicia rike, Galacia land, Galacia, Galadha land. *Galicien*, i Spanien. 166, 168, 174, 969.

Galienus. Se **Gallienus.**

Galilea land, Galilea landh, Gallilea land, Galelea land, Galalea land, Galilee land, Galilea. *Galileen*, i Palestina. 33, 36, 45, 99, 301, 602, 892, 898, 904.

Galileus, Galyleus. Galileisk, en som tror på Christus från Galileen. 602, 10, 619, 6.

Gallia. *Gallien*, nu *Frankrike*, 597, 7, 910, 10.

Gallia. Vanligen skrifven *Galla*, en helig enka i Rom. Hon var dotter af Symmachus, Consul (säger Gregorius). Men hvilken Symmachus? Emellan åren 330—522 funnos 5 Consuler med detta namn.

Gallicanus. En Romersk krigshöfding, martyr omkring år 363. 592—597, 906—910.

Gallienus. *Claudius Galenus*, Kejsar Commodi ryktbare läkare, † omkring år 200. 382, 2.

Gallienus, Galienus, Galienus Decius, Decius. Romerske Kejsaren *P. Aur. Lic. Gallienus*, † år 269; sammanblandad af legend-skrifvaren med den föregående Kejsaren *Decius*, † år 252. 399, 401, 409, 411—416, 421—423.

Gallus. Romerske Kejsaren *Vibius Trebonianus Gallus*, † år 254. 397, 1, 2, 398, 7.

Gallus. Skrif-fel för **Gaius** (**Caius**), fader till Påfven Caius, som dog år 295. 465, 2.

Gallus. Romerske Kejsaren *Flavius Constantius Gallus*, † år 354. 596, 25, 26, 30, 909, 22, 26.

Gamaliel. Den lärde Farisé vid hvars fötter S. Paul (Saul) uppfostrades. 282, 11, 31, 283, 4, 6, 18, 293, 15, 17.

Gangdager. Se **Letania.**

Gånge Rolf. Se **Rolwir.**

Garizim bergh. Nu *det välsignade Berget*, nära Sichem i Samaria; icke, som legend-skrifvaren säger, i Galileen. 301, 4.

Gavian. Se **Valuamus.**

Gelasius *I.* Påfve, † år 496. 230, 296, 691, 692.

Gelasius *II.* Påfve, † år 1119. 780, 6.

Genebaldus, Genobaldus. Förste biskopen i Laon, nära Reims, † vid pass år 549. 690, 1, 5, 9, 14, 18

Gennadius. Presbyter i Marseille, kyrklig författare, † år 492. 281, 9.

Genobaldus. Se **Genebaldus.**

Genua. Se **Ianua.**

Georgia. Enligt Latinska texten namnet på en köping, »*civitacula*», troligen vid Svarta Hafvet invid Krim. 363, 6.

Georgius. *S. Göran*, af Cappadocien, martyr omkring år 290; helgon. 490—496, 1017.

Gerapolis. Staden *Hierapolis*, nu *Pambuk-Kalassi*, i Phrygien, Mindre Asien. 248, 19.

Gerardus. Hertig af Burgund i Kejsar Karl Magni tid. 274, 13.

Gerardus. Broder till S. Bernardus, † år 1138; helgon. 784, 12, 16.

Gercellaws. Ryske Storfursten *Jaroslaw Wladimirowitsch*, † år 1054. 862, 12.

Gerebertus. Se **Siluester** *II.*

Gerlekir, Gærlekir. Förmannen för de vilda Dansande på S. Magni kyrkogård på 1010—20-talet. Insatt af legend-skrifvaren i stället för hans Latinska källors *Othoperdus.* Se **Theodoricus.** 877, 3, 12.

Germanus. Biskop i Auxerre, † år 448; helgon. 904, 1, 11, 15, 905, 1, 2, 5, 8.

Germanus. Biskop i Capua, † år 540; helgon. 698, 15, 17.

Gerusalem. Se **Ierusalem.**

Gesta. Se **Gæsta.**

Gilbertus. Se **Siluester** *II.*

Gilles. Se **Egidius.**

Gion. En af de 4 Paradisiska floderna, *Araxes,* i Armenien. 91, 13.

Gjus. Påfven *Pius I,* † år 150. 1001, 8.

Glastembirs, Glastymbirs. Staden och klostret *Glæstingabyrig. Glastonia, Glasconia,* nu *Glastonbury,* på ön Avalon, Somersetshire, England. Se **Euellonie.** *P. S.* 66, 12, 67, 4.

Glorianus. Skrif-fel för **Florianus,** Romerske Kejsaren *M. Annius Florianus,* † år 276. 465, 16.

Godolias. En vis Jude i S. Helenas dagar. 82, 15, 83, 10.

Gødsk, Gøtzk, Gøta, Gøtha, Guta, Gothus. Gotisk, af Goter-folket, de Goters, tillhörande de *icke Skandinaviske* Goter. Se **Suæiar, Swænsk.** 56, 383, 629, 646, 693, 696, 700, 703, 708, 1029, 1030, 1031.

Godskalkér, Goozscalker. Enligt legend-skrifvaren den 4:de biskopen i Upsala. Troligen den Tyske Benediktinermunken **Godeskalk** eller **Gotschalk,** som vigdes år 1030, af ärkebiskopen i Bremen Libanius II, till den 2:dre biskopen i Skara, efter Thorgot. Se **Adelualder, Turghuttur, Vnne.** 738, 5, 1034, 12.

Goldbeck. Se **Celoberka.**

Gontram. Se **Gundran.**

Goozscalker. Se **Godskalker.**

Gordianus. Romerske Kejsaren *Marcus Antonius Gordianus III,* † år 244. 1006, 3.

Gregorius *IV.* Påfve, † år 844. 755, 12, 757, 1.

Gregorius, Brim, *V.* Påfve, först kallad **Bruno,** † år 999. 764, 3, 13, 14, 19, 766, 4.

Gregorius, Johannes, *VI.* Påfve, nedlade tiaran år 1046. 769, 8, 9, 10, 774, 1.

Gregorius, Hillebrand, Hillebrandus, *VII.* Påfve, först kallad **Hildebrandus,** † år 1085. 776, 10, 16, 17, 777, 2, 6, 778, 6.

Gregorius *IX.* Påfve, † år 1241. 827, 1, 12, 828, 1.

Gresc, Gresk, Gresker, Greskir, Gretzker. Se **Grek.**

Gretzsc. Grekiska språket. 1003, 23.

Grezland. Se **Greka land.**

Gundelinus. En Hvitmunka-broder (Cistercianer), vid pass år 1153. *P.* S. 49, 10.

Gundoforus. En konung uti Indien, omvändes af S. Thomas. 181, 2.

Gundran. Underkonungen *Guntranus,* i Frankrike, son af Clotaire I, † år 594. 709, 12.

Guta. Se **Gødsk.**

Guzombir. *Guthormr Ketilsson Kálfs,* S. Olafs systerson, satte sig fast i Irland omkr. 1050-talet. 865, 2.

Guz riddara lifnadher. En beväpnad Cistercianer-orden, *Fratres* eller *Equites Ordinis Ensiferorum, Die Schwerdtträger in Liefland,* kallad; stiftad vid pass år 1200 af Albertus, biskop i Riga. 792, 7.

Habraham. Se **Abraham.**

Habundus. Fader till Påfven Zephyrinus. 1004, 1.

Hæl, Hæla, Hel. Hels boning, underverlden, döden. Se **Hel.** 110, 182, 429, 464, 738, 974, 979, 1013.

Hælena. Se **Hel.**

Hælgha. Se **Kors dagh, Kors kirkia, þors dagh.**

Hælghona. Se **Alla Hælghona.**

Hælin. Se **Hel.**

Hænrichus. Se **Henrichus.**

Hebionitæ. *Ebionit-sekten,* hvilken påstod att Kristus ägde ingen verklig kropp. 200, 3.

Hebresk,

Iosafat, Iosaphat. Dalen *Josafat;* nära Jerusalem. 14, 17, 15, 22, 40, 2.

Iosaphat, Josaphat. Den Indiske konungen Avennirs son, i 4:de århundradet. 609—612, 617—621, 930.

Iosep. Patriarken *Josef.* 4, 15.

Iosep, Josep, Joseph. Gift med S. Maria; helgon. 6, 10, 31—33, 35, 36, 45, 46, 71, 194, 239, 293, 468, 892.

Ioseph, Joseph af Arimathie. En Judisk rådsherre som begrof Kristus. 318, 8, 12.

Joseph. *Barsabas,* en af Kristi lärjungar, framställd till lottkastning, som Judas' efterträdare. 243, 3.

Joseph. En Judisk läkare, sedermera kristen, vid pass år 378. 605, 11, 15, 17, 20.

Iosephus, Josephus. Judiske historieskrifvaren, † år 93. 198, 311, 314, 315.

Josias. En Judisk prest, omvänd af S. Jakob den Större. 165, 30, 166, 4, 8.

Jouenianus. Romerske Kejsaren *Flavius Jovianus,* † år 364. 606, 1, 5.

Ioui, Iouis. Se **Jupiter.**

Jovianus. Se **Jouenianus.**

Ypoliti dagher. Hos legend-skrifvaren och många af de äldsta kalendarierna d. 13 Aug., men af flere andra författare utsatt till d. 22 Aug. 424, 20.

Ypolitus. En Romersk magistratsperson år 252, sedermera kristen och martyr. 411, 413—416, 422—424.

Ypponia. Staden *Hippo,* nu *Bona,* i Algeriet, norra Afrika. 290, 3.

Ireis. Irländare. *P. S.* 67, 8.

Irenæus. Se **Hyreneus.**

Yrene. En af S. Anastasis 3:ne tjenstemör. 485, 15.

Yrene. Romerska Kejsarinnan *Flavia Heirene,* † år 802. 743, 2, 12.

Irland, Irlande, Irlannde, Jrland, Irlandh, Hirland, Hirlande, Hybernia, Ibernia, Ybærnia, Ybernia, Vbernia. *Irland. P. S.* 3, 4, 6, 66—68. *Leg.* 309, 742, 865.

Ysaac. Patriarken. 4, 11.

Juuenalis. Romerske skalden *Decius Junius Juvenalis,* † omkr. år 130. 306, 1.

K. Se **C.**

Langa Fasta. Se **Fasta.**

Langa Fredagh, Langa Frædag, Fredaghen langa. Långfredagen, Kristi döds-dag. 17, 73, 339, 772.

Langbard, Longobardus, Lumbard. En Lombard, en af Lombarder-folket. 56, 57, 417, 707, 758.

Langbardia, Lombardia, Lumbardia, Lumbardi, Lumbardia land. *Lombardiet,* i Italien. 51, 99, 168, 481, 653, 707, 756, 759, 761, 830, 904.

Lateranen. Se **Latran.**

Latin, Latins. Latinsk, Romersk. 377, 382, 471, 627, 675, 807.

Latran. *Lateran-slottet* i Rom, med dess tillhörande kyrka och byggnader. Enligt legend-skrifvaren namnet på en del af Rom, så kallad af Nero, då den inneslöt den del af staden der Grodan som han frambragte efter sitt giftermål med Pythagoras blef insatt i ett tempel, uppbyggdt till dess ära och kalladt efter dess namn **Latran,** »fiæladher frødher». Namnets verkliga ursprung är af *Plautius Lateranus,* Romersk Consul, som aflifvades af Nero för en sammansvärjning. Nero indrog utan tvifvel hans stora slott, hvilket Konstantin den Store säges hafva skänkt till påfven. Se **Celius bergh.** 308, 7, 792, 1.

Latro. Son till biskop Genebaldus, efterträdde sin fader i Laon omkr. år 560. 690, 6, 19.

Laurencii dagh. S. *Lars dag,* d. 10 Aug. 424, 21.

Laurencius, Laurentius. Född i Spanien; ärkediakon i Rom; martyr år 258; helgon. 11, 286, 287, 309, 409—418, 420—423, 471, 768, 821, 1008.

Laurencius. Anti-påfve år 515. 693, 2—4.

Lazarus. Broder till S. Maria Magdalena; uppväcktes af Kristus och blef biskop i Marseilles. 263, 266, 271, 441.

Lenis, Lenus. Se **Lugdunum.**

textens *Libia*, och har förvexlat det med *Lidia*, förståendes dermed Troas och hela Mindre Asien. 490, 3, 625, 2.

Libius. Vanligen skrifven **Lubrius**, en ädling omvänd till kristendom och martyr med S. Dionisius Areopagita. 343, 6, 344, 18.

Licaonia. Landet *Lycaonia*, nu *Konija-landet*, i Mindre Asien. 214, 4.

Licinius. Romerske Kejsaren *C. Aurel. Valerius Licinianus Licinius*, † år 324. 533, 4.

Liet missa, Liktmissa. Se **Kyndelmæssa.**

Lifland. Landskapet *Lifland*, vid Östersjön. 792, 6.

Liiamære. Ett Mauriskt rike vid 1340-talet. 176, 25.

Linus. Roms förste Påfve, eller den andre i fall S. Petrus var den förste, martyr år 67; helgon. 309, 1, 9, 357, 1.

Lyon. Se **Lugdunum.**

Liperis *ø*, **Lipparis** *øø*. Ön *Lipara*, norr om Sicilien. 245, 21, 246, 6, 983, 30.

Lippoldh. ? *Lippe-landet*, i Westfalen. 771, 2.

Lisias. En Romersk domare, drap S. Cosmas och S. Damianus omkr. år 303. 514, 12, 16, 22, 24, 25, 28, 31, 515, 1, 5.

Litania. Se **Letania.**

Litlo gangdagh. Se **Letania Marci.**

Lodhuich, Loduicus, Lodhuicus, Lodhwik, *I.* Romerske Kejsaren *Ludovicus Pius*, † år 840. 755, 1, 7, 16, 756, 1.

Lodhouicus, Lodhuicus, *II.* Romerske Kejsaren *Ludovicus Junior*, † år 882. 756, 2, 6.

Lodhuichus *III.* Romerske Kejsaren *Ludovicus*, † år 881. 758, 16.

Logherdag, Logerdag. *Lördag.* 645, 10, 1030, 5.

Lombardia. Se **Langbardia.**

Longinus. En Romersk riddare, omvänd af S. Paul. 129, 5.

Longobardus. Se **Langbard.**

Lorin, Lotoringia stad. Landet *Lotharingia*, nu *La Lorraine*, i Frankrike. 169, 731, 763, 778, 970.

Losannia. Staden och Kantonen *Lucerne*, i Schweiz. 303, 11.

Lucius *I.* Påfve, † år 254. 397, 5.

Lucius Aurelius, Lucius Antoninus, Lucius. Romerske Kejsaren *Lucius Ælius Aurelius Verus Antoninus,* † år 161, broder till Kejsar Marcus A. Aurel. Antoninus. 383, 2.

Lugdunensis. Af Lyon. 388, 12, 1003, 16.

Lugdunum, Lenus, Lenis, Leons, Leuns. Staden *Lyon,* i Frankrike. 299, 384, 828, 1001, 1040.

Lugencius. Se **Augencius.**

Lumbard. Se **Langbard.**

Lumbardia, Lumbardij. Se **Langbardia.**

Lupa. Se **Wluild.**

Macedonia, Macedonia land. *Macedonien.* 245, 16, 401, 4.

Macedonius. En Romersk höfding i S. Ambrosii tid, omkr. år 390. 641, 22.

Macharius. Patriark i Jerusalem, † år 331. 87, 26.

Macharius. Junior, Alexandrinus, en ensling i 5:te årh.; helgon. 403, 4, 9.

Macidiana. Se **Matidiana.**

Macrinus. Se **Seuerius.**

Mænz. Staden *Moguntiacum, Maintz,* i Hessen-Darmstadt. Se **Maguntinensis.** 115, 4, 9.

Mænz. Staden *Metæ, Dwodurum, Metz,* i Frankrike. 730, 8.

Mærcurius. Se **Mercurius.**

Mærlin, Mærlinus. Brittiske trollkarlen *Ambrosius Merlin,* i 6:te århundradet. 686, 14, 1031, 15.

Mæssana. Se **Messanana.**

Magdaberg, Magdabær. Ett namn insatt af en sednare kopist i stället för Latinska textens *Nadarbar,* då det förra lät mera bekant. *Nadarbar* eller *Naddaver* skall ha varit en stad i Ethiopien. 225, 7, 984, 1.

Magdalena. Se **Maria Magdalena.**

Magdallum borgh, Magdalum borgh. Fästet eller staden *Magdala,* vid Genezereth sjö i Galileen. 263, 1, 7.

Maghumet.

Mildredus. Antingen ett skrif-fel eller ett fromt tillnamn i stället för **Ethelredus** († år 1016), konung i England vid tiden för S. Sigfrids mission till Sverige. **840,** 10, 15, 841, 8.

Millazzo. Se **Mulas.**

Mirrea. Staden *Myra,* i Lycien. 578, 5.

Misomars daghar, Missumars daghar. Se **Midhsomar.**

Miþsumars apton. Se **Midhsomars apton.**

Modestus. Martyr omkr. år 287. Se **Vitus.** 526, 12, 28.

Modena. Se **Mutina.**

Mohammed. Se **Maghumet.**

Moyses. Propheten och Lagstiftaren. 3, 8, 32, 76, 78, 92, 93, 115, 282, 291, 292, 925.

Mons Domini. *Dom-berget,* i Upsala. 886, 22.

Mons Gaudii. En höjd eller häll, icke långt från Sant-Jago de Compostella. 169, 23.

Monte S. Oreste. Se **Seraphti.**

Monflordh, Montfort. Se **Manford.**

Montmartre. Se **Martyrium biærgh.**

Mulas. Näset *Mylæ,* nu *Millazzo,* på Siciliens norra kust. 215, 30.

Murgundia. Ett konungarike i Ethiopien, näst intill Skythien. 133, 5, 9. 17.

Mutina. Staden *Modena,* i Lombardiet. 168, 9.

Nadarbar. Se **Magdaberg.**

Nakor, Barlaam. En hednisk lärd i 4:de århundradet, antog Barlaams skickelse, sedermera kristen. **618—620.**

Nara botn. Se **Karele.**

Narcillus, Narcissus. *Narcissus,* biskop i Jerusalem i Påfven Victor I:s tid; helgon. 388, 10, 1003, 24, 27.

Narsetus, Nersetus. Persiske snöpingen *Narses,* Justiniani kansler och fältherre, † år 567. 707, 1, 6, 9.

Natalia. Fru till S. Adrianus, som blef martyr omkr. år 305. 519—523, 1022.

Natanael. Se **Stephanus.**

Ottosang. *Ottesång*, den tidigaste af *Horæ Canonicæ*, först hållen kl. 1½ till kl. 3, men sedermera från kl. 3 till 4½. I detta sista fall är det liktydigt med *Matutinum*, *Cantus Matutinus* eller *Laudes*. Se **Completorium, Førsta dagh.** 805, 3.

Ouidius. Latinske skalden *P. Ovidius Naso*, † år 17. 299, 12.

Pæder, Pædhar, Pæter. Se **Petrus.**

Paladia. En fru botad af S. Cosmas och S. Damianus, vid pass år 303. 513, 6.

Palestine rike. Se **Iudea.**

Palladia. En jungfru i S. Augustini tid, botad genom S. Stefans förbön. 290, 4, 16.

Pallæ greue, Pallas greue. *Pfaltz-Grefve*, *Palatii* eller *Palatinus Comes*. 770, 7.

Palm sunnodagh. *Palm-söndag*, 8 dagar före Påsk. 831, 13.

Pambuk. Se **Gerapolis.**

Pamphilonia, Papilonia stadh. Staden *Pamplona*, i Navarra, Spanien. 172, 23, 173, 5, 971, 21, 28.

Pannonia. Nu en del af Ungern och Slavonien. 707, 9.

Panteon, Sancta Maria rotunda. *Pantheon-templet* i Rom, uppbyggdt af M. Vipsanius Agrippa, men enligt legendskrifvaren af Kejsar Domitian; förvandlades till en kyrka år 609. 321, 15, 721, 4.

Papia. Staden *Pavia*, i norra Italien. 257, 481, 653.

Papias. Biskop af Hierapolis i 1:sta århundradet. 248, 18.

Papilius. Förlofvad med S. Anastasia, som blef martyr år 287 eller 305. 485, 5, 6, 12.

Papilonia stad. Se **Pamphilonia.**

Papinus. En Österländsk martyr i S. Bartholomei tid. 215, 30.

Paradis, Paradiis, Paradys. Ett legend-land i Östern; ett himmelskt land. 508, 1, 726, 9, 930, 18.

Paris. Staden *Paris*, i Frankrike. 342, 344, 347, 632, 758, 763.

Porta

Rab. En Judisk ätt, i S. Jakob den Mindres tid. 198, 7.

Rabod. Frisiske konungen *Radbodus*, † år 718. 740, 2.

Rachel. Jakobs husfru. 4, 14.

Radagisus. Se **Radgisl.**

Radbodus. Se **Rabod.**

Radgisl. Goter-konungen *Radagisus*, † år 405. 646, 2.

Radhegunder. Se **Raþegund.**

Ræff. Se **Jøns Ræff.**

Rætuiso. Den i egen person uppträdande *Rättvisan*. 21, 5, 6, 17.

Rages Medorum. Se **Edissa.**

Rakæl. Moder till Simon Magnus. 101, 12.

Rano. Detta namn skrifves hos Jacobus de Voragine (under »Dominicus»), **Raho**; hos Marulus (lib. 6, Cap. 16, citerad af Beyerlinck, Theatrum Vitæ Humanæ, fol. Vol. I, Col. Agrip. 1631, lit. B, p. 45) **Rhao**; i de gamla Skandinaviska källorna **Rano.** Latinska texten hos Jac. de Voragine har: »Frater quidam nomine raho positus apud tybur eadem die qua pater migravit a corpore missam celebraturus accesserat ad altare»; Legend-skrifvaren: »Annar brodher som hæt rano første prouincialis dacie sagdhe mæsso lankt fra bononia j there stund dominicus do/ j thighiande mæsso Tha prester bidher for lifuandis vinom.» De i den Svenska bearbetningen inskjutna orden äro af stor betydelse, då de underrätta oss om det hittills okända factum att **Rano** *var den förste Prior Provincialis i Dominikanerordens Provincia Dacia* (Skandinavien). Ty antingen, hvad som är nog otroligt, är **Raho** hos Jac. de Voragine en helt annan person, men med den samma syn, i hvilket fall legend-skrifvaren — till följe af namn-likheten — har begagnat tillfället att lemna en välkommen historisk upplysning angående en klerk väl bekant för hans nordiska läsare — eller är **Raho** (**Rhao**) ett gammalt skrif-fel för **Rano**, och Jac. de Voragine har varit okunnig om eller likgiltig för en så obetydlig bi-omständighet, som den, hvilken den Svenske författaren har bevarat. — Dominikaner-Pro-

vinsen *Dacia* upprättades först år 1238 (Daugaard, Om de Danske Klostre i Middelalderen, s. 18). Samma år dog **Rano** (»Obiit Magister Ordinis *Rano.*» Script. Rer. Danic. 2, 168). — Det följer af ofvanstående att år 1221, då S. Dominicus afled, var Broder **Rano** en simpel Dominikaner-munk i ett kloster vid Tiberfloden, nära Rom; vid slutet af år 1237 valdes han till *Magister Ordinis* (hela Ordens Superior eller General) för det följande året. År 1238 utnämndes han till att vara *Prior Provincialis,* att ordna och vårda den nybildade *Provincia Dacia,* men dog kort derefter. Han efterträddes som Prior Provincialis af en Broder *Analdus,* och i sitt embete som Magister Ordinis af Broder *Remundus* (Script. Rer. Danic. 2, 168). 799, 8.

Raphael. Ärke-engeln. *P. S.* 53, 11, 12, 54, 7,56, 12,15.

Raþegund, Radhegunder. Misstag eller skrif-fel för **Kunegund** (**Cunigunda**), dotter af Siegfried, Grefve af Arduenne och Luxembourg och Kejsar Henrik II:s gemål, † i ett kloster efter år 1024. 419, 12, 16, 768, 4.

Rauenna, Rauænna. Staden *Ravenna,* i Italien. 99, 325—328, 463.

Ravennatus. Af Ravenna. 766, 10.

Rebecca. Patriarken Isaaks husfru. 4, 12.

Rechab. Fader till Jonadab, de Rechabiters grundläggare ibland Israeliterne. 979, 18.

Rectus. *Den Rätta,* namnet på en gata i Damaskus. 896, 26.

Reges Medorum. Se **Edissa.**

Reginaldus. Se **Reynaldus.**

Regulus. Biskop af Arles, Frankrike, i 1:ta århundradet; helgon. 345, 1.

Reynaldus. En Predikare-broder **Reginaldus,** under 5 år professor i Kanoniska lagen i Paris, sedermera Decanus i S. Aniani kyrka i Orleans, derefter Dominikaner-predikant vid pass år 1220. 796, 17.

Rem, Rolfs heem, Rothomagus, Rowan. Staden *Roda, Rothomagus, Rouen,* i Normandie. *P. S.* 68, 3. *Leg.* 758, 11, 12, 13, 860, 13.

en son af Karl Martel (eller af Karl Magnus) med hans egen syster. 752, 20.

Rolf, Rolff, Rolffwer. Se **Rolwir.**

Rolfs heem. Se **Rem.**

Rolwir, Roluir, Rolffwer, Rolff, Rolf. Den Norske sjökonungen *Rolf*, vanligen kallad *Gånge-Rolf* och *Rollo*, son af Ragwald Mørejarl, † som hertig i Normandie vid pass år 931. Legend-skrifvaren gör honom till en Svensk man. 758, 3, 6, 10, 13, 1035, 15, 16.

Rom, Room, Romaborg, Romaborgh, Romara borgh, Romara stadh. Staden *Rom*. 9, 56, 64, 66, 67, 70, 80, 99, 101, 102, 105—109, 111, 114, 118, 123—125, 149, 211, 215, 246—248, 268—270, 286, 287, 299—304, 306, 308, 309, 313—315, 319, 321, 322, 325, 327, 335, 341, 342, 344, 348, 349, 354, 356, 357, 359, 363, 367—369, 373, 377, 380, 382, 390, 392, 394, 395, 401, 410, 418, 449, 452, 463, 470, 474, 481, 507, 508, 515, 533, 539, 557, 564, 565, 567, 569, 582, 585, 595, 626, 638, 646, 653, 660—662, 669, 675, 681—683, 687, 691, 702, 703, 707, 708, 711, 712, 714, 721, 723, 724, 739, 746, 748, 755—757, 761, 764, 766, 774, 776, 774, 776—778, 782, 789, 794, 795, 904, 908, 949, 951, 964, 993, 994, 999, 1000, 1003, 1005, 1020.

Roma. Se **Romsk.**

Romaborgh. Se **Rom.**

Romania. Se **Tracia.**

Romanus. En riddare i Rom år 252, omvänd genom S. Laurencii lidanden och straxt halshuggen. 413—415.

Romanus. En munk, vän till S. Benedictus, omkr. år 500. 694, 6, 7, 10.

Romsk, Rǫmsc, Rǫmsk, Rømske, Rømsker, Rǫmscar, Rǫmskar, Rømskir, Roma, Romara. Romersk, Romare, af Rom. 9, 45, 62, 64, 65, 102, 105, 108—110, 112, 114, 124, 125, 150, 181, 233, 239, 285—287, 300, 304, 305, 307—310, 312—315, 319—321, 325, 327, 346, 367, 368, 370, 373—376, 378—381, 383, 385,

Christi esse potuerit cum a passione Christi usque ad helenam sub qua iudas fuit fluxerunt plusquam ducenti septuaginta anni».

Stephanus, Stephan. En domare i Rom, som fick nåd efter döden genom S. Laurencii förböo. 418, 8, 18.

Stephanus, Staffan, *I.* Påfve, † år 257. 398, 1, 9, 12, 399, 2, 6.

Stephanus *II.* Påfve, † år 757. 744, 6, 13, 754, 4.

Stephanus *III.* Påfve, † år 772. 745, 11.

Stephanus *IV.* Påfve, † år 817. 755, 5, 8.

Stephanus (*V*). En Påfve insatt af legend-skrifvaren efter den likaledes insatte Paulus II, således för en tid af 5 månader och 25 dagar *efter* d. 10 Jan. 859. 759, 1.

Stephanus *VI.* Påfve, † år 891. 759, 7.

Stephanus *X.* Påfve, † år 1058. 1036, 19.

Stikilstad. *Stiklestad*, nordvest från Trondhjem, Norge. 863, 12.

Suæiar, Sueia, Swear, Gøta, Gotus. Då Stam-blandningen allaredan var nära genomförd vid den tid då Svenska Legendariet författades, så att det är snart sagdt likgiltigt hvilken stam-benämning han begagnar, så betyda dessa ord, brukade i fläng: *Svear*, Svenskarne, samt tillika: *Göter*, Goterne, det Skandinaviska Goter-folket. Se **Gødsk.** 199, 738, 942, 979, 980, 1034.

Swænsk thunga, Gøsc. För samma orsak som redan är anmärkt, *det Svenska* (*Götiska*) *språket*, tillhörande det Skandinaviska Svea- (Goter-) folket, *Svenska*. Se **Gødsk, Suæiar.** 307, 20, 807, 8.

Swænskir. En Svensk; Svensk, från Sverige. 758, 2, 6.

Svamair, Saamayr. Hos Abdias *Suanir*, hos Jac. de Voragine *Sannir*, kanhända en stad i landet, som beboddes af det vilda *Svaner-folket* i Colchis, nära Caucasus. 238, 3, 986, 6.

Svarta hafvet. Se **Ponticum haff.**

Svartbrödra orden. Se **Predikara lifnader.**

Swauæn. Landet *Schwaben* i Tyskland. 782, 1.

Sueia, Swear. Se **Suæiar.**

Suerike, Swerike, Swetia. I trängre betydelse, *Svenska Riket, Svithiod, Sverige,* på Latin: *Suecia, Svetia.* Se **Sithia.** 199, 685, 738, 839—841, 844, 849, 855, 862, 883, 886, 979.

Swidger. Se **Clemens** *II.*

Swina munder. Se **Sergius** *II.*

Sunamannus. Messdjekne och martyr, S. Sigfrids systerson. 845, 6.

Sunnan biærgh, Sunnan bergh, Swnnan biærgh. *Söder om Alperna,* i de Italienska länderna. 367, 7, 756, 5, 1001, 8.

Sunnadagh, Sunnodagher, Sonnodagh, Synnedagh, Synnedagh, Siundagh. *Söndag.* Se **Palm Sunnodagh.** 158, 388, 562, 575, 586, 870, 1001.

Tabita. En gudfruktig enka, uppväckt från de döda af S. Pehr. 100, 15.

Tabor. Ett berg i Judæa, icke långt från Kadesh, midt i dalen Jezreel. 93, 11.

Tacitus, Jacinctus. Romerske Kejsaren *M. Claud. Tacitus,* † år 275. 465, 11, 1013, 15.

Tærtz tima, Tærz thima. Se **Terz.**

Tale. Latinska textens *Chale;* ? staden *Caulo* eller *Caulonia,* i Calabrien, södra Italien. 216, 1.

Tarquinius. Ståthållare i Rom, vid pass år 320. 565, 9, 15.

Tarsis. Staden *Tarsus,* i Cilicien. 898, 20.

Taurus. En domare i Ravenna, kristnad af S. Apollinaris. 327, 25.

Tecla. Martyr i 1:sta århundradet; helgon. 55, 8, 632, 16.

Temecia. Ett landskap i Brittanien. 686, 15.

Templum Domini. Templet i Jerusalem. 317, 24.

Teodorus. Se **Theodorus.**

Terencianus. Kejsar Juliani hofmästare, år 363; antog kristendom. 599, 600, 912, 913.

Tersona, Tersona stadh. Hos Jac. de Voragine *Civitas Tersona;* Platina och flere äldre hafva endast »insula» (en ö); Baronius, som följer flere af de gamle författarne,

skrifver *Chersona.* — ? Ett gammalt skrif-fel för *Cersuna, Chersunum,* sedermera *Chersona, Korsun,* nu *Achtiar, Sebastapol,* på Krim; eller måhända för *Chersonium, Cherso,* nu *Cherson,* vid mynningen af Dnieper-floden. 360, 12, 362, 23.

Tertulianus. Kyrkofadern *Tertullianus Afer,* † omkr. år 215. 1003, 24.

Terz, Tærtz tima, Tærz thima, Tærz tima. *Tertia Hora, Cantus Tertianus,* den 3:dje af de Kanoniska timmarne eller Andakts-öfningarne, från kl. 9 till 10½ f. m. Se **Non.** 5, 177, 923, 1000.

Thænna vægh haf, Thænna vægh haff, Thenna vægh haff. Denna sidan Hafvet, norr och vester om Medelhafvet. 685, 7, 779, 3.

Thebe. Staden *Thebæ,* i Egypten. 508, 2.

Thelesphorus. Se **Belesporus.**

Thenna vægh. Se **Thænna vægh.**

Theodes. En Indisk trollkarl i 4:de århundradet; antog kristna tron. 620, 13, 621, 1.

Þeodoche. Se **Theodora.**

Theodocius. En hednisk prest vid 270-talet, fader till S. Margareta. 540, 1, 545, 11.

Theodolus. En diaconus, martyr med Påfven Alexander I. 379, 13.

Theodora. En rik qvinna, gift med Sisinnius i Rom, i Domitiani dagar; antog kristendom. 357—359.

Theodora, Þeodoche. Moder till S. Cosmas och S. Damianus, hvilka ledo omkring år 303. 513, 3, 1022, 1.

Theodoricus. En af de Underbare Dansande i S. Magnus-kyrkans vapenhus, vid 1010—20-talet. Se **Gerlekir.** 880, 7.

Theodoricus. Se **Thidrik.**

Theodorion. Se **Eudochion.**

Theodorus. En kristen som skref om de 7 Sofvare i Efesus, och lade brefvet i Celia-berget, år 250. Se **Ruphinus.** 434, 15, 437, 10.

Theodorus, Teodorus. Martyr omkring år 362; helgon. 530, 1, 4, 6, 7, 11, 12, 17, 531, 4, 1024, 17.

þeodorus, Theodorus. ? *Theodorus Studites,* Abbot i Studii Kloster i Konstantinopel, år 826; helgon. 209, 213, 214, 216.

Theodorus. Påfve. Se **Theodosius.**

þeodosius, Theodosius, *I.* Ost-Romerske Kejsaren *Flavius Theodosius,* † år 395. 54, 639, 640, 644.

Theodososius *II.* Ost-Romerske Kejsaren *Theodosius Junior,* † år 450. 114, 286, 434, 437, 441, 443, 677, 680, 681.

Theodosius *III.* Ost-Romerske Kejsaren *Flavius Theodosius Atramyttenus,* afsatt och inspärrad i ett kloster år 717. 739, 10.

Theodosius. Påfven *Theodorus,* † år 649. 728, 5.

Theodota. Martyr omkring år 280—300; helgon. 487, 10.

Theodotio. Se **Eudochion.**

Theophilus. Borgmästare i Antiochia i S. Pehrs dagar, sedermera kristen. 117—119.

Theophilus. Biskop i Cesaræa på 190-talet. 388, 11.

þeophilus, Theophilus Alexandrinus, Theophilus. Biskop i Alexandrien, † år 412. 51, 20, 657, 15, 17, 759, 17.

þeophilus. En biskop i *Cilicia* vid pass år 538, vanligen förvanskadt till *Sicilien*; helgon. 28, 29.

Theotimus. En apokryfisk prest, som föregifver att han besökt S. Margareta (hvars historia han författade) i hennes fängelse, år 278. 545, 7, 554, 1.

Thera. En vis Jude i S. Helenas tid. 84, 28.

Theudisclus. Se **Thørgillus.**

Thyberis, Thybris. Se **Tiberis.**

Thydisco land, Thydisk land. Se **þyþiscland.**

Thydisk, Thydisk. Se **þyþisc.**

Thydiska rike. Se **þyþiscland.**

Thydiskan. Se **Thuskan.**

Thydiske land, Thydhisland. Se **þyþiscland.**

starum, Cæs. &c. ex opt. numismr. Ed. 2. Venetiis 1722, 8:o. p. 40). 423, 10, 14.

Tripolis. Staden *Tripoli*, i Syrien. 260, 5.

Trogus. Se **Pompeius Trogus.**

Troya. Staden *Troja*, i Troas, af legend-skrifvaren satt i »libie land», d. ä. lidia = Lydia = Asia Minor. 490, 3, 625, 2.

Trodhjem. Se **Nidaroos.**

Tungulus. Annars skrifven **Tundalus,** en Irländsk ädling från Cashel; hans föregifna märkliga Skärseld-syn ägde rum år 1149. *P. S.* 27, 28, 39, 45, 46,

Tunix. Mauriska staden och riket Tunis, i Norra Afrika. 176, 26.

Turchi, Turcidha. Turkar. 260, 3.

Turcia. Holmgård, Novgorod, &c., Ryssland. 862, 12.

Turghuttur, Thurguter. Af legend-skrifvaren kallad den förste biskop i Upsala, hvarmed han troligen menar endast en af de förste kristne lärare eller biskopar i Sverige. Kanhända den **Thorgothus** eller **Thurgothus** (Göten Thor), en Norrman af Götisk härkomst, som utnämndes af Unvan, ärkebiskop i Bremen, till den förste biskop i Skara (Husaby) år 1014; † i Bremen år 1030; helgon. Se **Adelualder, Godskalker, Vnne.** 738, 2, 1034, 8.

Turones. Staden *Tours*, i Frankrike. Se **Thuronessis.** 630, 16, 633, 21, 634, 1.

Turonis, Turonus. Se **Thuronessis.**

Turpinus. Se **Thorpin.**

Tuskania. Etruria i Italien. Se **Thuskan.** 714, 27.

Wænachi, Vænedi. Se **Veneciæ.**

Værand. Landskapet *Värend*, i Småland, Sverige. 844, 11, 852, 11, 854, 2.

Wæspasianus. Se **Vespasianus.**

Wæstan haff, Væstan haff. Se **Vestan haff.**

Væxio. Se **Vexio.**

Wæstra haf. Se **Vestra haf.**

Valens. Romerske Kejsaren *Flavius Valens*, † år 378. 54, 16, 629, 1, 3, 5, 7.

Volusianus, Wolusianus, Wlusianus. Kejsar Tiberii sändebud till Pilatus. Så äfven hos Jac. de Voragine, Leg. Aurea (De Passione Domini). I den märkliga Gammal-Engelska Legenden om S. Veronix (S. Veronica), som är tvenne gånger tryckt (1. L. C. Müller, Collectanea Anglo-Saxonica, Hafniæ 1835, 8:o, pp. 5—18; 2. C. W. Goodwin, The Anglo-Saxon Legends of S:t Andrew and S:t Veronica, Cambridge, 8:o, pp. 26—47), stafvas hans namn **Volosianus.** I den ännu äldre Apokryfiska skriften »Vindicta Salvatoris» (C. Tischendorf, Evangelia Apocrypha, Lipsiæ 1853, 8:o, pp. 448—463) kallas han **Velosianus.** 301, 302, 992.

Volusianus. Romerske Kejsaren *Volusianus Galli*, † år 254. 397, 1.

Volusianus. Biskop i Carthago, i början af 5:te århundradet. 650, 5.

Vpsalir, Vpsala, Opsalir, Østra Arus. *Upsala*, Sveriges gamla hufvudstad. — Af, i, tillhörande Upsala. 199, 738, 883—886, 979, 1034.

Vrbanus. Fader till S. Christina, hvilken blef martyr i 3:dje eller 4:de århundradet. 505, 18.

Urbanus, Wrbanus, *I.* Påfve, † år 230. 390, 1, 14, 391, 7.

Vrbanus *III.* Påfve, † år 1099. 778, 10, 779, 3.

Vrsula. Enligt några martyr år 291, men efter andra i 4:de eller 5:te seklet; helgon. 682, 1, 683, 7, 10.

Utrecht. Se **Trajectum.**

Y. Se **I.**

Zacharias. Profeten *Sacharja.* 82, 27.

Zacharias. S. Johannes Döparens fader. 49, 890, 892—894.

Zacharias. Påfve, † år 752. 744, 1.

Zacharias. Se **Iohannes Baptista.**

Zacheus. En Publikan, som gästfritt emottog Kristus. 997, 3.

Zacheus. En Jude, farfar till Judhas. 86, 15.

SAK-LISTA.

SAK-LISTA.

belar

nade bekymmerfull. Under det han sof, kom en ängel från himmelen och ifyllde raden med ordet *Venerabilis.* 741. — Legend-skrifvaren låter Beda tillbringa sina flesta år i Irland! Beda beskref huru S. Patrik omvände Irland. 742.

Begrafning, lefvande i Jorden. Om S. Crisantus och S. Daria. 469.

Beläten. Se **Bilder, Kors.**

Ben, afbrändt eller bortfrätt, förnyas. S. Hippolytus. 424. — S. Cosmas och S. Damianus. 515. Se **Helgedomar.**

S. Benedictus. Väljer eremit-lefnaden; Romanus förser honom med bröd; Kastar sig i törnen, då han kände kötslig lusta. 694. — Blifver abbot; Bygger 12 kloster. 695. — Pröfvas af Totilas. 696. — **Järtecken.** En munks syn om honom. *P. S.* 51—57. — Han torkar deras fötter, hvilka Vår Fru hade tvättat. *P. S.* 52. — Djefvulen sönderbryter den bjellan som Romanus brukade; Prestens krasor. 694. — Ettern och kors-tecknet; Munken och Djefvulen i blåmanna-hamn; Benedictus gifver vatten af hälleberget; Han låter jern flyta; Han uppväcker en drunknad; Det förgiftade brödet; Han flyttar berg; Han uppreser döda. 695. — Botar en galen klerk; Mannen som bröt fastan. 696. — Ormen i flaskan; Den stolte munken; Röfvaren och fången; Det återfyllda visthuset. 697. — Nunnorna i bann; Benedictus ser Scolasticas själ; Han förutsäger sin egen död. 698. — Två män se himla-vägen hvarpå Benedicti själ uppsteg. 699. Se **Cistertianer-orden.**

Berengarius I, Kejsare. Vantro om messan, men omvänder sig. 760. — Tillfångatagen af Otto I. 761.

Berg flyttas. 695.

Berit, Indisk afgud. Hans beskrifning om S. Bartholomeus 204.

S. Bernardus. Hans moder drömmer att hon bär en hvit skällande hund; Som barn blir han frisk, då han bortstöter en sjuk amma; Står i vatten, för att dämpa kötslig lusta. 783. — Ropar »Röfvare!», då en qvinna lägger sig i hans säng; Omvänder sina bröder till kloster-lifvet; Ingår i kloster, 12 år gammal. 784. — Hans helighet och predikningar. 785. — Hans tal till hertigen af Aquitain; Ser Guds dom i sömnen; Hans skrifter, 160 kloster, och stilla död. 786.

Bethesda-dammen. *1:sta traditionen.* Fick sin helande kraft först vid den Jula-natt då Kristus föddes. 70. — *2:dra traditionen.* Fick sin helande kraft först när Kristus predikade, för Kristi kors trä skull, som då flöt upp. 89. — *3:dje traditionen.* Fick sin helande kraft redan i kung Salomons tid, för att Kristi kors trä blifvit kastadt deri. 95.

Besatte folk botas af helgon. 205.

Bi. Svärma om munnen på S. Ambrosius, då han ligger i vaggan. 640.

Bibel. Öfversatt af Hieronimus från Hebreiska på Latin. 627. — Öfversatt af Symmachus på Grekiska. 1003.

Bibel, eller Bibliska texter eller böcker. Användes som troll-medel (talisman): S. Andreas-Sagan. 135. S. Matheus-Sagan. 230. — Läses af den hedniske patriciern Olibrius. 541.

Bödel. Knekten som vill slå eller dräpa en kristen, får sin arm förlamad, eller blir annorledes lemlästad. 525.

Caius, Påfve. Bestämmer, att invigning skall ske, först till Hostiarius, så till Lector, så Exorcista, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus och sist till Prest. 465.

Calabria. Tillbakataget af Otto I. 761. — Besättes af Påfven Gregorius IX. 827.

Campania. Här dör Hadrianus. 377.

Canterbury. Knut den Store offrar sin krona till Crucifixet derstädes. 773. — Thomas-a-Becket dräpes i Katedralen. 788.

Cardinal. Cardinalen i Ostia göres till den förnämsta, och beklädes med pallium, af Påfven Marcus. 573. — Cardinalerne skola välja Påfven, enligt Nicholas I:stes beslut. 759.

S. Catharina. Dotter af Costus, en Egyptisk konung; Hennes tal emot afguda-dyrkan. 534. — Hon omvänder de 50 filosofer hvilka disputerade med henne. 535—537. — Hennes pina. 537—539. — Omvänder drottningen och många vid hofvet. 538. — Halshugges. 539. — **Järtecken.** Kristus uppmuntrar henne till att disputera med filosoferne. 535. — En ängel i dufvo-like bär henne föda. 537. — Skinande änglar sköta hennes sår; Kristus tröstar henne emot martyrdom; Pino-hjulet brister, och dödar allenast bödlarne. 538. — Mjölk för blod rinner från hennes lik; Änglar begrafva henne i Sinai berg; Huru munken fick ett finger af hennes lik, såsom en helgedom. 539.

Cathedra (S. Peders fest). Dess instiftelse förklaras på 4 sätt: 1. Den inrättades till minne af hans första Staf och Stol (biskopsdöme) i Antiochia. 117. 2. Men också till firandet af hans biskopsdömes upprättelse derstädes andra gången. 118. 3. Den hedniska Själa-festen i Februari månad öfverflyttades på S. Pehr, såsom Själarnes lösare. 119. 4. S. Petri af hedningarne rakade hufvud antogs såsom fest, och som en prydnad för prester. 119.

S. Cecilia. En Kristen innan hon förlofvades; Omvänder sin man, Valerianus och bevarar sin kyskhet; Hennes sång-bön då hon leddes till brudsängen. 390. — Dör som martyr. 391.

Ceder-trä. Betecknar Gud Fader. 92. — Af detta trä gjordes stolpen i Kristi kors. 89.

Celestinus I, Påfve. Instiftar att sjunga »Sanctus» i Messan. 676. Se **Sanctus.**

Centaur. S. Antonii ledsagare i öknen. 404.

Chaldeernes gudsdyrkelse. 619.

Chosroes II, Perser-konung. Bortför den del af korset som Helena hade lemnat i Jerusalem; Bygger dertill ett torn af guld, silfver och ädla stenar; Sätter sig der såsom Gud fader. 722. — Dräpes af Kejsar Heraclius vid Donaufloden, 723, 2; (invid hans guld-torn, 723, 9). Se **Heraclius, Korset.**

Christe audi nos! S. Marias samstämmande bön till sin son, då detta sjunges. 797.

S. Christina. En mäkta rik mans dotter; Offrar rökelse, ej till afgudar, men till Kristus. 503. — Sönderbryter afguda-bilderne; Pinas grufveligen af

Bernhards

Folk-Myther och Folk-Sagor, m. m.

Mångfaldiga af de helgon-handlingar och »järtecken» som spela en så stor role i de rika kyrkliga legend-samlingarne, äro endast en from efterklang af händelserne och underverken i det Gamla och det Nya Testamentet och i Kristi lif på jorden. Dessa behöfva här alls icke uppehålla oss.

Men det är äfven väl bekant, att en stor mängd af de egendomligheter som infördes i den kristna tron och legend-litteraturen, under Medeltidens utveckling, äro medelbart eller omedelbart lån och efterhärmningar från *den gamla hedendomen och folktron* hos de Klassiska, Österländska, Keltiska och Germaniska folken för hvilka Kristi lära förkunnades. I sjelfva verket hafva en hel del helgon och mycket af den Romerska kulten uppkommit genom en blott och bar omdöpning eller omformning af hedniska namn, sagor och bruk. Det vore alltför vidlyftigt att här inlåta oss på detta lockande och vidsträckta, men ofta vanskliga arkeologiska fält, vi skola derföre inskränka oss till några exempel härpå, hvilka genom sin natur äro af större intresse.

Derefter upptaga vi och behandla mera vidlyftigt, hvad som särskildt angår

oss, såsom tillhörande *den Nordiska Mythologien* och den uråldriga så kallade Barn- eller *Folk-Sagan.*

A. Klassiska Berättelser.

1. Mercurius = S. Michael som Själa-vägare.

A. *Gerningarnes Vågskål* (med ritning af 2:ne gamla Svenska fresko-målningar, hvilka föreställa legenden om S. Michael som väger själar och gerningar.)

En stor syndare ledes i sömnen inför Guds dom. — En djefvul vill bortföra själen, såsom honom tillhörig: 1. Emedan han är afkomling af Adam, förste syndaren, hvilken Gud sjelf dömde till att dö. 20. 2. Emedan han så länge varit i Satans tjenst. 20. 3. Emedan hans illgerningar äro flere än hans godgerningar. 20. — Mannen kan intet svara härpå; Gud gifver honom 8 dagars frist; Syndaren träffar Sanning och Rättvisa, hvilka lofva att svara på första och andra punkten. 20. — Då domen öppnas ånyo, säger Sanning emot första skälet, att döden är af tu slag, lekamens död och själens pina; den förra måste väl alla Adams barn tåla, men från den sednare har Jesus utlöst alla gode män; Rättvisa svarar till andra skälet, att endast narrar stanna i Satans tjenst, och att så länge lifvet är qvar har menniskan rätt till att öfvergifva en så ond herre; Sanning och Rättvisa råda mannen att anropa S. Marias bistånd, angående tredje skälet; Domaren befaller att väga gerningarne; Vid syndarens bön, lägger Maria sin hand i godgerningarnes vågskål, som nu väger mera än syndernas; Satan tappar. Mannen vaknar, gör bot, och tjenar Gud och Guds moder. 21.

B. *Kejsar Henrik och hans Guld-kalk.*

Kejsar Henrik [II] anklagar falskeligen sin kyska hustru [S. Cunigunda]; Med Jungfru Marias hjelp, bevisar hon sin oskuld; [Kejsarn gifver åt »ecclesia aystatensis» (? kyrkan invigd åt S. Laurencius, i Eichstädt) en guldkalk så stor att den hade tvänne hankar, för att kunna lyftas.] Då kejsaren dör, ser en eremit en hel legion djeflar fara genom luften, för att hemta själen. 419. — Han befaller den sistflygande att berätta utfallet; Denne säger, vid återkomsten, att de intet hade uträttat, ty då gerningarne vägdes, och i synnerhet kejsarens falska anklagelse emot sin heliga fru vog väldeliga emot honom — då kom S. Laurencius och kastade »gull-grytan» i den andra skålen der godgerningarne lågo, och den sänktes långt ned af tyngden. Men af vrede öfver deras skamliga misshandling bröt djefvulen bort det ena örat på »grytan». Detta märktes också i [? Eichstädt-] kyrkan, der kalken bevarades, och man gaf akt på att hanken saknades just den samma dag då kejsaren dog. 420.

2. Hjelten [Perseus = S. Göran] som kämpar med draken, eller den befriade Andromeda = Konunga-dottern. — Se G. O. H. Cavallius och G. Stephens, Svenska Folk-Sagor och Äfventyr Del. I, Stockholm 1844—49, s. 45, 470: »Pojken, som frälste konungens tre döttrar».

Sagan om S. Göran.

S. Georgius kommer till Lydia land, der Troja fordom stod, till staden Selena; I en stor sjö härinvid bor en Drake, som förstör en mängd folk

med sin »etterblandade bläst»; För att blidka honom får han först får att spisa, derefter menniskor; till slut faller lotten på konungens dotter. 490. — Då intet längre hjelper, leder konungen sitt enda barn, rikt klädt som till »brude-bänk», till stranden, och der sitter hon och bidar »ledan gäst»; S. Georgius kommer ridande förbi, och samtalar med mön; Han lofvar att frälsa henne. 491. — Nu »lyfter draken hufvudet ur vattnet, vreder och rädeleker, så att mön månde dåna för bana», men riddaren väpnar sig med kors-tecknet och rider väldeligen med sitt spjut emot odjuret; Konungadottern leder den sårade draken igenom staden med sitt bälte, och då S. Göran dräper honom måste 4 ök till, för att draga liket ur staden; Nu döpes konungen och tjugo tusende män, förutan qvinnor och barn. 492.

3. Den nyfödde Plato (Pindarus, Lucanus) = Ambrosius, med honung-bärande Bisvärmen om munnen. — (Se S. Bernardus, S. Chrysostomus, S. Dominicus, S. Remigius.)

Ambrosius var son till borgmästaren i Rom. 640. — »Omkring hans munn, då han låg i vagga, svärmade Bi, till tecken att han vard [skulle blifva] söt-lika talande.» 641.

4. Polycrates = Arnulphus, hans finger-ring, och fisken som bragte den tillbaka.

Landsherren Arnulphus, i Frankrike, då han rider öfver en bro, kastar sin finger-ring i floden. Aldrig tror han sig kunna få syndernas förlåtelse förr än han ser ringen igen; Han blir eremit, och derefter biskop i Metz; »Hans stekare [köksmästare] fann omsider guld-fingranet [gyllne finger-ringen] i en Gädda, och fick [gaf] sinom Herre, så fägnom [som blef så glad] att han gret för glädje.» 730.

B. Nordiska Myther, m. m.

1. Asgårds-ridten, eller Guda- (Helgona-) tåget.

(Då skilnaden är så stor, sätta vi här begge berättelserna:)

Svenska Legendariet. Sagan om den Helige Augustinus, s. 651.

»En helig biskop, som hade mycket kär helige Doctores, såg, der han låg om natten, å sinom bönom, en Procession framgånga, mycket väl klädda biskoper och klerker kronade, och helsade han [honom]. Han förstod fägin [glad] dem vara sina Patronos, och sporde en af dem hvad herre han var. Han sade sig vara Gregorium Påfve, och sade hvars dera namn med honum voro. Biskopen sporde, hvar Sanctus Augustinus var. Gregorius svarade: 'Han

Jac. de Voragine, Leg. Aur., Cap. 119, ad fin.

»Apud Burgundiam in Monasterio quod dicitur Fontanetum [Fontenay] erat quidam monachus Hugo nomine, Sancto Augustino valde devotus: qui in ejus scriptis miro desiderio pascebatur, quem etiam crebra supplicatione rogaverat: ut ipsum ex hac luce migrare non sineret nisi in die sue sacratissime Solemnitatis. Ipse igitur .xv. die ante Festum ejusdem sic cepit duris febribus estuare, ut in Vigilia ipsius super humum tanquam moriens poneretur. Et

är högt öfver alle oss, och talar vid sjelfvan Gud'.»

ecce plures decori ac fulgentes viri, amicti albis, ecclesiam dicti Monasterii processionaliter intraverunt. Quos sequebatur quidam reverendus pontificalibus insignitus. Quidam autem monachus, in ecclesia consistens, hoc videns obstupuit, et quinam essent vel quo pergerent inquisivit. Cui unus eorum dixit, quod Sanctus Augustinus esset, cum suis Canonicis, qui ad devotum suum morientem pergeret, ut ejus. animam ad regnum glorie deportaret. Post hoc illa reverenda Processio ad Infirmariam ingreditur; ubi cum aliquamdiu mansisset sancta illa anima a carne soluta est, quam dulcis amicus et ab hostium insidiis securam reddidit, et ad Cœli gaudia introduxit.»

2. Himla-Bron Bif-Röst, eller Helgonets Sky-väg till Paradiset.

A. *S. Benedicti Himmels-tåg.*

»Den samme dagen sågo twå män, hvar sins stads varande [långt skiljda från hvarandra], en Gata, liggande från Benedicti Kloster och till hinna [Himmelen], alla [hel och hållen] väl klädd, och med otaliga brinnande lampor sätta [besatt], och hörde röst till sin [sig] tala, åt denna väg denna väg for upp Gudi kär Benedictus.» 699.

B. *S. Dominicus upplyftes till Himmelen.*

Här lemna vi äfven begge texterna:

Legendariet, s. 798.

»Den samma stad och stund han dog i Bononia, somnade Prior i Briccia [Brescia], som sedan var dess stads biskop, lättom sömne, och såg Himmelen öppen och en Stege nedersänd, och Jesus och Maria hålla stiganom [i Stegen], hvart sins vägna [hvar på sin sida], och Guds änglar fara glade ned och upp åt Stegen, och en i Predikare- [Dominikaner-] kläder sitta nederst å Stegen; tills de Modginne [de, Moder och Son], som höllo, drogo Stegen [och] Broderen upp till sin [sig], medan änglar söteliga sjöngo, och lucktes [stängdes] Himmelen sedan han var inne.»

Legenda Aurea, cap. 108.

»Cujus quidem transitus eadem die, eademque hora, fratri Alberto, Priori Fratrum Predicatorum de Brixia et postmodum ejusdem civitatis episcopo, hoc modo monstratus est. Nam cum in Campanili Fratrum, capite ad murum inclinato, levi somno dormitasset, vidit Celum apertum et duas Scalas candidas ad terram submitti, quarum summitates Christus cum Matre tenebat, et angeli per eas jubilantes ascendebant et descendebant. In medio autem Scalarum in imo sedes posita erat, et super sedem velato capite frater sedens. Jesus autem et Mater ejus sursum Scalas tra-

hebant, donec, sedente in Celum elevato, apertura Celi clausa est.»

Läsaren har redan anmärkt att Latinska originalet har *tvänne stegar*, men Svenska texten endast *en*.

3. Vildmannen i Grimners-Sång.

(I alla Vildmanna-Sagor, från Eddan (Grimners Sång) nedåt, äro hufvuddragen *en vildman i fångenskap* och *ett barn som befriar honom*. I S. Egidius-Sagan har detta sednare blifvit till ett barn-äfventyr som skaffar helgonet ett omätligt rykte.)

A. *S. Chrysostomus.*

En röst ur Skärselden tillkännagifver den pinades befrielse, när den ofödde Chrysostomus läser sin första messa. 660. — Detta sker; men derefter, nedtyngd af blygsamhet, flyr Chrysostomus i öknen, och lefver der af gräs och rötter. 665, 666. — En kunga-dotter föres dit af en stormvind. 666. — Hon blir hafvande af Chrysostomus. 668. — Han kastar henne ned af en hög klippa. 669. — Gör bot genom att krypa på händer och fötter, tills Gud förkunnar att hans synd är förlåten. »Och så kröp han i många år, efter sin förtäring och föda, sig aldrig från jorden uppresandes; och hans kläder möglades och röttes [bortruttnade] snarlika af hans kropp; och vardt öfver allan [hela] hans lekamen uppväxandes hårdaste rufvor som eke-karter, så att ingen kunde honom känna.» 670. — Efter 15 års förlopp finnes han i skogen af den konungens jägare hvars dotter han förfört. Det »gräseliga djuret» föres hem till slottet, och kryper »under bänken». 671. — Drottningen föder ett barn, som begär att döpas af vild-djuret. 672. — När detta har skett, blir Chrysostomus mensklig och skön som förut. 673. — Prinsessan återfinnes lefvande. 674. — Den fordna eremiten blir biskop. 675.

B. *S. Ægidius.*

Egidius gör underverk såsom barn; Han flyr till ödemarken. 750. — En hind gifver honom di. 751. — Han finnes i skogen af Kejsaren Karl-Magnus; Genom hans bön, blir kejsarens hemliga synd (att Roland var hans son med hans egen syster) honom förlåten. 752. — Egidii ryktbarhet och järtecken. 753, 754.

4. Den Guldfyllda Stafven, eller Hamlets Bot-Käppar.

Juden och den guldfyllda Stafven.

En Jude hade lånat åt en kristen man en summa i guld. Den sednare nekar att hafva emottagit något. Juden begär att han skall bevisa sitt nekande med ed, i S. Nicholai namn; Edgångs-dagen kommer. Under det han svär, gifver han åt Juden sin staf att hålla, och bedyrar nu att han har återlemnat Juden mera guld än han någonsin lånat. Men stafven var fylld med guld; På hemvägen insomnar edgifvaren, och blir ihelkrossad under en vagn. Stafven bröts med detsamma, och guldet fanns strödt omkring på vägen; Juden vill icke återtaga guldet, med mindre S. Nicholas vill gifva åt den döde lifvet tillbaka, men lofvar i så fall att blifva en kristen; »Den döde fick lif och Juden döptes.» 578.

5. Hervörs och Heidreks Saga, eller de Underbara Spörjsmålen.

Gåtorna, eller Djefvulen i Qvinno-hamn

A. *S. Andreas och Biskopen.*

En biskop hade S. Andreas mycket kär, och brukade alltid säga: »Till Guds heder och S. Anders'»; Djefvulen förargas häröfver, och vill fresta honom till synd; Han påtager sig en fager qvinmans [qvinnas] hamn, kommer till biskopen, biktar sig för honom, och förklarar sig vara en kristen konungadotter bortdrifven från sitt land för att hon vill bevara sin jungfrudom. 143. — Biskopen varkunnar sig öfver henne, tillåter henne att bo invid hvilken kyrka hon vill utan någon afgift, och bjuder henne till sitt middags-bord; Der satt hon midtför biskopen, och så »rörde hans hug innan och skapade hennes lit [färg], och lät [visade sig] så vän [fager] utan, att aldrig gingo biskopens ögon af henne; och vard Djefvulen så riker [mäktig], att biskopen gaf sin hug af sinnom [förlorade herraväldet öfver sig sjelf], och hugsar långa stund å syndaämne med henne, och rum och timma; och vard så, nästan, *Guld* åt [till] *Messing.*» 144. — Nu kommer S. Andreas, i pilegrims-drägt, och vill in till biskopens bord; men mön nekar, om icke han kan svara till »kloka pröfvelse». Första »Pröfvelsen» är: *»Å hvad litlo ting Gud hafver mest under gjort?»* — *»Mans Anlete»*, var det svar som gästen sände in till bordet; *»förty att man är manne likast, och [än]då intet anlete är andro [ett annat] så likt, att icke [det] är hvart andro något olikt; och än ty mera under, att alle de 5 Manviten [sinnen] äro alle i Mansens Anlete, så litlo rumme, ty att anletet är mycket litet, och får vett [kunskap] om alla [hela] verlden.»* 144, 145. — Mön sänder, vredgad, andra »pröfvelsen»: *»Hvar Jorden var högre än Himinen [Himmelen]?* — Gästen löste pröfvelsen: att, *Vårs Herres lekamen, som Han tok af Maria, kom af Adam och Adam af Jorden; och förty är Hans lekamen och allt mans-kön [mennisko-slägtet] Jord att ädle [till sitt ursprung]: [så] att Hans lekamen sitter högre än någon Himmel, å Sins Faders högra hand»*; Tredje gången beder etter-bleka mön honom lösa en »pröfvelse»: *»Huru långt är [det] mellan Himins och Jord, der hon är djupast?* — Gästen sade till svennen som honom bar budskapet: *Bed den samme svara som sporde, ty att han mälte [målte] vägen en tima [en gång], då han föll af Himerike och till Helvetes»*; »Då mön hörde svennen, då hvarf [försvann] hon som rök i väder.» 145. — Biskopen erkände »Guds nåde och sin våda», och befallte inlåta »godan gäst»; men »ingen kunde finna den man sedan». 145, 146.

B. *S. Bartholomeus och Mästaren (Klerken).*

En Mäster hade S. Bartholomeus som sin käraste Patron, »och höll hvart år hans Högtids-dag med diger heder»; Illa till mods blef ärke-fienden häröfver; »och en dag han predikade, vändes hans hug vid en Mö-anlete som honom syntes omåtta fager»; och han bjöd henne till sitt bord. Men mön »var en djefvul i mennisko-hamn»; Så täck, så ljuf, gjorde hon sig nu för sin lärda värd, »att hon drog den vise till dåre och hans hjerta till illan lusta.»; Då kom Bartholomeus, klappade på, och ville in. Men mön nekade honom. 212. — Härpå sände den helige Pilegrimen en »Spörelse» till Mästaren: *»Hvad*

[är det som med] mansens natur följer enkannelika [mest egendomligt]? — Mästaren svarar, som än säga mästare, att: *Så följde mans natura enkannelika att le, som nöten [till]hörer att röta och fåren att bräka och hästenom [att] gnägga.* — Mön gjorde sig visare än Mästaren, och sade, att: *[Det är] Synden; som mannen födes med, vch uppfödes innan, och dör med.»* 212, 213. — Pilegrimen bifaller båda svaren, och »sänder dem in andra questionem: *»Hvar [det är] man finner det fots-rum Gud hafver mest under å teet [visat]?* — Mästaren svarar, att: *Det helst hittes å Korset, som [der] Vår Herre stod och löste oss med sitt blod.* — Mön sade, att: *Det rum är naturliga mans hufvud och anlete, som hvart är androm både likt och olikt, och man får veta [der]-med alla [hela] verlden»;* Den främmande prisar båda lösningarne, »och sänder in tredje questionem: *»Huru långt är [det] från thy Himmelen är högst och till Helvetets djup?* — Mästaren sade sig det ej veta. Mön sade *sig hafva farit den vägen en tima»;* Men då förskräcktes klerken, gjorde kors för sig, och mön »for venande [tjutande] bort.» S. Bartholomeus kunde ingen man finna. 213. Se **S. Clemens.**

6. Krigs-guden hjelper de sina eller Odin [Helgonet] och hans nödställde dyrkare.

A. S. Jakob visar sig framför den kristna hären, och hjelper den till seger i slaget vid Salsada [år 1340]. 177. — *B.* S. Göran, i hvitt harnisk med ett rödt kors, rider i spetsen för de kristne emot Saracenerne, och uppmuntrar dem att bestiga Jerusalems murar [år 1191]. 496. — *C.* En ung man med kors på ryggen, och följd af tvenne riddare, hjelper Gallicanus i striden emot Skytherne; derefter försvinna de [år 330]. 593, 595. — *D.* Vår Fru befaller S. Mercurius, som låg skrinlagd i Cesarea, att dräpa Julianus Kejsare Apostata, som hotat att förstöra både S. Basilius och hela hans stad. S. Mercurius och hans vapen äro borta från skrinet. Men efter 5 dagar är Julianus ihelslagen, liket på sin plats, och svärdet blodigt [år 363]. 601, 602. — *E.* S. Johannes och S. Philippus hjelpa Kejsaren Theodosius emot Kejsaren Eugenius [år 394]. 639. — *F.* S. Olaf, till häst, med banér i hand, bistår Kejsaren af Konstantinopel. 866. — *G.* Åkallad af en sjökonung, gifver han honom seger. 865.

7. Odins [Riddarens, Köpmannens, Gastens] tack; Himlahjelpen, eller Sagan om det Jordade Liket. (Engelska Medeltids-romanen på vers, *Sir Amadace,* Svenska Folk-sagan *Pelle Båtsman).*

Om Pippinus Franka Konung, eller Sagan om det Jordade Liket.

Franska konunga-dottern, enda barnet och rikets arftagerska, skall välja sig en man bland alla Frankrikes ogifta herrar och junkare; och han skall varda Frankrikes konung. Hon utsätter ett högtidligt »torney» [torneringspel] för detta ändamål, och vill taga den tappraste; Pippinus, sonen till hertigen af Lorain, rider till detta torney; Der han gästar första natten, finner han hustrun svårligen gråtande; hennes husbonde, en tillförene rik och gudlig och gifmild herre, ligger på bår; han han har dött så fattig, att hon icke kan gifva honom en anständig begrafning; »Pippinus lät köpa peld och waldakin [silkespell och guldväfs-baldakin] öfver hans bår, och samna [samla] prester, och jorda

den döda med myklom heder.» 731. — Samma dag, då han rider vidare fram, möter han en man på en mycket hög häst; fremlingen erbjuder sig att byta hästar med Pippinus, på vissa vilkor; och hade den höga gångaren trenne »god kynne» [förträffliga egenskaper]: 1. »Ett var, att han månde aldrig sjelf falla.» 2. »Annat, att ingen måtte falla af hans bak [rygg].» 3. »Tredje, att ingen gat i sadel [qvar]sutit som honom mötte.» De vilkor som lades till skiftningen [hästbytet] voro, att fremlingen skulle få hälften af de pris och penningar som under-hästen kunde vinna»; Pippinus ingår på bytet och vilkoren, »sannade alla hästens dygder», är segervinnaren på torneringen, och fäster konunga-dottern; Sedan rider han ut, med ett stort följe, möter samma man, och bjuder honom halfva riket till betalning för hästen, enligt öfverenskommelse. »Mannen sade, konungs-dottern var jemngod som *allt* riket. Pippinus ville ingalunda sitt ord matta [försvaga, bryta], och bjöd honom riket allt»; »Mannen gick då vid sanno [erkände sanningen] sig vara, i mans hamn, den bondens Själ som han lät så sömeligen till graf föra; och att i hästens hamn var Guds Ängel; och hafver dem sändt att främja [hjelpa] Pippinus till dessa hems [denna verldens] ära, thy att [emedan] hans almosor och offer fremdo [hulpo] hins själ till Himmerikets ära.» 732.

8. Ragnarroks-Kämpen (eller också Kämpen som lefver i Grafhögen).

Joseph af Arimathea lefvande i Högen.

»Det hittes ock skrifvet, att den tima Titus red öfver Jerusalem fick han se en tjockastan sten-mur, och lät han [den] genomgräfva. Der funno de som grofvo en Gamlan Karl sitta inne-muradan, vänan [en vän] man i anletet och [än]då härugan [öfver-växt med hår.] De spordo hvad manne [för en man] han vare. Han sade sig vara Joseph af Arimathea, som jordade Vår Herre, och derföre [var] insatt [i fängelse] af Judarne att han gjorde så. Och [han] sade sig der sälan [salig] lefvat 40 år, innelukt, vid ängla-föda och gudomligt ljus»; »[Än]då skrifver Nichodemus, att Vår Herre teddes Joseph innelukt, och löste han [honom], och ledde han hem till Arimathea. Detta löses så, att han var thyswa [tu-svar, två gånger] fången, och en tima [tid, gång] uttagen af Vårom Herre, och annan tima af Titus.» 318.

9. Helgonets underbara ridt, öfver vatten och land, för att hemföra sin dyrkare; eller Odin och hans ått-fotade Sleipner.

A. *S. Edward Confessor, af England, och S. Johannes Evangelisten i Staf-karls liknelse.*

(Denna Saga har hos Svenska Legendariets upphofsman antagit en äkta Nordisk prägel. Att han icke har följt Ealred eller Jac. de Voragine är tydligt af deras nedanför lemnade texter. Han stämmer närmare öfverens med den långt sednare [omkring år 1340—1350, troligtvis i Thingeyrar kloster på Island] författade Forn-Norska berättelsen i *Saga Játvarðar Konungs hins Helga*, utgifven med Dansk öfversättning af C. C. Rafn och Jón Sigurðsson, i Annaler for Nordisk Oldkyndighed og Historie for 1852, Kjöbenhavn, 8:vo, ss. 1—43. — Begge hafva derföre haft en äldre, ännu oss obekant, muntlig eller skriftlig tradition som grund; eller också har den Nordiska Odins-Sleipner

föresväfvat båda, men isynnerhet den Svenska författaren. — Idéen var likväl allaredan upptagen i flere legender, och var blifven till en stående typ för en viss klass »järtecken.»)

Järtecknet hos S. Ealred (Aelred, Adilred) Abbot i Rye-vale (Rievaux, ursprungligen Blackmore, i Yorkshire) England; († omkring år 1166 eller 1167.)

Vita S. Edvardi (Bollandisternes Acta Sanct. 5 Jan. Vol. I, Tom. 1, p. 300.)

»S. Edvardus Anglorum Rex nulli petenti in nomine S. Joannis Evangelistæ aliquid denegabat; hunc enim post Apostolorum Principem arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidam peregrinus, absente Camerario, in nomine S. Joannis Euangelistæ importunè à Rege eleemosynam postularet, cui Rex pretiosum annulum, cùm nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes deuia quæque sectati sunt, et sole ruente nox obscura adducta est. Et cùm nescirent quid agerent, quò se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Susceptis autem hospitio, mensa paratur, lautissime refecti dant membra quieti. Manè autem facto, egressis illis de ciuitate, ait senex: Viri fratres, cùm summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam prosperum iter faciet vobis Deus, et ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Joannes, qui Regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denuntiantes ei obitus sui instare diem: quem infra sex menses visitans visitabo, vt

Järtecknet hos Jacobus de Voragine († år 1298), i hans Legenda Aurea, som var färdigskrifven före år 1273.

De Sancto Joanne Ap. et Evang. (Cap. IX.)

»Sanctus Eadmandus [i. e. skriffel för *Eadwardus*] rex Anglie nulli petenti in nomine sancti Joannis euangeliste aliqnid denegabat. Vnde contigit quod quidam peregrinus, absente camerario, in nomine sancti Joannis euangeliste importune a rege elecmosynam postularet. Cui rex pretiosum annulum, cum nil aliud in promptu haberet, dedit. Sed post plures dies quidam miles Anglie, in transmarinis partibus constitutus, ab eodem peregrino annulum regi referendum in hec verba recepit. Ille cui et pro cujus amore annulum hunc dedisti, tibi remandat. Unde liquide patuit quod beatus Joannes eidem in forma apparuit peregrini.»

Det är denna text som blifvit följd af Christiern Pedersen, i hans *Jærtegns Postil* [Vinterparten, Paris 1515, folio; omtryckt af C. J. Brandt och R. Th. Fenger, Kiöbenhavn 1850, 8:o, ss. 103, 104]:

»Sanctus Eadmundus som vor konge i england han pleyde at giffue alle almisse som baade hannem i sancte Hansis naffn En gong kom der i pillegrim til hannum som huercken hanss Canceler eller cammer swend til stede vaare Oc bad hannem i sancti hansis naffn om almisse Han hagde inthet hoss sig som hand hannem giffue kunde thi gaff han hannem i dyrebar guld ring No-

mecum sequatur agnum quocumque ierit. His dictis disparuit, et illi ad patriam prosperè redeuntes, quæ viderant et audierant Regi seriatim, retulerunt.»

ger stund der effter var en riddere aff england vdi et andet rige Der kom samme pillegrim til hannem oc sagde För din konge denne ring oc sig At han sende hannem den i hwess naffn han gaff hannem för bort Her aff merethe kongen att det wor Sancte hanss selff som han förre gaff samme ring i hans naffn oc ære.»

Järtecknet i *Saga Játvarðar Konungs*, ss. 16, 18:

»Svo bar til enn einn þriþja dag í jólum á hátíð Jóhannis ewangeliste, sem konúngrinn gekk í processione, skrýddr krúnuklæðum, þá sá hann hjá sèr svo sem einn pílagrímr af Jórsölum kominn, í fögrum búnínghi, ok sá pílagrímr bað konúnginn gefa sèr nokkut; en konúngrinn kveðz þar ekki til hafva þat, sem hann mætti gefva honum. Pílagrímrinn mælti: gef mèr nokkut saker þers heilags manns, sem þú ellskar mest; þá mintiz konúngrinn á Johannem ewangelistam, er þá var hátíð af halldin, ok gaf pílagríminum krúnugull sitt, ok þá hvarf pílagrímrenn. Næstu nótt efter birtiz hinn heilagi Jóhannes einum göfgum manni enskum herteknum, er þá hafði ix vetr verit hertekinn af Saracínum, ok bauð honum at segja Einglakonúngi, at seálfr Jóhannes ewangelista hafði vitraz honum á sínum hátiþardegi, ok bað hann fá konúngi fíngrgull sitt, at þetta væri satt, ok hann skylldi því síðr ifva er hann sagðe. Þá færði hinn helgi Jóhannes hann á einni svipan ok skamre stundu heim í Eingland á sjálfs sins eign, ok han war skjótt kendr af sinne húsfrú, börnum ok frændum ok hyski, ok hvílldiz hann þann dag hjá þeim. En um morguninn efter fór hann til konúngs, ok tjáþe konúnginum, svo aller menn máttu heyra, þeir er

Danska öfversättningen, sam. st. ss. 17, 19:

»Det hændte sig en tredie Juledag, paa Evangelisten Johannes's Festdag, som Kongen gik i Procession, iført Kroningsdragt, da saae han hos sig som en Pilegrim fra Jerusalem, ankommen i en smuk Dragt, og denne Pilegrim bad Kongen give sig noget; men Kongen sagde at han havde der ikke noget ved Haanden, som han kunde give ham. Pilegrimen sagde: Giv mig noget for den Helgens Skyld, som du elsker höiest. Da erinrede Kongen sig Evangelisten Johannes, hvis Höitid dengang holdtes, og skjenkede Pilegrimen sin Kroningsring; og Pilegrimen forsvandt. Den paafölgende Nat aabenbarede sig den hellige Johannes for en engelsk Krigsfange af höi Byrd, som da havde været ni Vintre fangen hos Saracenerne, og befalede ham at sige til den Engelske Konge, at selve Evangelisten Johannes havde aabenbaret sig for ham paa sin egen Höitidsdag, og bad ham give Kongen sin Fingerring, til Tegn paa Sandheden heraf, og for at han saa meget mindre skulde tvivle om, hvad han sagde. Derefter förte den hellige Johannes ham med Et og paa en kort Stund hjem til England paa hans egne Godser, og blev han snart kjendt af sin Hustru, Börn, Slægtninge og Folk, og han tog den Dag Hvile hos dem. Men den följgende morgen

inne voru, þau orð er hinn helgi Jóhannes hafðe boðit at hann skylldi konúnginum segja; hann sagðe ok inniliga frá því, hversu hinn helgi Jóhannes hafðe fært hann ok leyst hann á einne mómentu af grimmum Saracina þræl-dóme. Þetta undruþuz aller, er heyrðu, ok kveyktust einkanliga af þessum hínum fáheyrða atburð til lofs ok ástar vit hinn helga Johannem postola ok guðspjallara ok til heilagrar hlýðne vit hinn helga Játvarð konung.»

gik han til Kongen, og fortalte ham, saa alle kunde höre som der vare inde, de Ord som den hellige Johannes hafde befalet at han skulde sige Kongen; han berettede fremdeles omstændeligen, hvorledes den hellige Johannes havde fört ham og löst ham i eet Öieblik af Saraceners grusomme Trældom. Over dette forundrede sig alle, som hörte det, og opmuntredes især af denne sjeldne Tildragelse til at lovprise og elske den hellige Apostel og Evangelist Johannes, og til en sand Lydighed mod den hellige Kong Edvard.»

Svenska Legenden:

»Sanctus Ethwardus, Englands konung, hade Sanctum Johannem mycket kär och mär [stor], och sunde [nekade] den bön [åt] ingen der något beddes i Sancti Johannis Evangelistæ namn, än [om] hon var möjlig och skälig»; »En man kom en tima [tid] i stafkarls [en tiggares] kläder för konungen, då hans kämmenär [skattmästare] var ej när, och beddes något af honom. Konungen bad han [honom] bida till att kämnaren kome. Stafkarlen var trätten [efterhängsen], och bad än gifva sig något i Johannis namn. Konungen tog en dyran guldring af sinom fingre, och fick [gaf åt] den fattige.» 159. — »Långt derefter så gjort, for en ärlig Englands Riddare öfver haf till Jerusalem; och den tima han skulle sig reda till återfärd hem, då dvaldes han i kyrkan medan dromunden [köpmans-skeppet] seglade från landet. Han lät illa om sin lott, att han efterlåg, och fick att somna i sorgen»; »En man å hvit häst teddes honom i sömnen, och bad han [honom] rida med sig, och fick [gaf] honom en guldring att föra [till] Englands konung, och tacka honom af Johan Evangelistens vägnar»; »I samme stund vaknade Riddaren hemma i England, och hade guldringen i sin hand. Han förde guldringen Ethwardo konunge, och kändes konungen vid guldringen, att det var den samme guldring som han gaf i namn Johannis Evangelistæ.» 160.

För öfrigt har denna legend, som bekant är, blifvit lokaliserad äfven i Skandinavien; ty sagan om *Helig-Anders,* Prest i Slagelse, Danmark († år 1205), är alldeles samma berättelse.

Han gjorde en pilgrims-resa till Palestina, och på hemvägen, i Joppa, ville han först höra messan, ehuru vinden var förlig och hans stallbröder redan voro ombord. Under tiden var skeppet borta, och han insomnade i sorgliga tankar att se sig så öfvergifven. Men han vaknade samma dag i sitt eget land, på *Hvile-Höjen* nära Slagelse, hvarest länge stod ett crucifix, som ännu finnes i behåll, med inskrift: »*In memoriam Divi Andree, quiescentis Joppæ et heic loci expergefacti.*» Se härom:

Arrild Hvitfeldt, Krönicke (Ed. Kiöbenhaffn, 1652, folio, Tom. I, s. 174), hvilken tillägger, hvad som också står i Folk-visan: »fantes hand paa

Huilehöy for Antvorskow, lenge för hans Staldbrödre komme hiem, och haffde da været til S. Jacobi i Compostelle, oc S. Oluff udi Trundhiem, oc paa fleere hellige Stæder.»

Folk-Visan, hos P. Syv, i hans Danske Viser, Kiöbenhavn 1695, 2:dra Hundradets N:o 93.

Johan Messenius, Scondia Illustrata, Stockholmiæ 1700, fol., Tom. II, p. 20. — Han slutar sin berättelse med orden: »Quod paradoxum arbitrarer, nisi S. Athanasius in vita B. Antonii, persimile de quodam Hermogene narraret exemplum» Detta »exemplum» kan jag icke finna hos sagde Athanasius.

Erich Pontoppidan, Annales Ecclesiæ Danicæ, Copenhagen 1741, 4:to, Tom. I, s. 617.

Erich Pontoppidan, Den Danske Atlas, Kiöbenhavn 1767, 4:to, Tom. III, s. 23, som sålunda omtalar crucifixet: »Lidet uden for Slagelse ved Lande-Veyen till Corsöer, staaer paa en Höy, et Crucifix af Træ, hvis Underholdning de næst liggende Bönder ikke tör forsömme, siden der eengang kom Sygdom blant deres Creature, som de tilskreve bemeldte Crucifixes Forfald. Derpaa er nu ingen Opskrift, men paa et i de ældre Tider, læstes de Ord: *In memoriam* &c. D. e. Til Erindring om S. Anders, som sov i Joppe og opvaagnede paa dette Sted.»

Denna Danska Saga förtäljes något annorlunda af Johannes Herolt, i hans (år 1418 skrifna) »Sermones de Tempore et Sanctis, cum Exemplorum Promptuario ac Miraculis B. Virginis», Venetiis 1613, 4:to, p. 764, (Promptuarium, Exemplum 41, s. v. Missa):

> »*Sacerdos quidam celebrauit missam in Hierusalem, et reductus est ab Angelo in patriam suam.*

»Sacerdos quidam de Dacia nomine Andreas, peregrinando cum alijs peruenerat in uigilia Paschæ ad sepulcrum Christi, summo mane in die Paschæ socij sui recedere uoluerunt, quibus sacerdos dixit: iam Sanctissimus est dies Paschæ, et locus dominicæ resurrectionis, audite prius missam, et eucharistiam sumite, postea recedamus. Abeuntibus omnibus, et recedentibus, sacerdos mansit in urbe, et dicta missa, factoque prandio, solus cœpit ire, et insequi precedentes, quem ut attigit quidam in equo sedens, quid est ait, quod solus properas peregrinus? et ille factum narrans, hac inquit de causa à socijs solus sum relictus, tunc ille: Ascende inquit retro me. Et residens obdormiuit, circa uesperam vero cum euigilasset et circumspiceret vbi esset, dixit ei ductor suus, potes cognoscere locum istum? Et ille præ timore maximo uix respondere ualens, videtur mihi inquit Domine, quod ecclesia hæc, quæ ante nos est, ecclesia mea est, et domus hæc proxima, in qua mansi, cui ductor eius: Rectè tibi uidetur, Christum glorifica, cuius sacramenta ueneratus es, et quorum causa peregrinas terras et solitudinem non horruisti. Et hæc dicens, cito disparuit. Sacerdos autem de uia rediens, omnibus socijs suis narrauit magnalia Dei, quid secum factum esset, et per regressum sociorum postmodum comprobauit. Hæc Guili.»

»*Hæc Guili*» hänvisar till en af de många äldre författare hvars namn begynte med *Guilielmus* (Wilhelm).

Tydligen *samma* händelse som ofvanstående, och äfven med tillägget att presten hade tid att besöka S. Jakob i Compostella innan hans kamrater hunno återkomma — men förlagd till byn *Hisdin* i norra Frankrike — är berättad i Johannis Wolffii Lectiones Memorabiles et Reconditæ, Francofurti ad Mœnum 1671, fol., Tom. I, s. 762.

Hans källa är Fulgosius (det har funnits flere äldre författare med detta namn), och han angifver 1470 såsom årtalet för järtecknet:

»Religiosus quidam, Hesdinensis pagi incola, in Leodiensi agro, cum religionis gratia Hierosolymam perrexisset, post comites Hierosolymis substitit, ut paschatis die divina illic celebrari, qvæ alii omittebant, audiret. Veritus autem postea, ne trajiciendi in Europam facultatem ob eam moram amitteret, Joppen ad mare properabat. Itaqve defessus in itinere, equitem offendit, qui misericordia se motum ostendens, eum in equi tergum accepit, ab eoque eo ipso die, magna omnium suorum admiratione, in pagum suum Hesdinum perductus fuit.

»Ibi re exposita, ut contigerat, cum accolæ aberrare eum à recta mente putarent in Hispaniam ad S. Jacobi fanum profectus atqve inde reversus est, priusqvam ab Hierosolymis comites in patriam regrederentur. Ab eis cum esset affirmatum, post ipsos eum Hierosolymis substitisse, tunc quod ille de reditus celeritate narraverat, fidem cœpit habere.»

B. *De falska Vännerna och Liket, eller S. Jakob den Större och en Pilgrim.*

»Trettio män af Lorain, 1030 år efter Vårs Herre Pina, foro samman till S. Jacobum [i Compostella]. De lofvade hvarann tjenst i nöd, utan [alla utom] en»; »En af dem [som] lofvat hade trona [troskap] vard sjuk å vägen. Hans kompaner [kamrater] bido [qvarblefvo och vaktade] öfver honom femton dagar, och foro sedan alle från honom, utan [alla utom] den ene [som] honom ängte [intet] lofvade. Han bidde med honom under ett berg, som het S. Michaels Berg»; »Den samme dag, åt qvällen, dog den sjuke. Hans kompan tog [begynnte räddas, både för thy att natten var mörk, och han var ensam ute med liket stadd å ödemark, och [derföre att] det var hårdt folk och grymt [som] omkring bodde»; »I samme stund teddes honom Sanctus Jacobus ridande, och bad han [honom] få [lemna] sig liket att föra, och han sjelfvan [sig sjelf] upp åt bak [på hästryggen] sätta. Femton dagars led [väg] redo de förr än solen gick upp, och voro då framkomne till Mons Gaudii, halfva mil från Compostella. Der satte han dem neder, och bjöd den som lifde kalla samman sina kanoca [canonici] att jorda den döda, och säga [till] sina kompaner att deras pilegrims-färd var ogild för brutna tro.» 169.

C. *S. Jacobs hjelp, eller Pilgrimen och den lånta Åsnan.*

»En man af Frans [Frankrike], 1100 år efter Vårs Herre Pina, for pilgrims-färd med sin kona [hustru] och barn, till Sanctum Jacobum [i Compostella]»; »Hans kona dog vid Pamphilonia, och deras härberges-husbonde [värdshus-värd] tog upp [borttog] alla deras penningar, och hästen som barnen bar. Saloger [den olycklige] man bar sedan som[lige af] barnen å sinom bak [rygg], och som[lige] drog han efter sig, dertill [till dess att] en mötte honom

nom

nom och länte [lånte] honom sin åsna, att föra med [dermed att föra] barnen till Compostella.» 172. — »Sanctus Johannes teddes honom vaknom [vakande] å bönom, och sade sig vara S. Jacob, och sig hafva länt honom åsnan dit och åter hem; och [att] härberges-husbonden i Pamphilonia [var] fallen af loftet och död, och, hans häst och penningar bida hans [vänta på honom] i fullom gäldom [i full betalning]»; »Allt var honom det sannt [som] han sade, och for [pilgrimen] glad åter hem till sin [sig] med lånte åsnan; och i hans gård, sedan barnen voro å jord komne, hvarf [försvann] åsnan af hans åsyn.» 173.

10. Skuld eller Spådomen — [Nornornes (Ödets) bestämmelser kunna icke förekommas.]

A. *Judas, förrädaren* (*eller Sagan om kung OEdipus*). Se P. O. Bäckström, Svenska Folkböcker, Bd. II. Stockholm, 1848, s. 198.

Hans fader het Symeon (eller Ruben), hans moder Ciboria; Hans moders illa-varslande dröm om honom, ännu ofödd; Så snart han födes, kasta hans föräldrar honom ut i hafvet, innesluten i ett tätt kar; Han flyter till ön Scarioth, och konungen derstädes uppföder honom; Han dräper konungens son, rymmer till Jerusalem, och kommer i tjenst hos Pilatus; Judas vill stjäla ett äpple åt Pilatus från grannens trägård, men ihelslår i förvirringen derinne, sig sjelf ovetandes, sin egen fader; Pilatus gifver honom den afdödes enka och egendom. 244. — Judas upptäcker att han dödat sin egen fader, och att hans hustru är hans egen moder. Med hennes råd, flyr han till Jesus och beder miskund; »Jesus gjorde diger nåd vid han [honom, och] skipade han [honom till den] tolfte verldinna [verldens] domare [= till den 12:te Apostel], *alle syndige till tröst och efterdöme.* Thy [så mycket] värre var han sedan, att han bröt emot nåden [den nåd som] vid honom [var] gjord, *dem till rädsel som bryta skriftamål.*» 245. — (Judas i Helvetet. *P. S.* 56.)

B. *Kung Avennir i Indien, och hans son Josaphat.*

»Om den tima [vid den tid = i Kejsar Valentini dagar] var en väldig India-lands konung, som hette Avennir. Han hatade Kristet folk af all magt»; »Honom föddes en son som kallades Josaphat. Han hade digert hof. Han böd alla offra afgudum [åt afgudarne] för sins sons lif och lycka, och letade ansvar af spåmännen»; »Fem och femtio astrologi sade, alle enom munne, att han månde födas [var visst född] under den stjerna, att han skulle varda väldigare konung än hans fader. En af dem var så fram-syn [fram-synt, kunde se så långt i framtiden] att han spådde han skulle varda [en] Kristen Konung.» 609. — »Fadren styggdes vid de tidenden, och lät bygga vänasta Palacium, och sätte derin sin son, och manga Junkare med honom, och allsköns lek och skämtan [tids-fördrif], och förböd alle under lifs vada [vid lifvets förlust] att nämna för honom sot [sjukdom] eller fatökt [fattigdom], död eller nakors-kons [någon slags] genvärdo, dertill att han skulle intet tänka [på] utan dessa hems [denna verldsens] skämtan»; »Småsvennen tog att längta omsider, och leddes [fann det odrägligt] att sitta enom stad [på ett ställe.] Fader lät han [honom] utrida, med mycket herrskap och dans och lek»; »Honom mötte

två män, annar [den ene] blinder, och annar [den andre] spitälsker. Josaphat sporde sina nästa män, hvad de saluga [stackars] männen vare [var åt]? — De sade, tholika [sådana] sjukdomar mannom tillkomma. Josaphat sporde, än [om] de två [all]ene, eller flere, eller alle män varda så sjuka? — De svarade, att somi [somlige] män och yfvit [rätt] månge varda så sjuke, och ej alle. Josaphat sporde, än [om] män visste väl, hvar om sig sjelf, tholiks sjukdoms ångest eller helsans visso [visshet]? — De svarade, [att] ingen var viss för [säker emot] missfall»; »Der näst, satt å väg för honom en gammal krykke-karl. Josaphat sporde, hvi mannen var så misskapader i anletet och vanför å benom? — De svarade, att det ullte [vållade] hans elle [elde, ålder]. Josaphat sporde, huru länge män måtte lefva, förr än ellin får dera vald [ålderdom får makt öfver dem]? — De svarade, at mesto [i det högsta] 80 år eller 100. Josaphat sporde, hvad följer ellin? — De svarade, Helin [Gudinnan Hel, Döden], som är ellinna [ålderns] ände *och lifs vthan endha* [dessa ord saknas i Latinska texten (Jac. de Voragine, cap. 176); *lifs* är väl ett gammalt skriffel för *lif*, och det hela betyder: *och lifvet utan ände* (ett evigt lif i himmelen eller helvetet)]»; »Junkaren grep det [detta grep, förskräckte, kungasonen] så hårdlika i sitt hjerta, att han fick ro hvarte [hvarken] natt eller dag, för dödsens rädsel och sjukdoma [utaf fruktan för död och sjukdom].» 610. — [Enslingen Barlaams Predikningar och Liknelser. Se **Barlaam och Josaphat**]. — Barlaam döper Josaphat. 618. — Hans fader, konung Avennir, blir kristen; Josaphat som konung utbreder tron; han är sedermera eremit i 35 år; Begrafves bredvid Barlaam. Deras ben föras sedermera till Alexandria. 621.

C. *Kejsaren och Mjölnare-barnet.* — (Jemför den ännu iche utgifna [men allmänt bekanta] Svenska folk-berättelsen, benämnd: *Rike Pehr Krämares Saga.* Se äfven Bäckström, Svenska Folkböcker, II, Öfversigt, s. 39, Hin Ondes tre Guldhår. Anm.)

»Kejsar Conrad [II] var harder rättare [en sträng lagskipare]; han lade fredlös Grefven af Lippold [*Latinska texten,* Jac. de Voragine, *cap. 177, in fin., har:* Comes Lupoldus = Grefve Lupold], för mandråp. Grefven vard så arm omsider att han vard mjölnare, lönligt, i en skog»; Kejsar Conrad kom der, åt qvällen, med sinom bersarum [sina jägare], och gäste [gästade] der om natten. Om den samme natten födde mjölnarens kona [hustru] barn, och kom en röst till konung Conrad, att det nyfödda barn skulle varda konung efter han [honom] dödan»; »Konungen vard illa vid de tidanden, och vänte [trodde] sig gitta gjort gen Gudi [trotsa Gud], och böd sinom tvem svennom stjäla barnet och dräpa i skogen, och bära sig åter, till visso [visshet derom, bevis derpå], hjertat. Svennerne varkunnade barnet, och förde kejsaren ett hare-hjerta»; »Derefter fick grefven åter fred, och [än]då visste kejsaren ängte [icke] hvar grefven hade varit. Grefvens son het Henrik [III], och kom sedan i Kejsarens tjenst. Kejsaren fick veta omsider all hans tillfälle [allt som hade händt honom] och ädle [och hans börd], och hugsade än [en gång] gitta gjort [kunna handla] gen Gudi; och sände Junkaren till Kejsarinnan, der hon

satt fjerran i andro lande [ett annat land], och böd henne med brefvum sätta svennen i torn och svälta [honom] till död.» 771. — »Insiglit [förseglingen] brast å vägen, utan svensens vett [vetande]. En forviten [nyfiken] prest, som brefvet las [läste] lönliga, skrapade [bort skriften i] brefvet, och vände tenorem [förändrade innehållet] så, att Kejsarinnan skulle tagar [straxt på stund] göra svensens bröllop, och gifva honom sina dotter och henna [sin och hennes dotter till gemål].» 771, 772. — »Sedan det var så gjort, och Kejsar Conrad fick det veta, då gaf han gerna sin godvilja [samtycke] under Guds skipilse [beslut].» 772.

11. Jätten Thjassi eftersträfvar Ungdoms-Gudinnan, eller Våldsverkaren blir hängande utanför huset.

Om Ciprianus och Justina.

»Ciprianus, med djefvuls-konst, skop sig sjelf i fogla-hamn [*Latinska texten,* Jac. de Voragine *cap. 137, som öfverför detta äfventyr på en viss Acladius, Cipriani stallbroder, låter honom skapa sig i en sparf,* »arte diabolica mutatus in passerem»], och kom flygande till Justina; och jämsköt [i samma stund då] han kom för Justine öpon tappade han [sin] fogla-hamn, och hängde [så] Ciprianus högt i henna [hennes] hus-vindöga [fönster]. Han var ej för [i stånd till] fotum flytia [att röra en fot] eller flyga.» 447. — »Justina räddes att han månde springa [falla] till döda, än [om] han fölle neder; och lät han [honom] utantill neder-taga med stege, thy att hon ville ej vara mandråpare.» 448.

12. Troll-folket, m. m.

A. *Troll-bytingen.*

Om S. Stephani ungdom.

»När nu pilten var född, kom djefvulen ena natt lönlika, och tog pilten ut u [ur] vaggan, och lade i hans stad [ställe] ett afgud af sten i piltsens liknelse.» 291. — »Än [men] om morgonen, då fader och moder sågo pilten borttaknan vara, greto de ganska besklika, thy att deras hugnad och glädje var nu omvänd i gråt, och så stodo de i gråtenom, allt till dess Gud fick [gaf] dem sin [deras] son igen»; »Än [men] djefvulen bar pilten till märet [hafvet], viljandes dränka han [honom], att ej skulle ängelsens lofvan [löfte] och föräldrarnes glädje fullbordas. Då ville Gud det ej tillstädja, som ingen öfvergifver som hoppas a han»; »Nödgades djefvulen bära pilten i Trajani rike, och lade han [honom] om natt[en] för porten Juliani biskops, som var Gresker [en Grekisk] biskop. Än [men] om morgonen, när han hörde piltsens röst, räddes han det vara viskipil [vidskepelse, trolleri], och [än]då med gudelig bön nalkade han [honom]. Thy saa [? då han såg] pilten, sade [han], med stor glädje invärtes: Jag tackar Dig, Herre Gud, att du hafver gifvit mig son utan synd. [Han] tog pilten och uppfostrade han, kallandes hans namn Natanael, och lärde han [honom] Moyses' lag, så att han var allrastörste i frägdinne [ryktbarhet]»; »Nu då Stephanus, som å Greako namne var kallad Natanael — det är, Guds Hus — var [in]somnad om ena natt, teddes

honom Guds ängel, sägandes honom huru allt var tillgånget, hvadan han var kommen, och huru hans föräldrar sörjde att han var borttagen och att ett afgud var funnet i hans stad. Då böd ängelen honom att han skulle skynda sig till sina föräldrar, och afgudet som de hade till gömo sönderslå, fader och moder till stor glädje»; »Då, med biskops Juliani låf, gick han till sin fader och moder, och som han kom in i huset begynte djefvulen till att ropa: O Stephane, Guds helga vän, inför [påför] mig icke större pina; jag vill efter ditt bud bortgå, och hvad du villt mote [emot] dinom ovännom, det vill jag göra» 292. — »Då undrade föräldrarne mycket häruppå, hvilkom [till hvilka] Stephanus sade: Räddens icke, thy att jag är kommen att hugsvala eder, och till att hämnas uppå Guds vägnar den orätt som den djefvulen hafver gjort eder i långan tid»; »Då böd Stephanus göra upp en storan eld i huset, i hvilken han vrok afgudet till att bränna i asko. Då begynte djefvulen till [att] ropa, sägandes: Denne elden af Guds kraft och magt bränner mig mer än Helvetets elden»; »Och nu, då ovännen var flydder, uppenbarade sig Stephanus sinom föräldrom, efter thy som föresagt är, hvilke allramest gladdes thy att ingen fanns hans like i vältalande mål, fägrind [skönhet], dikt och visdom.» 293.

B. *Besöket hos Troll-folket (de Underjordiske), och den bortförda Bägaren.*

Dryckeshornen vid Arthurs bord.

En midsommars-afton ser en prest huru konung Arthur håller daglig fest och kamp i ande-verlden; Vid synens slut, har han med sig dryckes-hornen som han drack ur vid Arthurs bord, och låter göra guld-kalkar deraf. 686.

C. *Trollkarlens ynkeliga slut.*

Gilbert (Gerbert) och Djefvulen.

»Efter Gregorius vard Silvester [II] Påfve, 999:de år Vårs Herre, och var 4 år»; »Han gick ut af kloster då han var unger, och gaf sig djeflom [djeflarne i våld], med dem forskiälum [vilkor] att djeflarne jätte [lofvade] honom [att] göra han [honom] förman öfver alle män»; »Han vard först mästare i Nigromancia, och sedan Episcopus Remensis, och dernäst Archiepiscopus Ravennati, och omsider Påfve»; »Han sporde djefvulen huru länge han skulle lefva, sedan han vard Påfve; och fick ansvar [svar] att han aldre [aldrig] skulle dö, förrän han kom till Jerusalem.» 766. — »En tima [tid] då han sade messa efter en högtids procession, i en kyrka vid Rom som honom var ej namn kunnig [hvars namn han icke visste], ville djeflar gripa han [honom] vid altaret, och draga till Helvetes»; »Påfven fick att veta, att hyrkan hette *Dess Helga Kors Kyrka i Jerusalem*, och fick digran ånger för sina synder, och röjde [anklagade] sig gråtande för allt folket som der var sammankommet, och talde upp [uppräknade] allan sin onda lefnad»; »Sedan böd han, vid högsto lydno, å Guds vägnar och S. Peders, [att] låta skära sig led från led, och kasta sedan likstokken [bålet, kroppen] å vagn eller släde, och läta [? säta = sätta] för otama nöt eller åsnor, och låta dem draga liket utan någon mans styrelse och visan [visande], och grafva der neder [der nedgräfva] buken [kroppen] der de

först staddus [stannade]»; »Oskäliga djur[en] drogo fram vagnen till S. Peters graf, och staddos der. Der är han jordader; och äro hans ben vana att svettas gen thy [så snart] någon Påfve skall dö.» 467. Se **Julianus, Kejsare, Järtecken.**

D. *Utgårda-Lokes Svenner, eller de Onda Andarnes (Hexornas, Djeflarnes) Redogörelser.*

Djefla-mötet, eller Redogörelserna.

»En Jude kom syrle [sent] i mörke till Rom, och lagdes [lade sig] att sofva der ett afguda mönster [tempel] hade varit, och signade sig med Kors-tecken såsom han hade sett Kristna manna sed [vara], thy att han räddes djeflar.» 724. — »Gen [inemot] midnatt, kom en kronad djefvul och [satte sig] å stol och digert djefla-herrskap omkring han [honom], och hiolt [han höll] räkning med dem»; »En sade, sig hafva uppväckt många örlig, och mycket blod utgjutit, och sade sig allt det hafva syst [sysslat, gjort] i 30 dagum»; »Annar sade, sig hafva rört hafvet, och gjort stora stormar, och [att] många män [hade] tappat lif och gods i skeppsbrott, och sig det hafva syst [fullbragt] i 20 dagum»; »Dylika lät han slå och bäria [piska], och gaf dem skuld [förebrådde dem] att de hade ej mera illt [ondt] gjort om så langan tima [lång tid]»; »En annar sade sig hafva frestat en helig biskop 40 år, och kommit han [bragt honom] så när synd — den afton, och ej förr — att han slog ena kona om härdar [klappade en qvinna om axeln] med hende [sin hand]. Djefvulen tog kronan af sitt hufvud, och satte [den] å hans hufvud, och sade han hafva mera illt gjort än alle vi här»; »Sedan bad han sig låta få veta, hvar [hvem som] der sof? En sade, der ligger ett tomt kar, och [än]då insiglat [förseglat], och mente dermed Juden, trolös [utan tro på Kristus] och dygde-tom, och [än]då signad med Kors-tecken»; »Vid desse andsvar [detta svar] flydde allt djefla-herrskap. Juden förstod Korstecknets dygd [kraft], och vard Kristen, och varade [varnade] biskopen vid [om] sin våda.» 725.

13. Einheriarnes dagliga lek-strid i Valhall eller Kämpa-glädjen i Himmelen.

Konung Arthur efter döden.

»En prest sade daglig messa för hans [Arthurs] själ. En midsommarsafton teddes honom i sömn en Riddare, som sade sig heta Valuamus [Gavian], och böd honom till sin herres högtid»; »Der såg han rikt hof [en herrlig hof-fest] ändas med jammerlig strid, så att alle föllo begge vägnar [på begge sidor], till [till att] Valuamus stod upp å vällenom [stridsfältet], och sade presten dylik vara sins herra dagliga pina och hans kompana [kamraters] till domadags; thy att hvad godt de gjorde, det gjorde de för dessa hems [denna verldens] rosin [lof och ros], och bad han [honom] låta göra kalkar [för Nattvarden] af de guld-kar han drack af vid sitt bord»; »Presten vaknade der han somnade, och hitte [faun] guld-karen i sin barm. Kalkarne gjordes, och äro än[nu], till åminnelse.» 686.

14. Valhalls-festen, och den uppvaktande Valkyrian.

De två Änkornas dröm i Cöln.

År 1101 lefde uti Cöln tvänne systrar, änkor, hvilka mycket älskade de Heliga Tre Konungar; På Trettonde-dag Jul, efter en predikan till deras ära, begynte de att undra om deras lön i Himmelen och hvarföre de ingen serskild fest-dag hade på jorden; »Än [men] om natten näst derefter syntes dem båda, i sömnen, [lik]som de voro oppa [oppe på] ett Palacium [det] allravänaste, och prydt med all ära, och der sato [sutto] vid bord man och jungfrur otaliga, i största fägrind, glädje och hugnad.» 915. — »Än [men] i högsta sätet och midtför bordet sato de Helga Tre Konungar, i ärlig skrud, och före dem stod en allravänaste man, hvilkens anlete var mer skinande än solen, och hans kläder voro så klara [genomskinlige] att de görlica [godt, lätteligen] sågo [hans] lekamen allan vara blodrosig och enkanneliga blöda hans händer, fotter och sida; och han rätte oppa [skar, delte ut, mat] för de Konungar och för alla de som vid borden sato»; »Än [men] en jungfru stod när honom, ehvart han gick, och hon skänkte [vin] allom dem han gaf [att] äta, och bad alla vara glada och välkomna [till] de Tre Konungarne; och thön tu [de 2, Herren och Jungfrun] de gingo före i gästabudet med all glädje och hugnad»; Mannen (Kristus) helsar de tre Konungarne»; Jungfrun (Maria) helsar änkorne, och bjuder dem till sig på det verkliga gästabudet på morgondagen. 916. — Begge änkorne bigta sin serskildta men sammanstämmande dröm, och dö på sagde tid, kallade af två »skinande småsvenner»; Härefter stiftas på många ställen en serskild fest för de Helige tre Konungar. 917.

15. Lifs-träet och Enhörningen, eller Verlds-träet Yggdrasil.

Barlaams tredje liknelse:

Mannen, Enhörningen och de tvänne Råttorne.

»Ett rädelikit [förskräckligt] djur, Unicornis, jagade en man ut å en mosse flytande och grundlös [bottenlös], så att han gat sig ingenstad hållit, utan vid en liten Qvist som runnen var upp af en torfva»; Der såg han 2 Möss, andra [den ena] hvit och andra svart, skära Qvistens rötter, och en Drake — nedan omkring torfvan — blåsa lågande etter, och vilja han [honom] svälja; och 4 Ödla-hufvud uppsmyga um [om, vid] hans fötter af [ut ifrån] torfvan»; »Unicornus tyder *Döden,* som alle män jagar. Mossen tyder *Verlden,* thy att hon är sörog [smutsig] och hänna giri [hennes girighet] grundlös. Draken tyder *Helvete;* Qvisten thässa heims [detta vårt] *Lif.* Hvit Mus och svart [betyda] *Dag* och *Natt,* som nöta [bortfräta] mansens Lif till det ändas. Fiughur [de 4] Ödla-hufvud tyda [de] *4 Elemente-krafter,* med hvilka mansens lekamen är sammansatt: Torka, Väta, Hete och Kulde»; »Litet honag [den lilla honungs-droppan] tyder *Lekamens Lusta,* som allt ofmangom [för allt för många menniskor] är så söt, att de glömma sin Själa-våda.» 614.

C. Sager, Sägner, Fabler, m. m.

1. Kung Salomon, Genierne och Glas-karet.

S. Margareta och Djefla-Draken.

A.

»Himna [himmelskt] ljus sken i myrko-huse [fängelset]. Hon bad Varn Herre låta sig se sin ovän. Henne teddes djefvulen i Drake-like [en drakes skepnad], stor och rädelik [faslig], och svalg [uppslukade] hänna [hennes] hufvud, och räckte sin tunga öfver hänna ilia [fot-sålor] att draga henne allesamman i sitt sväljande [gap].» 542.

»Margareta stod svolgen i drakens mun, och gjorde Kors för sig, och sprack Draken för Kors-tecken sönder i midio [midten]; och Margareta stod, der som hon Korset gjorde, hel och helbregd.» 542.

»Djefvulen ville henne än mer fresta, och teddes henne i mans hamn. Margaretha föll å knä, och bad Varn Herre sig till värn. Djefvulen tog om hänna [hennes] hand, och bad henne ej göra mera skam af sig. Hon stod upp med gudlig tröst [förtroende, kraft], och kastade Djefvulen under sina fötter,

B.

»Detta var den sjette timman å dagen, då hon gick i mörkia-stwna [fängelset]. Då gjorde hon Kors före sig, och bad nådeliga till Gud. Hänne [hennes] fostermoder födde henne dagliga; genom ett litet vindöga [fönster] fick [gaf hon] henne vatten och bröd, och skref hänne Pina margfallelika [till fullo]. Då uppstod i vrån en rädelikin [förskräcklig] Drake, och syntes hafva ögon af guld, och hans skägg var långt, och hans tänder voro såsom jern. Utaf hans näsa gick rök, om hans hals var en orm, i hans handom var en brinnande eld, af hans mun utgick så mycken eld att all [hela] myrka-stwan innantill lystes. Då bleknade S. Margaretha, och vard rädd, och föll neder å knä, och sade: Herre min Gud, Jesus Christus, hjelp mig och var min vän; jag vet mig änkte vara brottlikin [intet hafva brutit] vid dem som mik emot strida. — Då hon hade så sagt, då räckte Draken fram sin tunga öfver hänne [hennes] hals, och svalg henne i sig.» 549.

»Än [men] af thy Helga Kors som hon hade gjort för sig, då sprack Draken sönder i två luti [delar], och hon gick så ren af hans lif som hon var förra [förut].» 549.

»Då såg hon en annan djefvul å sin venstra hand, svartan, och hans händer voro bundna vid hans knä. Då tog hon att bedja till Gud, och sade: Jag lofvar dig, min Herre, Jesus Kristus, att jag ser min ovän vara dräpen och nederkastad till Helvetes, och troder [jag trampar] han [honom] med minom

och trod [trådde på honom], och sade [att] djefvul[en] var nu qvinnans fota-trod [pall].» 542.

»Djefvulen öpte [ropte]: Helig och säll Margareta, jag usal [osalig] är unnen [öfvervunnen]. Minder skam vore [det för] mig trodas [att ned-trampas] under karl-mans fotum. Det öker min ånger att jag är skamhållen af [ett] mö-barn; och mäst af thy, att din fader och moder voro mine goda vänner, och alle dine föräldrar. Margareta sade till hans: Säg mig hvi du frestar Kristet folk så mangom lundum [på så många sätt]. — Han sade sig hafva naturligt hat och afund vider [emot] Kristet folk, och mäst vid de bäste, som gudliga lefva, thy att de vilja Himmerike egna [göra till sitt eget] som han förgjorde [förlorade] och sade sig det engum [åt inga] unna.» 542.

fotom. — Då hon hade så sag , då gick Djefvulen fram, och tog i hä ne [hennes] hand, och sade: Marg reta, det är ymnat [jemnt, nog] att du drapt min broder, som jag sände [sändte] till dig att han skulle spilla din jungfrudom. — Då lofvade hon Gud, och grep Djefvulen om hårlocken, oc kastade han neder till jorden, och sade till han: Låt af [upphör], din fu le Ande! af din orena talan om min jungfrudom, for thy att jag hafver Christum mig till hjelp. — Då hon had så sagt, då lystes allt huset, myrkia-stw n [mörkstugan, fängelset], innantill, och det Helga Kors af Himmerike syntes, och den Helga Anda kom, och sade: Helig äst du, Margaretha; Paradis Portar äro upplåtna för dig.» 550.

»Då sade hon till djefvulen, och steg å hans hals med sin högra fot, och sade till hans: Säg mig ditt kön [slägte]. — Djefvulen svarade: Margareta, låt upp din fot af minom hals, medan jag säger dig mitt kön. — Så gjorde hon, och han sade: Jag heter Belsabub; du ut-krystade mitt öga och drapst min broder, för thy att Gud är med dig. Förr än du trodde å Gud, då vast du änkte [intet] utan aska. Nu tyckes du hafva andra skipilse. Jag är den som strider mot alle rättvise män, och jag uppväcker dem af sömn som mig lyda, att gånga att stjäla och röfva och annat ondt att göra. Dem jag ej gitter väckt af sömn, då låter jag dem synda i sömn. Nu, än [om] jag vore [öfver]vunnen af nokrom manne [någon karl], då våndade jag det änkte. Nu sörjer jag mäst af thy, att en späd mö hafver mig förvunnit. Din fader och din moder de trodde båda å mig, och du villt ej lyda mig. — S. Margaretha svarade: Säg mig hvo dig födde, eller dig böd [att] strida mot rättvise

»Han sade ock frammer [vidare], att Salomon [hin] Vise läste otaliga djeflar i eno Kar, och der lågom vi medan han lefde. Efter han dödan [hans död], rök [rökte, ångade, uppsteg] vår Helvetes eld — som vi med oss bära ehvar vi ärom — upp af Karet, och vänto [väntade, trodde] män digert [mycket] liggande guld i Karet vara, och bröto Karet.» 543.

»Då först lypte [lyftade] Margareta fot[en] af hans hufvud, och böd uslom [den usle] fånge fly, och flydde [han] fägin [glad] af hänna hand.» 543.

män. — Djefvulen svarade: Säg mig huru du fick så mycla [mycken] tro; då säger jag dig mitt kön [slägte]. — Då sade Margaretha: Du äst ovärdig att höra Guds ord, thy att jag är änkte utan Guds nåd.» 550.

»Då svarade han: Lucifer är vår konung, som ut vard kastad af Himmerike för sin högfärd[s] skuld. Salmom Vise hade oss luckt [innestängt] i eno Glas-Kar. Så kommo män af Babilonia, och hugsade [tänkte] det vara guld, och de bröto Karet, och sedan fyllte vi alla [hela] Verlden med etter.» 551.

»Jag manar dig, Margaretha, um lifvandin [vid den lefvande] Gud, der [som] du tror å [uppå], låt mig aldrig optar [oftare] komma ut af thässa huse [detta hus], utan låt mig, så bunden, neder-fara i jorden, det [så att] jag aldrig optarmer strider mot rättvise män. — I det samme öppnades jorden, och han lucktes derinnan.» 551.

2. Kyskhetens seger, eller »kalf håll karl och karl håll kalf!» — (Se G. O. H. Cavallius och G. Stephens, Svenska Folk-Sagor och Äfventyr, I, Stockh. 1844—49, 8:o, N:o 14, Hafs-frun, »Konungasonen och Prinsessan Singorra», s. 241 følj.)

Den bedragne Kittel-omfamnaren.

Sagan om S. Anastasia och hennes 3:ne Mör, Agape, Kyonia och Irene.

»Hon [S. Anastasia] hade väna tre [3 fagra] tjeniste-möar, Kristna, som hette Agape, Kyonia, Irene. Romerska Borgmästaren ville kuska [tvinga] dem till afguda dyrk [dyrkan] och [till att dela] sin säng, och lät dem innesluta i eno stekare-huse [ett kök], som [der] kittlar och grytor stodo inne.» 485. — »Der kom han sjelf med girug lusta, och vard avita [galen] först han inkom, och grep [de] sotiga grytor i sin famn, som han mente vara möar, och kysste kittlarne, till han vard sotig om allt sitt anlete och händer, så att alle vänte [trodde] han [honom] vara [ett] Troll då han utkom, och somi runno [somlige sprungo] undan honom, och somi bardo han [piskade honom]»; »Han tog [att] undra omsider, hvi män gjorde så mycken vanheder af honom som voro förra [förut] vane att hedra [honom], thy att han såg ej sjelf huru ful han var vorden; och då han ville ingånga för Dioclesianus, och kära [beklaga sig], svart som kittel-botten, då spottade somi i hans ögon, och somi slogo han

och kastade träck efter honom, allt [under att, det] tyckte honom sjelf som han och alle män voro hvite och hvit-klädde.» 486.

3. Mön som Ungersven, eller den lif-dömde Våldtagaren befinnes vara en Qvinna!

S. Eugenia räddar sig i mans-kläder.

»Han [Commodus] sände en ärlikin herran, en af de första, som het Alexander, till Egypten, att styra och råda rikeno [riket der] af Romara [på Romarnes] vägnar»; »Alexander hade dotter Kristna, som het Eugenia. Hon flydde lönlika frå hednum fader, med två välborna svenner, som sig låto kristna med henne»; »Hon tog vid [påtog] karlmans-kläder, [för] att [hennes] fader gate dess sider [måtte så mycket svårare kunna] sport efter henne, och sade sig heta Eugenius [från] karlmans-namn[et] Eugenius; och de båda hänna [hennes] svenner gafs [gåfvo sig] i Kloster — (Protus och Jacinctus). Och efter [att] dess Klosters Abbot [var] död, vard Eugenius Abbot.» 385. — »En dess lands fru, Melancia åt [vid] namn, djefvuls andbud [ett djefvulens verktyg], beddes synd, ofdjerf [alltför djerf], med Eugenius. Och för thy att Eugenius sade nej gen [emot] ondskap [hennes], lög [påstod lögnaktigt] Melancia att Eugenius Abbot ville henne våldtaga och hänna [hennes] heder och ära kränka»; »Eugenius [Abbot] med sinom kompanom fördes till Alexander, att dömmas till död. Eugenius förde af sig [sina] kläder, och pröfvade sig vara mö och ej man; och kändes der Alexander fägin vid sin dotter, och vard diger glädje innan [inom] hans gård och land; och vard Alexander Kristen, och allt hans herrskap»; »Gud hämnde Melancias lygd [lögn] och odygd; hon brann till bana [ihel] innan [i] ljungeld.» 386.

4. Den oskyldiga hustrun återfinner lyckligen sin man och sina barn. — Se P. O. Bäckström, Svenska Folkböcker, Band. I, Stockholm 1845, 8:o, s. 184, »Helena Antonia af Constantinopel»; s. 235, »Kejsar Octavianus»; s. 264, »Hildegardis och Talandus.»

A. *Sagan om Faustinianus och Macidiana.*

Macidiana, S. Clemens' Moder, i frestelse.

»Clemens, Romsker at ädle [en Romare af födsel], son Faustiniani af Selio Berg [Cœlio Mons, Kelmuntz i Schwaben], 92 Vårs Herra år, satt innan [i] S. Petri stad och stol 9 år, 2 månader, 10 dagar»; »Hans fader Faustinianus och hans moder Matidiana [Macidiana] voro båda välborne folk, af bästa Romerska slägt, och hade 3 söner, Faustinus och Faustus och Clemens»; »Matidiana hade diger oro af sins husbondes broder [vid att han lockade henne] till oloflig lusta och älskog. Hon var mycket fager och dygdefull, och ville gerna vara frels af hvar dags unadum [förföljelser]. Hon räddes [än]då att säga sinum bonda [till sin man dessa anslag], och komma [bringa] de bröder i vandräde [osämja, harnesk] för sin sak, utan diktade [påfann] ett annat råd, och lög nödig [framförde en nödlögn] — att en Gud teddes henne om natt[en] och manade henne [att] fly fjerran till andra länder med mina två söner, Fau-

stinus och Faustus, till Gud [befaller] mig återkomma, än [om] jag och mine söner viljom lif hålla, och ej dö bradum död.» 346.

Macidiana skeppsbruten.

»Faustinianus fick till råda [det rådet, beslutade] att sända moder[en] med them synum [sönerne] till Athen, både till värjo för vonde [emot ond] lycka, och så till nämis sinum synum [för sine söners undervisning], thy att Athen bar fordom skola-pris som nu Paris [gör det]»; »I vägenum [på resan] brutu de skepp [ledo de skeppsbrott] med lifs våda, och kom ensamen moderen öfver [ofvanpå] ett skär, och månde nästan för harm [i sin förtviflan] hafva sig sjelf till grunda sänkt [dränkt sig sjelf], och hade hon ej vån haft [om hon icke hade hoppats] att finna sina söners lik. Och deraf hade hon någon sorge-lisa än[nu]. Sedan hon var dess orvana [men sedan hon förlorat allt hopp derom] ref hon sitt hår af hufvudet, och slet och sargade sina händer med tannom [tänderne], till folk kommo omsider; och en sälug [godhjertad] fru, ibland annat folk, gat henne något till hug-ro [tröst] talat, och sade sig innan skipbruti langu [att hon länge sedan genom skeppsbrott] hafva tappat ungan husbonda [sin egen unga man], och aldre [aldrig] sig gipta [gifte] eller ville giftas efter han dödan [honom nu död]»; »Matidiana fick någon sorge-svala [hugsvalelse], både af thy [deraf] att hon var ej usel ensamin, och så mer af the säluga frune [den goda fruns] dygd och tålamod; och valde sig vara sälug änka, och ärfuoda [att arbeta] sig till föda, innan [i] hänne huse [hennes hus. Och detta gjorde hon] till hänna händer urdu [blefvo] oföra till ärvodis [arbete], af thy att hon bet dem och slet dem fordom i sin sorg»; »Hänna husfru vard ock omsider den tima [vid den tid hvarom nu talet är] numin [borttagen, rörd af slag] i flere lemmer, och låg länge lam i sota-säng, och Matidiana gick um bröd dem badum till föda för sylt [tiggde bröd för dem båda, att föda dem emot hungersnöd].» 347.

Faustiniani bortresa. — Clemens' visdom.

»Eno are [ett år] sedan Matidiana seglade, sände Faustinianus bud till Athen, att veta om sin kona [hustru] och söner, huru de mådde. Och kommo de han utsände aldre åter till landa. Andru are [året derpå] sände han andra, och de kommo åter, och sade sig enkte gita spurt [intet kunnat uppdaga] till thera mödgena [angående modren och sönerne]»; »Faustinianus satt Clemens hemma, under frända gömo [sina fränders beskydd], och seglade sjelf till Grekland, att leta efter liovom conu ok synum [sin ljufva hustru och söner]»; »Fem ara [år gammal] var Clemens om den tima [vid den tid då] hans moder och bröder seglade heman [hemifrån], och då sju ara [år, då hans] fader for frå honom; och 20 år var han så att han enkte sporde till fader och moder. Clemens gick till skola, och vard visaste philosophus och vis mästare i allum listum [alla konster]»; »Mäste mån var honom um [han var mest mån om] att finna huru mansens själ är fräls för Hel [fri ifrån döden] och [huru] hänna lif och dygd [kraft] är odödeligt. Och det var hans mäst och märast [största] disputeran, hvar [-helst som] mästare samman-kommo; och fägin [rätt glad] var han hvarn tima [hvarje gång] hau eller nokor [någon annan] gat det pröfvat.» 348.

Clemens blifver kristen.

»Barnabas kom till Rom um den tima [vid den tiden], och philosophi straffado och häddo [klandrade och begabbade] hans predikan, och gjorde honom mang argument [och framförde talrika inkast emot honom] um mangan häggoma [om allehanda galenskaper och dumheter, sofistiskt]»; »Clemens var en af dem som hafnade vid [? emot-gick, förkastade, nekade tro till; *i handskriftens sednare hand:* med had [hån] och med spott ficks vid (emottog)] Barnabas, och sporde med spott af honom denna question: *Medan lus är litil och hafver 6 fötter, hvi hafver fylin* [*elefanten*] — *så digert* [*stort ett*] *djur — ej mer än 4 fötter*?» 348. — »Barnabas svarar: Detta vore mig lätt att lösa, än [om] du sporde dertill att du ville veta [verkligen hämta upplysning derom]; än [men] jag finner väl att du far med frestningum och heggoma [spetsfundigheter och skälmstycken]. Jag är kommen [för] att visa dem der [som] vilja veta hvad Gud är sjelf, eller själens helsa; och aktar jag enkte nokon annar [något annat] ting»; »Det ord föll så innan Clemens' hjerta, att han lofvade Barnabas Kristna tro, och for med honom af Rom att finna S. Petrus sjelf. Och fann der, fägin, sannind [sanningen derom], huru själen är häll och säll, och odödelig med Gud innan [i] Himmerike.» 349.

Macidiana återfinner sina trenne söner.

»Simon Magus hade två discipulos haft, som hette Aquila och Nicheta, [men nu] voro frå-vende honom och [komna] till S. Peter, goda och gudliga»; »Petrus sporde en dag Clemens [angående] hans ätt och ädle [fädernesland], och då Clemens talde for hanum fadurs färd ok moder och sinna brodra [berättade för honom sin faders och moders och bröders öde], och att hans var engin annar vänta [och att han icke kunde tro annat] utan att hans moder och bröder månde drunkna, och så [äfven] fader, eller döda [vara] af sorger, då varkunnade Petrus honom, och gat ej haldit [kunde icke tillbakahålla sina] tårar»; »Petrus for en dag å skepp med sina discipuli till ett ö-land, 6 vicu sio [vika-sjö = sjö-mil] frå Rom. Och var der Matidiana, Clementis moder, kommen, sälug [stackars] fru, att tigga sin föda; och kom [hon] der farande, som [just då] S. Petrus stod för unders skuld [undrande] och skådade stora pelare som af glar [glas] voro gjorde.» 349. — »Petrus avitade [förebrådde] Matidiana, hvi hon ärfvode [arbetade] ej sig till föda. Matidiana svarade: Jag hafver, gode herre, hammen [formen] af händer ensamin [allena], och änkte mägin [icke magten, någon kraft i dem]; så hafver jag dem bitit och med tannom slitit, att de äro mig dofna [domnade] vordna; och usyni [osinne, i en olycklig stund] kom jag då lefvande till lands; helder [mycket hellre, helst] måtte [jag] mig sjelf hafva dränkt. Petrus svarar: Hvi talar du så, sälug fru? Vest du ej, att thera [deras] själar tåla diger nöd och pina som sig sjelfva förderfva? Salug fru svarade: Visste jag att själen lefde efter lekamen, jag drape mig gjerna sjelf, dertill att min själ måtte få, en stund, se mina kära söner. Sedan sporde Petrus, och hon sade honom all sin misfälle [alla sina olyckor]»; »Då sade Petrus till hänna: En ungersven som är med mig, som heter Clemens, han säger tholic [tolket, sådant] misfälle vara tilkommit

sine moder och bröder. Matidiana föll för Petri fötter, med tårum, och sade sig vara sannerliga svensens moder, och bad han [honom] låta sig se svennen. Petrus sade [sig] det gerna vilja göra; och bad henne hålla sitt mod, då hon såge svennin, så länge skeppet fore frå lande. Hon jätter [lofvar] honom»; »Petrus leder hona till skips [henne till det skepp] som Clemens var [på], och log Clemens för under, då han såg Peter leda [en] qvinna med sin hand. Första [så snart] salug fru såg Clemens, och kände honom af sägen, då gat hon ej längre hållit sino modhe med hofve [sin lidelse med hof och måtta, styra sig], ntan föll honom innan [i] famn, och kysste och klappade»; »Clemens vard annars hugha [helt förvånad] vid qvinnona laat [qvinnans later, åtbörder], och vrok henne vred från sig, och gaf Peter skuld [bannor]. Petrus bad Clemens, sin kära son, ej illa låta, och ej vraka [bortvräka] sin moder frå sig med vrede. Så blöttes bradlika [smälte hastigt] Clemens' hjerta vid desse ord, att honom runno så tår af ögon som strömmar af adhrom [källådror], och [han] föll, bradh [straxt], fägin, öfver moders armar, med glädjes gråt.» 350. — »Petrus lät hänna [hennes, Macidianas] härberges-hustru för sig föra, som limom la numin [hvars lemmar voro domnade, som var paralytisk], och gaf henne helsa och böter [bot] med åkallan namns Jesu Christi, och vard [hon] Kristen»; »Matidiana sporde Clemens, hvad han visste af sin fader. Clemens svarar: At han [Faustinianus] for [reste för att] leta [efter] henne och sina söner, och kom aldre mer åter till landa. Matidiana suckade sorgelika, och svalade tho dighran del [tröstade ändå för en stor del] sin sorg med Clemens»; »Innan then tima [vid denna tid] kommo de fram-farande både, till skepps af lande, Nicheta och Aquila. De spordo Clemens hvad qvinna det vore som honom så kärkommen är? Clemens sade henne vara sin moder, och Gud och S. Peter hafva henne sig återgifvit, som han vänte vara död. Nicheta och Aquila hörde af hänna färd och misfallum, som hon sade S. Petro, och Petrus dem. Och stodo upp der de sutto undersfulle, och sade: Herre Gud, som allo [allt ting] råder, mun [monne] detta vara — som vi hörom — ord eller drömmar? Petrus sade, der änkte fals i vara [var intet falskt deri], utan det allt sannt vara der sades»; »Nicheta och Aquila sade till Petrum: Vi ärom Faustinus och Faustus, som fader och moder vänta vara döda, och runno [lupo] både i moder famn, och kysste sötlika. Moderen föll vid jord, vid fägins fund [det glada mötet], och visste ej väl hvad hon skulle vänta, förrän Petrus tröste [uppmuntrade] hänna [hennes] tro, att de voro, [de] ock, hänna söner.» 351. — »Matidiana sporde sina sötaste söner, hurn de kommo med live [lifvet] till landa? De svara: Sedan skeppet löstes alt synder [var allt sönderslaget], och vi flutum [flöto] öfver ena fiöl [på en planka, bräde], då funno oss röfvare, och sålde oss enne [till en] fru Justina. Hon löste oss till frälse af träldom, och hiolt os [höll oss i, gaf oss] kost och kläder till skola, till vi urdhum [tills vi blefvo] två af de första innan allum boklistum [i alla bokliga konster]. De [som] oss sålde vändu os nampne [förändrade våra namn], och kallade oss Nicheta och Aquila. Sedan följde vi djefvuls-villa, med Simon Magus, till Petrus predikade oss rättan väg frå villa [irrlärighet], och tokom [vi] Kristendom af Matheus.» 352.

Macidiana återfinner sin man Faustinianus.

»Annan dagh arla [tidigt den nästa dagen], der Petrus var å sinum bönom lönlika utan[för] staden, och de tre bröder med honom; Faustinus, Faustus och Clemens, — talar [sålunda] till thera [dem] en ärliger karl at ännis laghum [hvad angick hans anletsdrag och seder], och fattig af klädum: Jag varkunnar eder bröder mine, att j faren mycket ville under gudhlike wäntu [? gudlig väntning, en from tro på Gud och det bättre] tapadhu hopi [? *abl. abs.* hoppet varande borttapt, men med onyttiga förhoppningar]; thy at ängin är Gud som J vänten vara [der är ingen Gud, som J tron det är], der [som] allu [allt ting] råder, utan all thing styras af Skäpne-lagar [Skickelsens slagar], och hvar man af Ödet och Lyckan, och sjelfsins [hans eget] blod, och ängin är annur [der är ingen annan] gudlig Forsyn. Jag hafver rönt i mig sjelf Ödhnu lagh mykit rik [en Ödets lag mycket mägtig] och Skäpnets lag mycket tung. Och mughin J [J må] mig dess heldre tro, [derföre] att jag hafver namn att vara vis öfver många, som veta natura-mägin [Natur-vetenskap, Natur-kunskap; i Latinska texten: *disciplina mathesis*]. Jag är vorden mäst vis af misfallum [motgångar]; klok i böcker, och [ännu] mer af olycka. Vänden åter af villa; varen ej dårar. Enkte [alls intet] duga böner gen [emot] Ödhno-lagum ok Skäpno-skipan [Ödets lagar och Skickelsens bestämmelse].» 352. — »Clemens' hjerta qvaldes mycket vid hans ord, och syntes [han] hafva sett mannen, och kände [än]då ej käran karl, thy att han var vorden sjelfvum sig oliker [olik sig sjelf] af stor sorg. Petrus lot [lät] de 3 bröder, Faustinus, Faustus och Clemens, disputera vid [emot] karlen med boklistum, thy att de voro vise philosophi. Karlen sade till thera [dem] omsider: Väl mente [skulle jag förmoda] att gudlig [gudomlig] Försyn rädhe [skulle råda, styra] verlden, om ej hade jag rönt yfrith [ymnigt, allt för väl] Skäpne-lag min och minna hustro [min hustrus]»; »Hon var född under them stiærnum [de stjernor] som göra konor [qvinnor] at thræelum kiæra [kära i trälar] och [att] vilja bättre andrum [att älska andra bättre] än sinum bondum, — [samt att] drunkna i vatten och dö utländis [utrikes]. Thæsa ödhna [dessa öden] sannadis henne. Hon lade sin svenn innan [i sin] säng, och rymde frå lande, thy att hon räddes skam och skada, och ligger död djupt innan sjö-grund, såsom min broder sade mig sedan. Hon frestade han först till fulan last och ledan lusta; sedan hon gat ej dragit hans hug till odygd, då fick hon trälen så kär att hon rymde af lande med honom. Ingen må då henne nokra skuld [någon tadel] gifva, thy att henne drogo till odygd blod och öden. Dernäst tedde [berättade] han hänne lyghna dröm [hennes låtsade dröm], och huru hon bad han [honom att] lofva sig fara till Athen med två sine söner, och tappades innan skeppbruti.» 353. — »Då ville de 3 bröder kännas vid sin fader; utan [men] Petrus böd dem än en stund bida. Petrus talar till karlen: Än iak giter thik wist [om jag kan visa dig] att din hustru lefver, och hafver lefvat, med dygd till denna dag lasta lös ok olofliks lusta [fri från, oskyldig till, last och oloflig lusta], och [att] alla edra söner lefva menlösa [utan skada], då skalt du gerna kännas vid Gud, ok at ængin ær annur ödhna æn Gudz forsea [och att inga andra Öden finnas än Guds Försyn], och at *fræls war wilin* [viljan skaptes fri], som med dygd

[kraft] och vett må styra stjernorne, och råda [beherrska] blode med öfverbud, och mena [förmena, neka] likamannum [åt kroppen] oloflig lusta — med Guds nådum. Karlen svarar: Så är ett omöjligt som annat, att min kona [hustru] och söner lefva, och att Ödhnau [ödet] är ej väldug ensamen»; »Sedan visade Petrus honom — och fullförde sin[a] ord med järtecken — att de 3 svenner före honom stodo voro hans söner, och sade deras namn, och hans sjelfs, att han het Faustinianus»; »Då föll Fastinianus vid jord, vid unders tidande [de förunderliga tidender]. Hans 3 söner föllo gråtande öfver [till] faders hals, och kändes hvardera fägin vid annan; och förstod Faustinianus af thera färd, och thera moder[s] ord och ände. Matidiana kom vid thera [deras] samtalan, och vard så full fägins-fund [glad öfver deras lyckliga sammankomst] så som [om] hvardera vore kommet af döda. Och fullades [fullkomnades] dermed thera fägnad, att the alle funno sannan Jesus Christus vara sannan Gud. Och voro de alle samman fäghin, mödhgine [både modren och barnen] i Guds frid och Sancti Petri werskap [beskydd].» 354. Se **Clemens, Macidiana.**

B. *Sagan om S. Eustachius.* — (Se Brot af Placidus-drápu, utgefid af Sveinbirni Egilssyni. [Skola-Hátid Bessastada Skóla]. Videyar Klaustri 1833, 8:o. — Detta fragment af Eustachius-Sagan är på Forn-Norsk vers, från sista hälften af 12:te århundradet).

Hjorten.

[»Sanctus Eustachius, Placidus at öknampne [med tillnamnet Placidus], var Trajani Kejsare marskalk. Honom teddes i jägan [under jagt] en Hjort, och mellan Hjortens horna ett Kors och Jesu Christi liknelse, skinande som solen, och sade till Eustachius: jag låter dig en stund jaga mig, dertill att jag gita [måtte kunna] jagat dig. Eustachius, undersfull, sporde hvo der talade? Och honom svarades: Eustachie, jag är den som skapade himna och jord och mankönet [mennisko-slägtet] af mold [mull], och löste jag mannen [menniskan] med minom död, och stod jag upp tredje dag af död, och är mitt namn Jesus Christus»; »Eustachius föll vid jord for gudligt vald [öfverväldigad af den gudomliga magten], och beddes nåder. Jesus böd honom, med kona [hustru] och barnum varda Kristen. Sammaled teddes Jesus hans hustru, der hon satt hemma, med samme orden»; »Påfven kristnade dem al mödhgene [alle, föräldrarne och barnen]. Jesus teddes dem annan tima, och varade them vid [tillkännagaf för dem] många genverdu [vedervärdigheter] dem monde tillkomma, och manade dem till tålamod, och jätte [lofvade] dem sin tröst, och än, [der]-efter, både thæssu hems oc annars [denna och den andra verldens] glädje och ära.» 372.]

Skiljsmessan.

»Härefter kom brådsot [pest] innan thera herrskap [ibland deras hushåll och bönder], och dog både qvinnor och karlar, både fä och folk. Dernäst stulo tjufvar allt thera [deras] gods och guld och silfver»; »Sedan flydde de sjelf[ve] lönlika till skepps, och kommo till Egypten. Skipherran [skepparen, kaptenen] hiolt hans konu [qvarhöll hans hustru] med våld för skiplegho [öfverfarts-

pengar], och han gick bort gråtande med barnum, och kom till ett stort flytande vatten, och bar först öfver annan [den ene] småsvennen, och for åter efter andrum [den andre]. Då han kom mit-syndhis [midt i sundet, halfvägs öfver] grep en ulf den småsven [som] öfver var förd, och [ett] lejon [grep] den [som] efter-sted, och buro bort båda. Sälugher [den olycklige] fader såg och sörjde»; »Skipherran dog bradlika [hastigt] förr än Eustachii hustru kom i hans säng, och så [äfvenledes] hvar den [som åt] henne ville men [skada] göra, och hon tjente sitt bröd med arfvode [arbete]»; »Hirdhing [en herde] med hundom frelste annan småsvennen af lejons-tänder, och annan [den andre frälste] ploghmän [plöjare] af ulfs-våld. Sälug fader vänte [trodde] dem uppätna, och thera modher annur kona wrdhna [att deras moder var blifven en annan mans hustru]. Småsvennerne tjente sitt bröd hvar sin väg [hvar på sitt håll] åt stranden, innan samma grefskap, [för] hvarandrum okände.» 373.

Återfinnandet.

»Kejsaren och allt Rom sörjde tolkan herre tapt, och sände örlögs nöd [för krigets skuld] vida om verlden [att] leta [efter] Eustachius, och funno omsider han [honom] sælican vkiændan [en stackars okänd man]. De [som] han funno hade varit hans sjelfs riddare. Görla [väl] kände han dem, och böd dem till sitt bord, der han var landbo 15 år. De kändes vid han omsider, och mest å ett hans hufvud-sårs ärr, som han fick innan [i] strid då de när voro. Han tjente [dem] både fägin [glad] och stundom gråtande sinum manne [med sina män, manskap], och följde dem till Rom, efter sagd misfälle, och vard åter med alls [det hela] Romerska rikets glädje [en] väldig hertig, och for i härfärd gen [emot] Romerska rikets ovänner, med [den] utbudne alla länders leding [krigsfolk]»; »Både hans söner utbudos [utskrefvos] ut i leding [krigståg], okände [för] honom, och kommo till thet land [der] thera moder tjente, och urdo [vordo, blefvo] der, af vidertalan [samtal] hvart andrum namkunnugh [bekante för hvarandra]»; »Innan [i] Adriani Kejsare dager tålde de båda hjon död, [de] och all mödhginne [barnen] för tron.» 374.

C. *Fursten och Furstinnan i Marseilles.*

S. Maria Magdalena och S. Peter, eller moderns och barnets underbara räddning.

Magdalena och Landshöfdingen.

»En dag ther [då] Maria Magdalena predikade, sade Princeps [fursten i Marseilles] till henne: Thröstir thu thik at [tror du dig säkert kunna] fullföra din[a] ord och tro som du predikar? Maria Magdalena svarar: Min tro är pröfvad och fullfört med predikan och järtecken mins mästare S. Petri, som i Rom är Påfve och Biskop Kristens folks. Princeps och Principissa [landshöfdingen och hans fru] tala till henne: Vi viljom ratt dina råd lyda, än [om] din Gud som du predikar gifver oss barn. Maria [Magdalena] lofvar [det] af Guds vägnar, och vard Principissa sköt [snart] hafvande»; »Princeps talar till Principissan [landshöfdingskan]: Jag vill fara till Rom, och höra S. Peter

sjelf.

sjelf. Principissa bad, att hon måtte med honom fara. Han mente [nekade] henne [att] fara, så wanföra ok thunge [svag och tung med barn, som hon var] i sjo-våda. Hon gaf honom ingen ro, förrän han læt hænna sina thrætta [gaf vika för hennes förnyade begäran] att hon måtte med-fara [ehuru hon var] så tungför. Maria Magdalena sömmade Kors å thera härdar, till tröst och värn emot djeflar och Guds och goda mäns ovänner.» 268.

Resan. — Stormen.

»Den tid the sattus a skip [gingo de ombord], badhin [begge två], med gods och allum tarfvum [alle nödvändigheter], och fingu [öfverlemnade till] Maria Magdalena hus och hem att gömma [vakta öfver]»; »Efter ens dags och natta segling, blæste [blåste] stormber [en storm] mycket stor, och sjön gick så mäktig att ingen vänte sig längre lefva. Då qvaldes qvinnan med barn, och födde innan [uti] the nöd barnet lefvandes, och dog sjelf. Svenbarnet tränktade åt moder-spena, gråtande och illa låtande, födhu löst ok als hugnat [utan föda eller någon tröst], och vänte sig föda af moder»; »Hvad mon sälug fader till råda taga, utan [att] gråta och illa låta, och öpte sik vslan [ropte att han var usel], som uste [önskade] sig son, och tappade både sedan, [både] son och moder. Skipmæn [sjömännen] ökte hans sorg och wæktu [vakande], och bado utan bordet [öfverbord] kasta både lik och liks emne [till död hemfallna barnet], och sade [att] stormen aldre [skulle] minskas förrän liken utkastas, och öptu [att] bättre vore en död att utkasta än [att] alle sjunka»; »Säluger karl bad dem varkunna barnet och miskunna [skona det] for Guds sakir [skuld], och bida litla [en liten] stund, att pröfva om hon [hans fru] låge innan dvala, och kunde än vederfås.» 268. — »Medan de veder talas, teddes dem ett litet skär, och fick [han] varla [svårt nog], med böner och penningar, lof af skipmannom att de lade dertill. Der var ej jordmån, eller rum att gräfva undi [ned] liken; utan fadern svepte liket innan sinne wepo [? i sin mantel, kappa], och [satte] barnet lefvande unders moder[ens] sköte, och lade [dem] der han lönligast gat [kunde i skydd] för foglar, i en fjäll scora [klyfta], och sade gråtande: Maria Magdalena, mig till yseld [olycka] kom du någon tima till Marsilia. Beddes du mig dertill barn af Gudi, att [det skulle] varda både sig och sin moder till bana? Det [barn som] du ernådde [åt] mig, det handsall [denna gåfva] jag andvardar nu dig och din Gud till gömo [bevarande], såsom allt annat mitt gods. Än [om] han är allsväldig, då minnes han moder[ens] själ, och varkunnar salugha barnet [det stackars barnet].» 269.

S. Petrus i Rom. — Jorsala-färden.

»Sedan fingo de godt väder och rättan bör till Rom, och kom S. Petrus emot vid dem. Och sedan Petrus såg Kors öfver herrens härdar, då sporde Petrus, och förstod al[le] hans ärande och misfälle, och bad han vara velkommen i Guds frid, och sade så: Medan [då] du hafver farit och följt efter goda råd [i välmening], bär ärlika din genvärdo [olycka] för Gud, thy att

han hafver vald [makt] att gifva, och sitt eget [att] återkräfva, och fullum giældum [med full betalning] återgälda, och [att] vända då han vill sorg innan [i] glädje»; »Sanctus Petrus fordhade [förde] han till Jerusalem, och visade honom alla de stædhi [ställen der] Vår Herre predikade, järtecken gjorde, pina tålde, och for till Himna. Tu år dvaldes [dröjde] Princeps å denna väg, förr än han åter till Rom kom, och tog orlof af S. Peter, sedan han var väl trolärder.» 269.

Återseendet. — Landshöfdingens hustrus underbara öden.

»Vår Herre styrde så hans segling, att han kom rätt fram åt skäret som [der] han lade [sin] kona och barn under Guds gömo, och [under] Maria Magdalena[s]; och fick se hvar barnet sat och lek[te] å strand i sande, och for till lands. Barnet var half-tredje år gammalt, och fick aldre se lefvandes folk förr än då, och stygdes vid [blef förskräckt], och ran [sprang] åter under moder[ens] sköte, som det gat»; »Då vard faderen en del fägin [att] han såg sin son lefva, vän och väl hel, och lofvade Gud och sade: O Maria Magdalena, nu vore min glädje all hel och full-fägnad, än [om] moderen lefde med barnet. Nu vet jag att du mat [må, kan] swa [lika så] väl [åt den] döda moder lif gifva, som du födde så länge barn moderlöst»; »Vid dessa talan [ord] drog [suckade, andades] moderen, som hon vore af sömn väckt, och talade: Maria Magdalena, mycket äst du när Gudi [hos Gud] värd och ärofull och heders-fru, som mig hafver hulpit af alle nöd och möda. Princeps spör, både för unders skuld och så bradfägin [full af en plötslig glädje], än [om] hon lefver? — Hon svarar: Jag lefver sannelika, nu återkommen af [den] samme pilagrims-färd som du hafver farit, både till Rom och Jerusalem. Och så som Petrus visade dig alla stadha [de ställen der] Vår Herre predikade, järtecken gjorde, tålde pinor och död, och for till Himna, så viste Maria Magdalena mig allt det samma. Och vet jag hvart [att] nämna [med] sitt namn. — Och [hon] talde [dem upp] och nämnde, så att han bar thæs [derom] digert under, att hon for vill at ængu [uti intet].» 270. — »Glad seglade han dädan, både med kona och barn, och kommo [de] helbrygde hem allesamman. De funno Maria Magdalena predika med Vårs Herra discipuli och kristna folket, och låto [de] då Maximinus döpa sig, både Princeps och Principissa och allt thera land och herrskap [hof]. Då brutos neder innan Marsilia all[a] afguda mönster [tempel], och bygdes upp Kristna kyrkor.» 271.

D. *Qvinnan utan händer.*

Sagan om S. Bartholomei moder.

Konunga-dottern blifver handalös.

»I boken som kallas Ortus Apostolorum skrifves, att i Syria-rike äro flere landskap och konungar. En konung i samma rike hade [en] dotter, hvilken som förstod med sanna skäl att afgud[ar] voro ej dyrka skolande [icke skulle dyrkas], utan [endast] en sann Gud; för hvilket djefvulen vredgades emot henne; thy i afgudet [afguda-bilden] som konungen dyrkade gaf djefvulen svar, ej en tid utan flerom sinnom [flere gånger], bjudande konungen, så framt att

han ville hafva sig sjelfvan och allt sitt rike bevaradt, — [att] dräpa sin dotter, och hennes hjerta och både hänna händer offra gudhomen [gudarne] för heligt offer.» 217. — »Då nödgades konungen af allom sinom herrom och Råde [att] dräpa sina dotter, [för] att han ej skulle komma i herrarne[s] vrede och afgudarnas. Konungen böd några sine rådgifvare att de henne skulle leda långt bort i öknen, att faderligt hjerta skulle ej af sorg pinas om han såge sin dotter för [sina] ögon dräpas, hvilken [qvinna så] vard utledd, suckandes och gråtandes, och kallade uppå högste Gud»; »Thy hände af Guds Försyn, att de som henne skulle dräpa vordo rörda af miskund, [och] sammanlade sin[a] råd, det öfverläggande [att af] henne afhugga båda händerna, och så henne lösa gifva; och för [men först] af henne annammandes [en] svoren ed, att hon skulle så långt bortgå att fader hänna [hennes] skulle aldrig enghom [för ingen] detta säga, ællar skalt [ej heller skall du det] kungöra»; »Och så undkom hon med lifvet, och [än] då handalös, än [men] för hjertat drapo de en hund som dem följde, och toko hans hjerta, och offrade gudomen med hennes händer.» 218.

En konunga-son tager henne till äkta.

»Sedan gick denna salogha [ömkansvärda] jungfru handa-lös öfver skogar och slätter, sörjande och gråtande, långt från sitt fädernesland; och kom omsider till ett Jungfru-kloster, hvilket bygdt var en afgudinna till heders som kallades Dea Vesta»; »När de henne sågo i konungslika kläder, och kræseleka i sidhom [fin i seder] och än[då] handa-lösa, sporde de hvadan hon var eller hvadan hon kom. Än [men] hon kunde enkte [intet] annat, gråtande, svara än detta — Sandher [den sanne] Gud vet, att jag är menlös. — De annammade [emottogo] henne.» 218. — »Efter nakon tima [någon tid] kom konungen af det riket till detta kloster [Vesta-tempel] med sin son, att [be]söka dessa förnämnda jungfrur; hvar konungsens son såg, ibland andra, denna konungslika jungfru. Astunda han [han åstundade att] henne fästa, och bad kärliga sin fader derom. Och när fadren det ej ville unna till godo [godvilligt tillåta], efter det [att] han ej visste af hennes slägt och såg henne vara handa-lösa, då sjuknade unge mannen konungsens son; och så framt att han ej liflös varda skulle, nödgades konungen dem sammanföja [förena] i äkteskap, och bröllopet gjordes med konungxliken stadh [kunglig prakt].» 219.

Hon drifves ånyo i ödemarken, med sitt barn.

»När några år framlidne voro, dog konungen, och konungens son upphöjdes i konungsens säte efter sin fader. Något [der] efter, vard drottningen hafvande. I them tima [vid denna tid] reste [samlade] konungen [en] här mot sinom fiendom, som hans landsända [länder] skinnado [ödelade]»; »I hans frånvaro födde drottningen [en] karsk och fager son, af hvilkom [hvarutaf] allom [för alle] vard glädje. Bud sändes till konungen med bref; än [men] sändebudet låg en natt när [i härberge hos] en friboren man, af hvilken konungen hade tagit stora ägodelar, rætwisonne wtkræffiande [af en rättvis orsak]»; »När denne man hörde denne nye tidande, diæfflenom tilskyndande

[uppäggad af djefvulen], gjorde han sändebudet drucket, och — honom sofvande — stal han bort af [bref]taskan brefvet, och bevarade insiglet helt, skref ett annat bref, och beseglade med samme insigel, så lydande: Vare [det] konungen vitterlikt, att hans handalösa hustru hafver födt ett troll, djeflen likast, hvilket som hafver stort hufvud, krokotan [en krokig] hals, och obeqväma [stygga] händer och fötter, åsna-öron, rædhelikan [förskräckliga] ögon, ett ofvanför det andra, etc. — och sade [än] mer, att ej vore lofligt [att] tolket troll [skulle] lefva, konungen till vanheder»; »Arla om morgonen stod brefdragaren upp, ej vetande hvad gjort var, ladhe a wæghen [fortsatte sin resa], och kom till konungen att [be]båda nya glädje, [och] presenterade honom brefvet, hvilket konungen, läsande, vard mycket dröffder [bedröfvad] af tolkom [en sådan] son. [Han] böd brefdragaren härom enkte tala, och skref med den samme igen, och böd att barnet skulle bevaras, att han måtte framdeles det sjelf se.» 219. — »I hemfärden gäste [gästade, tog in] åter brefdragaren när förnämnda herre, hvilken forwitin [nyfiken] var, [och] sporde hvad konungen aat lagdhe [nu ämnade göra]. [Han] gjorde han [sändebudet] drucken som för, och stal konungsens bref af hans [bref]taska, och nytt bref skref till konungsens främste riddare, beseglat med konungsens insigel, så lydande: at de skulle en natt, lönlika, utleda drottningen, och med [hennes] son dräpa, så framt de sjelfve ville sin[a] hufvud[en] njuta [behålla]»; »När riddarne fingo det bref, [be]dröfvades de mycket, och frågade brefdragaren hvad konungen böd med sin egen mun. Brefdragaren svarade, ej annat än när konungen hade läst brefvet böd han mig det för engom [inga] säga»; »Då gingo thænna wæpnarene [dessa riddare] till råds, och öfverlade att de ville fullfölja konungsens bud; och om nattetid leddo de henne ut med barnet i en skog at dräpa dem båda, hvilket hon understod [förstod], [och] tog till att ropa till Gud, och med gråtande tårom bedja att de skulle spara menlösa barnet. Och, efter Guds vilja, rördes de till miskund, och bado henne lofva, med [en] svoren ed, att hon skulle så långt bortgå i fremmande land och rike att ingen skulle af henne höra eller spörja, — och så släppte de henne»; »Och så gick hon villfarande i öknen, den natten öfver, suckande och gråtande. När som [det] dagades, led hon mycken törst, och kom omsider till en djup källa, och såg ned i henne, enkte hafvande det hon kunde ösa med; och, så våndandes, böjde sig ned i källan, [och] släppte pilten af armarne ned i djupa vatnet.» 220. — »Än [men] hvad sorg, [be]dröfvelse och gråt då hade den sorgfulla modren, som hvar menniska kan tänka, thy ej var menniska när [som] hjelpa kunde; som [det också] skrifves: Hvar man är handalös [som är] utan anbodh [verktyg]. — Så var visselika tæssen [denna] salogha drottning, som ej hade händer och ej anbodh; och thy ropade hon till sin himmelska Gud, sägande: O min Gud, huru jag nu förfar [förgås, dör] med minom son, [jag] som alltid hoppades i dig af första barndom.» 221.

Hon vinner sitt barn och sina händer tillbaka.

»Än [men] miskundsammaste Gud hugsvalade henne i sin dröfvelse, sändande henne sin ängel, hvilken kom till henne i ungs-mans [ynglings] liknelse, och

upphöjde vatnet i källan — pilten oppe flytande, lefvande, som lättaste fjäder — hvilken han upptog; och när modren uträckte stumparne att taga pilten, tog ängelen om dem, och gaf henne båda händerna igen, och hvarf [försvann, *egentl.* vände sig] sedan bort»; »Då vard modren oppfylld med största glädje, och kallade sin son Bartolomeus, som lyder [betyder] Filius suspendentis aquas, det är, hans son som upphöjer vattnet, tackande Gudi. Då kungjordes henne af Gudi, det hon skulle ej längre gå [omkring], utan the [visa, begifva] sig till det kloster hon förra var [förut lefde i], hvar hon kärliga var unfanghin [emottagen].» *221.*

De tvenne makarnes återförening.

»I den tima kom konungen hem med seger af striden; understandande [förstående] allt ärandet [hela sammanhanget] for [han] att söka efter hustru och son, och kom omsider gråtande till det samma kloster, kungörandes them jomfrum [för jungfrurne] derinne sin hjertans sorg och ve»; »Än när jomfrurne kungjorde honom hustrun med sonen helbrigd der [att] vara, uppfylltes han med stor glädje, och förde henne till sitt Palacium»; »Efter konungsens död, valdes Bartolomeus till konung, och viderkändes [kändes vid, antog] en [den] sanna Guds tro.» *221.* — »Af tæsso [detta] må märkas, att Bartolomeus är af konunga-slägt och sjelf [var en] konung. Så lyder ock [hans] Legenda, sägande honom vara klädd i purpura och collobium, och [att denna klädning] i alle hörn [var] sænkt [öfversydt, broderadt] med perlor. — Collobium är [en] jungfru-mantel, sidher [mycket lång, räckande] neder uppå hälarne.» *222.*

5. Skrinen, eller Guld och Grus.

Barlaams första liknelses andra del.

De fyra Skrinen.

»Konungen lät ock inbära för sin broder fiugur [fyra] Skrin; tu, gylt utan [förgyllda utanpå] och innan[för] ful[le] med ruttne lik; annur [andra] tu utan[på] bikat [beckiga, smutsige] och innan ful[la] med dyrom stenom; och lät all[a] Skrinen uppläsa [öppna], och sade: att de liknas vid [de] första Skriuen som väl klädas utantill med verlds heder, och innan[till] äro fule i sinom lefnad; vid annur thu [de två andra] liknas de fattige, som utan[till] äro försmådde [föraktlige] för verlden, och i samvete [deras själ] rike at dyghdom [i dygder].» 612.

6. Vännerne.

Barlaams fjerde liknelse.

Mannen i olyckan, och hans trenne Vänner.

»En man hade tre vänner, en [som var] kärare än sjelfvan sig, [en] annan iæmkæran sik [lika kär som han sjelf var], tredje minna [mindre] käran. Mannen vard för konungs vrede och för dom [till följe af rättens domslut] kalladher undi liifs wadha [i fara för sitt lif]»; »Han beddes hjelp och råd af sinom första vini [vän]. Viniu [vännen] sade sig ej han [honom] känna,

utan gaf honom två harklædhis kluta [= hårklädes-stycken] att binda för sin[a] ögon [med], en [om] han dömdes till död»; »Mannen gick gråtande till annan [sin andra vän]. Han sade sig vara tomlösan [mycket upptagen, hafva ondt om tid], oc tho [men att han ändå] vilja honom följa litet å vägen [till galgbacken] och tagher [straxt, då] återvända»; »Den tredje vännen, som han hade minne [mindre] käran — och han beddes hjelp af honom med blygd — han svarade: Min käraste vän, det litla [lilla] goda du hafver mig gjort det skall jag dig väl återlöna [betala]; jag skall för dig dagtinga med konunge[n], [så] att du skalt vara sikir badhe lifs ok gods [säker både till lif och gods]». 615. — »Förste vännen är thæssa hems æghor [denna verldens ägodelar, rikedomar], som ej kännas länger vid mannen än han skall för Guds Dom, och gifva [*msc.* gömma] engom [åt ingen] mer med sig [härifrån] än så många klutar [som] han svepes i. — Annar winin [andra vännen] äro fränder, hustru och barn, som följa den döda till graf, och litet töma sig [göra sig lediga, fria från verldsliga bestyr för att kunna tänka på dem] sedan, eller kosta [bekosta] dagtinga[n] [bön för hans befrielse från skärselden] med[elst] allmosor och messor. — Tredje vännen [be]tyder dygder och allmosor och andra goda gerningar, som mangom [för många] äro minna kæra en the sculdin [mindre kära än de borde vara], tha [och ändå] följa hvar man for Guds Dom; så som det skrifves: Opera enim illorum secuntur illos. — Och de dagtinga då bäst for domarenom [hos Domaren], då som vid thorf [det mest behöfves].» 615, 616.

7. Rik och Fattig.

Barlaams sjette liknelse.

Den rike Svennen och hans fattiga Brud.

»En välboren ungersven flydde från rike brud, och fann, en stad [på ett ställe] en fattig mö a [sysselsatt med] knä-fallom och gudligom bönom, och sporde: hvi hon tjenade så mycket Gudi, medan Gud hafver henne så litet gods gifvit? — Mön svarade: Gud hafver mig mycket gods gifvit, [mitt] lif och helan lekama [lekamen], med fem skäl, samvete och själ och kristendom och gudlig godvilja till hans tjenst, och [han] lofvar mig evinneliga Himna-glädje med hans änglum»; »Svennen förstod hænna [hennes] ord, och bad hænna fader gifta sik [gifva sig till äkta] sin dotter. Faderen sade, sig fattig vara och han rik, och honom [det] ej [vara] ärligt så rik [som han var] att giftas fattigligt, och aftalte [afrådde] svennen så länge han gat. Svennen stod stadig a böna-malum [i sina böner], till[s] bonden gaf honom sina dotter»; »Han bodde med henne i kotkars [husmans, insittares] gård, jemnfägin [lika så glad] som i riko fäderne[gård]. All hans glädje voro gudlige seder. — Kot-karlen kallade till sin [sig] svennen um [på] en dag, och visade honom mera liggiande gods [många dyrbarheter] och guld i sitt hus.» 617.

8. Den långa sömnen.

Sju-sofvare Sagan. — Se Bäckström, Svenska Folk-böcker, II, s. 217.

A.

»Decius kejsare kom till Ephesus, Greklands stad, med den vilja, som han var förr van, att förderfva Kristendom; och böd uppbygga afguda dyrgh [tempel] och dräpa Kristet folk, hvar[helst] de funnos, eller gudhum [åt gudarne] offra. Så diger rädsel var då, att sonen vidersagde [förnekade] fadern och fader sonen.» 433.

»Då funnos ibland med andrum 7 män Kristne i staden, Maximianus, Malchus, Martirianus, Dionisius, Johannes, Serapion och Constantinus, förste och mæraste [förnämste] män till [i] Kejsarens hof. De sågo Kristens folks nöd med sorg, och lönto [gömde] sig i gudlige böner och fasta i sitt hus.» 433.

»De funnos och fördes för Decii kejsares dom[stol], och var dem [en] dag gifven, till ansvar [svar, försvar], till kejsarens komo ater [återkomst]. Dess mellan sålde de fäderne- och möderne[arf], och gåfvo mesta-del fatekom [åt de fattige], och med thy [det som] åter var foro de till Selio berg, och lefde der lönlika i berga-hålen i gudliga böner.» 433.

»En af dem for efter thera tharfuum [deras behof] i staden, i stafkarla klædhum [tiggare-drägt] och köpte dem der thera tharfue. Han fick veta omsider att Decius var kommen i staden, galen

B.

»Desse helga herrarne voro födde i Ephesi stad, i Grekaland, när denne omilde kejsaren Decius hatade Kristne män. Då han kom till den förnämnda Ephesi stad, lät han göra afguda mönster [tempel], och böd, vid lif och gods, att alle skulle der afguda-dyrk [dyrkelse] göra, och lät med hardaste pinor uppsöka Kristne män. Då vard så gräslig pina-räddhåga i allom mannom, att fadren vidersade och nekade sonen, och sonen faderen.» 435.

»Då voro i den stad thenne [dessa] 7 Kristne män, Maximianus, Malchus, Marcianus, Dyonisius, Johannes, Serapyon och Constantinus, hvilke som sågo the dröffwilse [den bedröfvelse] och sörjde mycket. Och, mædhan [ehuru] de voro de ypperste i Kejsarens Palacium, æn [likväl] de försmådde afguda dyrk, och dolde sig hemma, och gömde sig i deras husom, och idkade [syssel-satte] sig i fasta och gudliga böner.» 436.

»De voro för kejsaren klagade [anklagade], och owerwnne [öfver-beviste] att de Kristne män voro. Dem gafs dag, till dess Decius komme igen i samme stad, som då for sin väg, — att de skulle återkomma till afguda-dyrk. Innan dess, skippto [utskiftade] de deras fäderne[arf] innan [i] bland Kristet fattigt folk, [och] togo de sig för råd, och gingo af staden till berget Celion, och togo med sig något af deras penningar, och gömde sig i en berg-håla.» 436.

»Medan de der så lönlikan voro, en af dem, Malchus at nampne [vid namn], gick ut att skaffa dem deras bergning. När han ingick i staden, gick han i pilagrims liknilsom och kläde-

och grym amot Kristuo folke, och sade [det till] sinom kompanom.» 434.

»Som de sutto, alle sörjande för döden, fingo de [att] sofva, och sofvo 200 år, 7 arum mindre [*minus* 7 år = 193 år].» 434.

»Decius lät leta efter dem, thy att han kändes vid [insåg] att han hade skada af att så välborne män voro honom fråvände, och lät komma för sig thera fränder och föräldrar. De orsækto [ursäktade] sig, och kiærdo [klagade] dem hafva gjort mot thera råd, och viste honom det nästa [närmaste] de visste, att de månde nokor [någonstädes] vara i berg-hålom Selio bergs.» 434.

»Decius böd återfylla alla ingångar bergsens med hallum [hällar, sten-skifvor]. Två Kristne män, Ruphinus och Theodorus, scriuado [skrefvo] alla thera atbyrdh [hela deras historia] och lade skriften mellan stenarne, der ingången återlycktes.» 434.

»Och huru de vaknade och lifnade [kommo till lifs] efter långan tima, det må finnas, med Guds nåd, i Theodosii

bonad, [så] att ingen honom kände, när han ville köpa bröd och kost sinom kompanom. När kejsaren Decius återkom i staden, och lät leta efter dem, att de skulle offra afgudom, räddes Malchus, när han det hörde, och kom till sina kompana, och kungjorde dem kejsarens ilska. När de det hörde, räddes de storliga mycket. Malchus lade fram brödet, och bad dem äta och störkias [styrka sig] manliga till striden.» 436.

»När de hade ätit sutto de i stor gråt och sorg, och talade sin i mællan [emellan sig]; och, som Gud täcktes, somnade de alle.» 436.

»Om morgonen när de söktes i staden och ej funnos, deraf sörjde Kejsaren, att han hade tappat så froma [djerfva] unga män. [Det] vardt honom sagt, att de sig gömde i berget Celion, och att de gifvit hade deras ägodelar fattige folk Kristne, och voro stadige i deras akt [beslut]. [Då] böd kejsaren allas dera[s] föräldrar, fader och moder, för sig komma, och hötte [hotade] dem med döden, att de säga skulle hvad de af dem visste. De klagade uppå dem som flere [hade gjort], och sade dem hafva förskingrat ibland fattigt folk deras ägor och gods.» 437.

»Då tänkte de hvad de skulle af dem göra; än [men] efter Guds vilja lät Kejsaren återmura jord-kulan der de inne voro, att de dö skulle af hunger och törst. Der voro två gode Kristne män, Theodorus och Rufinus, som skrefvo thenna [desse] helga mannana [mäns] martyrium och lefverne, och varliga [varsamt] lade de the[n] skrift ibland stenarne, der hålet igenmurades med.» 437.

Kejsares gerningom. Tho [ändå, men] synas de böcker ej rätta [att vara] som säga, att de sofvo 300 år och 70 och 2 år; thy att ej var så langer tima mellan Decius och Theodosius, än [om] man räknar rätt.» 434.

B.

«När kejsaren Decius döder var, och allt det folk och slägt, och framlidhin [gångna] voro 372 år derefter, upprann stor villa och kätteri i the helge tro i de landen, i kejsar Theodosii tid, å hans 30:de år, [i det] att månge voro som ej trodde att uppståndelse skulle varda efter döden. Deraf gret kejsaren och sörjde storliga — thy han var allrabäste Kristen höfding — att Kristi tro skulle så waffra [vackla]; [och] förde han sig i hårkläde, gret, och sörjde det i alla tima, hvilket Herren Gud mildeliga skådade»; »Viljandes hugna dem som i dröfvelse voro, och stadfästa tron [och] hopp om uppståndelsen, de förnämnde martyres uppväckte han, och inskôt i ens borgare[s] hjerta dess stadsens Ephesi — att han bygga ville stall och hus [åt] sine herdar uppå det förnämnde berget Celion.» 437. — »Då bruto muro-mästarne upp helga mannana jord-kulor, och strax stodo de upp, och helsados [helsade hvarandra] inbördes med godhan morghon, och tänkte sig ej länger hafva sofvit än the ena nattena [den enda natten], och kommo ihåg the dröfvelse med hvilken de somnade, och spordo deras skaffare, Malchus, hvad kejsaren Decius ville af dem göra. Han svarade: — Som jag eder sade i aftons, att han söker efter eder, att j skolen offra [till] afgudom»; »De sade: Se hvad kejsaren tänker om oss! — Svarade Maximianus: Vår Gud vet, att aldrig skolom vi offra afgudom, — och hugnade [tröstade] sina kompana, och böd Malchus ingå i staden at köpa bröd, flere än han i går köpte; och hvad kejsaren budhi [skulle bjuda, befalla] om dem, skulle han dem det kungöra»; »Malchus tog med sig 5 örtughar-penningar af jord-kulan, och när han utgick såg han stenarne för hålet ligga, hvar han undrade uppå huru de der voro komne. Han gick till staden. När han med räddhåga kom till stadsporten, vard han mycket undrandes, thy han såg Korsets tecken måladt öfver porten. Han gick till den andra stadsporten, och såg samma tecken. [Då] undrade han än mycket mer. Han såg alla portarna med Korsets tecken märkta, och staden omskiftan [förändrad]. Han signade sig, och kom åter till första porten, och tänkte sig hafva drömt; än [men] han tröste [uppmuntrade] sig i hågen, och gick in i staden, dit som brödet såldes, och hörde folket tala om Varn Herre Jesus Christus, och undrade än dess mer: — Hvad är detta? I går tordes ingen nämna Christus, och i dag vidgå alle honom; jag tänker att detta är icke Ephesi stad, thy han är androledh [annorledes] byggd än han förra var; än [men] då [ändå] vet jag ingen stad här annan vara. Och hörde han [då han hörde] att det var Ephesi stad, tänkte han sig fara villan, och [ville] återgånga till sinna kompana.» 438. — »Då likväl framböd han penningar för brödet. Och de sade som brödet sålde, sik i mællan [emellan sig]: — denne unge mannen hafver funnit liggande

håfvor [skatter] och gods i jorden, — för thy att de ej kände det myntet. [Då] Malchus såg dem talas vid sin imellan [emellan sig], tänkte han att de ville dräpa honom, och nu draga han [honom] till Kejsaren; och bad dem med räddhåga att de honom skulle låta gå sin väg. De togo fatt uppå honom, och sade: hvadan är du, thy du hafver funnit gamla kejsare-håfvor och penningar; myntet kungör oss det; visa oss dem och vi viljom vara dina kompana, ællegis [ellers, eljest, annars] kunnom vi det ej göra. Malchus visste ej hvad han svara skulle, för räddhåga»; »De lade rep uppå hans hals, och ledde om alle gator, till dess de kommo uppå torget, och [när ut]kom [det] rykte att den unge mannen hade funnit dyra kejsare-håfvor, alle kommo omkring honom. Han ville gerna göra thera nöghio [deras förnöjelse, tillfredsställelse, göra dem förnöjda och lugna genom sin förklaring], och vara dem qvitt — att han enkte hade funnit, ooh såg sig om allastads»; »Ingen kände honom och han kände ingen; och [han] såg hit och dit i allan allmogen [i hela folkmängden], och mente [ville gerna] få se någon af sine fränder eller vänner, som han sannelika trodde [att ännu] lefva, och fann ingen, och stod ibland folket som han vettlös vore; hvilket [allt då] biskopen Sanctus Martinus och Antepater borgmästare fingo spörja, som nyleka voro i staden komne, budo de att han skulle för dem komma.» 439. — »När Malchus leddes till kyrkan till dem, tänkte han att de honom draga ville till kejsar Decius. När han kom, undrade biskopen och borgmästaren uppå silf-pengarne, och sporde honom: hvar han hade dem funnit, okände håfvor. Han svarade sig enkte [intet] hafva funnit, utan tog dem af sin faders [penninge]pung. De sporde, af hvad stad han var. Han svarade: om detta är Ephesi stad, då är jag född i Efesi stad. Borgmästaren sade: Låt komma dina föräldrar att svara för dig. När han nämnde dem, och ingen kände dem, sade de att han ville så med svek undkomma. Borgmästaren sade: Huru skolom vi tro dig, att denna penningen hörde dina föräldrar till, medan skriften som kring-om den stander är väl 7 och 70 och 300 år gammal, och äro thenna [dessa] år [de] första [af] Kejsar Decius' dagar och tid; och ingaledes äro de lika våre penningar; huru kunde de höra dinom föräldrom till, som voro [lefde] för så långan tid [tillbaka], och du är en unger man? — Så vilt du dåra oss gamla visa män i Ephesi stad? — Ty skalt du undergifvas lagen, och plågas till dess du säger det sannt är»; »Då föll Malchus neder för dem, och sade: För Guds skuld, sägen mig det jag eder spör, och jag säger eder det i mitt hjerta är. — Decius kejsare, som var i denna staden, hvar är han nu? — Biskopen sade: Min käre son, han är nu icke till i jordrike, som Kejsar Decius heter: för långan tima och mång år [sedan] var han [till]. — O Herre, sade Malchus, i detta undrar jag, och ingen vill tro mig, utan följen mig och jag vill visa eder mina kompaner som äro i Celyons berg; tron dem, medan i tron icke mig. Det vet jag för sannt, att vi flyddom från Kejsar Decii åsyn, och jag i aftons såg Kejsar Decius ingånga i denna staden, om det är Ephesi stader. — Då tänkte biskopen med sig, och sade till Borgmästaren [Pro-Consulen]: Det är något märkeligt der [som] Gud vill the [visa fram] i denna unga mannen.» 440. — »De foro till berget med storom mogha [en väldig folk-mängd]. Först ingick Malchus till sina kompaner, och

biskopen följde honom, och fann ibland stenarne ett bref insigladt [förseglad] med silfver-insigel. Han samman-kallade allmogen, och las det brefvet för dem. Alle undrade å tolket nymære [öfver en sådan märkelighet]. De sågo och skådade de helge män i kulan sitta, och deras anlete som blomstrande rosor. Neder föll biskopen för deras fötter, med sitt följe, och ärade Gud»; »Strax sände biskopen och borgmästaren bref till Kejsar Theodosius, och bado honom ej töfva, utan snart komma, skåda och se Guds järtecken nyleka uppenbaradt. Hvilken [Han, Theodosius] strax uppstod af jorden i hår-säcken der han låg och gret, [och] kom han af Constantinopolis till Ephesus [Gud] ärandes i alle måtto, och följdes allesamman till berg-kulan. Och så snart de helge män sågo Kejsaren, sken deras anlete som solen. Kejsaren gick in för dem, och föll å knä, ärandes Gud för tolka nåd. Oppstod han sedan och kysste dem, och gret öfver hvan [hvarje] dera [af dem], och sade till dem: Så ser jag eder, som jag såge Herran Gud oppresande Lazarum»; »Då sade S. Maximianus till honom: Tro oss, att för dina skuld oppreste Herran Gud oss, förrän den store uppståndelse-dagen kommer, att du tro skall, otväkelika [utan tvekan, otviflande] att döda manna [mäns] uppståndelse är sannelika [ganska sann]. Vi stodom upp, och [vi] lefvom; och som barnet är i modrens lif, ej kännandes något ondt eller sargan [sår], och lefver, svå vorom vi lefvandes, liggandes och sofvandes, och enkte ondt kändom vi. — När de hade detta sagt, nederböjde de deras hufvud till jorden, till att sofva, uppgifvandes dera anda efter Guds budi.» 441. — »Då uppstod Kejsaren, och föll neder öfver dem gråtandes och kyssandes dem, och böd göra förgylt[a] skrin, der deras lekamen skulle i-läggas. I samme natt kommo de till Kejsaren, sägandes, att såsom våra lekamen legat hafva å jorden i sin kula, så skola de ligga, till dess Gud reser dem opp andra färd [gången] å domedag. Då böd Kejsaren den staden [platsen] pryda med förgylta marmor-stenar, och [att] alla biskopar [skulle] aflösas som ej videringo [erkände] uppståndelsen.» 442.

9. Kärleks-manteln (Stenen, Ringen). — Se C. Tischendorf, Evangelia Apocrypha. Lipsiae 1853, 8:vo — s. LXXIX, 434.

Pilatus i Jesu Kjortel.

»Så säges och hittes skrifvet, att Pilatus for i [iförde sig] den kjortel Vår Herre var innan [klädd med] då han var fången; och æ [alltid] medan han var i honom då vard Tyberius honom — hvarn tima [hvarje gång] han kom för hans ögon — blid, af så vredum [ehuru nyligen så vred] att han ville förr han [honom] dömma till fulaste död. Omsider lät Tyberius afkläda Pylatus, som honom var rådit [tillrådit], thy att alle undrade — och mest Tyberius sjelf — hvad slikt sætte [kunde betyda]. Jemsköt [strax] hiolt [behöll] konungen sina vrede vid han, och dömde han till död, förrän han kom för domen.» 302.

10. Spökeriet efter döden. — Se Tischendorf, Ev. Ap. s. 434; samt Bäckström, Svenska Folkböcker, Öfversigt, s. 105.

Pilati ändalykt.

»Pilatus dömde sig sjelf wær [värre] än Tyberius, och stack sig genom [sitt] lif med knifve. Tyberius sade han hafva fånget fulastan död, som föll till Hælin [döds-gudinnan] för sjelfsins hand, och lät han [honom] kasta dödan innan [i] Tyber[floden]. Der öptu [skreko] djeflar så, att alle räddos, till han var der[ifrån] upptagen, och förd till Vienna, och sänkt i Rodan-[floden], till [att] djeflar gjorde jemndigra [likamycket] oro der som förr i Rom. Dädan fördes han lönlika till Losannia [Lucerne]. Dit följde och djeflar sina [ville]-bråd med samme op [rop] och ord [skrik], till de förde frå sig bansattan [den förbannade] buk [kropp], och kastade neder i en brunn mellan fyra berg som ingen väg ligger till, och ligger [han] der än, och våller der diger djefvulskap upp i vädret öfver brunnen, som ofta är theet [visadt] och pröfvadt.» 303.

11. Skatten som doldes inunder en Kors-märkt sten.

»Tyberius var mycket milder for Guds skuld, till dess han vard fattig, och hans hustru gat aldre hört han, och gaf honom en dag smælik [försmädliga] ord. Tyberius gat aldre tålt att Kors-tecken låg under fotum manna [menniskors fötter], och vard var[se] i samma stund hvar en Kors-märkt sten låg å hans golf, och böd upplyfta stenen och hittes [hittades] annar sten under honom, ock korsmärkter, och så flere, till han fann der så mycket guld att han gat rikelika gifva [kunde rikeligen bortgifva] medan han lefde, och födde allt Rom i myklom hunger [en stor hungersnöd] tha [som då] var tillkommen.» 708.

12. Skatten som uppdagades af själen såsom Vessla.

Um then tima [vid den tiden] timade ett under i Franka-rike. Gundran konung, der han red å jagan [jagt] lagdis [lade sig] mödd [utmattad] att sofva vid en bäck, å ens riddare[s] knä. Riddaren såg ena Vissla krypa upp u [ur] hans mun, och ran [sprang] åt bäcken, och ville öfver, och kom ej förr än riddaren lade sitt svärd öfver bäcken; der lopp Visslan öfver, och in i ett berg, och kom åter samme väg och [på] samme svärd, in i konungsens mun. Konungen vaknade, och sade sig hafva drömt huru han kom öfver ena jern-bro in i ett berg, och såg der otaligt guld, och for åter öfver samme bro. Då sade riddaren hvad han såg vaken, och foro både, och grofvo [in i] berget som riddaren visade att Visslan ingick, och hitto som konungen drömde.» 709.

13. Nysning och gäspning som tecken för Bråd-döden.

»Än stod man-döden [bråd-döden] som förr, så vådlig att män dogo vid att de nusu [nyste] eller gäspade. Deraf kom [den] sedvana att hvar bidher [bjuder] androm [den andre] 'Gud hiælpa' då de nysa, och göra kors för munne då de gapa.» 713.

14. Det sårade och tacksamma Lejonet.

S. Jeronimus, Lejonet, Åsnan, och Köpmännen.

»En dag kom ett Lejon in i hans kloster, haltande. Alle lupu [sprungo bort], utan Jeronimus ensamen. Han mötte och faghnadhe [glad emottog] gästen. Leon lade sin fot i hans hand. Jeronimus lät två foten, och utdraga en törn. Leon lefde länge i kloster. Jeronimus fick thy syslo [gaf det den syssla] att gömma [vaka öfver] Klostirs asna [Klostrets åsnor]. Leon gömde [dem], och at syslo thimum [när tiden kom att de skulle tillbaka, Lejonet] dem hem-körde»; »En dag då Leon sof, kommo Köpmän och grepo en Åsna och bortförde. Leon lät illa då det vaknade, och lette [letade] länge, til wruana var [tills det var ur-vana, utan hopp att kunna finna den], och kom så, som sörjande, för Klosters port, och torde för blygd ej ingånga. Jeronimus förstod åsnan [vara] tappadan, och böd Leon alla åsnans sysslor. Leon drog säckar och ved, som åsna, och födde sig sjelft i skogen.» 627. — »En dag fick Leon se Köpmän återkomma, och sin Åsna förstan [den allra-första] i färden [raden], under börda. Leon rötade och slog jord med rumpa [svansen]. Köpmän räddes [blefvo rädde], och lupu till skogs. Leon körde hem till klosters alla thera wlualla [deras kameler] och åsnor med sinom åsna, och föll för fötter S. Jeronimo. Han förstod det, och lät återkalla köpmännen, och fick hwariom [gaf hvar och en] sitt, och awithe [förebrådde] dem för borttaknan åsna.» 628.

15. Den underbara Års-dansen. — Se under *Dans.*

Dansen i Orknöarne.

»Detta timde i Orknöom [der] som Sanctus Magnus hvilas. I hans kyrka vardo mang miracula å Guds vägnar. S. Leo Papa han lät skrifva ett miraculum S. Magno till heder.» 876. — »Å Jula-natt, som [då] alla verldinna [hela verldens] ljus upprann, tolf män, sorne [ed-gångne] i kompanaskap, kommo till en stad som heter Celoberka [Kolbig, i Saxen] till S. Magnussa-kyrka. Thera forman [deras ledare] het Gerlekir. De hade i hug att våldtaga sockneprestens dotter; han [presten] het Robertir, hon het Anna»; »Dem kom ej i hug Vårs Herra födslo-tima och Kristendomsens renlifve, och ej the [den] helga Kyrkans hörsämja [lydnad]; och ej Guds lof, som de hörde sjungas, hiolt dem åter af the ondska som de hafde börjat. Då sände de två möar till kyrkan, att locka ut hona [henne] till thera. Sedan hon var utkommen, då burdho [började] de en dans med henne i Vapen-huset, sig sjelfve till blygd. Thera förman, Gærlekir, han burdhe, och sang detta ordstäf:

Redo kompaner redebone öfver tjocka skogar,
Och giljade med synd väneste jungfru.
Hvi ståndom vi? hvi gångom vi ej?

Detta gamman vard dem ogamman, med Guds dom, och S. Magnus till heder. Af them dansen och af the visan vände de ej åter, i ett helt år omkring. De samme män dansade så, att klerker[ne] gato ej uppehaldit [kunde icke fortsätta] gudstjenst i kyrkan»; »Då presten detta hörde, gick han från altaret och till kyrko-dörrarne, och manade dem å Guds vägnar och S. Magnussa in i

kyrkan att gånga och tjena Gudi. Sedan de ville honom ej lyda, då sade han så: Gud och S. Magnus läte eder ej i åre återvända af denna dans, och [lät] ingen frå androm skiljas. — Sedan, litet derefter, sände presten sin son Azo, att han skulle [låta] inkomma sina syster Anna af dansen; det kom honom ock ofsent [alltför sent] i hug. Efter faders bud, drog han sina syster tve-hændis [med begge händer].» 877. — »Då timade ett Miraculum ohördt förr, att aldir armbrin [hela armen] gick frå lekamenet i hans händer som drog, och blef [hon] i dansen ej dess mindre, okommande [utan att komma] dädan. Detta var än mera under, att enkte blod utgick, der armen skiljdes vid kroppen. Sonen bar åter [tillbaka till] faderen grötelika [beklagansvärda] gåfvor, armen af sin dotter, som gren af trä, utdragen med tolke ångest. — Se, fader! detta är din dotter och min syster, som du böd mig inkomma [inbringa]»; »Då ångrade [han] sorgfull sin bön, och jordade armen efter lefvande dotter. Då kom under uppå under. Han fann jordadan arm, annan dagh [nästa dagen], uppkastadan u jord. Sedan jordade han armen annat sinn [ännu en gång], och fann han [den] åter om morgonen ofvan jorden. Tredje sinn han hade jordat honom, timade ock detsamme. Sedan lade han den samma arm in i kyrkan»; »Än [men] de samme män vändo ej åter att dansa, och de samma visa att qväda:

Hvi ståndom vi så? hvi gångom vi ej?

De som ej måtte standa och ej sin gång omskifta — som de det tålde — då kände de inga mennisko-nödsyn [behof]. Sannelika, i thy areno [hela detta året] gjorde de ænkte [intet] annat utan dansa; de ej åto, ej drucko, ej sofvo, ej hunger eller törst eller nokra licammans skipilse [någon lekamlig förändring] kände de. Natt eller dag, het sommar eller kall vinter, storm, regn, snö eller hagel, och all vädersins skipilse, måtte dem ej trötta af idelig dans. Dera[s] hår och naglar växte ej, och ej dera kläder sletos, så mild var thera pina, och så sötliga hämndes å dem Guds mildlikhet och S. Magnussa. — I hvad land kom ej denna frägd [rykte], ho lopp ej till denna underliga syn?» 878. — »Romara Kejsare, då han detta hörde, böd hus öfver dem att bygga, att snö eller regn skulle dem ej skada; utan [men] der timrades onytlega, för thy att allt det [som] om dagen byggdes — slogs neder om natten. Threm sinnom [tre gånger] började de att bygga, och så ofta vard det neder-slaget»; »Sedan de hade så dansat ett år omkring, och då Jula-natt kom, då vordo de löse efter S. Magnussa bön. I de samma stund de hade burt [börjat] dansen och gamman och presten hade dem bannat, skiljdes de åt, i ett ögonblick, så att ingen gat androm återhållit, och lupu [de] bradhelica [brådt] i S. Magnus-kyrka, och föllo bradhelica å kyrko-golfvet, och efter långa vaku sofvo de tre dygn. Än [men] tredje dagen, Gud, som af död uppstod, lät dem uppstånda. Än [men] Anna, som armen miste, och dem följde i lång oro, och upphof var aat thera ginuærdho [till deras olycka] — då presten hade slagit dem med lima [ett spö] och de voro alle uppståndne — låg hon ensamin atir [qvar], död, så att presten hugsade [trodde] att hon sof»; »Och alle de detta sågo undrade derå, och räddos, och sade: Säl är hon, som tappade en lem till dess att hon skulle ej all tappas, och [som] med Guds plågor gömdes från spille

[förderf], och löste [befriade sig från] evinnerlig död med stackot [kort, timelig] död. — Än [men] presten hænna [hennes] fader dog manna först efter hona»; »Kejsaren lät smida armen, som presten gat ej jordat, med guld och silf, och böd att hänga han [upphänga den i kyrkan] till järtekna [åminnelse]»; »Än [men] de männen som dansade med henne, tho at hwario at [ehuruväl] de voro skiljde, tha [ändå] vände de ej åter att flyga eller hoppa; och så som de läto medan de voro alle samman, så lät sedan hvar [och en] särdelis [för sig ensam]. Der som hvardera kom, samnades folket samman att se det under, så som det vore då nykommet. De sågo thera [deras] kläder, hår, naglar och hy allt samuleedh [på samma sätt] vara som förr, ren och hvit och hel.» 879. — »Så vändes en pina i andra [annan] pina, att de som än ej måtte förr skiljas, de måtte sedan ej sammankomma, utan ströddes så om all landhiñ [alla länder], att dem lofvades förr utgånga af en stad [plats], de måtte tha [ändå] ingen stad stadeliga blifva»; »Ehvart de flydde, följde dem samme pina [under] mang år. Detta vittnar en thera [af dem] som het Theodoricus, både med sin egen mun och med vitnes-bref. Han hade det till kynna [sedvana], att hvan tima han dansade då het [kallade] han innerliga å Våra-Fru och S. Magnus. Å Våra-Fru dag i Fastan blef han qvar i kyrkan, efter allt folket var utgånget, [härtill ledd] af sine böner, och fick att sofva. Då han vaknade, då stod han upp hel och stadig allesamman, och var vorden stadig af ostadig och för af oför. Han signade sig, och undrade att prestens dom — så hård — var lös, och sade: Seen, alle, hvad Jungfru Maria och S. Magnus hafva mig gifvit, som är vorden stadig! — Detta timade S. Magnus till lof och heder!» 880.

Detta järtecken fins icke i den Forn-Norska *S. Magnus Saga,* och är lånt och lokaliseradt efter Tyska traditioner. — Se några af dessa hos J. H. Schröder, Legenda Svecana Vetusta [ofvanstående berättelse] S. Magni, 2 partes, Upsaliae 1839, 4:o. Andra finnas hos Beyerlinck, Theatrum Magnum Vitæ Humanæ, folio, Lit. I, p. 102, b, 113, a, b, och Lit. M, p. 201, d. — Följande uppteckning härom, på Svenska, är tagen från *Ægidii Albertini,* Hortulus Muliebris Quadripartitus, Thet är: Thet Qwinlige Könetz Lust-Gård. Vthtolckat aff Erico Schrodero. (3:dje Uppl.) Götheborg 1675, 8:o, s. 577:

»Then Förbannelsen, som the Andelige och timmelige Fäder låta gå vthöfwer sine Barn och Vndersåter, är äfwen så krafftigh och drabbar hårdt. Troowärdige Scribenter betyga, at tå man skreff Åhr 1010 vthi Keyser *Henrici II.* Tijdh, hafva i Landskapet Saxen vthi Staden Kolwigh vppå S. Magni Kyrckegård, emedan Prästen mässade, aderton Män och femton Qwinnor, vnderstådt sigh til at dantza, och anrätta itt stort Anskrij och Oliudh: Och oansedt the blefwo aff Prästen högligen förmante och bedne ther medh att affstå, kunde han dock intet vthrätta: Therföre bleff han förbittrat och badh Gudh, han wille tilstädja, at the vthi itt heelt Åhr vtan återwändo dantza måtte. Thenne Förbanningz Önskan war så krafftigh, att berörde Menniskior begynte strax dantza, springa, ränna hijt och tijt itt heelt Åhr omkring, förvtan Maat och Dryck, förvtan Sömn och Hwijlo, deras Kläder och Skoor wordo icke sletne eller aff Regn bortskämde. Effter it Åhrs Forlopp förde *Heribertus* Ärke-

biskopen i Magdeburg them vthi Kyrckian, och aflöste them ifrån Prästens Forbannelse, wordo och ther ifrån befrijade, men the blefwo hwar effter annan innan kort Tijdh döde.»

16. Konungen för ett år, samt Ö-landet.

Barlaams femte liknelse.

»Enom [i en] stad var sedvana, att män togo sig hvart år utländis [en utländsk] konung, som i thera lande var okunnog [obekant], och läto han [honom] riket råda som han ville till jemn-långa dag [samma dag ett år efter]. Då lade de honom krona af hufvud, och afklädde [honom] och förde till ett oblidt ö-land, och satte han der födolösan och kläda[lösan]»; »Så gjorde de hvart år, till en goder man kom, nytagen till konungs, och vard waradher [varnad] af sin vän, och fick veta hvar öландet låg, och sände dit gods för sig och görsama [dyrbarheter], allt året omkring, till [att] han sändes dit sjelf, och lefde full-rik alla dagar»; »Det konunga-riket [be]tyder Verlden, som alla sina herrar försänder fattiga, utan de sände sjelfve före sig dyra och goda gerningar.» 616.

17. Näktergalens trenne visa råd.

Barlaams andra liknelse.

»En man fick gripa [fångade] en Näktergal. Gud gaf Näktergalen [att] tala, och sade [den] till mannen: Lät mig ledig [gå fri]; jag gifver dig [derföre] tre råd, som dig äro bättre än min litle [lilla] kropp å disken eller min sång för örom. Mannen vard underfull, vid att fogeln talade, och bad [den] säga sig råden»; »Foglen sade: Fresta aldre omogelikt [försök aldrig en omöjlighet]; sörj aldre förtappadt ting, som du tröste [kan tro] dig aldre återvinna; tro aldre otroligt [ting]. Göm desse tre, då är du ej dåre»; »Mannen släppte Näktergalen. Näktergalen flög, och öpte [ropte] han [honom] sælughan [olycklig] vara, att han visste ej Näktergalen hafva [en] dyran sten och dighran [stor] i qvidi [buken], större än ägg struconis [af en struts]. Mannen bad fogeln åter till sin [sig] flyga. Foglen spottade åt mannen, och sade: Nu vet jag dig vara en dåre, och enkte vitran [vitter, klok] af minom rådum. Du sörjer att jag är sluppen, som aldre kommer mer i dina händer; du frestar att få mig åter, som omöjligt är; du tror [hvad som är] omöjligt, att jag hafver större ägg än jag är sjelf»; »Vid denna man, sade Barlaam, liknas de som afgudum trösta [på] — [män] så hemske [dumme] att de vänta stockar och stenar vara sins lifs gömare [beskyddare], — [ting] som män gömma undi sinom lasom [under lås och nyckel].» 613.

18. Bågen.

S. Johannes och Fogeln.

»En tima var en fogel sänd Johanni, och Johannes lät väl om han, och læk [lekte] med i handom. Der stod en sven när, och försmådde hans lat [uppförande], att gamlan karl lyste [det behagade] leka. Då [ändå] tänkte

tänkte han [så] med sig [sjelf], och torde ej tala»; »Johannes undistod [förstod] hans hjerta, och sporde svennen: hvi han hade Båge i hand? Svennen svarar: Till att skjuta djur och foglar med. Johannes bad han skjuta, och svennen sköt, entima [en gång] och flere sinnom [gånger]. Sedan, Johannes bad [honom] ej mer skjuta. Då löste svennen Båge-strängen, och lät [kastade] Bågen åter å bak [på ryggen] ledig. Johannes sporde, hvi han så gjorde. Svennen svarar: att ælla [eljest] brister Bågen, och varder ej så stark som tillhörde [den borde vara]»; »Johannes svarar: Så äro [så är det med] kranka [svaga] menniskor. Få de ej stundom lisa, då varda de thagher [strax] olustiga och tunga i Guds tjenist. Örnen flyger fogla högst; [än]då flyger han ej länge så högt, att han far ej stundom neder till sinna tharfwa [sina behof]. Stundom skall menniskan förlusta sig, och uppväcka sin lata lusta till Guds tjenist.» 157.

Se **Helgedomar, Silfver-karet, Skepp, Tre Pilar,** med många flera.

Formler. Befrielse-formeln. 163. -- »Gud hjelpe», när någon nyser. 713.

Formosus, Påfve. Hans strid med Sergius; Sergius halshugger hans lik, afskär 3 fingrar derpå, och kastar dem i Tibern; Då liket bäres in i kyrkan, niga alla beläten det till mötes. 759.

Fortunatus i S. Patriks Skärseld. *P. S.* XXXV.

Framgåendet emot helgon. Hindras af S. Savinianus. 461.

S. Franciscus. Hans möte med S. Dominicus. 795. -- Vänd från verlden vid 20 års ålder. 800. — Säljer sitt gods och flyr hemmet. 800, 801. — **Järtecken.** En himmelsk röst ber honom lemna verlden; Kysser Christus i en spetelskes hamn; Tilltalas af ett Kors. 800. — Spår ofta; När han önskar det, komma folk till honom; Uppväcker en källa; Djeflar fly för honom; Ett guldkors ses stiga ur hans mun; Hans stol ses i himmelen; Får de 5 sår-märken (*stigmata*). 801. — En som tviflar härpå såras genom handen, under att handsken är oskadd; Foglar höra honom predika; Predikar ehuru korsfäst; Vänder vatten i vin; Får bot; Hans lik gifver lif åt 5 män; Lösgifver en fånge; Botar sjuka; Tviflarens död; Efter döden ses han som en stjerna. 802.

Frankernes stam-delning. 625.

Frankrike. Kristendomen nära utrotad der; Sixtus I sänder Peregrinus, som återtänder tron. 380. — Tyglas af M. Antoninus. 383. — Krigståg dit under Maximianus. 508. -- Clovis och den underbara Krismen. 689. — S. Arnulphus, hans slägt och under. 730. — Pipin och Konunga-dottern. 731.

Fredrik I, Kejsare. Ödelägger Benevento och dess kyrka. 211. — Han stämmes inför Guds Dom af de bortdrifna Helgonen, och dör. 212.

Fredrik II, Kejsare. Kejsardömets strid med Påfvedömet; Detta varar ännu; Hans korståg; Påfven Gregorii falskhet. 827. — Fredrik bannlyst 827, 828. — Hans död i Firenzuola. 829.

495. — Halshugges. 496. — **Järtecken.** Källan under hans altare. 492. — Jesus tröstar honom i fängelset. 493. — Två gånger dricker han etter, oskadd; Pino-hjulet brister; Pino-pannan svalnar. 494. — Eld från himmel uppbränner afguda-templet. 495. — Rösten från himmelen, angående alla som kalla på S. Göran; Visar sig till häst, i spetsen för de Kristne i Palestina, och slår Saracenerne. 496. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 6, B.**

Hadrianus, Kejsare. Uppgifver Syria, Mesopotamia och Armenia; Nedbryter Jerusalem, och bygger Helias (Ælia Capitolina). 376. — Förbjuder att skada någon Kristen; Dör i Campania. 377.

Hafvet dränker icke helige. S. Christina. 505. — S. Cosmas och S. Damianus. 514. — S. Blasius. 902. — S. Vincentii lik simmar på hafvet. 474.

Hagel. I skepnad som en Jungfru med ett svenbarn i skötet, förkunnar Vår Herres födelse. 70.

Halshuggaren. Förlorar sin kraft att slå: S. Santillus. 57. — S. Euphemia. 510, 511. — S. Ambrosius. 641. — S. Martinus. 733. Se **Hand.** — Slår en annan i stället för Helgonet: S. Martinus. 630.

Hand. Fasthålles, men sedermera lössläppes och botas: Den ogudaktige Juda-biskopen vid S. Marias lik-bår. 15, 41. — Den vantro mannen, vid karet som innehöll S. Johannes Döparens hufvud. 54. Se **Halshuggaren.** — Afhuggen, återställes: Af S. Marcus. 255. — Af Vår Fru. 679. — Bevaras som en helgedom. 522.

Handsken oskadd, men handen såras. 802.

Hane. I Chosroes' Torn, en bild af den Helige Ande. 722.

Hedniska fester öfverföras på Kristna Helgon. Februas och Proserpinas ljus-fest till S. Marias Kyndelmessa. 9. — Hedningarnes Själa-fest i Februari på S. Pehr (Cathedra). 119.

Helande Kraft. Upptäcker eller bevisar Helgedomar: Kristi kors. 87. — S. Stephanus. 283. — S. Nicholaus. 578. — S. Alexius. 583. — S. Martinus. 634. — S. Dominicus. 796, 799. — S. Franciscus. 802. — S. Elizabeth. 806. — S. Olaf. 864. — S. Eric. 887.

Helena, Konstantins Moder. En Brittisk prinsessa; Tages till fru af Constantinus [Constantius Chlorus]. 533. — Omvändes till Judendomen. 80. — Reser till Rom med 140 visa Judar, af hvilka de förnämsta voro Abiater, Jonas, Godolias, Annas, Doek, Kuse, Benjamin, Aroel, Jubal, Thera, Silion, Zambri; Sylvester öfvervinner dem alla med skäl och med ett järtecken. 80—86. — Helena och hela hennes följe antaga Kristendom. 86. — Hon reser till Jerusalem, tvingar en Jude benämnd Judas att visa stället der det Heliga Korset låg, och finner det der, tillika med andra Helgedomar. 88. — För S. Philips ben till Trier. 200. — Perser-kongen Chosroes bortför den del af Korset som hon lemnade i Jerusalem. 722. Se **Aarons Staf, Korset, Manna, Naglar.**

Helgedomar (ben, lik, m. m.) Flyttas: S. Peter och S. Paul. 396. S. Augustinus. 653. — Stjälas, utaf vördnad: S. Johannes Döparen. 51, 52. S. Peter och S. Paul. 108. S. Pehrs bojor. 115. S. Marcus 251. S. Stephanus. 285. S. Rusticus och S. Eleutherius. 344. — Upptäckas, bestämmas, bevisas, af: En

Syn; Fastandet; Deras inneboende Helande Kraft; En Röst från himmelen; Sammansmältning med andra dylika; Ljus-sken; Oljo-flytning; Vatten-flytning; Vällukt. Se ofvanstående ord, samt **Altare, Djur, Lik.** — Ännu i behåll, enligt Legendariets uttryckliga påstående: S. Johannes Döparens Ben, i Genoa. 51. S. Johannes Döparens Hufvud, i Poitiers. 54. S. Pehrs Staf, i Trier. 101. En Ring af S. Pehrs Bojor, i Maintz Kyrka, 115, (men enligt Hds. C, i Milano, 953, 6). S. Philips Ben, i S. Mathias' Kyrka i Trier. 200. S. Bartholomei Ben, i hans Kyrka i Benevento. 211. S. Marci egenhändiga exemplar af sitt Evangelium, i domkyrkan i Aquileia. 248. S. Clemens' Ben, i Clemenskyrkan i Rom. 363. S. Cosmas och S. Damianus' Ben, i Essen, Preussen. 517. S. Augustini Hjerta, ligger ännu i kristall, och hoppar då Tre-Enigheten omnämnes. 652. Kalkar af guld, gjorda af drickes-bägare hvarur presten drack som såg konung Arthur i Valhall. 686. Ampullan och Krismen, som en dufva förde från himmelen till Kejsar Clovis' dop. 689. Enligt Handskrifterne B och D, ligga S. Andreas' Ben nu i Konstantinopel. 962, 23. En del af det Bröd som blef till sten då det bakades S. Olafs Afton, är ännu i S. Olafs kyrka i Nidaros. 867. S. Eriks Hår-skjorta, i Upsala kyrka. 885.

Helgon. Helighet hos det ofödda Helgonet bebådas: Genom en Röst från en själ i Skärs-eld: S. Chrysostomus. 661. — Af en Ängel: S. Remigius. 688. — Af den hafvande moderns Dröm: S. Bernhard. 783. S. Dominicus. 792.

Helgona-besök. 633.

Helgona-bref. S. Peter omskrifver ett bref, som Leo I hade lagt på hans graf. 680. — En Ängel lägger ett bref på altaret i S. Ægidii kyrka, med uppgift på Karl-Magnus' synd och försäkringen om att den var förlåten. 752. Se **Altare.**

Helgona-bilder. Talande: S. Marias. 582, 586. Niga emot Formosi lik, när det bäres in i kyrkan. 759.

Helgona-blod. Helar sår: S. Savinianus. 462. S. Christopher. 502.

Helgona-dräpare. Se **Halshuggaren, Hand.**

Helgona-skepp. 523.

Helgona-tåget. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 1.**

Helige Anda. Besöker martyrer i Dufvo-liknelse: S. Margareta. 550, 552. S. Gregorius. 718. Föreställes af en Hane. 722.

Helighet. Se **Helgon, Helgedom.**

Helvete. Beskrifves. *P. S.* 35. — Den första själ som kom dit var Abels. 91. — Lägst i helvete äro falska Kristne, ofvan dem Judar, öfverst Hedningar. 403. — Didrik af Berns själ i helvetets kittel. 700. — Trajanus Kejsare den ende som blifvit frigifven från helvete. 716. Se **Domen.**

Henrik I, Kejsare. Traditionen om hans födelse och äfventyr. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, B, 10, C.**

Henrik II, Kejsare. Traditionen om hans Hustru och hans Guld-kalk. Se **Folk-Myther och Folk-Sagor, A, 1, B.**

Henrik III, Kejsare. Eremitens syn. 774. — Kejsarens dröm om den unge Hildebrand. 776. — Tager Knut den Stores dotter till sin 2:dra [1:sta] drottning. 839.

Knut den Store. Äfventyret vid hafs-stranden. 773. — Hans dotter giftes med Henrik III. 839.

Ko. En otam, på Skärselds-bron. *P. S.* 31.

Korp. Föder S. Paulus Eremita. 404.

Kors. — Helga-Kors-Sagan,

samt dess nyare förändringar och fortsättningar.

[Första uppränningen till denna Saga fins i *Evangelium Nicodemi.* Vi bifoga, på Svenska, det hithörande stället (Nicodemi Evangelium. Öfversättning af Pehr Tolleson. Stockholm 1818, 8:vo, ss. 65—67). — Grekiska originalet och de gamla Latinska versionerna äro alla inbördes olika. Se det förra i Tischendorfs Evangelia Apocrypha, s. 303; de sednare samst. s. 372. — Den något yngre Latinska Sagan som är här mera omedelbart begagnad af de Svenska Legendskrifvarne, isynnerhet i den sednare uppteckningen (Hds. D, IV), har Tischendorf ännu icke utgifvit; men i manuskript finnes den i min Samling, och visst i mångfaldiga andra bibliotheker.]

[»Men när den först skapade Fadren Adam hade detta hört, att Jesus hade blifvit döpt i Jordan, ropade han till sin son Seth: Berätta dina barn, Patriarkerna och Profeterna allt hvad du har hört af Öfver-Ängelen Michael, då jag sände dig till Paradisets portar, att du skulle bedja Gud och han måtte smörja mitt hufvud, när jag var sjuk. Då gick Seth närmare fram till de heliga Patriarker och Profeter, och sade: När jag Seth bad till Herran vid Paradisets portar, si då syntes mig Herrans Ängel Mikael och sade: Jag är af Herran sänd till dig, jag är beställd öfver menskliga kroppen (att den vårda). Seth, jag säger dig, hör upp, att bedja Gud och bönfalla med tårar om trädets barmhertighetsolja, hvarmed du vill smörja din fader Adam vid hans hufvudsmärta; ty du kan den alldeles icke erhålla intill de sista dagar och tider, in till fem tusen och fem hundra år varda uppfyllda, då skall den huldrikaste Guds Son komma på jorden, att åter uppväcka Adams menskliga kropp och jemväl (andra) dödas kropper, och han sjelf, när han kommer, skall varda döpt i Jordans vatten, och då, när han skall gå upp utur Jordans vatten, skall han smörja alla som tro på honom, af och med sin barmhertighets olja, och hans barmhertighets olja skall vara för deras slägte, som af vatten och den helige Anda skola födas till evinnerliget lif. När då den huldrike Guds Son, Christus Jesus, skall komma på jorden, skall han införa vår fader Adam i Paradiset till Barmhertighetens träd. Men när alla Patriarker och Profeter hörde allt detta af Seth, fröjdade de sig ännu mer.»]

A.

»Skrifves i läst Nichodemi [Nicodemi Evangelium] huru det Helga Kors hittes först.» 88.

B.

»*De ligno Domini.*

»Efter det at Adam var utvräken af Paradis, och Gud hade lofvat honom Miskunnena Olio [Miskundsamhetens,

»Adam, sjuk vorden af elle [ålder], sände sin son Seth till Paradis, att bedjas af Guds ängel läkedom, oleum af Miskunna [Miskundsamhetens] trä.» 88.

Barmhertighetens Olja], och minskas skulle hans ångest och genwærdha [olycklighet], då kom han i en dal som het Ebron. Der tålde han mykla tvång, så att sent är deraf att säga. Då fingo Adam och Eva tillsamman 30 söner och 70 döttrar, utan [utom] Abel och Kain. De växte och föddos upp vid thera ærffwodhe [deras arbete]. Sedan de hörde att Gud var till, då togo de [att] offra honom af thera ærffwodhe. Derföre att Gud älskade Abels offer, då hade Kain mykla afund vid honom, och omsider drap han Abel sin broder. Då Adam hörde det, då öktes honom hans anger [ånger, sorg], och [han] tog att afvita [förebrå] sina husfru Eva, och sade så: Allt illt hafver jag fånget fore [medelst] thæssa kono [denna qvinna]; fore henne var jag utkastad af Paradis; fore henne drap broderen sin broder, och aldre [aldrig] skall jag oftare thydhas [handla kärligt emot] henne, och ej barn med henne afla; och skiljdes [de] åt, gråtande och illa låtande.» 89, 90.

»Hundrade år var thera skilnadher [deras skiljsmessa]. Derefter böd Gud Adam att han skulle taga sina husfru Eva igen, och älska hona med fullkomlig älskog. Adam tog åter sina husfru Eva, och fingo samman en son ther [hvilken] het Seth. Han växte och gjordes kär och lydig sinom fader.» 90.

»Sedan Adam hade lefvat 900 år och 2 år och 30, i them [den] dal som heter Ebron, då tog han att sjukna, och rygdhe sik [? beklagade sig, sörjde] mycket, och kallade till sig Seth sin son, och sade så: Min käre son, kom till mig, och jag vill sända dig till den ängel ther Cherubin heter; han gömmer [vaktar] Paradis med brinnande svärd. Seth svarade: Redo är jag,

»Michael svarade honom: Ey thorf [må] din fader vänta sig böter [bot, hjelp] förr än 5000 år äro omgångne; utan [i stället derför] jag får [lemnar] dig en qvist af thy trä thin fadher at aff [hvarutaf din fader åt] förbjudna frukt. Qvisten skall du sätta, rotfast, å Libano-berg. *Den tima qvisten bär frukt, då får din fader böter.»* 88.

säg mig hvad jag skall säga honom. — Hit [Finn] Cherubin, och säg honom af min ryghleek [? klagan, sorg], och bed honom gifva mig någon kunleek [kunskap] af Miskunnena Olio, som Gud jätte [lofvade] mig då han vrok [vräkte, dref] mig ut af Paradis, och i detta ynkeliga lif. Sedan Seth var redo, då kände [visade] Adam honom vägen, och sade så: Gack öster af thæssom [denna] dal, och genast finner du en grönan väg, och han leder dig til Paradis, och å dem vägen finner du blek[a] fotspår — som de voro bränd[a] — och det är min[a] fotspår och thinna modher [din moders], och aldre växer gräs å dem medan verlden står, fore våra synder[s] skuld.» 90.

»Derefter gick svennen åstad, och kom till Paradis. Då han kom dit, då syntes honom Cherubin, och sporde: hvi han var der kommen. Seth svarade: Min fader är mycket gammal och illa sjuker; han viste mig hit, och bad dig att du skulle göra honom någon kunleek [underrättelse] af Miskunnena Olio, som Gud jätte honom då han vrok han [honom] ut af Paradis. — Ängelen svarade: Gack till Paradis' port, och se och skåda at hyggelika [uppmärksamt] allt som der är inne. — Seth gjorde som Ängelen böd honom, och læt [stack] in sitt hufvud, och såg der så mykla fæghrind [prydelse, pragt, skönhet] och [så] mycken fägnad, att ingen tunga gitter der af sagt. Der såg han ena Källa, skära och rena, och fyra floder rinna ut af henne, som så heta: Fison, Gion, Tigris och Eufrates. De fyra floder rinna kring-om alla wærldina [hela verlden]. Öfver the källan såg han ett Trä stånda, mycket bark-löst och blomster-löst. Då Seth såg det, då gret han, thy att han visste att det var fore [för] hans faders och

moders synda-skuld. — Då han såg in annat sinn [andra gången], då såg han en Orm krypa om det samme träet. — Då han såg in tredje sinn, då såg han ett Trä mycket högt, [så] att dess höghlekir [höjd] tog upp till Himmelen, och öfverst i Træno [Träde] såg han ett Barn, [så]som det vore natta-gammalt. — Då såg han neder genom jorden, och såg neder till Helvites, och såg han under dess trä[ets] rotom [rötter] sins broders själ Kains [*Min latinska handskrift har den riktiga läsarten:* »jbi recognouit animam fratris sui abel»]. Då rygdhe [? beklagade] han sig mycket. — Derefter då kom Ängelen till honom igen, och sade honom blid ansvar [gaf honom vänliga förklaringar] af thy som han hade der sett, hvad det hade att [be]tyda som han hade der sett: — Det barn som du såg oppe i träno, det är sanner Guds son i Himmerike. Han[be]gråter synder och missgerningar dins faders och thinna [din] moder, och tvår af dem dera synder med sinom tårom. Han är the Miskunnena Olia ther Gud jätte dinom fader, och hans miskund kommer till din fader och till din moder och till alla dem som efter dem födas. — Än [men] ingen tunga gitter sagt af the fæghrind och hugnad som han der såg inne. 91, 92.

»Sedan fick [gaf] Ängelen honom tre äpple-kärnor, de som i Paradis voro växte [vuxne], och sade honom så, att hans fader skulle dö å tredje dagen derefter — och tag hans lekamen, och jorda han [honom], och lägg under hans tunga dessa tre kärnorne, och af dem skall tre Trä uppväxa; det första är Cedrus, det är det högsta trä i verlden är, det hafver att teckna [det betyder] *Fadern;* annat är Cipressus,

det

»Seth kom åter, och hitte sin fader dödan, och satte Qvisten rotfastan öfver sins faders graf, och växte Qvisten, och vard stort trä, till Salomon Vise byggde Guds Mönster [Tempel]. Då höggs det neder med androm dyrastom trän till Mönstrins byggning.» 88.

det är sötast och bäst luktande, och det hafver att teckna *Sonen*; det tredje är Gran, hon är lätt, och det tecknar *den Helga Anda*. — Derefter skiljdes de åt.» 91, 92.

»Och Seth for som mest han måtte, och kom till sin fader, och sade honom allt det som han hade sett och hört. Då var Adam mycket glader, och log [der]åt, ey utan en tiidh thet sama sin [men detta var den enda gång han log] i allan sin ålder [lif], och sade så: — Min Herre! nu ledes jag att lefva, jag bedjer dig [O Gud] att du tag af mig mitt lif! — och å samme dag dog Adam, och Seth jordade honom som Ängelen hade honom sagt, och genast runno [hastigt uppväxte] upp trän, och växte alna-höga. Och sedan stodo de frå dem [den] dag, och till [att] Noe kom, frå Noe dagar och till Abrahams dagar, frå Abrahams dagar och till Moyses' dagar.» 92.

»Sedan Moyses kom af Egipto-land, och Pharao konung och all hans här var neder-sunken i Röda Hafvet, då kom Moyses till Ebrons Dal. Der hitte han tre Telningar alnahöga stånda, och tog dem grötelika [sorgligt] upp, och sade så: Sannerliga hafva dessa tre telningar att [be]tyda — Fader och Son och den Helga Anda; och [han] svepte dem i rent silke, och skrinlade dem, och förde dem med sig, och var mycket glader af tholke [ett sådant] fynd; och allt det som dem kom när, det [som] sjukt var, det fick böter [bot, helsa]. Derefter kom Moyses till ett berg som het Tabor. Der plantade han de telningarne, och grof der sedan sin graf, och for [nedsteg] så i hona [henne], och dog der.» 92, 93.

»De tre telningarne stodo der när honom i 1000 år till dess att David

vard konung i Judea. Om ena natt, då kom Guds ängel till honom, och sade honom, att han skulle fara in i Arabia, till det berg ther [som] Tabor heter, och taga der de qvistarne, och föra dem till Jerusalem. Och å nionde dagen kom han till det berget, och hitte der qvistarne, och tog dem upp med mycken pris och lofsång, och hvar de fördes gjordes mycken järtecken fore thera skuld. Å nionda dag kom David konung till Jerusalem, och lade dem i en lönlig stad [ställe], till morgonen, och läste väl om dem [inneläste dem]. Om morgonen, ville han dem upptaga med mycken pris, och planta dem i en värdigare stad. Då stodo de der så rotfaste, som de hade der ståndit af ålder. Då konungen såg det, då lofvade han Gud, der tolik järtecken gör och mang annor; och då voro de tre qvistarne sammanväxte i ett trä, och gjorde [han] sedan en fager mur om de qvistarne. Och det samma trä som Vår Herre sjelf [så underbart] plantade, stod der, och växte i 30 år; och hvart ett år då lät David konung göra en Ring af silfver om träet, till dess att han ville veta huru mycket det träet växte om året. — Sedan fram voro lidne 30 år, då tog David konung idhra [ångra] sina synder och missgerningar, och gick under det samma träet, och gret sina synder, och tog att läsa Psaltaren. Och sedan han hade läst och lyktat [slutat] Psaltaren, då började han att bygga Guds Mönster; och forthy att han var mandråpare, då ville ej Gud att han skulle det fullkomna, och sade så till honom: — David, ej må du mitt hus fullkomna, thy att du äst mandråpare. David svarade och sporde, ho det skulle fullkomna. Rösten svarade: Salomon din son skall det fullkomna. Och deraf understod David

»Ingen timmerman gat thy samma trä fangit rät lag [kunde få det att passa], utan hvar det lades då var det antingen oflangt eller ofskamt [för långt eller för kort].» 88.

»Män wreddus [vredgades] vid, och kastade bort träet, och låg [det] till drottningen af Saba kom till Jerusalem.» 88.

»Hon sade Salomon, som Gud henne viste: — Se der ett underligt trä — och sade, att — å thy trä skall en man död tåla omsider, och för hans död [skall] allt Juda-rike förderfvas.» 88.

»Salomon lät gräfva träet djupt i jorden, till der grofs en sjö-damm till mönstersins tjenst, att två Guds offer,

konung att han skulle ej länge lefva, och kallade till sig de visaste män som i Judea voro, och bad dem hörsämja sin son Salomon, thy att Gud sjelf valde han till konung. — Efter David konungs död, då vard Salomon konunger, och fullkomnade Guds Mönster å 32-dra året.» 93, 94.

»Då det var allt fullkomnadt, då var en Bjelke aafaat [för kort], som de skulle hafva i Mönstret, och foro [de] om marg berg och skogar, och funno intet trä så långt som dertill hörde. Då huggo de opp [ned] det samma träet som helgadt var, och förde det till Guds Mönster, och märkte det, och gjorde Bjelken 32 alnar lång. Då de baaro [buro] han till den staden [plats] som han skulle ligga uti, då var han längre än tillhörde; och då de hade af honom huggit, då var han stækkre [kortare] än tillhörde; och ehvar de lade han, då var han antingen längre eller stækkre än tillhörde.» 94.

»Då de hade det sagt konungenom, då lät han bära Bjelken in i Mönstret med mycken pris, och bad att alle skulle ära han [den], och de gjorde som han bad. Sedan kom der en qvinna och het Maximilla.» 94.

»Och hon sattis [satte sig] neder å Bjelken, och iæmskyt [strax] brunno all[a] henna kläder af henne; och hon kallade å Jesum Christum, och bad han hjelpa sig; och dermed släktes elden. Då Judar hörde hona kalla å Jesum Christum, då togo de hona, och stenade hona ihel; och hon var den förste martyr, forthy att hon tålde först martirium och pina för Jesu Christi namn.» 94, 95.

»Sedan togo de den Bjelken, och kastade han uti ett fly, det som het Probatica Piscina. Då ville ej Gud att

som kallas i lästen [skriften] Probatica Piscina.»

»Den tima Vår Herre predikade, flöt upp träet frå grundom, och bötis [gafs bot] hvarn dag eno siwko folke [åt en sjuk menniska] som först lögha-dis [tvättade sig] i vattneno, såsom skrifves i läst Johannis [Johannis Evangelium]. — Judar visste ej att järtecken gjordes för träsins skuld, och fingo det gripa der det flöt när land, och gjorde af thy Vårs Herra Kors.» 89.

»Fiughur [fyra] trä voro i Korset; — *ligna Crucis;* — Palma, Cedrus, Cipresus, Oliva. I eno [det första] fæstis det träet skulle der ligga järteckenlöst, utan sände sin ängel hvar dag af Himmerike, och neder i det samma flyet, och iæmsköt tog vattnet att röras, och ho först kom i vattnet sedan det tog att stadna; då vard han hel af alle sine sjukdomar. — Då Judar hörde det, då togo de Bjelken, och gjorde [der]af ena fä-bro öfver ett fly som heter Syloa, och ville så minska dess helga träsins järtecken med sino fätrudhe [trampning]. — Derefter kom Sibilla, drottning af Österlanden, till Jerusalem, att höra Salomons visdom och snille, som var den visaste man i alle verldinne var. Då kom hon till bron, och steg af sin häst, och drog af sina skor, och föll å sin[a] knä, och mintes vid [kysste] träet, och wodh [vadade] sedan utan med træno [längs vid träets sida]; och kom till Salomon konung, och hörde mycken visdom af honom, och hvardera af andro. Sedan for hon åter till sitt rike, med mycken glädje. Sedan låg den bjelken der till dess att den timen var kommen, att Jesus Christus skulle tåla pina.» 95.

»Då Vår Herre Jesus Christus, alla verldinna [hela verldens] skapare, var dömd till döda, då öpte [ropte] en Jude som galen var, och bad dem taga det trä som låg öfver det fly som Syloa het, och göra der Kors af, som han skulle pinas å. Det sade han forthy, att enkte trä fanns i Jerusalem så orent som det var. Sedan togo de det samma träet, och gjorde deraf Kors, sju alnar högt, och baro det på ett berg som Kalvarie heter. Sedan de hade med margfallelike pinor pinat Vår Herre Jesum Christum, då korsfäste de han på det samma träet.» 95, 96.

[fästades] stolpen nedan; annat var stolpen; tredje var tvär-träet; fjerde var taflan som skrifvet var å — Jesus Nazarenus Rex Judeorum — och taflan var fäst tvertöfver stolpen, öfver Jesu hufvud; och var stolpen så låg ofvan-[för] tverträet, att Jesus hade enk [intet] rum att lägga sitt hofvud vid.» 89.

»Och bar det samma trä the [den] frukt som både Adam och allo mankyn [hela mennisko-slägtet] gaf Miskunnena Olio, och återlöste dem med sina signade blod. Hvilkens namn signadt och lofvadt varde, ä förutan ände. Amen.» 96.

S. Andreas prisar Korsets herrlighet. 140, 141.

Efter att Kejsarinnan Helena antagit Kristendom, reste hon till Jerusalem, och hotade att bränna Judarne lefvande om de icke utlemnade Kristi Kors, som blifvit begrafvet djupt ned i jorden. Härpå lemnade de i hennes händer en Jude, vid namn Judas, i slägt med martyren S. Stephanus, att upptäcka hemligheten, ty han visste stället der det blifvit gömdt. Då Judas nekade, kastade Helena honom i en djup torr brunn; och på den sjette dagen, nära dödsvulten, gaf han vika. Så snart gräfningen begynte, skalf hela jorden, och den sötaste lukt uppsteg. Tio alnar djupt funnos trenne Kors. Vid denna tid låg en fru dödssjuk, och en ung man var nyss afliden. De två Korsen lades uppå dem utan nytta, men då det tredje, Vår Herres, bragtes till dem, blef frun straxt frisk och ynglingen lefvande. Djefvulen, i luften, förebrådde Judarne deras svek emot honom, hvarpå Judas blef Kristen, och efterträdde Macharius som Patriark i Jerusalem. — Utom Korset fann Helena äfven *Naglarne, Aarons Staf, Manna* och andra helgedomar. — Hon återvände till Rom med en stor del utaf Korset. 86, 87.

Den del af Korset som Helena qvarlemnade, förde Perser-kungen Chosroes med sig från Jerusalem, och byggde dertill ett Torn af guld och silfver, beprydt med dyra stenar i liknelse af Sol, Måne och Stjernor. Vattnet leddes högt i Tornet genom rör, och när han behagade syntes det att regna genom taket. Äfven lät han guld-hästar draga silfver-vagnar derpå, så att tornet tycktes darra såsom af Thordynet. I detta torn bosatte sig konungen, som Gud-fader i Himmel, med Korset, som Sonen, på sin högra hand, och en Hane, såsom den Helige Anda, på venstra sidan. — Men Kejsar Heraclius belägrade honom, och då han icke kunde undfly, erbjöd honom Döpelsen eller Döden. Chosroes valde den sednare, och nedhöggs af Heraclius. Derpå blef tornet förstördt; silfret deltes ibland soldaterna, och guldet skänktes till kyrko-byggning. — Korset förde Heraclius till Jerusalem. Men då han kom, i all sin ståt, till

EFTERSKRIFT.

EFTERSKRIFT.

Legendariets ålder.

Ett stort mörker hvilar öfver många af de äldsta minnesmärkena af forntidens literatur, liksom af dess konst i allmänhet, — man kan oftast icke bestämma upphofsmannens namn, eller hans sekel och lefnadskrets. Jägtandet efter att alltid och öfverallt framhålla det kära *Jagets* bokstäfver var den tiden föga utveckladt. Der således klara uppgifter eller andra vittnesbörd fattas, kunna vi endast mödosamt, af inre kännemärken, leta oss fram till ett någorlunda sannolikt resultat.

Så äfven med det arbete som nu lemnas i allmänhetens händer. Vi veta derom intet! Länge var det mer eller mindre obekant eller ringaktadt, det finnes qvar i mycket få handskrifter, och af dessa går ingen tillbaka till den tid då skriften först såg ljuset.

Under dessa omständigheter hafva vi endast språket och innehållet att hålla oss till. Men begge dessa föra oss till ungefär samma tiderymd, *sista hälften af 13:de århundradet.*

Hvad språket angår, så sökes detta naturligtvis i den äldsta nu bevarade handskriften, *Codex Bureanus.* Denna nedskrefs, efter allt hvad vi kunna se, emellan åren 1340—1350. Men denna codex är sjelf endast en *afskrift efter afskrifter.* Den öfverflödar af skrif-fel (isynnerhet i tideräkningen) oaktadt dess många rättelser, är på åtskilliga ställen defekt, och innehåller *flera tillägg* långt yngre än den första författnings-tiden. Af dessa är den nyaste en berättelse, »Miraculum», om huru S. Jakob af Compostella halp de Kristne i Spanien, år 1340, emot Saracenerne. (Sid. 176—178.) — Liksom nu den handskrift, som kommer näst i ålder (Codex Bildstenianus) men som är 100 år yngre, har i hufvudsaken alldeles samma innehåll, men i ett *betydligt modernise-*

radt språk; så var äfven språket uti Codex Bureanus på sin tid, *en modernisering af urskriftens text,* ehuru i mindre grad, ty tungomålet förändrar sig långsammare ju längre vi gå tillbaka. Tänka vi oss nu sådana förändringar, som vi kunna temligen säkert spåra eller uträkna i Codex A, att vara *borta,* så få vi en text ungefär likstämmig med språket j den äldsta delen af Vestgötha Lagen hos Schlyter; men detta är från *sista hälften af 13:de århundradet.*

Hvad innehållet angår, hafva vi här tvenne bestämda terminer — 1256—1272 — inom hvilka boken måste blifvit författad. Det ställe som är *afgörande* i detta fall förekommer nära Legendariets slut, och, då det erbjuder flera svårigheter, aftryckes det här *in extenso* jemte öfversättning. Efter att hafva omtalt Kejsar Fredrik II:s strid med Påfven Gregorius IX, fortfar texten (s. 828) sålunda:

»Epte gregorium vard jnnocencius fierde M^{o} cc^{o} xl^{o} [iii^{o}] vars herra are ¶ Han hiolt consilium vidh lenus ok satte j ban fredhrik ok aff keysara døme ¶ Vm thæn timan valdo førsto herra margreuan aff dyringa lande sancte elizabeth son til Keysara ok han do ny valder ¶ Epte han valdo the grefua villiamum aff holland: Epte han dødhan ok kronadhan valdo the Rikardh fadher brodher konungx e[d]uærdh af ænglande som en lifwer ¶ Engin fik rømska rikis krono en j dagh epte fredhrik dødhan han do for flore (^{rr}ntino litit) fra florenz»

Efter Gregorius [IX] vardt Innocencius [IV] 1000, 200, 40 [och 3] Vårs Herres år. Han höll Consilium vid Lyon, och satte i bann Fredrik [II] och [satte honom] af kejsardömet. Om den tima [vid denna tid] valde [de] förste [Tyska Riks-]herrar Margrefven af Thüringen [Henrik Raspe], S. Elizabeths son [*ett skrif-fel, han var hennes* svär *eller* måg, *på nutidens Svenska hennes* svåger] till Kejsare, och han dog ny-vald. Efter han [honom] valde de grefve Vilhelmus af Holland. Efter han dödan och kronadan [efter hans kröning och död] valde de Richard, fader-broder konungs Edward af England, *som än lefver.* Ingen fick Romerska rikets krona *än idag* efter Fredrik dödan; han dog i Firenzuola, litet från Florens.

Vi hafva här en lista öfver de vigtigaste sista Kejsarne i Tyskland under författarens tid:

Fredrik II, afsatt och bannlyst år 1234 (men fortfar att styra och kämpa till sin död, 1249). — Ingen, fortfar författaren, kröntes till *Romersk* Kejsare efter honom; och i sjelfva verket var den, som först vann denna utmärkelse efter Fredrik, Kejsar *Henrik VII,* hvilken kröntes af Påfven i Italien d. 24 Aug. 1312. Boken afslutades således *innan* denna tid.

Henrik Raspe, vald 1246, † 1247. »Han do ny valder.»

Wilhelm af Holland, † 1256.

Richard. Här möter oss den stora stötestenen. Hvad skola vi göra med orden — »fadher brodher konungx e[d]uærdh af ænglande»? — Richard, Hertig af Cornwall, son af Konung Johan och broder till Konung Henrik III, valdes till Tysk Kejsare år 1256, kröntes i Aachen år 1257, och dog i England d. 2 April år 1272. *Edward I var då icke Englands Konung.* Hans fader, Henrik III, lefde ännu, och dog först d. 16 Nov. 1272.

Ej heller hjelper det, att anse orden »fadher — ænglande», som hörande till »som en lifwer»; ty, då Edward I lefde till 1307, hade författaren säkerligen icke försummat att nämna åtminstone ett par af de efterföljande Kejsarne *Rudolf I*, † 1291, *Adolf af Nassau*, † 1298, och *Albrekt I*, »som en lifwer» (ty Albrekt dog först d. 1 Maj 1308).

Under dessa omständigheter finnes endast en utväg. — Orden »fadher — ænglande» *äro en glossa*, ett af de många afskrifvare-tillägg vi möta i denna codex, liksom i nästan alla andra gamla handskrifter. *) Richards far-broder hade, efter några år, blifvit en stor och *ryktbar* konung, och då afskrifvaren tänkte sig läsarens nyfikenhet att veta hvem denna sista Kejsare var, skref han helt enkelt i sitt exemplar »fadher brodher konungx Edwærdh af Ænglande». — Och så kom det in i texten och upprepades i alla följande kopior.

Det blir sak samma om författaren verkligen skref:

»broþer konungs Henrik af Ænglande». Afskrifvaren har då satt »fadher» framtill, och ändradt »henrik» till »edward».

Det sanna således är, att Richard är *den sista Kejsare* vår författare omnämnt, liksom Clemens IV (1265, † 1268) är *den sista Påfve;* men Richard, som sagdt, valdes år 1256 och dog år 1272, — och härigenom komma vi ännu en gång till *sista hälften af 13:de århundradet.*

Svenska Legendariet, i dess ursprungliga skick, sammanfattades derföre — åtminstone hvad den del angår, som är kommen till våra dagar, och hvarom frågan nu är — omkring år 1265 —1270.

*) I handskriften C. saknas *både* »fadher — ænglande» *och* »en j dagh». Hade vi således endast denna afskrift i behåll — skulle också denna vigtiga hänvisning till författarens tidsålder gått förlorad.

Legendariets författare.

Då alla upplysningar om hvem som skrifvit detta Legendarium saknas; då Företalet, om arbetet haft ett sådant, är borta; och då Svenska annalerne veta intet att berätta härom; — måste vi hålla oss till den enda ännu tillgängliga upplysning: Prologen och Epilogen, bokens Inledning och Slut-skrift.

Prolog, s. 3, 2—6.

»Gvþi til heþer ok hans moþor mariu mö ok sancto dominico ok allom halghom mannom tel lof ok allo lekfolke tel cristeleken kænnedom ok mik tel aflat ok lösn minna synda ofrar iak vværþoghar mit æruuþe».

Gudi till heder, och Hans Moder *Maria Mö,* och Sankt *Dominicus* och alla Helige Män till lof, och allt lekfolk till Kristelig kännedom [undervisning], och mig [sjelf] till aflat och lösn [förlåtelse af] mina synder, — offrar jag, ovärdig, mitt arbete.

Epilog, s 836, 4—9.

»Thetta jærtekne timde j kompostello ¶ Ok mang annur ok næstan otalik giordhe sanctus petrus til loff ok æro ens gudz fadhers oc sons ok thæs helgha anda: I thera thriggia ens nampns hedher oc gudz modhirs mö æro ok aldra hælghona wari thet alt giort Jak hafwer lætit scrifua ¶ amen»

Detta järtecken timade i Compostella; och många annur [andra], och nästan otaliga, gjorde S. Petrus till lof och ära ens Guds, Faders och Sons och den Helga Anda. — I deras treeniga namns heder, och [i] Guds Moders [Maria] Mö[s] ära, och Alla Helgons — vare det allt gjort [som] jag hafver låtit skrifva. Amen.

Utaf dessa ord är väl ingen upplysning att hemta hvad författaren angår. Måhända betyda de sista raderna att författaren *dikterade,* och icke med egen hand *skref* Legendariet. Men inledningen (och troligtvis hafva orden *Maria* och *Dominicus* också stått i Epilogen, men fallit ur texten, ty utdraget är från Hds. B, då många blad gått förlorade i den äldsta codex*) lemnar i alla fall en vink. — Boken är dedicerad till *S. Dominicus* och den Heliga Jungfrun.

Om vi nu påminna oss den märkliga omständighet, att vår auctor meddelar den speciella underrättelsen, *som saknas i hans Latinska text och icke kunde blifva så väl bekant för andra än Dominikaner-ordens medlemmar,* att *Kano* var den förste Dominikaner-priorn i provincen Dacia (Skandinavien), — samt att han slutar hela sitt arbete med den store Dominikaner-hjelten *Petrus Predicator och hans lefverne,* — kunna vi icke annat än med tem-

*) *Hela* Slut-skriften är utesluten ur Hds. C.!

melig visshet draga den slutsats, att han var icke allenast en Prest utan ock en *Dominikaner*.

Lefde nu någon lärd *Dominikaner* i Sverige, vid 1265—1270-talet, i stånd till att författa detta förträffligt skrifna och väl redigerade arbete? — Vi veta icke.

Om någon, var det kanhända *S. Brynolph,* född ungefär år 1248, och biskop i Skara 1278—1317. Bosatt under sin ungdom många år i Paris, var han väl i stånd att få smak för mera omfattande kyrkliga och historiska studier, och att önska utbreda denna kunskap ibland sina landsmän hemma. Men var han en Dominikaner, eller stod han på något sätt, medelbart eller omedelbart i broderskap med denna orden, eller tänkte han såsom yngre man (då detta verk i så fall skrefs) att förena sig dermed? — Vi kunna icke säga.

Legendariets ändamål.

Det vore ett stort misstag att mäta Svenska Legendariet med vår tids måttstock, att förkasta dess vidskepelse, anklaga dess historiska fel, förnämt utdömma dess ofta obetydliga innehåll, se ned med förakt på dess många sorgliga bevis på då rådande Herre- och Prest-välde. — Vårt eget »upplysta» århundrade har, tyvärr, nog med vidskepelse, mormonism och mammon-dyrkan, nog med lågheter och laster, nog med djuriskhet och despotism, träldom och förtryck, både i kyrka och i stat, att göra oss varsamma med våra Fariseiska stenkastningar! — Legendariet bär stämpeln af sin tid, och står *lika högt* som alla andra dylika halft kyrkliga, halft krönike-artade skrifter från medeltiden. I många afseenden står det *vida högre* än de flesta. Dessa arbeten voro medeltidens stora folk-encyclopedier. De voro *den enda källan* till upplysning för alla, utom de studerande ex professo. Att tala om hvad som alla önskade få veta, och måste veta, åtminstone i någon mån, om Helgon — den tidens store män, ty de lefde och dogo för ideer — om Påfvar och Kejsare, om järtecken och under, om krig och fred och kungafall, — att gifva i barbariska tider ett utkast, huru enkelt som helst, af de märkligaste verldshändelser, — allt detta var visst icke under en begåfvad och god mans värdighet. Också arbetade många namnkunniga lärda härpå, icke blott på latin, men också på modersmålet. Flera af de vigtigaste bland

dessa, vårt legendarium *alldeles motsvarande,* på folk-språket gjorda sammanställningar (t. ex. den Isländska*), den Anglo-Normandiska, m. fl.) äro ännu icke utgifna; andra (t. ex. den Flamandska, »Spiegel Historiael» på vers, af *Maerlant*) först nyligen utkomna. Men alla äro de af stor vigt; de gifva den bästa upplysning om Medeltidens »Tro och Öfvertro», om hela det sätt hvarpå den uppfattade verlds-historien, om de mångfaldiga elementer af folk-tradition och myth, som ännu spelade i allas inbillning och ännu voro qvar från en äldre hedendom. Mycket är att lära i dessa arbeten, af rent arkeologiskt-vetenskapligt värde, och de skola alltid förtjena den tänkande forskarens allvarliga uppmärksamhet. Ja, i våra dagar har det rent historiska innehållet — nödvändigtvis den tiden högst ofullkomligt — mindre intresse än hela koloriten, och de »curiösa föreställningar» samt gamla sagor och sägner som då voro på folkets läppar och som endast på detta sätt finnas bevarade från glömskan!

Med ett ord, först genom legendariet har mången Svensk man fått sin »unders-fulla» tanka om andra länder och andra folk, om verlden derute och dess öden, om kulturens stigande inflytelse och religionens milda kraft, om tyranniets straff och folkets aldrig hvilande rättigheter. — Kastom en enda blick på *Namnlistan,* med dess *2* à 3000 namn! Kastom en enda blick på *Saklistan,* med dess *2* à 3000 facta! — Ingenting är mera afgörande än dylika bevis. Huru kärkommen, huru bildande, var icke denna läsning, trots de fel som genomgå det hela!

Legendariets ursprungliga storlek.

Sådant vi nu hafva det, består legendariet af *ett* stort band. Men detta är endast *hälften* af det ursprungliga arbetet. Detta är alldeles tydligt af textens egna ordalag.

S. 130, *22*, säger han, att han allaredan har behandlat S. Pauls omvändelse.

S. *28*1, 4, hänvisar han till sin föregående behandling af S. Stephans predikningar och pina.

*) Det Old-Norska »Stjorn», en något dylik, som räcker från verldens skapelse till Babyloniska fångenskapen, är nu under utgifvande af *C. R. Unger*. — Den år 1780 tryckta Isländska »Rymbegla» innehåller också mycket af samma beskaffenhet.

S. **295, 1**, tillkännagifves, att han icke vill upprepa hvad han förut sagt om S. Barnabas' lefverne ända tills skiljsmessan från S. Paul.

S. **341, 17**, talar han om sin föregående behandling af historien om S. Pauls upplyftelse öfver himlarne*).

(S. **198** hänvisar han till sitt *kommande* utdrag ur Josephi beskrifvelse af Jerusalems fall, och detta finnes ganska riktigt s. **311**, följ. — Flera dylika hänvisningar förekomma).

Men alla dessa ting hafva stått i arbetets *första* band, och detta är — *förloradt.*

Det hela har derföre varit ett högst betydande och innehållsrikt arbete, ett märkeligt bidrag till Sveriges literatur i en tid sådan som Valdemars och Magnus Ladulås'es!

I sammanhang härmed må det anmärkas, att vi icke kunna nu mera bestämma hvad det *Gesta Gotorum* varit för ett arbete, som omnämnes sidan **199**. Troligen var det någon utländsk latinsk krönika.

Legendariets språkvärde.

Detta arbete är en stor skatt i linguistiskt hänseende. Det fyller en plats som annars skulle stå alldeles tom. Det är *den äldsta* språk-urkund af betydenhet Sverige äger, näst efter run-stenarne och landskaps-lagarne. Men run-stenarne röra sig inom ett högst inskränkt område, några få bestämda, så att säga stereotyperade, uttryck: — *N. N. reste stenen, högg runorne, efter N. N. fader, moder, broder, son, m. m. sin;* kanhända med tillägget: *Gud hjelpe själ hans,* eller något sådant, hedniskt eller kristligt. I de flesta fall, är detta allt! — Lagarne, så dyrbara de än må vara, äro också strängt begränsade, både till språk och innehåll, öfverflöda med tekniska juridiska uttryck, ofta mycket svåra att riktigt uppfatta, och behandla sår-bot och dråp och mord, arf och egendom, och socken-kyrkan och tionden, men icke

*) Marginal-anteckningen s. 385 [»sancta eugenia liwerne sök annar stadz»], s. 390 [»Sancta cecilia star i andre bokene»], s. 425 [»Sancta agatha eciam in secundo libro habetur»], s. 534 [»Quere de sancta katerina in secundo libro»], s. 540 [»Quere de sancta Margarita in secundo libro»], och s. 570 [»Quere secundo libro de sancta agatha»] — synes också hänvisa till författarens första afdelning; åtminstone finnas de ej i denna.

det böljande rörliga folk-lifvet. — Lagarne äro kostbara som det rödaste guld, och kunna aldrig för mycket värderas och studeras. Men deras »hafs-eld» är massiv, i stora tackor, ett »liggande fä» hvaröfver vakar forntidens drake. Legendariets rikedom är som »gul ok görsuma ok dygþa-stena dyre æn gul», som änne-spännen och finger-ringar och run-märkta bägare, eller som den utmyntade penningen, liten och lätt, med den blanka ytan och den gångbara prägeln, med Sultanens tankespråk eller konungens bild eller biskopens staf deruppå, — vandrande ur hand i hand, välkommen i fattig mans stuga som i rik mans sal, i jungfruburen som i kämpens sten-borg. Lagen är styf och väggfast. Legenden intränger i hemmet, i skogen, i slottet, i klostret, i arbetarens verkstad, på skeppsbord, öfver hafvet till Grekaland, Frankarike, Ængland, Italien, Afrika, Indien och det Heliga Jorsala-landet! Legendariet uppförer för oss hela dramatiska skildringar af 13:de århundradets sätt att uttrycka sig angående alla möjliga husliga och politiska, verldsliga och religiösa, komiska och tragiska händelser. — Hvad för ett förråd af *nya ord* (d. v. s. *gamla* ord som icke förekomma på run-stenar och i lag-balkar) innehåller det icke! Huru många tusende ursprungliga vändningar samt äkta Svenska och Nordiska talesätt finnas icke här!

Men för att till fullo kunna njuta af dessa egendomligheter måste vi — der det låter sig göra — stadigt jemnföra den svenska texten med den latinska. Endast härigenom kan man få ett rätt begrepp om den friskhet och ledighet och glans, den renhet och kraft och mästerskap, hvarmed i alla de äldsta delarne af arbetet språket behandlas, och huru den utländska klerkens klosterligt stränga uttryck ofta hafva fått ett eget poetiskt skimmer och blifvit förvandlade till ungdomliga half-hedniska nationella talesätt!

Till grund för legendariet ligger i allmänhet *Legenda Aurea* af Jacobus de Voragine. Det vill säga, legendariet innehåller mångfaldiga vanligtvis starkt förkortade, här och der äfven starkt utvidgade bearbetningar af flera ibland de legender som ungefär vid samma tid samlades och utgåfvos af honom. Alla dessa verk — Legenda Aurea, Gesta Romanorum, de sju Visa Mästare, Alphonsi Disciplina Clericalis, Exempla Predicatorum, Verlds-krönikor, och så vidare — voro till stor del endast *kompilationer*. De

enstaka berättelserna voro till hands i handskrift öfverallt på latin; många af dem hade funnits i flere sekler i alldeles fasta texter; och arbetet bestod i att samla dem oförändrade, eller till en del lokaliserade eller förkortade, och förse dem med passande reflexioner eller en passande ram, så att de bildade ett nytt helt. Stoffet var gemensamt för alla, ty kyrko-fäder, helgona-sagor och historiska anekdoter voro en fri allmänning då som nu. Det egendomliga och förtjenstfulla bestod i ändamålet hvartill, och sättet hvarpå, de begagnades. Och häri låg förtjensten hos Jacobus de Voragine, att han tillvägabragte, inom icke allt för stort omfång, en rik och behaglig samling af dessa, den tidens mest omtyckta och trovärdiga andeliga — *romaner.*

Det är likgiltigt om legendariets författare har ägt ett exemplar af förenämnda verk, eller icke. Vi veta ej när »Legenda Aurea» utgafs från — icke trycket men *scriptoriet.* Det enda säkra är, att det skedde *innan 1273.* I alla händelser, som sagdt, voro materialierne — *samma* legend-texter — till hands, och han har visat huru väl han förstod att draga nytta af dem.

Men det är troligt att författaren har äfven vetat att begagna åtskilligt som allaredan länge funnits till på svenska, likasom, utan tvifvel, i de andra skandinaviska mundarterna. På den fjerde nordiska tungan, *Forn-engelska,* kunna de uppvisas ännu några århundraden tidigare. Till exempel *Jungfru-Maria Sagan,* en högst ålderdomlig och intagande berättelse, grundad på både Apokryfiska och Kanoniska evangelier, och hvaraf en mycket gammal text (från 12:e årh. eller äldre) finnes, ännu outgifven, på Forn-norska, — flera af *Apostla-sagorna* (de uråldriga Forn-norska »Postula-Sögur» utgåfvos i Videyar Klaustri, på Island, år 1836), — *Sankt Sebastians Saga,* — och annat. Det är alldeles otroligt att man icke skulle egt dessa, i alla fall några eller åtminstone den förstnämnda af dem, på Svenska, långt innan år 1265 — 1270, och språkets karakter i dessa stycken pekar tillbaka till den äldsta kristendom i landet. *Fader Vår, Credo, Ave Maria, Te Deum laudamus,* vissa *Hymner,* m. m. och några *Bibliska berättelser* (»lästar», lektioner) och enklare *Homilier* funnos säkert mångenstädes i Sverige, lika så väl som i alla andra länder, snart efter dess omvändelse, ehuru de äldsta nu bekanta sådana äro, måhända med ett par undantag, från ett vida yngre datum.

Ej heller kunna vi veta om de *gamla qvädden*, s. 72—79, — *de äldsta som ännu äro uppdagade på Svenska* — voro författarens egna, eller om han afskref dem från en äldre handskrift. I alla fall äro de i högsta grad märkliga, och, i all deras enkelhet, *högst poetiska*. Troligtvis var det till följe af deras höga ålder och ofta svårtydda språk — ty poesi låter sig svårare mekaniskt modernisera af kopister än prosa — att de uteslötos ur de sednare afskrifterna. De äro numera bevarade *endast* i Codex Bureanus.

Men vi öfvergå till språket mera i detalj. — Gerna ville vi underkasta detta ett noggrannt studium, men vi hafva icke tid dertill. Må någon Svensk man, som älskar nordens storhet och minnen och modersmål, och äger större förmåga än vi, snart påtaga sig denna behagliga undersökning. Han skall få en rik belöning. — Vi inskränka oss till att framhålla några få märkligare drag. Det rent grammatikaliska, så lockande det än är, torde vi icke nämna med ett ord. Sådana *minutiæ* fordra *mycken* plats. — Läsaren behagade erinra sig, att en form i Codex B. (Bildstenianus) är icke *alltid* yngre än den i Codex A. (Bureanus); en och annan gång är den en *lika gammal* dialektskiljaktighet.

Konsonanter återställas eller fördubblas; t. ex.

Hds. A.	Hds. B.	
þiia	thighia	tiga
þriia	thridhia	tredje.
staf	staff	staf.
bref	breff	bref.
skuga	skugga	skugga.
iui	ifuer	öfver.
gaf	gaff	gaf.
skref	skreff	skref.
sof	soff	sof.
möto	mötte	mötte.
mötos	möttos	möttes.
hötes	höttis	hotade.
föde	födde	födde.
födes	föddis	föddes.
rædes (*s.*)	ræddis	räddes.
rædos (*pl.*)	ræddos	räddes.
nöde	nödde	nödde.
stados	staddos	staddes, stannade.

Vokaler ombyta; t. ex.

A.	B.	
biscopar	biscopir	biskop.
kunugar	konugir	konung.
rökar	rökir	rök.
sighar	sighir	seger.
nætar	nættir	nätter.
fötar	fötir	fötter.
daghar	dagher	dag.
herþe	hyrdhe	herde.
agha	ægha	äga.
gitar	gitir	gitter.
standar	stander	ståndar.
fluþo	flydho	flydde.
kumbar cumba	kombir komber	kommer.
biþar	bidher	bidar.
haldar	halder	håller.
havar	hafwir	hafver.
staddar	staddir	stadd.
siukar	siukir	sjuk.
sændar	sænder	sänd.
födar	födder	född.
sandar	sander	sann.
ræddar	rædder	rädd.
dömdar	dömder	dömd.
döþar	dödher	död.
iatat	jætat	lofvadt.
tel	til	till.
firi	for, fore	för.
længar	længer	längre.
vndar	vndir	under.
atar	atir	åter.
hona	hana	henne.
wrþo	vordho	vordo.

Konsonanter öfvergå, uteslutas eller assimileras; t. ex.

A.	B.	
læt	lædh	led, väg.
nöt	nödh	nöd.
döt	dödh	död.
baþ	badh	bad.
böþ	bödh	bjöd.
biþat	bidhat	bidat.
þriþiu	thridhia	tredje.
at quelde	at quælle	åt qvällen.
ildar	iller	ill, ond.
maþar	man	man.
eigh	ey	ej.
ægte	ænkte	intet.
þugga	thunga	tunga; tyngd.
kunug	kunungh	konung.

A.	B.	
stræegen	strengin	strängen.
spriggar	springir	springer.
drötnig	drottningh	drottning.
oste	önste	önskade.
magge	manghe	månge.
arbar	(C) armber	arm, fattig.
gærnig	gærningh	gerning.
iuffru	jomfru	jungfru.

Ändelser förenklas; t. ex.

A.	B.	
viþar	vidh	vid.
quistær	quist	qvist.
sax manaþom (*d. pl.*)	siex manadha	sex månader.
varn (*acc. s. m.*)	van	vår.
huarn	hwan	hvarje.
þön	the	den (*n. s. f.*); de (*n. pl.*)

Andra former; t. ex.

A.	B.	
lygh	lygn	lögn.
frygh	frygdh	fröjd.
dygh	dygdh	dygd, kraft.
æpte	æpter	efter.
spiæl	(C) spiæld	skada.
vndi	vndir	under.
arma (*n. pl.*)	armar	armar.
frænda	frændher	fränder.
miok	mykit	mycket.

Gamla adverbier (egentligen subst. i dat. pl.); t. ex.

lissum — *med nåder, nådeligen.*
micelum *med myckenheter, mycket.*

Gamla språkbruk; t. ex.

at namne. 1, 7. *vid namn.*
ii iorþ grauin. 7, 7. *begrafven.*
at væghenom. 7, 14. *längs vägen.*
at hanom leta. 7, 20. *leta efter honom.*
gaf sik guþi skyldogan. 8, 11. *erkände sig vara skyldig inför Gud.*

mæþ

mæþ listom. 9, 27. *med klokskap, försigtigt.*

fæghnare æn fugil daghi. 14, 14. *gladare än fogeln åt dagens gry.*

ok gato ængom gjort. 15, 17. *och kunde åt ingen någon skada göra.*

ræde ok annars hugha. 16, 15. *rädd, och annorlunda till sinnes.*

Gamla ordspråk, m. m.; t. ex.

gialda þæt guþi louas. 5, 26.

ær ovina lof fast vitne. 10, 20.

hwar man ær handalös wtan anbodh [verktyg]. 221, 3.

thy ær konunger [till], at han skal styra jæmuæl sinne wredhe, ok ey [att vreden skall styra] konungenum. 535, 9.

Gamla ord, hundradetals; t. ex.

köpþræl	en köpt träl, tjenare.
hambla	att afskära.
scrifuare	målare.
skathws	skatt-kammare, skatt.
handsall	löfte, lån.
kaþal	rep.
brutfælingar	fallandesjuk.
kæsia	klubba.
fortalan	(tal för någon) tilltal.
gafs widh	gaf vika för.
vsald	osalighet, olycka.
othyldafulder	(full af otålighet) olidelig.
ellin	ålder.
widersighia	uppsäga, förneka.
blöttus	(gjordes blöt) bevektes.
thrifen	tapper, båld.
förlata	öfverlåta.
skamt } stunt } stackot }	kort.
vardhnadh	familj, hushåll.
thrösta a	lita på.
tröster	säker.
thrygdh	beskydd.
æn	om; men.
thagar	då; genast.
iam scyt } æmskyt } iæmsköt }	på stund, strax.
kosta	bekosta.
thungel	planet.
gerningh	mästerverk, arbete.
forlagh	vilkor.
minnas	kyssa.

hedhna	hedniska folket.
torffa	att stena ihjel.
rædhelik	förskräcklig.
bæria	att slå.
wara	att varna.
sörogh	smutsig.
afl	magt, kraft.
fæghins fund	det glada återfinnandet.
odhir	rasande.
braþa, bradhlika	brådt.
tomlös	ledighets-lös, sysselsatt, flitig.
sar-öka / sars-ökia	plåga, pina.
miþ vact	midt i, i midten af.
rum giæuir	ärelysten.
iaat, iæth	löfte.
þikla	ofta.

Gammalmodiga eller svårare ord utbytas; t. ex.

A.	B.	
æuinnelik	ewerdhelik	evig.
costa	willkor	vilkor.
husfru	hustru	hustru.
cona	qvinna, frw	qvinna, fru.
oþe	(C) otame	rasande.
sla	stinga	slå.
öpte	ropadhe	ropte.
horand	licama	lekamen, hud.
ægoleþes	ængalund	ingalunda.
lata	offra	bortgifva.
(B) æfldis	(C) öktis	förstärktes.
þa mærasto	the mæsto	den störste.
hem	(C) werld	verld.
huxa	thænka	tänka.
eet folk	en frw	en fru.
(B) j manna hami	(C) j manna likne	i mans-form.
(B) iller	(C) onder	ond.
snybba	(C) straffa	klandra.
gramen	diæflen	djefvulen.

Ett uttryck allaredan ombytt i B, ombytes ånyo i C, såsom ändå för gammalt eller bondaktigt; t. ex.

A. gauos ofdighart fram. 16, 16.
B. gafuos ofmykyt fram.
C. wordho offdiærue. — *blefvo öfverdådige.*
A. Hin karl. 18, 19.
B. Carlin.
C. Then mannen. — *karlen.*

* A. tuænnga. 21, 12.
B. twæscona.
C. twæninga. — *tu-slags.*

* A. mætskalana. 21, 27.
B. mædhscalene.
C. wægskaalena. — *vågskålarne.*

* A. for sina sakir. 28, 11.
B. for sinne bön.
C. fore sina skuld. — *för sin skuld.*

* A. hægoma.
B. flætio. — villa. — fafæng ordh ok squalder.
C. drawel. — *dumt prat, skräp.*

* A. vanda.
B. vansampt.
C. onth. — *vånda, ondt.*

Ordställningen förenklas; t. ex.

* A. ok louaþo for oburit barn giua guþi þæt gerna tel þiænist. 3, 17.
B. oc lofuadho gudhi for obwrit barn gifua thet i gudz thiænist gerna.

* A. bæccar af aþþro kældom. 2, 29.
B. bækkir aff kiæld adhro. — *bäckar af käll-ådra.*

Ordställningen både förenklas och ytterligare förklaras; t. ex.

A. ok eigh þæn daghen vald fa at mate læsa aue maria. 8, 7.
B. Ok sagde sik ey hafwa thæn dagh wald ifwir hanum som han las [läste] aue maria.

* A. ræt nampn. 8, 25.
B. at rætto nampne.

* A. Mars var örlögs man. 9, 1.
B. Mars war örlöghs gudher hedhna manna.

* A. klædan. 11, 25.
B. klædan til mæsso.

* A. mæþ. 12, 13.
B. medh thyy.

* A. ok rænt hanom rike ok vald. 13, 13.
B. ok [du har] rænt [rånat] hans rike ok röuat hans wald.

* A. i enom dal iosafat moþer licama. 14, 17.
B. sinna modhers licama j walle josaphat.
* A. warþ numin i handom ok worþo onyta ok sua bundana. 15, 13.
B. hans hændher wordho onytta oc swa bundna.
* A. fara. 18, 14. [*Befinna sig, spisa, m. m. Engl. fare*].
B. fara ok lifwa.
* A. heman firi skam. 18, 14.
B. fra sit heman for skam skuldh.
* A. hæþan coma liuande. 19, 26.
B. lifwandis hafua hædhan komit.

Textens ombildning.

Vi hafva sett huru en gammal text kan å ena sidan förblifva orubbad, och å den andra kan undergå otaliga förändringar hvad bokstafven angår. För att ännu klarare upplysa detta, lemna vi några egendomliga jemförelser. Till exempel:

A. 61, 9.	B.
Hans	Hans
förste	första
höghtiþ	höghtidh
ær	ær
hans	hans
fözla:	fözsla,
som	som
mæn	göta
kalla	kalla
iul.	jull.

Här se vi hur innehållet är ord för ord oförändradt, då — med det enda märkeliga undantaget af *göta* för *mæn* — skiljaktigheterna äro endast bokstafs-öfvergångar. Ofvanstående är från början af Codex Bureanus; och det måste ihågkommas att ju ålderdomligare ett stycke är, desto mindre förändring undergår det, då det tillhör det högtidliga och välbekanta, — på samma sätt som i gamla vers och lagar, m. m. Till bekräftelse härpå, taga vi ännu ett stycke af den äldsta texten, och här finna vi, att just som det afskrefs under Magnus Erikson, så afskrefs det, med obetydliga ändringar, i Sten Stures tid!

A. 1350–70. s. 5.

Maria födes ok a þriio are tel ierusalem förþes: faþer ok moþer satto barnet niþar a guluet ii guz mönster: maria þrigia ara gamalt barn gik ensamen som væxen vare: vp at (XV) trappom tel guz altare: Ioachim ok anna gauo hana guþi som þöm gaf ok satto hana þær atar at nima guz þiænist ¶ Maria nam mer af guþi sialuum: ok hans ænglom æn af nochre mænniskio: hon skipte daghen ii þre tima fra första daghæn ok tel terz tima var hon staþlekir enom staþ þiænande a bönom sua at hon ægte orþ viþ folk talaþe: fra terz ok tel nons sat hon viþ væf ælla teu: ælla naal: fra non var hon atar ii bönom som för tel guz ængel kom mæþ hænna föþo ok var hænna daghe-leken drosate ok guþleken gömare

B. 1420–50.

Maria föddis; Ok i tridhia are til ierusalem fördhis: fadher ok modhor satto barnit nidher a golff j gudz mönstre: Maria triggia ara barn, gik ensammin som vaxin ware vp at XV trappum til gudz altara: ¶ Joachim ok anna gafwo hona gudhi som thöm gaff: Ok loto hona thær eptir blifwa at minna gudz thiænist: Maria nam meer aff gudhi siæluum Ok hans ænglum. æn aff nokre mænniskio: hon skipte daghin j tre tima: Fra första daghning Ok til tærz tima. war hon stathlica enom stadh thiænande (gudhi) j bönum: swa at hon ænkte ordh widher folk taladhe, fra tærz Ok til noons tima sat hon widher væff ælla teen ella nall: fra noon war hon ater a bönum som för: thil gudz ængil kom mædh hænna födho: Ok war hænna daghlikar droz(sæ)th Ok ¶ gudhlikir gömare.

F. 1502. bl. 156.

Maria föddis oc a thridhia aare til iherusalem fördis., fadher oc modher satto barnit nidher a gulff j gudz mönstre. Maria thriggia aara barn, gik ensamin som hon wæxin waare, wp aa XV trappom til gudz altara ¶ Joachim oc anna gawo hona gudhi som them gaff, och satto hona ther ather at nima gudz thiænist, Maria nam mera aff gudhi siælffwom, oc aff hans ænglom æn aff nakre mænniskio. hon skipte daghin j thre tima. fraa första daghning, oc til tærz tima, war hon stadheliga enom stadh, thiænande gudhi a bönom, swa at hon inte ord widh folk talade. ffraa tærz tima oc til nonam, sath hon widh wæff ælla teen ælla naal. ffraan noon war hon ather a bönom som för Gudz ængil kom mædh henna födho, oc war henna daghlikin drosæte oc gudelikin gömare.

Så långt hvad likheten angår. Men deremot, vilja vi riktigt och grundligt inse, huru en text kan förändras eller uppspädas med nyare ord, huru afskrifvarens *glosa* — hans tillägg eller tolkning eller förändring — kan småningom inflyta i en sednare skrifven text, och till och med en hel ny mening uppstå, så att en läsare af den sednare afskriften (i fall äldre handskrifter icke funnes) aldrig kunde ana textens ursprungliga skepnad — behöfva vi endast betrakta några få ibland de otaliga exemplen deraf. Sådana förändringar tillvägabragtes genom att antingen bortskrapa det gamla bläcket och skrifva det nya ordet ofvanpå — lyckligtvis kunna vi i många fall, dels med dels utan kemisk hjelp, uppdaga den ursprungliga läsarten — eller, i brist på plats, tillsätta ordet eller orden under eller öfver raden eller i brädden; och i en följande afskrift inflyta dessa ändringar helt enkelt *i texten.* Men till exemplen:

Ett ställe har blifvit svårbegripligt, eller har ändrat sin betydelse, eller önskas utbytt:

A. .i. stadz lukune
B. j stadz (xx portenom)
C. j stadz portenom
* A. kona
B. (xx quinna)
C. qwinna
* A. kona
B. (xx hustru)
C. hustru
* A. bura
B. (xx stazmæn)
C. stadz mæn
* A. hægomma
B. (xx willona)
C. villona
* A. hægomma
B. (xx flætio)
C. flætia
* A. pröuaþe
B. (xx pröfuar thet)
C. pröwar thet
* A. fæm
B. (xx trim)
C. trem
* A. at brænna. 13, 28.
B. at (x the vilia) brænna
C. at the wilia brænna
* A. mö
B. (xx jomfrv)
C. iomfru
* A. muld
B. (xx licaman)
C. licaman
* A. tue andre costa
B. (xx tu annor wilkor fore)
C. thu annor wilkor fore

* A. köptræl
B. (xx thiænare)
C. thiænare
* A. tökeleka
B. (xx wærdheligha)
C. wærdelika
* A. þefka
B. (xx smaka)
C. smaka
* A. collerium
B. (xx siælena smörilse)
C. siælena smörilse

En tillfogad Glosa upptages af nästa afskrifvare såsom text:

A. ii guz namn
B. j guz nampn (x koma for sik)
C. j gudz nampn komma for sigh
* A. som tapaþar var
B. som tapadhir war (x mædh syndom)
C. som tappadher war mædh syndom
* A. ok þær af
B. Ok thær (x kombir) aff
C. Oc ther kombir aff
* A. höra mæþ goþvilia
B. höra(xs) mædh godhuilia (Rx oc gömas mædh atwakt)
C. höras mædh godhuilia oc gömas mædh atwakt
* A. þy at vtan guþ vare döþelekar. aldre vare mænniskian udöþeleken.
B. thy at vtan gudh (xx hafde) dödhelik(xxan) (Rx wurdit) (xx hafdhe aldri) mænniskian (x vurdit) vdödhelik:
C. Thy at vtan gudh haffdhe dödelikin wordhit. haffdhe aldrigh mænniskian vordhit odödeligh
* A. þæn þriþia costen. som mik lagþe christus.
B. thæn thridhia (xx delin af gudz inskiutilse helder)
C. then thridhia delin, aff gudz inskiwtilsom. hælder
* A. bol ok löf ok frukt. 185, 14.
B. bul löff ok fruct (Rx oc the thry ær et thræ)
C. bul löff oc frukt. oc the thry ær eth træ

* A. ok sökia prædican
B. oc sökia predikan (ˣ idhkeligha oc höra gudz ordh)
C. oc sökia predikan idhkelika oc höra gudz ordh

En helt ny bearbetning uppstår genom en sådan ändring:

A. þolde döþ a corse. vtan nokra nöþ ælla synda skuld
B. tholde dödh a korsse (ˣˣ sielff wiliandis for wara skuldh oc ey fore) (ᴿˣ sina synd skuld)
C. tolde dödh a korsseno siælffwiliandis for wara skuld, oc ey for sina synd skuld
* A. af hans benom. 142, 23.
B. aff hans benum (ˣ thetta var j gamblom æwom, æn nw liggia) (ᴿˣ hans been j constantinopolym)
C. aff hans benom Thetta war j gamblom æwom æn nw ligghia hans been j constantinopolym
* A. ælla vil iak þæt köpa. ok gialda þik ater sua mykit som þu fikt þöm goþa manne
B. ella vil jak thæt köpa Ok thik atir gifwa swa mykit (ˣˣ gul oc silff thu hanum fikt) (ᴿˣ konungin swarar sinom brodher thæt vari mit oc thomas bygge thik et annat ælla nythiom thæt badhe som bykt ær,)
C. ælla wil iak thet köpa. oc tik ather giffwa swa mykit gull oc silff thu honom fik, konungin swarar sinom brodher, thet wari mith, oc thomas bygge thik eth annat. ælla nythiom baadhe thet som bygdh ær

Förändringen godkännes af den sednare afskrifvaren, men han moderniserar ännu mera, eller gifver orden en nyare ställning:

A. þæssa hems osmittaþa. 522, 14.
B. (ˣˣ osmittadha j thæsso *heme*
C. i tæsse *wærld* osmittadha
* A. biskope var vanda bæggia væghna. 5, 23.
B. Biscopen(ˣum) war bæggia wæghna (ˣˣ *vansampt*) (ˣ at)
C. Biscopenom war bæggia wæyna *onth* at
* A. mæþ mangh faghar iartekn. 12, 11.
B. (*mædh thy*) mang iærtekne ok göras æn
C. mang jærtekne *mædh liwseno* oc göras æn

* A. wacto. 14, 9.
B. wa(͡Ycto ˣˣ *kadho*)
C. wak*adhe*
* A. son fangen vndan bandom. 25, 14.
B. son fangin *vndan* lasum ok bandum.
C. fangnan son *wt aff* bandom oc laasom

Vi öfvergå nu till en annan sida af Legendariet, egendomligheten i dess uttryck och dessas poetiska form. Den poetiska *andan* som genomgår de äldsta legenderna behöfva vi icke påpeka. Den skall visst slå hvarje läsare. Forntidens vildhet, men också dess enkelhet, hjertlighet, rättframhet, oskuldsfulla barnslighet, blifver af sig sjelf ofta till poesi, ty der passionen talar — och i gamla dagar var lidelsen (passion, handling, känsla) öfvervägande, icke list och en allmän societets-mask — der står poesien (det bildrika, naturlika) vid tröskeln. Detta behöfver derföre icke utvecklas. Men tidehvarfvets *egendomliga uttryck* och språkets gamla *poetiska form* förtjena ett ögonblicks betraktande.

Uttryckets upplysande egenheter:

Af dessa äro många ganska märkeliga, för språkets eller tänkesättets historia. Men vi hafva icke tid att göra annat än föra läsaren in i ett så rikt ämne. Utan att tala om det rent Hedniska, till exempel, namnen *Oþen, þor,* m. m. — bruket ännu af *Hela, Hælin,* för sednare textens *Död,* och *Hæl, Hel,* för det sednare, deraf uppkomna *Helvite* [Hela's Straff] som aldrig borde skrifvas *Helfvete* (det Forn-Engelska *Hell* är bevaradt utan ändring i Ny-Engelskan); — *Manhem* och *Hem* för sednare textens *Verld,* med mycket annat (jemför *Folk-Myther och Folk-Sagor,* i *Saklistan*), — så vore det af stort intresse att samla alla de språkvändningar som angå Gud, Änglar, Djeflar, Andar, Trolldom, Sjukdomar, Kropp, Själ, Lif, Död, Öde, Lycka, m. m. och utleta huru mycket deruti kan vara af Kristligt, huru mycket af Hedniskt ursprung. På samma sätt med hundrade andra, som angå Medeltidens Geografi, Tro, Seder, Bruk, Klädsel, Husgeråd, m. m. De borde alla undergå en kritisk undersökning.

Vi hitsätta, som prof, endast ett par af de närmast till hands (på bokens aldraförsta sidor) förekommande uttryck angående det Onda Väsendet:

Lögnens Fader kallas: Satan, Diævulin, Lucifer, Grymbar karl, Ildar diæwl, En miok ræþeleken karl.

Hans boning är: Hæluiti, Heluite.

Menniskan vill han pröua vara sina. 20, 12; föra tel hæluitiz. 23, 2; gripa genstan hans sial ok wald föra tel hæluitiz. 8, 6.

Den honom tjenar, är en saloghar dare. 21, 19; saloghar maþar. 21, 23; diæwls anbuþ. 29, 3; vsal man. 29, 9; diæwls dare. 30, 15.

Då han vågar det, förbannar han den som rycker menniskan ur hans klor: ildar Diæwl

Dræpi þæn
þik þætta ræþ! 23, 15.

En som nödgades höra en Kristlig predikan:

Öpte och gal som han ii Elde laghe. 8, 1.

S. Marias nedmanings-ord till honom äro:

far þy niþir ii Diupt hæluite
ok blifa þær tel Doma dagh
sua at þu gör aldregh
noquorum Men
þær Mik þiæna. 19, 31.

Eller skall han

sua Fiæren Fly
at eghte vara Fru Folk
Finge vnaþe af hanom. 8, 14.

Men då Hin Onde hörde sin dom »tapaþe» han »sighar». 21, 29; þöt ok græt ok lyde nöþoghar. 20, 3; huarf han som rökar i væþre. 8, 15; 145, 28; 213, 20.

I alla de äldsta delarne af arbetet, oaktadt afskrifvare-ändringar, påträffa vi ännu, liksom i Lagarne, spår af vers och otaliga staf-rim; t. ex.

Alt þæt Guþ
Gaf þöm at Ægha. 3, 12.
* Daghleken Drosate
ok Guþleken Gömare. 5, 14.
* hem Fara
ok mannom Fæstas. 5, 18.
* han skal Fæsta

Faghara iugfru. 6, 4.
* þa Væxte
Væenast lilia
up af hans graf. 7, 7.
* Fiæren Farin.
* Huart femta aar Hiöldo þe
Hænne Höghtiþ
a Första dagh
Februarii
ok gingo kring vm romara Borgh
mæþ Brinnande Blusum. 9, 8.
* Ændaþe sin Aldar.
* Signaþ Sool ihesus christus
Skeen ginum hænna lif. 10, 12.
* ok Löuen Skinu
Lius som Stiærnor. 13, 17.
* ok tok mæþ Heþar
sinna moþor siæl ii sina Hændar
Friþa ok Faghara
Fæghnare æn Fugil daghi
ok Hörþes þær Sötare Sang
æn nocor öron för Hörþo. 14, 14.
* en Ridare Rikar
ok miok Rumgiæuir. 18, 9.
* Böte ok Bætraþe.
* Böte siin Brut. 21, 30.
* hon baþ han Göma sik
firi Gramenom
ok Bætra sin Brut
ok Böta. 28, 12.
* ok como Saman
ok Sagho Suenen
ii Brænande Bale
ok eghte Brinna
Ælla men
af Elde kænna
ok drogho han Ut
Af Eldenom

ok spurþo Huat Honom
varþ tel Halp.
han Suaraþe:
en heþers fru som Standar
ivir Cristno altare
Com mik tel halp
hon vænde fran Mik allan lughan
Mæþ sinom Mantolsköte.
alle louaþo vara Fru
ok castaþo Fulan Faþur
a Branda ok Bran
Æmskyt ii Asko. 22, 12.
* guz Moþer ok Mö.
* hans Moþer do
Menlös Mö. 15, 19.
* Milda Mö
guz Moþer
Later hona Længe
Ligia ok fast sova
ok gar vt tel Hans
ii hans Husfru Ham
  baþe a væxt ok klæþom
Lik ok talan
ok allom Latom
riddaren Far sin Vægh
mæþ bætra Fölghe æn han Vænte
ok Com þit
han hafþe louat Coma.
grymbar Carl
Kumbar mot hanom. 19, 13.
* sua föde Maria
baþe Moþer ok Mö. 21, 26.
* Maria Milda Mö
Mötte hanom. 25, 1.
guz Moþer
þön Milda Mö. 28, 9.
* tel Mildo Mö
guz Moþer. 30, 21.

* Allom tel Gangn
ok Ænghom tel Genværþo.
* a Baal ok a Brand. 30, 25.
* firi Lekom ok Lærþom. 50, 26.
* ægla Sugo
Sötan Sang
huart Ar
Um þa nat
vi Haldom nu
Hænna Höghtiþ. 23, 19.
* Singgum guþi
Sata Sællor
siUngom gUþi
hEþar ok Æro
SiUnge gUþlek tUnga
Sötan Ælscogha ihEsu christi. 25, 7.
* ful præstar
Diæwls Dare
Bra Bondanom
af Harme
at Hans kona
Myrþe sin Magh
Mæþ hans raþe. 30, 15.
* ok Vika som Vært
þæn Mindre þöm Mera.
* Sör ok Smitan.

På några ställen finnas både bokstafs- och slut-rim; t. ex.
Siþan hon Sa sina dottor
  Grata sin Skaþa
þa Græt ok moþeren
  sin Siala vaþa. 30, 11.
* ihesu Gwz son
  ihesu Goþe
Blöt mit hiærta
  mæþ þino Bloþe
at þænkia mæþ þakom
  þina pino

af allom Hugh
  oh Hiærta mino! 72, 20.

Så i de gamla qväden:

Simom Sagþe tel mariam
þæssa Samu profeciam. 73, 1.
* gif at þinna pino Sara Suærþ
þin Bla Siþa ok Bloþogh hærþ
naghlar Ginum Hændar ok fötar
Groe Ginum mina Hiarta rötar. 73, 11.
* viþ moþor döþ Gat iak fast Gratet
Sukat ok Syrkt ok illa latet
mer skulle iak þinom Döþ varkunna
æn iak hafþe eigh Dygþ for þunna. 74, 25.
* helso ok lif som Aldre fa Ænda
slikt mate guþlikan Ælskogha tænda. 75, 9.
* min hærra þin pina ær Sent tald
horo Saar hon var ok manghfald. 75, 21.
* þolde Saar ok Saran værk
Burþe giva Bloþ firi Var Værk. 76, 17.
* Sua var iuþen galin ok Vildar
þe Vitu þik at þu vast Syndoghom mildar. 78, 5.
* förþe þik Liten mællan Landa
ok hafþe Mö-barnet Manghen vanda. 79, 9.

Mycket sådant förekommer i trots af kopisternes ändringssjuka, och, hvad som var ännu farligare, oaktadt det gamla bruket — för att spara på det kostbara beredda pergamentet, — *att skrifva vers såsom prosa, utan skiljerum,* hvarigenom ändringar lättades.

Men härvid komma vi in på en mycket intressant fråga.

Har Sverige någonsin ägt dylika poetiska [*staf*-rimmade, ty sådana med *slut*-rim äro något helt annat; af dessa sednare kan utlandet, som bekant, uppvisa en stor mängd] Legender som hafva funnits i äldsta tider på folk-språken i Island, England, Tyskland, m. m.?

Om äfven Sverige haft sådana, finnas ännu några spår qvar af dessa yttringar af dess Kristna Sånggudinna?

Att man icke kan hoppas återfinna något deraf i dess ursprungliga form, är tydligt. Af Sveriges andliga literatur under de *första* århundradena är *intet* qvar, eller endast obetydliga brutna lemningar, och dessa halft förderfvade, i långt nyare afskrifter. Skulle en och annan sådan Staf-rimmad Saga finnas, så är den naturligtvis i en form som endast svagt påminner om dess första skepnad.

Vi få derföre icke vänta något sådant som *S. Eustachius-sagan* på Forn-Norska,*) *den enda* Isländska Stafrim-legenden af detta slag, som hittills är tryckt, och ur hvilken vi hitsätta *en* strof (N:o 37, s. 26) af de 59, hvaraf brottstycket består:

»Kvaddi krapti pryddan
Krists rödd ara nisti:
dýrþ hittir þik drottins
dygg, skall-a þú nú hryggvask.
Tíþ kemr, sóknar seiþa
sendir, þér at hendi
enn, sú er yþr mun finna
auþ ok veg fyr nauþir.»

Ej heller något som kan mäta sig med de många dylika på Forn-Engelska. Vi lemna, som exempel, de första 8 raderna af *S. Andreas-Sagan***); hela digten har 3440 rader:

»Hwæt! we ge-frunon	»Lo! We have learned
on fyrndagum	in days of yore
twelfe under tunglum	of twelve beneath the stars
tir-eðdige hæle'd	heroes gloriously blessed,
þeodnes þegnas:	servants of the Lord:
no hira þrym alæg	their glory failed not,
camp-rædenne	of their warfare,
þonne cumbol hneoton.»	when ensigns clashed.»

Ej heller något som fullt liknar *den enda* dylika på Tyska, och denna snarare slut-rimmad än staf-rimmad, ett stycke ur *S.*

---

*) Skola Hátid í minníngu Fædingar-dags vors allranádugasta Koníngs Fridriks Sjötta, þann 28da Januarii 1833, er haldin verdur þann 3ja Febrúarii 1833. bodud af Kénnurum Bessastada Skóla. Brot af Placidus-drápu, útgefid af Sveinbirni Egilssyni. Videyar Klaustri, 1833. 8vo.

**) The Poetry of the Codex Vercellensis, with an English Translation. [Part I. The Legend of St. Andrew.] By J. M. Kemble. London: Printed for the Ælfric Society. 1843. 8vo.

*Görans Saga**), hvarur vi också aftrycka de första 8 raderna af originalets 102:

»Georio fuor ze malo	»Georgius ivit ad judicium
Mit mikilemo ehrigo	Cum multo honore
Fone dero mahrko	Ex foro
Mit mikilemo Fholko	Cum magna multitudine populi.
Fuor er ze demo rinhe	Profectus est ad Rhenum
Zehe uihemo dinge	Ad sacrum officium
Das thin uuas marista	Quod tunc erat clarissimum,
Gkoto liebosta.»	Deo acceptissimum.»

Finnes något på Forn-Svenska, då måste det snarare likna den sednare och svagare Forn-Engelska skolan, t. ex. *S. Görans-Legenden***) af Ärkebiskop *Ælfric* († 1052), på 368 rader, hvaraf vi lemna de första 8:

»Ge-dwol-menn a-writon	»Misbelievers have written
ge-dwyld on heora bocum	Misbelief in their books,
be þam halgan were	Touching the saint
þe is ge-haten Georius.	That Georius hight.
Nu wylle we eow secgan	Now will we teach you
þat soð is be þam	What is true there about,
þat heora ge-dwyld ne derie	That heresy harm not
digellice ænigum.»	Any unwittingly.»

Det stycke som närmast kan jemföras härmed, och som kanhända verkligen varit på en enklare staf-rimsvers, oaktadt sådant numera på många ställen försvunnit till följe af afskrifvare-ändringar, — och detta så mycket mera som den icke kan läsas i den äldsta Codex (Bureanus), då just dessa blad äro borta deri, men först i Codex Bildstenianus, är *Första Afdelningen af S. Sebastians-Sagan.*

Då denna Saga är en af de ståtligaste och mest rörande af alla dessa Legender, aftrycka vi den oafkortad i Ny-Svensk öfversättelse, tillika med *hela Första Afdelningen,* indelt i vers-form så godt som materialerne tillåtit, *också på Forn-Svenska.* (Legendariet s. 475 följ.)

---

*) Lectionum Theotiscarum Specimen. Carminis Antiqui de S. Georgio Fragmentum. Cum Versione Latina et Notis edidit B. C. Sandvig. Hafniæ 1783. 8vo.

**) An Anglo-Saxon Passion of St. George: from a MS. in the Cambridge University Library. Edited, with a Translation, by the Rev. C. Hardwick, M. A. London: printed for the Percy Society. 1850. 8vo.

Det

Det må i förbigående anmärkas, att det vore lätt att här, i denna förmodade poetiska afdelning, liksom i de förut tryckta stafrimmade utdragen, påvisa ställen der ord äro ombytta eller utfallne eller tillsatte: — och ändå kan den poetiska formen *icke* misskännas!

Sagan om Sankt Sebastian.

De tvenne Bröderne.

Sebastianus war första
herra ok hertoghe
aff melan
j dyocleciani daghum;
swa kær kesarenom,
at han gat ey warith
vtan daghlika
j dyocleciani garde.
¶ Han lönte sik
cristin wara,
ther til at han gathe
swa myklo hemelikare
mædh godhe fortalan
tröst cristit folk
som j fængilsom war,
som möddis ok gafs
widh harda pinor.
¶ Vm thæn tima
waro thwe
ærlike vnge mæn,
kötlike brödher,
(marcellianus oc marchus)
fangadhe
ok j pinom pröfuadhe
for thronne skuldh,
ok til swærdh dömde.
¶ Thera modher,
gamul fru,
kom löso hare
for harme,
ok sleth sin klæde
oc thede them sina spina,
oc sagde: 'Awi,
sötasta syni!
hwar hafwer hört
mera vsald en mina?
othylda fulder
er min grater.

Sebastian var förste
Herre och Hertig
af Milano
i Diocletiani dagar,
samt kejsaren så kär
att han gitte ej vara
annat än dagligen
i Diocletians gård.
Han dolde sig
kristen vara,
på det att han måtte
så mycket hemligare
med goda tilltal
trösta kristet folk
som i fängelser var,
och der tålde många
och hårda pinor.
I den tiden
voro tvenne
ärlige unge män,
kötslige bröder,
(Marcellianus och Marchus)
fängslade
och i pinor pröfvade
för trones skuld,
och till svärd dömde.
Deras moder,
gammal qvinna,
kom med lösta hår
i sin sorg,
och slet sina kläder
och tedde dem sina spenar,
och sade: — 'Ack, ve,
sötaste söner!
Ho hafver hört
större motgång än min?
Otålig, otalig
är min gråt.

¶ Awi, mik salugha!
som mista scal
mina sona liif,
som sik biudha
siælfue til dödhin!
¶ Saghe iak them
j owina handom waldfördha,
jak munde
gönum swærdhin smyugha
ok them atir grypa
en iak gate!
¶ Jak wilde
borghena bryta
ther the waren
inne lukte.
Thet ær ny wrdhit
at nokor biudhir
sik til dödhin,
ok bidher en annan sla sik
howdh fra halse.
liuit öskis at lidha,
dödherin bitz ey dwælia!
thætta ær sorgh
at wngom aldre
ledhis widh lifuit,
ok vsul ellin
will længe lifua!'
¶ Sidhan kom
fadherin oför,
ok lamber ok ledder,
holdo hofdhe
wndi muld
ok öpte höght til himna:
'Jak ær miok nykomin,
at bidhia min barn
wæl fara til bana
ok helsa helena!
Awi, mine syni,
mins aldirs thröst!
hwi hafwin j
dödhin swa liwan?
wnge ok gamble,
gratin mædh mik!
wnge gratin ofuer
wngom, ok gamble
iwi mik gamblum,
som bættra ware dödhum
en se mina syni
stunda til dödhin!
¶ Awi! öghon
gratin swa
at iak giter ey seet
mina barna bana!'
Ther næst koma
thera konur

Ack, we, mig osälla!
som mista skall
mina söners lif,
som sig bjuda
sjelfve till döden!
Såge jag dem
i ovänners händer våldförda,
månde jag
genom svärden smyga,
och dem åter gripa
om jag gitte!
Jag ville
den borgen bryta
der de voro
innelyckta. —
Det är ny-vordet
att någon bjuder
sig sjelf till döden,
och beder en annan slå sig
hufvud från hals.
Lifvet önskas att lida,
Döden bedes ej dvälja!
Detta är sorgen —
att unger ålder
ledes vid lifvet,
och usel ålderdom
länge vill lefva!'
Sedan kom
fadren, oför,
och lamer och ledder,
med aska strödd
på sitt hvita hufvud,
och högt till himmelen ropte:
'Sent kommen är jag,
att bedja mina barn
väl fara till bane
och helsa Hel!
Ack, ve, mina söner,
min ålders tröst!
Hvi hafven j
döden så ljuf?
Unge och gamle
gråten med mig!
Unge gråten öfver
de unge, och gamle
gråten öfver mig gamle,
som bättre vore hos de döde
än se mina söner
stunda till döden!
Ack, ve! — Mina ögon
gråten så
att jag gitter ej se
mina barns bane!' —
Der näst komma
deras qvinnor

mædh thera barnum
gratande oc ropande:
'Hwem wilin j
tæssa wardh weta
ellir thera
rika fædherne?
¶ Awi! hart hiærta
som forsmar,
fadher ok modher,
ok ænkte aktar
hwat wini wilia,
som widhersighia husfrur,
ok kærare hafua
banan æn barnin!'
Ther widh blöttus
gudz riddara hiærta,
ok gaws widh hæggoma.

med barn sina,
gråtande och ropande: —
'Hvem viljen j
skall åt dessa visa vård,
eller åt deras
rika fäderne?
Ack, ve! Hårdt är det hjerta
som försmår
fader och moder,
och icke aktar
hvad vänner vilja,
som husfrur förnekar,
och kärare hafver
Bane än Barn!'
Bevektes så
Guds Riddersmäns hjertan,
och veko för tomma talet!

Sebastians tal.

Sebastian stod närvid och hörde, och kunde sig icke längre tåla, utan ropte: 'Trifne [raske] Guds Riddare! rädens icke att förlåta [öfvergifva] verlden, och kasten icke bort everdelig krona och lön för stunt [kort, stundens] glädje och för usla lustar!'

Sebastian talade ock deras vårdnader [familjer, närmaste] till: 'De skiljas ej vid eder, utan fara före eder, och reda eder Himna Bo [himmelska boningar] och stjernsatta stolar [throner] ifrån verldens upphof [bestämde åt de ståndaktige]! — Detta hems [verldens] *lif* brister [sviker] alla dem det hafva ljuft och trösta derpå, och dårar alla å det tro, så att ingen lefver tröster [säker] under detta hems trygd [denna verldens skydd]. Än [men] detta hems *död* är [för] en liten stund hård, och dernäst glömd. Han ändar all osäld [olycksalighet] och är upphof åt all fägnad, och börjar helsa och ändar stunt lif och sjukt [detta korta och sjuka lifvet], och begynner ett evinnerligt lif och helsa [för] alla dem ther [som] tro på Jesus Christus som enkannelika är lif och helsa!'

Den Dumbe talar.

Vid dessa ord, föll en fru till Sebastians fötter, och talade med tecken, ty hon var dumbe [stum]. Hon hette Zoe, Husherrens [Slottsherrens] husfru. Sebastian öpte [ropade]: — 'Om alla dessa ord äro sanna [som] jag nu sade, och än [om] jag nu tjenar [den] Sanne Guden, Jesus Christus — då gifve Han åt desse [denna] qvinna [att] få sitt mål åter, för min bön!' — Vid dessa

ord öpte Zoe, och sade: — 'Välsignad är din tunga, och välsignade äro alle de [som] dig tro. Jag såg Guds Ängel hålla [en] bok för dina ögon, och var allt det samma skrifvet å boken som du talade.'

Nichostracus het Husherren [Slottsherren], och föll thagar [straxt] till fota Sebastians, och beddes nåd, och lät thagar lösa de helga martyrerne och [dem] fara lediga. [Men] de sade sig ingalunda vilja mista sin martyr-krona. Så mycken dygd [kraft] följde Sankt Sebastians ord, att ej ateno [icke endast] stodo de stadiga, Marcus och Marcellianus, utan äfven deras fader och moder och [de] flesta thera vårdnader [ibland deras hushåll] vordo alle Kristne. Sanctus Policarpus döpte dem.

Afguda-belätena.

Romerska Borgmästaren [Prefectus Urbis], Cromacius, var länge sjuk. Han bad thera fader [fadern till de förutnämnda] Marcus och Marcellianus, Tranquillinus at [vid] namn, att låta komma till sig den läkaren [som] honom hade botat, ty att Tranquillinus hade länge legat sjuk, och fick jemsköt [genast] böter [bot] som [då] han döptes.

Sebastian och Policarpus Prest komo till Borgmästaren, och sade honom, än [om] han ville böter få, att han skulle för[ut] vidersäga [afsäga sig] afguda-dyrk, och alla dessas beläten bryta. Cromacius Borgmästare böd sina svenner nedbryta belätena. Sebastian svarar: att svennerne månde rädas, thy att de voro ej fullkomne i tron, och [att] än [om] djeflarne gjorde dem någon skada för deras rädsla, då [skulle be] fästas dermed deras djeflars välde och villa.

De båda, Policarpus och Sebastianus, bröto två hundrade beläten i enne stund [inom en timma], och sade till Cromacius: — 'Medan du fick ej bot, vid att vi [ned]bröto beläten, då är det visst att du hafver gömt än[nu] något beläte obrutit; eller ock, att du hafver ej än fullkommen tro.' — Cromacius sade, sig hafva gömt än ett beläte obrutit, som hans fader kostade 200 pund guld.' Det var gjordt efter alla himna ok thungla [himlarnes och planeternes] gång, och hade spådomskraft. Sebastian sade: — 'Så länge du gömmer det, då förderfvar du sjelfvan dig och din helsa.' — Cromacius gaf ja, att bryta belätet. Tyburcius, hans

son, sade [sig] ej vilja utan full visshet låta förderfva så goda gerning [ett sådant mästerverk]; utan böd tända tu Bål, och kasta belätet i annat [det ena] bålet och dem både, Policarpus och Sebastian, i annat [det andra] — än [om] hans fader finge ej böter. Sebastian och Polycarpus gåfvo ja vid forlaghin [till dessa villkor], och i samma stund belätet brann, kom Guds Ängel och gaf honom [den gamle Cromacius] böter, med åkallan namns Jesu Christi.

Cromacius lop [skyndade] hel[bregd] efter Ängelen, och beddis minnas vid [att få kyssa] hans fötter; Ängelen sade detta omöjligt vara, förrän han vore döpt. Cromacius och Tyburcius hans son togo thagar vid Kristendom, och döptes, och med dem deras folk och vårdnader, två tusende och fyra hundrade män.

Pilskjutningen. — Sebastians martyr-död.

Dernäst var Zoe, Husherrens hustru, gripen till martyrium och dog med otholdo [olideliga] pinor.

Då öpte [ropade] Cromacius till them hedhno [Hedningarne]: — 'Åh, hvad skam det är, att qvinnor skola förr krönas än män!' — Derföre vardt han gripen, och törfd med stenar [stenad] till döds.

Då vardt ock Tyburcius, Cromacii son, gripen, och gafs honom vald [val] att offra Gudum [åt Gudarne], eller trodha [gå] barfota å brännande glöder. Tyburcius gjorde kors för sina fötter, och trådde orädd barfota ut a [öfver] glöderne, och sang [söng] Guds lof, och sade: — Mig thykkir [tyckes] som jag gange fram at rosa blomstre [på blomstrande rosor] i min Herres Jesu Christi namn! — Då sade Fabianus Borgmästaren: — 'Ho thwækar [tviflar på] det, att Jesus Christus har känt [lärt] eder trolldom?' — Då svarade Tyburcius: — 'Tig, osal [osaliga] man! Du äst ovärdig att nämna det Heliga Namnet!' — Fabianus lät halshugga Tyburcius. Marchus och Marcellianus lät han skjuta med spjut till döds.

Fabianus sade åt Diocletianus, att Sebastian var [en] Kristen vorden. Diocletianus lät kalla Sebastian, och sade: — 'Jag hafver hållit dig för [såsom] en Furste Römska Rikes [i det Romerska Riket], och du äst funnen [en] lönlig ovän mins lifs ok hælgha gudha [till mitt lif och de helga Gudarne].' — Sebastian svarade: 'Jag tjenar sannum Gudi, och beder jag dagligen för

Romerska rikets ära och din helsa.' — Diocletianus bjöd draga han [honom] ut å marken, och binda vid en stolpe, samt skjuta som at male [till måls på honom] til han vare [tills han vore] allir skötum fuller som ighulkuttir med borstum [lika så full med pilar som en igelkott med taggar]. — [Detta skedde], och alle skiljdes vid han [från honom], med thy [dermed] att de vänto [tänkte] han dödan vara.

Fem dagar efter, stod han hel[bregda] för Kejsarens ögon, och gaf honom skuld, å Guds vägnar, för allt det illt [ondt, som] han gjorde vid [emot] Guds folk. Diocletianus sporde, än [om] han var Sebastianus, som skjuten var till döds? — Sebastianus svarade, sig dertill vara upprestan att vara han [varna honom] vid rædhelikan [för den fruktansvärda] Guds dom. Dyocletianus lät han bæria [slå honom] med stänger, till han gaf åter sin anda i Guds händer, och böd kasta hans lik under sörogh [ett smutsigt] hemligt hus, [så] att Kristna folk gate ey funnit [icke måtte finna] hans ben, och gjort hanom dödhum [visa den döde någon] heder.

[Men] Sebastian tedhis [visade sig för] en fru som het Luciana, och sade henne hvar hans lik låg, och böd henne jorda sig at [vid] de Helige Apostlarnes Petri och Pauli fötter. — Så fann Luciana som han viste henne, och gjorde som han böd henne.

Handskrifter begagnade för Legendariet

A.	*Bureanus.*	Skrifven	1350—70.
B.	*Bildstenianus.*	»	1420—50.
C.	*Skoklosters.*	»	1450—70.
D.	*A. 3.*	»	1502.
D†.	*Linköpings* 6 blad	»	1502.
E.	*A. 10.*	»	1500—10.
F.	*D. IV.*	»	1430—40.
G.	*A. 54.*	»	1434—50.
H.	*Linköpings.*	»	1520—25.
I.	*Schantzianus.*	»	1730 (afskrift).

A.

Codex Bureanus, handskrift uti Kongliga Bibliotheket i Stockholm, består nu af 60 pergamentblad i qvart, bundna i ursprungliga läderklädda träpermar, hvarå qvarsitter en rem med spänne att igenhäkta boken; sjelfva ryggen är dock ny och lämpad efter det betydligt förminskade innehållet. Från början har nemligen denna handskrift väl haft omkring 200 blad, enligt den jemförelse Codex Bildstenianus lemnar tillfälle att göra; ett vittnesbörd härför afger ock den nämnda igenhäktnings-remmen, som nu är betydligt för lång. Bladen äro fördelade i lägg om 8 i hvarje; men i 1:a finnes nu blott 5, utan att dock något af innehållet saknas (de 3 främsta bladen lemnades kanske toma eller innehöllo registret); det 2:a har alla 8; i 3:dje fela 1:a och 8:de bladen, hvarefter ett helt lägg är borta; det 4:e lägget har 8; i 5:e fela 2:a och 3:dje bladen; det 6:te har 8; härefter fela sannolikt 4 lägg; i 7:e fela 1:a, 2:a, 4:e och 5:e bladen; här saknas nu sannolikt 2 lägg; det 8:e har sina 8 blad; i 9:e felar det sista. Hela fortsättningen, omkring 9 lägg=72 blad, är förlorad. — Skriften är ren och stadig; delad i 2 spalter på sidan har den öfver-

hufvud 26 rader i hvardera, ibland 27 och ett par gånger 28. Öfverskrifter, afdelningstecken och de flesta stora begynnelsebokstäfver äro röda, några af de senare blå; mindre begynnelsebokstäfver äro utmärkta med ett rödt streck; endast i början äro skiljetecknen gjorda med rödt bläck. På flera ställen äro ord utskrapade eller tillsatta af samtida eller yngre hand; alla sådana äro i aftrycket utmärkta med särskilda tecken, som sid. 1337 förklaras. Språket och rättskrifningen upplysas bäst af sjelfva boken, som nu är helt och hållet aftryckt; antydningar till uppskattning af deras värde och egendomlighet samt jemförelser med yngre codices finnas här framför. Talrika ord och uttryck finnas anförda af Rydqvist i *Svenska Språkets Lagar.* — Nedskrifnings-året torde sannolikast infalla mellan 1350—1370; i alla händelser efter 1340, hvilket år nämnes på 32:a bladet. Om man kan sluta något af ett på främsta permen fastlimmadt pergamentsblad, innehållande början af Birgittiner-reglorna med öfverskrift: Thæssa ræglona bødh war h*er*ra ih*esus* *christ*us s*anct*e birgitte och hænna thiænaro*m* at halda tha the waro i rom.», torde boken vara skrifven i, eller ha tillhört, Wadstena kloster. — Samma blad har anteckningen »Gifwin ITABureo af Joh. Henriks (1? 2?)8 Junij 12 meridie 1634. Legenda Sanctorum.» skrifven med Bures hand; dérunder är fastsatt en tryckt lapp med hans namn och mystiska valspråk. Det synes således vara otvifvelaktigt att han ägt boken; emellertid är det eget nog att den icke är upptagen i förteckningen på de »Böker, Manuscripter, trychte arbete och collectaneer» som han (1651?) offererar Kongl. May^tt^ och öfver hvilkas inlefwererande uthi Archivo Stiernhielm den 8 Mars 1651 gaf attestation; men tvärtom anträffas på »Ett Register på några Archivi gamble Manuscripter som i gamble Johannis Buræi tijd der funnetz hafwa.» Möjligt är att Bure redan före 1651 lemnat den ifrån sig. Sedan den 1668 öfvergått till Antiquitets-Collegium fick den af J. Hadorph d. y. N:o 13, som 2 gånger är skrifven på nämnda blad; i Antiquitets-Arkivets handskrifts-förteckning af Berch har den märket A. 34, hvilket den ännu bär. Vid delningen af Ant. A:s samlingar 1780 tillföll den Kongl. Bibliotheket.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 3—16, 17, 31, 49—52, 54—65, 70—79, 99-103, 128—157, 165—210, 395—398, 401, 402, 415—422, 489—535.

B.

Codex Bildstenianus, fordom i Professor J. H. Schröders ego, nu mera Upsala Universitets bibliothek tillhörig, är en pergamenthandskrift i stor qvarto, innehållande 170 blad, skrifven 1420—1450. Utförlig beskrifning jemte fascimile's finnas uti *S. Patriks Sagan,* utgifven i Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Stockh. 1844, Inledn. s. XVII—XXII. Till de derstädes lemnade uppgifter kan här tilläggas, att uti *Allmänna Tidningar,* utgifna af C. C. Gjörwell, år 1770 d. 31 Dec. finnes införd en längre uppsats öfver denna handskrift af S. Bring (Lagerbring).

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 52—54, 80—89, 103—128, 57—165, 210—216, 225—290, 295—330, 339—395, 402—415, 422—434, 443—488, 534—544, 555—583, 587—634, 639—660, 676—806, 827—917.

C.

Skokloster-handskriften N:o 3 i qvart är en med stadig och redig handstil skrifven codex från 1450—70. Den består af 218 blad, fördelade i 16 lägg af omvexlande storlek, från 12 till 20 blad. Af pergament äro de yttersta och innersta bladen i hvart lägg, eller tillsammans 65; de öfriga af papper. De enda prydnaderna äro röda begynnelse-bokstäfver; radtalet omvexlar från 28 till 35. En samtida dels blad-dels sido-räkning fortlöper hela boken igenom, med bokstäfverna a—f och siffrorna i—xxx för hvarje; registret, som föregår boken, följer denna signering. En hand från 1600talet har paginerat hds. med 1—472, men öfverhoppat N:o 410—449; sidorna 76—82 äro oskrifna. Ett blad, e ij, början de Eufemia sagan, felar; likaså fattas slutet, efter bladet f xxv, innehållande sagorna om Blasius, Conradus och Olauus. Boken är bunden i simpelt, pressadt läder på träpermar med messingshäktor. Enligt några korta anteckningar har han tillhört Fru Anna paa aspenes 1531; Anna Posse och Ruprecht Taube 1609, samt derefter Johan Messenius.

Innehållet är:

I (Bl. 1, r. — 3, r.) Register öfver sjelfva Legendariet. Den begynner med rubrikerna öfver de första styckena, nemligen

a i — Joachim, Hurw gudz æengel kom til joachim

a i — Hurw maria fördhis til iherusalem

a ij — Hurw joseph redde bryllops kosth
a iij — Mars
a iij — Febrius
a v — Hurw joh*anne*s kom till wara frw
a v — Hurw ap*osto*li ko*mo* til waraf*ru*
a v — Hurv warf*ru* ko*m* til hy*m*pna
f xxiij — Joha*n*nes bap*tis*ta
a xij — Marcellus
a xiiij — Fritz mønst*er*

Derefter vidtager fortsättningen af innehållet, men i alfabetisk ordning.

II (Bl. 3, r. till bokens slut). *Legendariet,* med rubrik: Här byrias passionarius, närmast i öfverensstämmelse med texten i *Codex Bildstenianus,* men med den skilnad, att *Nichodemi Evangelium* är insatt strax före Apostla-sagorna och upptar s. 34—75. Detta Evangelium är tryckt i *Svenska Medeltidens Bibelarbeten,* Bd. II, sid. 373—411 (Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Sthm 1855).

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 956, 994, 999, 1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006.

D.

Codex A. 3, uti Kongliga Bibliotheket i Stockholm, är en pergament-handskrift i stor folio från Wadstena, skrifven år 1502, innehållande åtskillig klosterläsning. Här utur äro följande legender upptagna:

1. En skiljaktig uppteckning utaf Tecknen vid Vår Herres födelse (Sid. 65—70).
2. Sagan om S. Briccius (Sid. 635—638).
3. S. Elizabeths Uppenbarelser (Sid. 807—826).

Denna handskrift innehåller äfven följande sagor närmast öfverstämmande med B, och är begagnad för läs-arterna dertill:

1. Tvenne fragmenter utaf *Jungfru Maria Sagan* (i hds. bl. 109, v. sp. 1 — 110, r. sp. 1. samt bl. 156, r. sp. 1, 2).
2. *S. Andreas Sagan* (i hds. bl. 95, r. sp. 1 — 99, v. sp. 1).
3. *S. Thomas Sagan* (i hds. bl. 121, r. sp. 1 — 123, v. sp. 2).
4. *Sagan om S. Symon och S. Judas* (i hds. bl, 81, r. sp. 1 — 83, v. sp. 1).

5. *Sagan om S. Cecilia* (hds. bl. 88, v. sp. 2 — 89, r. sp. 1).

6. Sednare delen af *Sagan om Sankt Clemens* (bl. 89, r. sp. 1 — 90, v. sp. 2).

7. *Sagan om S. Crisogonus* (bl. 90, v. sp. 2 — 91, r. sp. 2).

8. *Sagan om S. Theodorus* (bl. 83, v. sp. 2 — 84, r. sp. 1).

9. *Sancta Katerina Sagan* (bl. 92, r. sp. 1 — 95, r. sp. 1).

10. *Sagan om Sancta Lucia* (bl. 116, r. sp. 2 — 117, r. sp. 1).

11. *Sagan om S. Barnabas* (bl. 156, r. sp. 2 — v. sp. 1).

12. *Om Constantinus Magnus, samt Sagan om S. Sylvester* (bl. 149, r. sp. 2 — 150, r. sp. 1).

13. *Sagan om S. Nicholaus* (bl. 99, v. sp. 1 — 101, v. sp. 1).

14. » » » *Martinus* (bl. 84, r. sp. 1 — 85, r. sp. 1).

15. » » » *Briccius* (bl. 85, r. sp. 1 — 86, r. sp. 2).

16. » » » *S. Thomas Cant.* (bl. 148, v.).

D.

Sex folioblad, tillhöriga Linköpings Gymnasii bibliothek, äro upptagna under denna benämning. De äro af pergament och hafva sannolikt tillhört en fortsättning af Wadstena-handskriften A. 3, nämnd härofvan.

De innehålla:

1. *S. Maria-Magdalena Sagan.* Nära slutet.

Begynner: — han kom, eth stenkast nær stadheno*m*. [Leg. s. 272, r. 8.]

Slutar: — tha the ko*m*mo ena milo vægh [Leg. s. 275.]

2. *Sagan om S. Bartholomeus.* Nära början.

Begynner: — [fin]ni*n* j han, æn han wil siælffw*er* oc ey ælla, [Leg. s. 204, r. 23.]

Slutar: — tha wil iak ledha thi*n* gudh bu*n*din for thin ögho*n*, [Leg. s. 207, r. 6.]

3. *Sagan om S. Alexius.* Början.

Bladet börjar med slutet af en homilia eller legend: — [?mi]na apostla Jak haffw*er* wtwalt til &c.

Slutar: — Æn taladhe röstin annat sin. Gangin oc vpletin gudz win, so*m*

Har varit användt till bok-perm, och är mycket skadadt genom skärning, nötning och mal. [Leg. s. 584—586.]

4. *Den Helige Brynolfs Saga.* Nära slutet, 2 blad.

Börjar: — thz han behöffde Han læt sik oc

Slutar: — oc beddis drikka Oc wart a sa*m*ma dagh

Hela sagan har förut varit utgifven af Prof. J. H. Schröder, *Vita S. Brynolphi Svetice ex Apographo Örnhjelmiano Bibliothecæ R. Acad. Upsal. Aucta et illustrata.* Med prolegomena 6 Disp. häften i 4:to, Ups. 1836. Örnhjelms text synes vara hemtad från samma hds. *när den ännu var fullständig;* men han har icke afskrifvit Miracula.

Dessa blad äro förut tryckta, efter en afskrift af Hr Kammarjunkaren L. Fr. Rääf, uti *Handlingar rörande Skandinaviens Historia.* Del. IX, s. 3—10: »*Fragment af St. Brynolphs lefverne.*»

Se Warmholtz, *Bibl. S. G.* IV, s. 47.

5. *Translatio S. Catharinæ.* Nära slutet.

Börjar: — lyus mz systro*m* oc brödhrom

Slutar: — som kom j vi nobla, oc vi gyl.

Hela berättelsen har förut varit utgifven af Prof. J. H. Schröder, *Translatio S. Catherinae A. MCDLXXXIX. Wadstenis celebrata et Anecdoto Bibl. Acad. Upsal. Illustrata.* 3 Disp. häften i 4:to. Ups. 1832—3. Texten är här Örnhjelms afskrift, hvilken synes hafva följt *en annan och senare handskrift,* än den hvaraf detta blad utgjort en del.

Hela bladet är aftryckt i *Skand. Handlingar,* l. c. s. 11—16.

Se Warmholtz, l. c. s. 56.

Ur dessa blad äro här tryckta: Sid. 584—586.

E.

Codex A. 10, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pergamenthandskrift i qvarto, från år 1500—1510. Härutur äro läsarter meddelade till sid. 65—70. (I hds. sid. 201—205.)

F.

Codex D. 4, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pappershandskrift från år 1430—1440. Utförlig beskrifning och innehållsförteckning finnas uti *Herr Ivan Lejonriddaren,* utgifven i Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar, Stockh. 1849, Inledningen s. LXXII—XCII.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 16, 17, 31—44, 89—96.

G.

Codex A. 54, uti Kongl. Bibliotheket i Stockholm, är en pappershandskrift i 4:o, från år 1434—50, innehållande legender, böner, homilier och hymner, dels på Latin och dels på Svenska. Härutur äro upptagna:

1. En skiljaktig uppteckning af *Maria-Sagan.* (Sid. 45, 46.)
2. En skiljaktig uppteckning af *Margareta-Sagan.* (Sid 545—554.)

H.

Linköpings-handskriften N:o XXXIX folio, af Benzelii samling. Är en foliant af 166 pergamentblad med 2 spalter på sidan och 34—36 rader i spalten; ett eller annat blad i slutet är sedan gammalt bortskuret. Den är, förmodligen af någon Wadstena-nunna, prentad med den stora, prydliga stilen, som är vanlig i handskrifterna från detta kloster, vid början af 1500talet. Utrustad med en viss prakt har den alla rubriker, paragraftecken och skiljetecken i rödt bläck; initialerna äro i blått eller guld, några, i synnerhet första bokstafven i boken, mycket prydliga. Den sistnämda har dessutom en arabesk-prydnad hvilken går som en ram öfver nära hela sidan. Bandet är samtidigt, af brunt pressadt skinn på träpermar med messingshäktor. Boken skänktes af en Joh. D. Nothman till Eric Benzelius d. y., och tillföll med dennes samling Linköpings Gymnasii Bibliothek. Den är förut beskrifven af Per Kylander, *Linköpings Bibliotheks Handlingar,* I, Link. 1793, ss. 39—44, och af J. E. Rietz, *Scriptores*

Suecici Medii Ævi Cultum Culturamque respicientes. T. II, Lundæ 1843, sid. III—XIV.

Ur denna handskrift äro här tryckta: Sid. 217—222, 291—294, 331—336, 399—400, 435—442, 660—675, såsom närmare synes nedanföre.

Handskriftens innehåll är:

I. (Bl. 1, r. — 12, r.) *Sagan om Sancta Amalberga.*

Denna legend öfversattes »oppa gøtha maal» af Nicolaus Ragvaldi, invigd af Biskop Henric Tideman Michelsmessodagen 1476 till Munk och Prest i Wadstena kloster, der han dog d. 1 Juli 1514. Han hade vistats i klostret 38 år, under hvilken tid han var två gånger Confessor Generalis derstädes, och en gång i Mariendals kloster. Utom denna legend författade han äfven den Svenska berättelsen om *S. Catharinæ Translatio* år 1489, den Svenska öfversättningen af *Josuas Bok* och den Svenska texten af *Jomfru Maria Yrtegardhir,* efter Latinska originalet af Mag. Petrus, S. Birgittas biktfader.

II. (Bl. 12, r. — 23, v.) *Sagan om S. Maria Oegines.*

III. (Bl. 23, v. — 24, v.) *Sancta Jakelinas Saga.*

Öfversatta ifrån Latinska originalet af Predikare-munken Thomas de Cantiprato af Brabant, Alberti Magni lärjunge och condiscipulus med Thomas Aquinas. Han dog år 1263. Denna legend står icke upptagen ibland hans skrifter, men deremot är N:o II erkänd att vara af hans hand.

IV. (Bl. 24, v. — 25, r.) *Sancta Joleidas Saga.*

Svenska öfversättaren uppger äfven denna legend vara af samme Thomas, fast den icke räknas ibland hans skrifter.

V. (Bl. 25, r. — 26, r.) *Sancta Otilias Saga.*

VI. (Bl. 26, r. — 29, r.) *Sancta Rakels Saga.*

VII. (Bl. 29, r. — 29, v.) *Sancta Elizabeths Saga.*

VIII. (Bl. 29, v. — 30, v.) *Sancta Pharas Saga.*

IX. (Bl. 30, v. — 31, v.) *Sancta Teclas Saga.*

»hon ær wændh aff tysko», säger rubriken.

X. (Bl. 31, v. — 33, r.) *Om Sancta Felicula och Sancta Petronilla.* [Leg. ss. 331—336.]

XI. (Bl. 33, r. — 34, v.) »Aff enne hælge iomffrv som heth Maria.» (Guds Moder hjelper en Jungfru, hennes namne.)

Ännu otryckt.

XII. (Bl. 34, v. — 36, r.) *Sagan om S. Albinus.*

XIII. (Bl. 36, v. — 41, r.) *Sagan om Johannes Chrysostomus.*

Enligt rubriken »wænt aff the bok som kallas tyska passionali».

[Leg. s. 660—675.]

XIV. (Bl. 41, r. — 48, r.) *Sagan om S. Macharius Romanus.*

XV. (Bl. 48, r. — 57, v.) *Sagan om S. Servacius.*

XVI. (Bl. 57, v. — 63, v.) *Sagan om S. Gregorius Stylista.*

Denna legend öfversattes ifrån Tyskan af Christina Elafsdotter, invigd Nunna i Wadstena af Biskop Vincent i Skara år 1510; hon dog år 1541.

Utgifven af S. T. Östman i Greifswald, 1815, 4:to.

XVII. (Bl. 63, v.) *Sagan om S. Stephanus, Påfve.*

Öfversatt af Herr Jøns Ewangelista.

XVIII. (Bl. 63, v. — 65, v.) *Sju-Sofvare Sagan.*

Öfversatt af Jöns Räf. — Johannes Nicolai Räf var Altarista.

XIX. (Bl. 65, v. — 69, v.) *Sancta Emerencias Saga.*

XX. (Bl. 69, v. — 104, v.) *Sancta Annas Saga.*

Dessa tvenne legender äro öfversatta ifrån Tyskan af Lars Elfsson, som icke är omnämnd i *Diarium Vadstenense.*

XXI. (Bl. 104, v. — 106, r.) *Sagan om Sancti Bartholomei Moder.* (Är folksagan om *Qvinnan utan händer.*)

[Leg. s. 217—222.]

Öfversatt af Karl Benedictsson, Altarista i S. Catharinæ kapell, sedan vigd af Biskop Brynolph i Skara år 1501 till Munk och Prest i Wadstena, der han blef två gånger Confessor Generalis och dog år 1528.

XXII. (Bl. 106, r. — 110, r.) *Chronicon de Sancta Birgitta.*

Tryckt af Er. Benzelius d. y., Upsala 1710.

Författad af Margareta Claussadotter, Nunna i Wadstena och 14 år Abbedissa derstädes. Hon afled år 1486. Hon förmodas hafva varit Konung Karl Knutssons halfsysters dotter.

XXIII. (Bl. 110, r. — 111, v.) *S. Stephani Saga.*

[Leg. ss. 291—294.] Öfversatt från Latinet af Johannes Mathæi.

XXIV. (Bl. 111, v. — 114, r.) »*Epistola som Fadher Iog-han Matei* [*Johannes Mathæi*] *screff Systromen.*»

XXV. (Bl. 114, r. — 118, r.) Utdrag af Ärkebiskopen i Florens Dr. Antonii bok *Tractatus de Instructione Simplicium Confessorum.*

XXVI. (Bl. 118, r. — 124, r.) Dr. Henrici de Hassia afhandling *De Vita Coenobitica.*

XXVII. (Bl. 125, r. — 154, r.) *Claustrum Animæ Ællar Siælennas Andelikit Closter.*

Författad af Hugo de S. Victore († 1140) och öfversatt från Latinet, år 1480 i Nådendals kloster, af broder Jöns Budda eller Ræk.

XXVIII, (Bl. 154, r. — 166, v.) *Utdrag af S. Basilii Regula.* Ofullständig i slutet.

Utom ofvannämda aftryck, hafva N:o I—X, XII—XXI, XXIII, blifvit utgifna af Rietz i *Scriptores Suecici Medii Ævi,* Vol. II, samt Nri. XXII, XXIV—XXVIII i nämde verk, Vol. III, men alla med mindre noggrannhet.

I.

En pappershandskrift uti Kongl. Bibliotheket i folio, med gammalt märke. D. 61 a, har följande af Sekreteraren i Ant. Arch. Helin skrifna titel:

»*Collectanea ad Historiam Ecclesiast. Sveogoth. pertinentia ex Cod. MScto membranaceo Nobiliss. Dni Assessoris C. L. v. Schantz descripta. 1730.*»

På titelns frånsida har Helin antecknat följande:

»Detta efterföljande Ms. *om St. Philipo App.* p. 1. *om SS. Johanne et Paulo* p. 3. *om Biskop Thurgutur* p. 5. *om Hert. Rolf af Normandie* p. 6. *om K. Knut Rike* p. 7. *om K. Olof Skötkonung* p. ead. *S. Sigfrids Legenda* p. 9. *om St. Olof Haraldson* p. 25. *om St. Erich* p. 41. *om K. Magno i Norige* p. 49 är altsammans utdragit och afskrifwit af en gammal handskrefwen Pergamentsbok på Swenska in fol. som innehåller en Hist. Eccles. N. T. men med Påfwiska Legender hel beblandad. Samma bok hö-

rer

rer nu Hr Assessoren v. Schantz til, som densamma med Bibliothequet på Malmövik fådt efter sin Sal. Swärfader Hr HauptM. Tornhielm. Att Sal. Secret. och Historiogr. Hr Örnhielm denna Permeboken igenomläst synes af de i bredderne med hans egen hand utsatte åhretahlen.»

Alla i denna hds. befintliga utdrag äro ordagrannt afskrifna efter en Codex med alldeles samma text som *Codex Bildstenianus.* Till och med alla de talrika ändringar och nyare rättelser, hvilka der förekomma, äro noggrant följda, på samma vis som uti hds. C. Detta kunde ingifva den tanken, att von Schantz's Codex är den samma som sedermera kom i Prof. Bildstens ägo; men detta kan icke vara fallet, då de omtalta marginal-anteckningarna af Örnhjelms hand *här saknas,* och dessutom mindre bokstafs-afvikelse, m. m. i texten då och då förekomma. Den v. Schantziska handskriften var således ännu ett, nu mera förloradt, exemplar af det gamla Legendariet.

Angående de grunder, som blifvit följda vid utgifvandet, upprepa vi här, hvad som redan blifvit yttradt uti inledningen till Patriks-Sagan:

Utgifvandet har skett med yttersta noggrannhet. Alla *förändringar* i handskriften äro äfven tillkännagifna. Härvid utmärka de begagnade tecknen:

(   ) = En rättelse af *samma hand,* som manuskriptet. Förändringen är vanligen insatt öfver ordet eller raden.

R) = *Rand-tillägg,* af samma hand.

(Y) = Att ordet eller raden äro *borttagne* med understrukna punkter.

(⅄) = Uti handskriften befinnas sådana ord *öfverstrukne.*

(Y⅄) = Att ordet, m. m. är *öfverstruket;* men äfven med punkter *underprickadt.*

(Y⅄) = Att ordet stått i handskriften; men har blifvit *utskrapadt.*

(8) = Att ordet finnes uti handskriften, men *öfver andra* bortskrapade ord eller bokstäfver.

(x) = Insatt *af sednare hand.*

(^{xx}) = Insatt af sednare hand, men *öfver bortskrapade* ord eller bokstäfver.

[ ] = Uppenbart skriffel, som blifvit *rättadt* af utg.

[?] = Utgifvarens *förslag* till rättelse af ett förmodadt skrif-fel.

Med biträde af dessa beteckningar kan den *ursprungliga* läsarten lätteligen återställas bredvid den *senare,* hvilken oftast sökt öfversätta gamla uttryck med mera lättfattliga. För öfrigt äro alla förkortningar (abbreviaturer), såsom vanligt, angifna med kursiv stil.

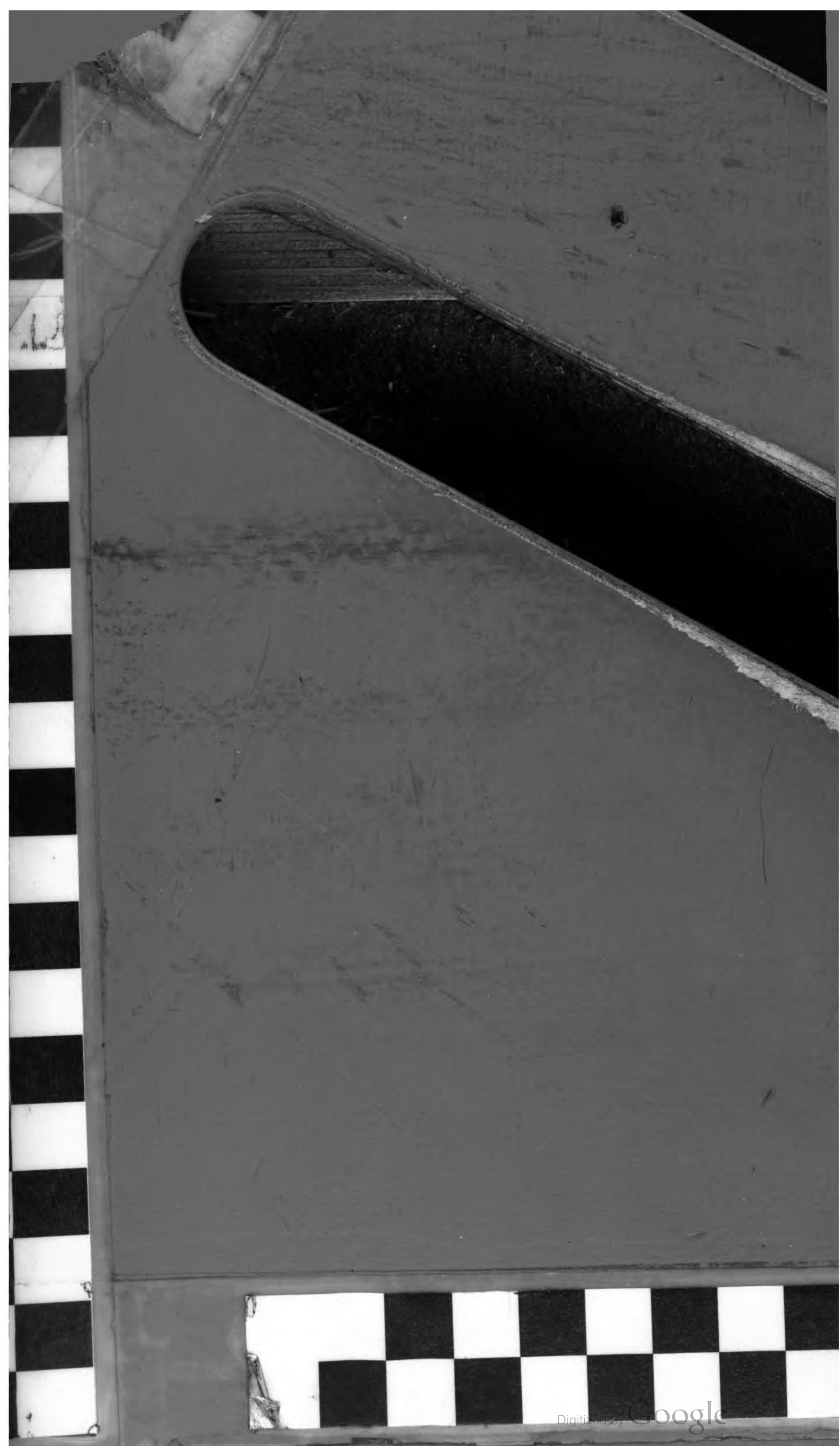
INNEHÅLL.

Andra Bandet.

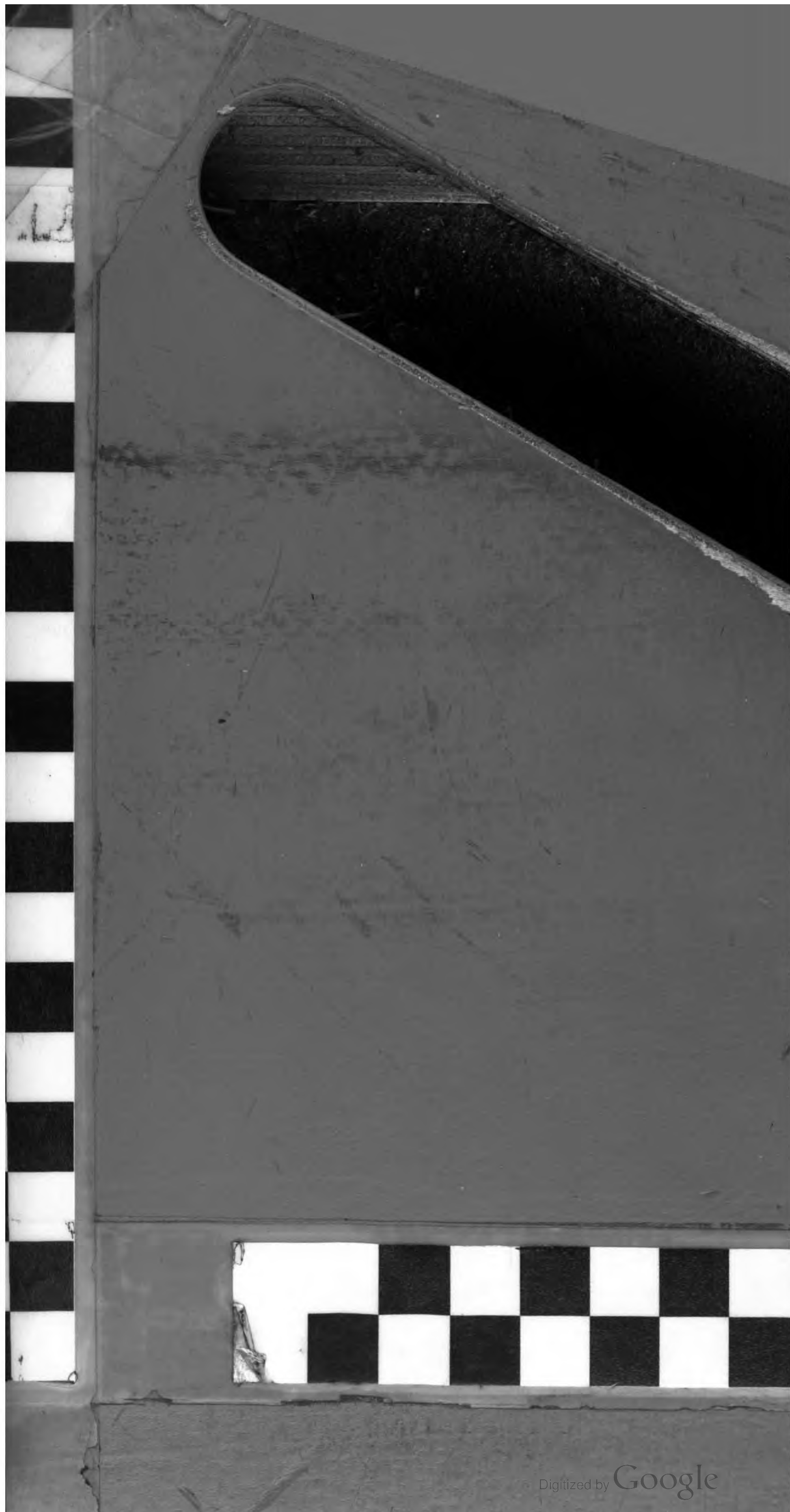
Tillägg ibland Läsarterna:

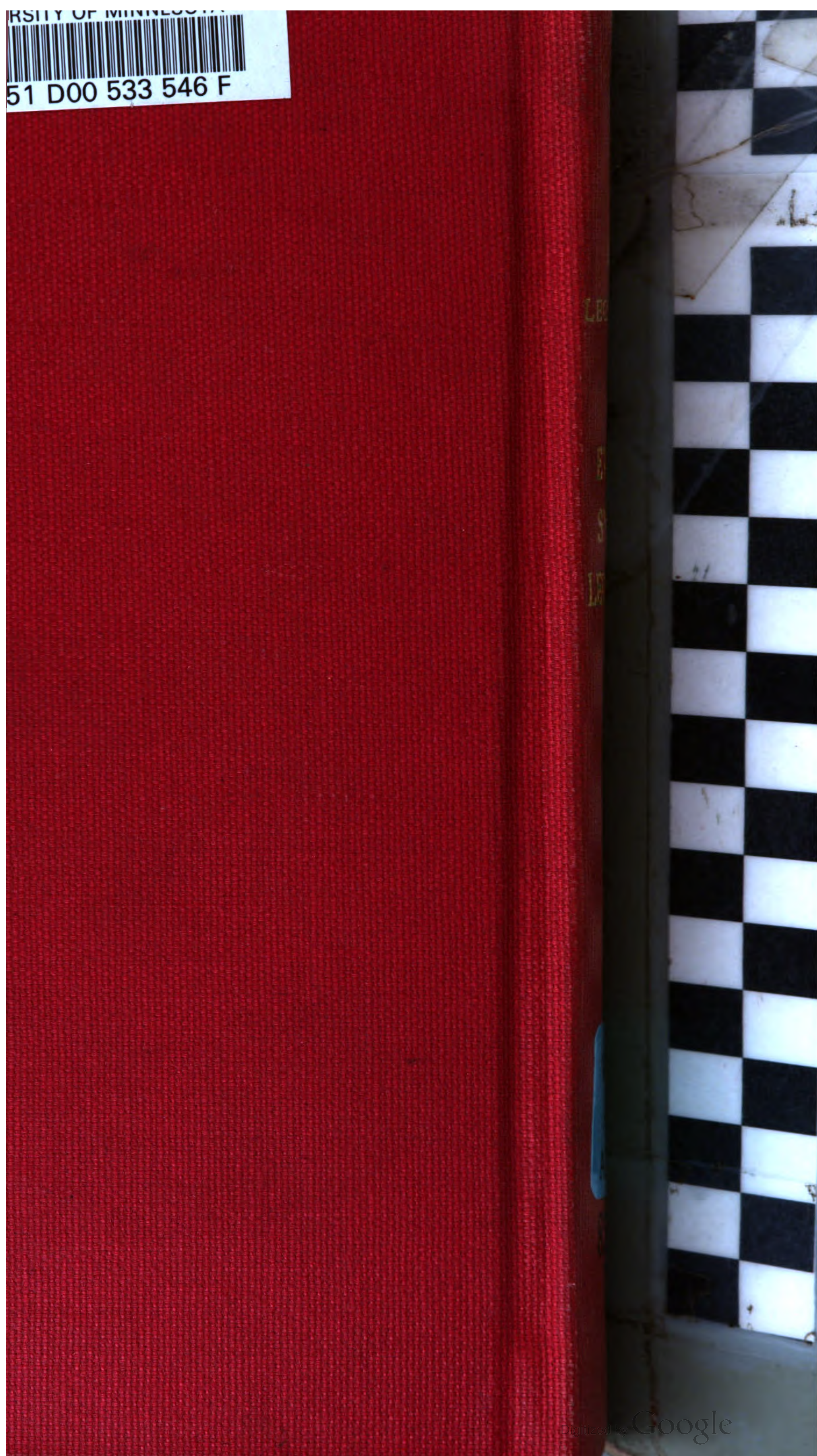

RSITY OF MINNESOTA
51 D00 533 546 F

SITY OF MINNESOTA
D00 533 546 F

RSITY OF MINNESOTA
51 D00 533 546 F

